

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EKONOMİK COĞRAFYA PERSPEKTİFİNDE
KÜMELENME ESASLI BİR YAKLAŞIM:
KONYA KIRSALI ÖRNEĞİ

Nurullah OSMANLI

DOKTORA TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Haziran-2023
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Nurullah OSMANLI

21.06.2023

ÖZET

DOKTORA TEZİ

EKONOMİK COĞRAFYA PERSPEKTİFİNDE KÜMELENME ESASLI BİR YAKLAŞIM: KONYA KIRSALI ÖRNEĞİ

Nurullah OSMANLI

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Özer KARAKAYACI

2023, 172 Sayfa

**Prof. Dr. Hürriyet Gülsün ÖGDÜL
Prof. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Havva Filiz MEŞHUR
Doç. Dr. Özer KARAKAYACI
Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND**

Günümüz ekonomik politikalar, kırsal alanı ihmal ederek kent odaklı ekonomik kalkınma ve bu kalkınmaya hizmet eden mekânsal planlama yaklaşımını öncelemiştir. Ekonomik ve toplumsal gelişme dinamikleri üzerinden kalkınma süreçlerini açıklamaya çalışan bu yaklaşımlar, kırsalı ihmal ederek kırsalın kentler karşısında dezavantajlı konuma itilmesine yol açmıştır. Bu durum, son otuz yılda öngörü olmaktan çıkarak somutlaşan çevresel değişimler ve olağanüstü olayların artmasına, tarımsal faaliyetlerin niteliğinin ve ekolojik değerlerin azalmasına neden olmuştur. Bu süreçte ihmal edilen kırsal karakterli yerleşmeler ekonomik kalkınma yaklaşımlarının merkezinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Üretim faaliyetleri ve yere özgü yeteneklerin şekillendiği kırsal alanların rekabet edebilirliği ele alınırken, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarıyla çıkış yollarının aralanabileceği düşünülmektedir. Kırsal ve kentsel yerleşim alanlarının art bölgeleri olarak tanımlanan arazilerin planlama mekanizmasına konu edilerek yerleşim alanları ile çevresi arasındaki ilişkilerin bağıntısal bir biçimde kurulması yoluyla sürdürülebilir bir anlayışın hâkim kılınması temel argümanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum yerin teklifi ve biricikliği ile kopyalanması mümkün olmayan yeteneklerin ön plana çıkarılmasına odaklanan ekonomik coğrafya yaklaşımları bağlamında sanayi ve hizmetler sektörlerindeki gelişme dinamiklerinin kırsal alanlar üzerinde yoğunlaşması gerekliliğini de gündeme getirmiştir. Böylesi bir konunun fiziksel çevreden sosyal ve kültürel değerlere ilişkin beşerî ve sosyal çevreye geniş bir yelpazede ele alınmayı gerekli kıldığı ortadadır. Bu çerçevede, çalışmada kırsal ekonomik mekânların rekabetçi gücünün artırılarak kırsalın ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişimine yönelik ekonomik coğrafya kuramsal arka planından hareketle mekânsal planlamaya bağlı bir kalkınma yaklaşımının gerekliliğinin tartışılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik coğrafya, kırsal alan, kırsal planlama, kırsal kalkınma, kümeleme analizi, kırsal alan yönetimi, tarımsal ürün planlaması.

ABSTRACT

Ph.D THESIS

A CLUSTER BASED APPROACH IN ECONOMIC GEOGRAPHY PERSPECTIVE: THE CASE OF KONYA RURAL AREA

Nurullah OSMANLI

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Urban and Regional Planning**

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Özer KARAKAYACI

2023, 172 Pages

**Prof. Dr. Hürriyet Gülsün ÖGDÜL
Prof. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Havva Filiz MEŞHUR
Assoc. Prof. Dr. Özer KARAKAYACI
Assist. Prof. Dr. Sinan LEVEND**

Today's economic policies have neglected the rural area and prioritized the urban oriented economic development and the spatial planning approach that serves this development. The approaches that trying to explain the processes through economic and social development dynamics, have disregarded the countryside and led to the rural being pushed to a disadvantageous position against the cities. This situation has led to an increase in environmental changes which have become a fact rather than a foresight in last thirty years and extraordinary events and to a decrease in the quality and ecological value of agriculture. In this process, neglected rural settlements, started to be evaluated at the center of economic development approaches. One of the main arguments is to make a sustainable approach dominant by establishing the relations between the settlement areas and their surroundings in a relational way, especially by subjecting the lands defined as the back zones of rural and urban settlements to the planning mechanism It is obvious that such a subject necessitates a wide range of consideration from the physical environment to the human and social environment related to social and cultural values. In this framework, it is aimed to discuss the necessity of a development approach based on spatial planning, in accordance with the theoretical background of economic geography, for the economic, social, and spatial development of rural areas by increasing the competitive power of rural economic spaces.

Keywords: Economic geography, rural area, rural planning, rural development, clustering analysis, rural area management, agricultural product planning.

ÖNSÖZ

Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP) projesinde kırsal alanlara yönelik planlama çalışmalarına esas coğrafi bilgi veri tabanı tasarımı çalışmalarında yer almakla birlikte, Türkiye’de kırsal alana yönelik araştırılması gereken konular olduğu, kırsal alandaki sorunların kentsel alanlardaki sorunlarla bağlantılı olduğu, Türkiye’deki kentsel alanların sorunlarına odaklanan planlama yaklaşımının ve uygulamanın kırsal alanları ihmal ettiğini gözlemledim. Bu süreçte, 6360 sayılı “Bütünşehir” yasası ülkemizin yerel idari sisteminde köklü bir değişime neden olmuş ve kırsal alanların kentsel alanlarla birlikte yönetilmesi ve planlanması gerektiğini ortaya koymasıyla Konya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı görevim çerçevesinde kırsalı nasıl ele almak gerektiği hususu sürekli kafa yordüğüm konulardan biri oldu. Bu süreçte hazırlanan çevre düzeni planı çalışmaları nedeniyle Konya’nın il bütünü içindeki tüm ilçeler ve 168 eski belde yerleşmesi yanı sıra binleri bulan köy ziyaretleri sırasında kırsala yönelik yeni bakış açılarının gerektiğini yerinde müşaade etme fırsatı yakaladım. Konya kırsalı ilgilim ve işim haline geldi. Bu durum şahsıma kırsal alanın konularına hâkim olmayı, ilgi duymayı ve sorunlarına da bizzat müdahil olma şansı verdi.

Bu kaygı ve ilgi çerçevesinde doktora çalışmasının kırsal özelinde hazırlanması artık bir görev gereği idi. Bu çerçevede, 2000’li yıllardan tanıştığım ve yakın zamanda kaybettiğimiz Prof.Dr. Rahmi ERDEM hocamın öncülüğünde başladığım doktora çalışmamı büyük oranda birlikte şekillendirdik, ancak tamamlamak için ömrü yetmedi. Bu vesileyle akademik çalışmamda beni cesaretlendiren ve ilk doktora danışmanın olarak emeklerini inkar edemeyeceğim hocama rahmet diliyorum.

Doktora dersleri sürecinde “Ekonomik Coğrafya” odaklı derslerinden istifade ederek tez çalışmasının kuramsal arka planının oluşmasında katkıları olan ve ilk tez danışmanım Prof. Dr. Rahmi ERDEM’in vefatından sonra danışmanlık görevini üstlenen Doç. Dr. Özer KARAKAYACI’nın akademik birikimi kırsala farklı bir perspektifle bakmama neden oldu. Aslında Doç. Dr. Özer KARAKAYACI bana bölge planlamayı bana sevdiren öğretmenimdir diyebilirim. Kendisinin ülke yönetiminde üst düzeyde yer alacağı günleri hasretle bekliyorum. Doktora dersleri sürecinde coğrafya ve kırsal alan dersleri aldığım Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi

Prof. Dr. Hürriyet Gülsün ÖGDÜL'ün kırsal alan ve kırsal kalkınmaya yönelik şahsımı araştırmaya yönlendirmesi benim için ufuk açıcı olmuştur. Kendisine içtenlikle teşekkür ediyorum. Tez sürecinde tez izleme komitesi üyesi rolüyle doğru yönlendirmeleri ve katkıları nedeniyle Prof. Dr. Çiğdem ÇİFTÇİ ve Dr. Öğr. Üyesi Sinan LEVEND hocalarıma içtenlikle teşekkür ediyorum.

Konya kırsal alanında tarıma dayalı ihtisas organize sanayileri yer seçimi çalışmasında birlikte çalıştığım T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Organize Tarım ve Hayvancılık Bölgeleri Daire Başkanlığına ve Fethi MOLLA'ya, tez saha araştırmalarında yardımlarını esirgemeyen Amasya Suluva Organize Besi Organize Sanayi Müdürü Mahmut HATİPOĞLU'na ve Diyarbakır Karacadağ Besi Organize Sanayi Müdürü Kadri OYUR'a, fikirlerinden istifade ettiğim GAP idaresi başkan vekili Mehmet AÇIKGÖZ ve Dr. Nusret MUTLU'ya teşekkürü bir borç bilirim. Diğer taraftan çalışmada kullandığım verilerin temininde şahsıma yardımcı olan Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Daire Başkanı Serdar Tefik GÜRBÜZ'e, Konya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı ve Kent Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğünde çalışan eskimez mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Gündüzleri iş kolik olmam yetmezmiş gibi tez çalışmam nedeniyle akşamları da yeterince zaman ayıramadığı, ihmal ettiğim ve bana sabırla tahammül eden EŞİM ve ÇOCUKLARIMA sonsuz teşekkür ediyorum, iyi ki varlar.

Nurullah OSMANLI
KONYA-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER TABLOSU	xi
ÇİZELGELER TABLOSU	xiv
İMGELER VE KISALTMALAR	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı ve Önemi	2
1.2. Tezin Özgünlüğü ve Kısıtlılığı	3
1.3. Kaynak Araştırması	3
1.3.1. Ulusal kaynakların irdelenmesi	5
1.3.2. Uluslararası kaynakların irdelenmesi.....	10
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1. Kırsal Mekân ve Planlama	16
2.1.1. Kırsal mekânın değişen anlamı ve önemi	19
2.1.2. Kırsal kalkınma ve planlama	21
2.1.3. Kırsal ekonomi ve yönetimi.....	25
2.2. Kırsal Mekân ve Ekonomik Coğrafya	26
2.2.1. Kurumsal ekonomik coğrafya (IEG)	28
2.2.2. İlişkisel ekonomik coğrafya (REG)	29
2.2.3. Evrimsel ekonomik coğrafya (EEG).....	31
2.2.4. Politik ekonomik coğrafya (GPE).....	31
2.3. Kümelenme ve Tarımsal Kümelenme	32
2.4. Ekonomik Coğrafya Perspektifinde Kırsalın Sorunları ve Potansiyelleri	36
2.4.1. Dünya örnekleri üzerine değerlendirme	36
2.4.2. Türkiye örnekleri üzerine değerlendirme	40
2.4.2.1. Türkiye kırsalında plansız dönem.....	41
2.4.2.2. Türkiye kırsalında planlı dönem	41
2.4.2.3. Türkiye’de kırsal kalkınma projeleri (1960 sonrası)	44
2.4.2.4. Türkiye’de kırsal kalkınma projeleri (1980 sonrası)	47
2.4.3. Türkiye kırsal alanında yapısal sorunlar	50
2.4.3.1. Örgütlü yönetim sorunu	51
2.4.3.2. Tarımda mülkiyet sorunu.....	51
2.4.3.3. Planlama sorunu.....	54
2.4.4. Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgeleri.....	56
2.4.4.1. Amasya Suluova besi organize sanayi bölgesi	57
2.4.4.2. Diyarbakır Karacadağ besi organize sanayi bölgesi	58

3. METODOLOJİ.....	60
3.1. Tezin Kapsamı	60
3.2. Araştırma Soruları ve Hipotezleri.....	60
3.3. Araştırma Hedefleri	61
3.4. Veri Türü ve Kaynağı	62
3.5. Analiz ve Yöntem Teknikleri	63
3.5.1 Çalışmanın yöntemi	63
3.5.2 Çalışmanın kullanılan analiz teknikleri	67
3.5.2.1 Districting tekniği	67
3.5.2.2 Mekansal otokorelasyon tekniği	68
3.5.2.3. Moran I kümeleme analizi	69
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	73
4.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi.....	73
4.2. Örnek Alana İlişkin Saha Araştırmaları.....	80
4.2.1 Konya ÇDP saha bilgilendirme çalışmaları.....	80
4.2.2. Konya kırsalı sosyal doku verileri	81
4.3. KUA Planlanması (CBS Uygulaması).....	84
4.3.1. GRID alanların oluşturulması.....	84
4.3.2. Nüfus bilgileri ve toprak niteliğinin GRID alanlara tanımlaması.....	85
4.3.3. Districting aracıyla taslak KUA tasarımı.....	88
4.3.4. Fiziksel verilerin KUA'ya tanımlaması	90
4.3.5. Sosyal verilerin KUA'ya tanımlaması	99
4.3.6. Ekonomik verilerin KUA'ya tanımlaması	102
4.4. Potansiyel KUA'nın Tespit Edilmesi	104
4.4.1 Doğal kaynaklara bağlı potansiyel KUA'nın tespiti (birinci aşama).....	105
4.4.2. Sosyal ve ekonomik verilerin tanımlanması (ikinci aşama)	107
5. TARTIŞMA.....	113
5.1. Mekansal Planlamanın Ana Aktörü Olarak Kırsal Alan	113
5.2. Kırsal Ekonomiye Bölge Mekânsal Planları Bağlamında Değerlendirme	120
5.3. KUA Önerisinin Kırsala Sağladığı Avantajlar	123
5.4. Kırsalda Mülkiyet Yapısının Üretim Faaliyetlerine Etkisi	125
5.5. Kırsalda Tarımsal Üretimin Planlanması.....	127
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	133
KAYNAKLAR	141
EKLER	149
EK-1: İlçe bazında ÇDP bilgilendirme toplantıları ve bilgileri.....	149
EK-2: Konya Bilgi Sistemi sosyal doku anketleri	159
EK-3: Muhtar görüşleri.....	160
EK-4: KUA'na nüfus, yaş grupları ve toprak niteliklerinin tanımlanması.....	162
EK-5: Konya ÇKS'de bulunan bitkisel ürün türleri	164
EK-6: KUA'ya tanımlanan kadastro parselleri, sulama projeleri, ticari işletmeler..	167
EK-7: KUA Sentez Tablosu	169

EK-8: Kırsal Alandaki Yapısal Sorunlara Yönelik OKUBAY önerisi.....	171
ÖZGEÇMİŞ	173

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1.1. Tez kapsamında incelenen konu başlıkları ve kavramlar	4
Şekil 1.2. Tez kapsamında incelenen konuların dağılımı	4
Şekil 1.3. Tez kapsamında incelenen literatürün ana bilim dallarına göre dağılımı.....	5
Şekil 2.1. Tezin kuramsal ve kavramsal çerçevesine ilişkin yaklaşımı	16
Şekil 2.2. Kırsalın üç yapısal katmanı	17
Şekil 2.3. Kırsal planlama bileşenleri	18
Şekil 2.4. Bütünsel kırsal coğrafya tarihi.....	20
Şekil 2.5. Mekansal planlama süreçleriyle, kalkınma planı uygulama süreçlerinin uyumu.	24
Şekil 2.6. Ekonomik coğrafyanın açıklama çerçevesi	28
Şekil 2.7. İlişkisel perspektif içinde ekonomik coğrafyanın bileşenleri	30
Şekil 2.8. Porter'in kümelenme modeli	33
Şekil 2.9. Kenya Çiçek Tarım Kümesi	34
Şekil 2.10. İdeal anlamda tarım kümelenmesi değer ağı kavramsal şeması.....	35
Şekil 2.11. Küme girişimi performans modeli.....	36
Şekil 2.12. Tanzania Cumhuriyeti bahçecilik küme haritası	37
Şekil 2.13. Latin Amerikada meyve kümelenmesi örnekleri.....	39
Şekil 2.14. GAP organik küme projesi kapsamında geliştirilen işbirlikleri	49
Şekil 2.15. Türkiye kırsalında yapısal sorunlar	50
Şekil 2.16. Tarımsal işletmelerin büyüklüklerine göre içerdiği ortalama parsel sayısı ve bu parsellerin ortalama büyüklüğü	52
Şekil 2.17. Tarımsal arazilerin büyüklüklerine göre (hektar) ve parsel sayıları (oran) ..	53
Şekil 2.18. Konya Seydişehir Gevrekli Mahallesinde 2011-2021 yılları arasında mülkiyet malik değişimi	53
Şekil 3.1. Tezde izlenen araştırma süreci	60
Şekil 3.2. Kuramsal çerçevenin ortaya koyduğu esaslar bağlamında araştırmanın hedefi	62
Şekil 3.3. Tezde izlenen yöntem 1	65
Şekil 3.4. Tezde izlenen yöntem 2	66
Şekil 3.5. KUA planlamasına yönelik CBS uygulamasında izlenen yöntem	67
Şekil 3.6. Districting ile ilçe sınırlarının mahalle nüfus ve alanına bağlı değişimi	68
Şekil 3.7. Mekansal otokorelasyona konu olan veriler	69
Şekil 3.8. Negatif ve pozitif mekansal otokorelasyon	70
Şekil 3.9. Kraliçe komşuluk.....	70
Şekil 3.10. Kale komşuluk.....	71
Şekil 4.1. Konya ilinin Türkiye içindeki konumu	74
Şekil 4.2. Konya kent ve kırsal nüfusunun değişimi	74
Şekil 4.3. İl genelinin 1km ² lik giridlere göre nüfus büyüklükleri ve OECD kabullerine göre kentsel ve kırsal alan.....	75
Şekil 4.4. Konya kırsalında ikamet eden nüfusun yaş gruplarına göre kernel yoğunluk analizi.....	76
Şekil 4.5. Konya ili toprak sınıfları ve türlerinin dağılımı.....	77

Şekil 4.6. Konya AKK verilerinin sınıflandırması, mevcut ve tarım dışı kullanım haritası.....	77
Şekil 4.7. Konya tarım işletmelerinin sayısı ve alan büyüklüğü	78
Şekil 4.8. TR52 bölgesi ve Türkiye'nin tarım sektörünün yıllara göre GSYH değişimi (Anonim, 2018a).....	79
Şekil 4.9. Konya kırsal alanda tespit edilen sorunlar.....	82
Şekil 4.10. Konya kırsalının yerleşme bazında sahip olduğu en önemli sorunlar	83
Şekil 4.11. CBS'de Konya il bütününe 1km x 1km boyutlarda (1km ²) GRID alanlara bölünmesi.....	84
Şekil 4.12. Konut amaçlı her binad kişi sayısının toplam nüfus bilgisi olarak GRID alana tanımlanması	85
Şekil 4.13. AKK_1_3 toprak sınıflarının alansal değerlerinin GRID alanlara tanımlanması.....	86
Şekil 4.14. GRID alanlara toprak sınıfı 1-2-3 olan nitelikli arazi miktarı ve nüfus bilgisinin tanımlanması.....	87
Şekil 4.15. Grid alanlarını birleştirilerek taslak KUA oluşturulmasında izlenen yöntem.	88
Şekil 4.16. Doğal ve yapay eşiklere bağlı GRID alanlarının birleşimiyle KUA tasarımı	89
Şekil 4.17. Konya il genelinde belirlenen KUA alanları	89
Şekil 4.18. 128 bitkisel ürün sınıfının GRID alanlara tanımlanması.....	90
Şekil 4.19. 128 bitkisel ürünün 8 ürün grubuna tanımlanması	91
Şekil 4.20. İl bütününde her 1 km ² içinde en fazla bulunan tarımsal ürün grubunun dağılımı	92
Şekil 4.21. KUA altlığında Konya bitkisel ürün kümelenmesi analizi sonuçları	96
Şekil 4.22. Nitelikli tarım arazilerinin KUA içindeki oranının sınıflandırması	97
Şekil 4.23. Sulama alanlarını KUA'ya tanımlayarak sınıflandırılması	98
Şekil 4.24. Kadasto parsel sayısı ve ortalama büyüklüğünün KUA'ya tanımlayarak sınıflandırılması	99
Şekil 4.25. Toplam nüfus ve 0-18 yaş grubunun KUA'da sınıflandırılması	99
Şekil 4.26. KUA'da 8 yıllık nüfus değişiminin sınıflandırılması	100
Şekil 4.27. Sulama kooperatiflerine katılım oranının KUA'ya tanımlanarak sınıflandırılması	101
Şekil 4.28. Konya kırsalında ikamet edenlerin ekonomik kalkınma isteğinin KUA alanlarına göre sınıflaması	102
Şekil 4.29. Tarıma dayalı işletmelerinin KUA'ya tanımlanması ve sınıflandırılması..	103
Şekil 4.30. Erişebilirlik verilerinin KUA'ya tanımlanması ve sınıflandırılması	104
Şekil 4.31. Fiziksel kaynaklara göre potansiyel KUA'nın tespiti.....	105
Şekil 4.32. Fiziksel kaynaklara bağlı KUA alanları puanının sınıflaması (50 puan üzerinden)	106
Şekil 4.33. Taslak KUA'nın potansiyel KUA'ya dönüştürülmesi.....	108
Şekil 4.34. Sosyal ve ekonomik verilere bağlı sentez puanı sınıflaması (50 puan üzerinden)	110
Şekil 4.35. Fiziksel, sosyal ve ekonomik kaynaklara bağlı sentez puanı sınıflama haritası (100 puan üzerinden)	111

Şekil 5.1. Mekansal veriler ile sosyal ve ekonomik verilerin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan yeni ekonomik mekanlar	115
Şekil 5.2. Sosyal ve ekonomik verilerin senteziyle elde edilen sınıflama ve fiziksel verilerin sosyal ve ekonomik verilerle birlikte değerlendirildiği harita	117
Şekil 5.3. Konya İl bütününde yüksek ve düşük potansiyele sahip KUA bölgeleri	119
Şekil 6.1. Kırsal alana yönelik OKUBAY önerisi	137
Şekil 6.2. KUA ve OKUBAY ilişkisi	138
Şekil 6.3. OKUBAY yönetim önerisi	140

ÇİZELGELER TABLOSU

Çizelge 2.1. Kırsal kalkınma yaklaşım ilkeleri.....	22
Çizelge 2.2. Kırsal kalkınma paradigmasını destekleyen politika değişimleri.....	22
Çizelge 2.3. OECD Kırsal Politika 3.0	25
Çizelge 2.4. Kurumların işlevsel düzeyleri	29
Çizelge 2.5. Cumhuriyet tarihi süresince kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalar.....	40
Çizelge.2.6. 1980 sonrası Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma projeleri	47
Çizelge 2.7. 2011-2021 yılı arasında Gevrekli toplulaştırma alanında tapu sicil işlemleri	54
Çizelge 3.1. Çalışmada kullanılan veriler ve türleri	63
Çizelge 3.2. Kraliçe komşuluk değerlerinin uygulanması.....	71
Çizelge 3.3. Kraliçe komşuluk değerlerinin	72
Çizelge 4.1. 2018 Yılı KKBS verisine göre Konya kırsal nüfusu değişimi	76
Çizelge 4.2. Konya ve Türkiye’de tarımsal arazi büyüklükleri ve yetişen tarımsal ürünler.....	77
Çizelge 4.3. 1/100000 Konya Çevre Düzeni Planı bilgilendirme toplantıları tarihleri ..	81
Çizelge 4.4. KKBS sosyal doku verileri	82
Çizelge 4.5. GRID alanlara tanımlanmış yaş grupları ve toplam nüfus bilgisi (örnektir)	85
Çizelge 4.6. Toprak sınıfı 1-2-3 olan alanın GRID alana tanımlanması	87
Çizelge 4.7. ÇKS 128 bitkisel ürün sınıfının 7 bitkisel ürün grubuna atanması.....	91
Çizelge 4.8. İl bütününde her bir GRID alana ilişkin bitkisel ürün grubu ve en fazla alana sahip olan ürün grubu	94
Çizelge 4.9. Her bir ürün grubuna ait örnek (GRID_ObjectID=150 için) veri içeriği ...	94
Çizelge 4.10. Moran I analiz sonuçları	94
Çizelge 4.11. Akşehir ilçesindeki sulama kooperatifleri ve üye sayısı	101
Çizelge 4.12. Verimli tarımsal üretime konu edilebilecek fiziksel (doğal) kaynakların puanlaması	106
Çizelge 4.13. Potansiyel KUA tespitine yönelik fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin puanlaması	109

İMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKS	: Adres Kayıt Sistemi
AKK	: Tarım Arazileri Önem Sınıflandırması Arazi Kullanım Kabiliyeti
IEG	: Kurumsal Ekonomik Coğrafya
BUGEM	: Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
ÇŞB	: Çevre şehircilik ve iklim değişikliği bakanlığı
DEM	: Arazi Yükseklik Modeli
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EEG	: Evrimsel Ekonomik Coğrafya
GAPBKİ	: Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
GPE	: Politik Ekonomik Coğrafya
GTHB	: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
GSHY	: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
KBS	: Kent Bilgi Sistemi
KÇDP	: Konya Çevre Düzeni Planı
KKBS	: Konya Kent Bilgi Sistemi
KBB	: Konya Büyükşehir Belediyesi
KOKAP	: Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması
KOP	: Konya Ovası Sulama Projesi
KUA	: Kırsal Üretim Alanları
LEADER	: Yerel Kırsal Kalkınma Stratejilerinin Hazırlanması ve Uygulanması Yaklaşımı
NVİ	: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OKUBAY	: Organize Kırsal Üretim Bölgeleri Alan Yönetimi
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖÇK	: Özel Çevre Kurumu-Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü-
REG	: İlişkisel Ekonomik Coğrafya
SDH	: Sosyal Doku Haritası
TİM	: Konya Tarım İl Müdürlüğü
TDİOSB	: Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
TRGM	: Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TKGM	: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UDGP	: Uzun Devreli Gelişim Planı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

1. GİRİŞ

Kırsal alanlar, gençlerin konforlu bir yaşam ve çoğu kez yarınından emin olamama duygusu ile terk ettiği, ekonomik değerini yitirmesi nedeniyle ait olduğu coğrafyanın kalkınmasına dezavantaj oluşturan ıssız mekanlara dönüşmektedir. Kırsalın kalkınması sorunsalı, kırsal kalkınma ve kırsal(dan) kalkınma kavramları üzerinden açıklanırsa kırsal kalkınma kırsal yerleşmelerde yaşayanların, yeterli yaşam kalitesine sahip olmalarına ve gelecek kaygısı hissetmeden yaşamlarını sürdürmelerine yönelik politika ve faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Ancak konu kırsal(dan) kalkınma olduğunda, kırsal alandaki fiziksel ve sosyal kaynakların en iyi şekilde ve sürdürülebilir kullanımını sağlayarak, bölge ve ülke kalkınmasına sağlanan katkı anlaşılmalıdır. Bu tanımlamalar, kırsalı yerleşimler ve ikamet edenler üzerinden açıklayan ülke kırsal kalkınma politikalarını yeniden düşündürmeye sevk etmektedir.

Türkiye kalkınma politikaları, bir taraftan kırsalda insanları tutma hedefini yerine getirip daha konforlu bir yaşam arzuladıkları şehir hayatına göçlerine engel olamazken, bir taraftan da tarım reformu, miras hukuku, tarım işletmelerinin küçük ve parçalanmış olması, tarımda verimlilik gibi yapısal sorunları çözümlenmeye çalışmış olsa da gelinen noktada yeterince başarıya ulaşamamıştır. Bu politikaların bir sonucu olarak, bir yandan kırsalda ikamete dayalı yaşam biterken, bir yandan da kırsal mekandan elde edilebilecek ekonomik getiriden de yeterince faydalanılamamaktadır. Diğer yandan, tarihsel süreç içinde iyi niyetli hamleler olsa da tarım politikamızın geldiği nokta, neoliberal güçlerin ülkemize biçtiği rol gereğince çiftçiye belirli ürünleri yetiştirmesi için mali destek vermekten öteye geçmemektedir. Bu günün tarım politikası, olası felaket senaryolarını, özellikle mülkiyet temelli yapısal sorunları unutup çiftçinin bu gününü mutlu edip çocuklarını şehire göndermek üzerinedir. Farklı ülkelerde uygulanan kalkınma modellerinin ülkemize özelleştirilmesi tarımın liberalleşmesi dışında başka bir amaca hizmet etmemektedir. Bu nedenle Türkiye’de kırsaldan kalkınma sorununun, öncelikle kırsal alandaki yapısal sorunları azaltacak, kırsal mekanın ekonomik değerini artıracak bir yaklaşımla ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Kırsal alanda tarımdan elde edilen gelirin daha çok kentsel alanlarda gelişen tarım dışı sektörlerin sağladığı niceliksel gelir artışına erişemeyeceği bilinmektedir. Ayrıca insan yaşamının sürdürülebilirliği için ihtiyaç duyulan gıdaların temini gündeme geldiğinde, tarımın ekonomik anlamda sağlayacağı niceliksel gelir artışından ziyade niteliksel değeri göz ardı edilmemelidir. Bu değer, tarımsal üretime konu olan kırsal

mekanın geleceğe dönük planlanarak ekonomik değerinin artırılmasını amaçlayan kırsal kalkınma araştırmalarını öne çıkarmaktadır.

Türkiye’de kırsalın kalkınmasını amaçlayan projeler, kırsal alandaki yapısal sorunların varlığı bilinmesine rağmen yapılmaktadır. Önceki dönemlerde herhangi bir nedenle çözümlenememiş yapısal sorunların varlığı ve günlük sorunları çözüme kavuşturma iradesinin baskınlığı, gelecek neslin daha fazla büyüyen kırsal sorunlarla meşgul olacağını göstermektedir. Gelecek nesillerin kırsalın yapısal sorunlarıyla mücadelesini azaltabilmek için uzun ve orta vadeli politikaların gündeme getirilmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu politiklar çerçevesinde ihmal edilmiş en önemli konu ise mekansal planlamanın kırsal alanda ekonomik kalkınmaya yönelik “koruyucu”, edilgen bir yaklaşım yerine ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin oluşumunu odağına alan etkin bir yaklaşıma dönüşmesini gerekli kılmaktadır. Bu bakış açısı kırsal alanda kalkınmayı kışkırtan yasal, esnek ve uygulanabilir yönetsel araçları gerekli kılmakta, gelecekte gıda üretme şeklimizin merkezinde yer alan kırsal(dan) kalkınmaya yönelik model dayatan ve katılım-örgütlenme gibi üstten bakışçı ezber söylemlerin bir adım ötesine geçmeyi gerektirmektedir.

1.1. Tezin Amacı ve Önemi

İnsanın sağlıklı bir yaşam sürmesi için ihtiyaç duyacağı gıdayı temin etmesini sağlayacak politikaların önem kazandığı bir dönemde, tarımsal üretim odaklı stratejik yaklaşımlar üzerinde tartışmalar yoğunlaşmıştır. Türkiye’de tarımsal üretim, ülkemize özgü yapısal sorunlara ilave olarak son yıllarda artış gösteren küresel ısınmanın etkileri, afetler, pandemi ve savaş gibi olağanüstü olaylar karşısında önemli kırılmalar yaşamaktadır. Kırsal kalkınma politikalarında bu sorunlara ilişkin yaklaşımlar gözardı edilerek kısa vadeli günü kurtaran sorunların çözümüne odaklanılmaktadır (Anonim, 2015). Türkiye’de kırsal alan kalkınmasına yönelik çalışmalarda, kırsalda yaşam konforuna odaklanarak insan kaynağını kırsalda ikamet ettirebilmek amaçlanmıştır (Bakırcı, 2003; Başbüyük, 2004). Çalışmanın ilk amacı, kırsalda yaşayanların(da) geçim kaynağı olan tarım arazisinin, ihmal edilen yapısal sorunlarına odaklanarak, ekonomik anlamda değerini artıracak öneriler getirmektir. Bunun için, kırsal mekanın ekilebilir tarım arazileri yönünden sürdürülebilirlik esaslı ele alınması (planlanması) durumunda elde edilecek bulgular üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ikinci amacı, kırsal alanda bitkisel üretime yönelik yönetim önerisi sunmaktır. Bu noktada kırsalın ekonomik gelişiminde

etkinlik gösteren mekansal planlamanın, doğru bir yönetsel yapının oluşumuna ve sürdürülebilirliğine sağlayacağı katkı vurgulanacaktır.

1.2. Tezin Özgünlüğü ve Kısıtlılığı

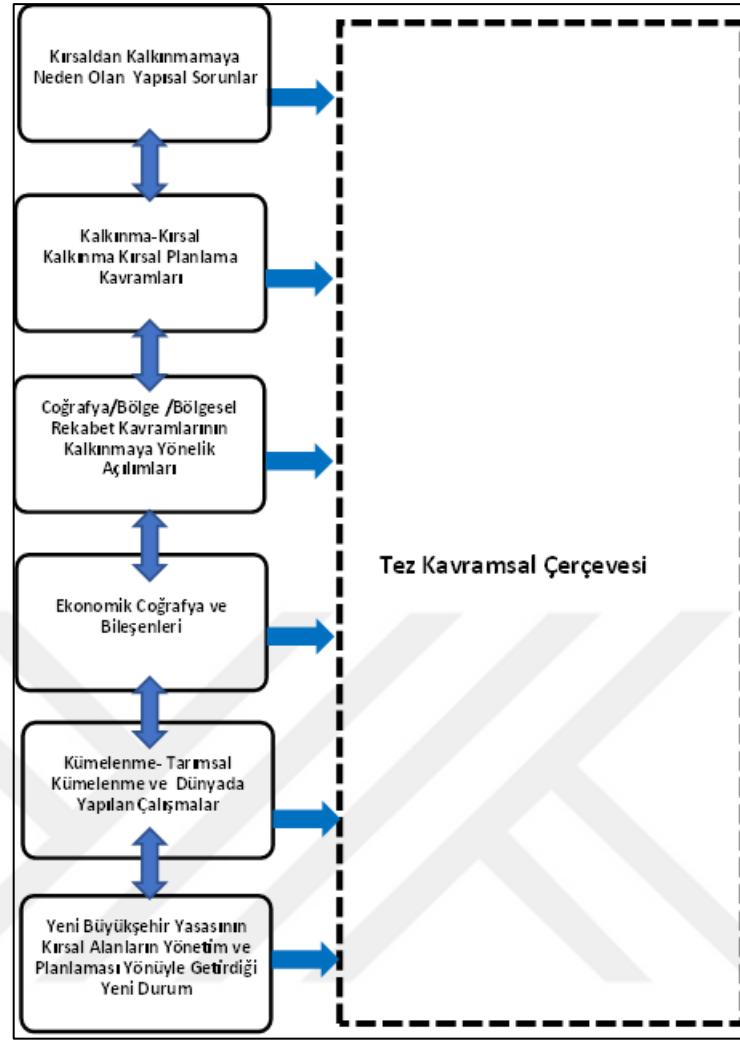
Bu araştırmayı diğer çalışmalardan ayrılan dört ana unsur bulunmaktadır. Bunlar;

- Mekanı öncelikleyen teorik yaklaşımların mekansal planlama aracılığı ile uygulanabilir hale getirilmesini kapsayan kavramsal çerçevenin, ekonomik coğrafya bileşenleriyle birlikte ele alınması,
- Niteliksel araştırma yöntemiyle ortaya konan esasların, coğrafi bilgi sistemi (CBS) kullanımıyla niceliksel bir araştırma yönteminin kullanımına dönüştürülmesi,
- Ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin organize sanayi alanlarının yönetim biçimi içindeki karşılığında yola çıkılarak kırsalın örgütlü yönetiminde kullanılabileceğine dair bakış açısı konulması,
- ÇKS bitkisel ürün verisinin tarımsal kümelenme yaklaşımıyla mekansal planlama altlığında kullanılması,

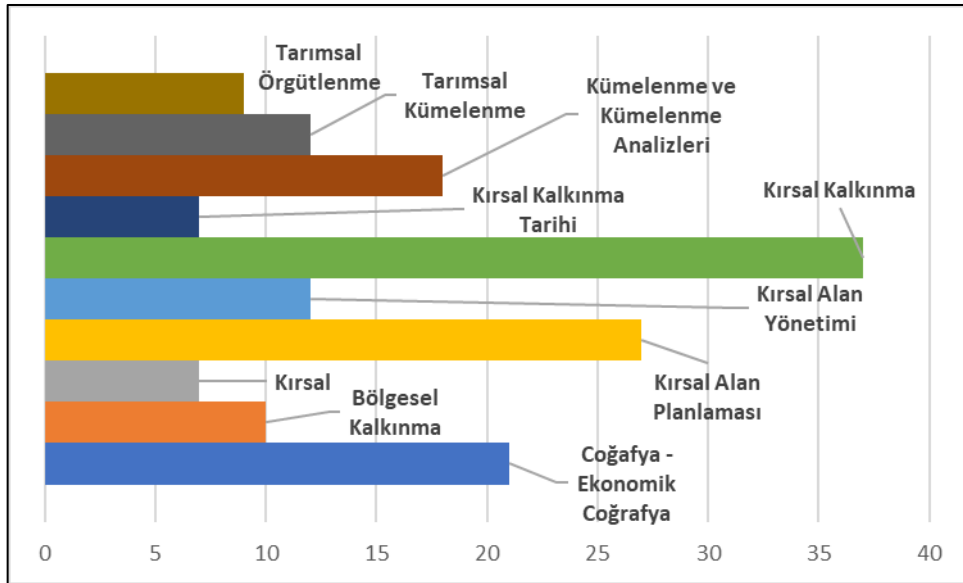
Tez çalışmasının kırsal alanın kalkınmasına yönelik çalışmalar yürüten tüm kurumlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma tarım sektörünün bitkisel üretim perspektifiyle sınırlandırılmış, güncel CBS verilerinin varlığı nedeniyle Konya ili örneklem olarak araştırmaya konu edilmiştir.

1.3. Kaynak Araştırması

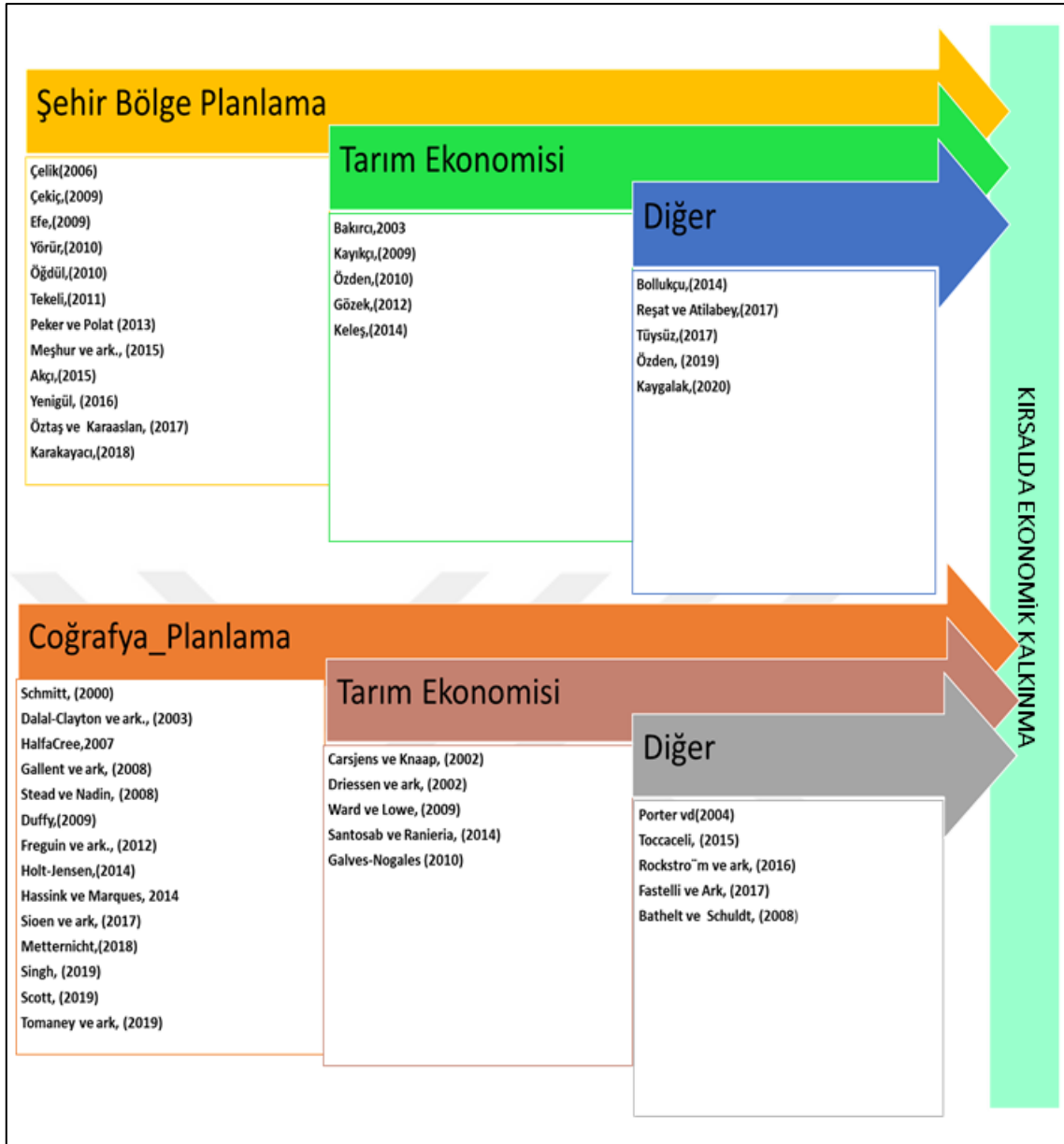
Tez çalışması kapsamında çeşitli başlıklar özelinde literatür incelemesi yapılmıştır (Şekil 1.1.). Tez araştırmasına yönelik kavramsal çerçeve oluşturulurken kullanılan araştırma kaynaklarının konu dağılımı, türü ve sayısı Şekil 1.2.'de gösterilmiştir. Kırsalın ekonomik gelişimine yönelik araştırmalar üç bölümde (şehir planlama-coğrafya, tarım ekonomisi, diğer bilim dalları) ele alınmıştır (Şekil 1.3.). Tüm yönleriyle kırsal kalkınmaya mekansal planlama bilimi üzerinden yaklaşım getiren araştırmalar oldukça az olmakla birlikte, planlama-kalkınma ilişkisi öneren tüm çalışmalar, benzer ve yakın araştırmalar olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 1.1. Tez kapsamında incelenen konu başlıkları ve kavramlar

Şekil 1.2. Tez kapsamında incelenen konuların dağılımı

Şekil 1.3. Tez kapsamında incelenen literatürün ana bilim dallarına göre dağılımı

1.3.1. Ulusal kaynakların irdelenmesi

Çelik (2006) Türkiye’de kırsal kalkınma çalışmalarında mekansal planlama yaklaşımının ihmal edildiğini ifade ederek, sosyal ve ekonomik gelişmenin mekansal planlama kararları ile birlikte ele alınması üzerine bakış açıları ortaya koymuştur. Çalışmada, kırsalın mevcut durumu, analiz ve bu analizden yola çıkarak Türkiye kırsalı için kırsal planlamaya dair model oluşturma çabası söz konusudur. Önerilen modelin planlamanın içeriği, yasal ve ekonomik çerçevesi ve planlama yaklaşımı olmak üzere üç temel ögesi bulunmaktadır.

Çekiç (2009) az gelişmiş bölgelerde toplumsal yapıyı belirleyen resmi ve resmi olmayan kurumları tespit ederek, bunların ilişkilerini tanımlamayı ve buradan hareketle sosyal sermaye bileşenlerinin hangilerinin sosyal sermaye ile kırsal kalkınma arasında etkinlik göstereceğine yönelik çıkarımlar yapmıştır. Çalışmanın başlangıç noktasını oluşturan her bir coğrafyaya aynı gelişme stratejisini uygulayan uluslararası kurumların tekilci yaklaşımına eleştiri getiren yazar, araştırmasında kuramsal çerçeveden çıkardığı parametreleri örneklem alanda yapılan anket çalışmalarının başlıklarına çevirerek, bu başlıklardan hangilerinin önem derecesine sahip olduğunu istatistiksel olarak tespit etmiştir. Bu noktada kırsal yerleşimlerin birbiri arasında farklı çıkan önem derecelerinden yola çıkarak, işlenen toprağın mülkiyetin sahipliliği, etnik yapı gibi faktörlerin, kurumsal ilişkiler ve katılım konusunda farklılık oluşturduğu, eğitim düzeyi, toprak işletme biçimi, dil kullanımı ve mülkiyet yapısının sosyal sermaye bileşenlerinde etkili olduğunu belirlemiştir. Az gelişmiş bölgelerde (her bir bölgeye farklı kalkınma yaklaşımı gösterme temelinde) kırsal kalkınma stratejisini belirlerken kırsal işletmelerin mülkiyet yapısı, sosyo-ekonomik yapısı, sosyal sermayenin geliştirilmesine yönelik öneriler getirerek, “sosyal sermayenin az gelişmişliğin hem nedeni hem de sonucu” olduğu tespit edilmiştir.

Efe (2009) ülke bütününde gelirin elde edildiği unsurun toprak olduğu, toprağa verilen rolün ise mekansal planlamayla belirlendiği tespitini yaparak bölge planlamaya konu edilen bölge sınırlarını irdeleyen bir araştırma yapmıştır. Çalışmada bölge sınırlarını belirlerken ekolojik-sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik unsurlar bir arada değerlendirilerek oluşturması üzerinde durulmaktadır. Bölge sınırlarının oluşumunda siyasal unsurların etkili olduğu temelinde özgün bir yaklaşım getirmiştir. Bölgesel eşitsizliği doğal bir sonuç olarak kabul ederek, yeni oluşturulması gereken bölge sınırlarının havza sınırları üzerinden belirlenmesi gerektiğini izah etmeye çalışmıştır. Bazı kaynaklarda modası geçmiş bir kavram olarak değerlendirilen bölge kavramının, özellikle mekansal planlama bilimi perspektifine siyasal yaklaşımlar da getirerek değişmesi gerektiği üzerinde durmuştur ve kırsal mekana ilişkin değerlendirmelerde sınırların işlevsel bir bakış açısıyla belirlenmesi gerekliliği ortaya konulmuştur.

Kayıkçı (2009) Türkiye’de tarihsel süreç için uygulanan politikalar ve bunların karşılaştırmalarını yaparak AB uyum sürecine bağlı olarak dönüştürülen kırsal kalkınma politikalarının ülkemiz gerçeklerine uyum sağlamadığı, özellikle kırsalda yaşayan halkın bulunduğu yerde kalkındırılmasına yönelik geçmiş dönemlerdeki planlama

politikalarının doğru yönleri olduğu temelinde, kırsal alanda yaşayanların görüşlerini alarak politika geliştirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

Yörür (2008) Türkiye’de 1980 sonrasında kırsalın ne şekilde bir yapısal değişim yaşandığının araştırılmasında özellikle mülkiyete ait niteliksel ve niceliksel özelliklerle, üretim arasındaki ilişkileri araştırarak örneklem alan içinde yıllar içinde yapısal sorunların arttığını tespit etmiştir.

Özden (2010) uzaktan algılama verilerinin kullanımına bağlı olarak istatistiksel yöntemler ve CBS kullanımıyla ürün planlamasının önemi üzerine durmuştur. Araştırmada örneklem alan içinde potansiyel ürün planlaması yaparak, planın mevcut üretim alanlarıyla karşılaştırmasını yapılmıştır. Toprağın ürün planlamasına bağlı olarak kullanımının tarımsal verim, su kullanımı üzerindeki etkileri üzerinde duran çalışmada tarım, sanayi, turizm gibi farklı ekonomik sektörlerin bir arada değerlendirildiği haritalar üretilerek amaç dışı kullanımın engenebileceği, böylelikle toprağın korunabileceğini vurgulamıştır.

Gözek (2012) kümelenme kavramının tarım sektörü için uygulanabilirliği yönünde sahada anketler yaparak bazı sonuçlara ulaşmıştır. Tezde farklı ülkelerdeki tarımsal küme örneklerine değinen yazar bölgesel ve kırsal kalkınma konusunda kümelenmenin örgütlenmeyi sağlayan yönüyle önemli bir politika aracı olarak tanımlandığı belirtilmektedir. Kırsal alanda bulunan örgütlenme dışındaki yapısal sorunları ihmal ederek kırsal kalkınmanın örgütlenmeyle sağlanabileceği, bunun yolunun ise tarımsal kümelenmeden geçtiği, kümelenmenin sıfırdan oluşturmaktansa var olan potansiyellerin üzerinde kurgulanarak kurumsallaşabileceği üzerinde durulmuştur.

Bollukçu (2014) peyzaj esaslı mekansal planlamasıyla desteklenen kırsal kalkınma çalışmalarının başarılı olacağına yönelik değerlendirmeler yaptığı çalışmada, CBS haritalarına ve GZFT analizlerine konu olacak verileri temin etmiştir. Buradan elde ettiği sonuçlara bağlı olarak köy kimlikleri ve ekonomik sektörlerle bağlı olarak peyzaj rehberleri oluşturularak arazinin kullanımına yönelik öneriler getirilmiştir. Çalışmanın özgün yönü, örneklem alan içinde planlama ve yönetim önerisi getirmiş olmasıdır. Bunun sağlanabilmesi için tarım, orman ve ekoturizm sektörlerine yönelik yerelde halkın ve yerel yöneticilerin ortaya koyduğu kalkınma hedeflerinin/startejilerinin, peyzaj rehberinin sınırlandırıcı/düzenleyici yönüyle birlikte bütünsel olarak ele alınması sağlanmıştır.

Keleş (2014) sosyal sermayenin kırsal kalkınmadaki etkinliğinden hareketle örneklem alanda önceki çalışmalardan derlenen anket sorularıyla kırsal alandaki sosyal sermayenin varlığı üzerinde çalışma yürütmüştür. Çalışmada sosyal sermaye kavramını “kayıp halkanın” varlığı araştırılarak sonuca varmak hedeflenmiştir. Sosyal sermayenin boyutları olarak tanımladığı kırsal alanda gruplar, komşuluk, katılım, değerler, güven ve aidiyet kavramlarının ölçülmesini içeren istatistiksel analizlerle ortaya konulan birinci model ve sosyal sermayenin türleri olarak tanımladığı ilişkisel, yapısal ve bilişsel kavramlarının ölçülmesini içeren ve istatistiksel analizlerle ortaya koyduğu ikinci model geliştirilerek kırsal kalkınmaya yönelik önerilerde bulunmuştur.

Öksüz ve arkadaşları (2015) ülke bütünündeki kırsal alanların farklılık ve çeşitliliklerini dikkate alan, fiziki ve sosyal boyutlarıyla bütünsel bir planlama modelinin geliştirilmesi için, yöntem ve teknikleri ortaya koyma adına kırsal yerleşme sınıflarına uygun kullanım baskısını da dikkate alan, kaynakları koruma odaklı kullanan ve bu planlama modelini hayata geçirmeye yönelik eylemler belirleyen yöntem ve tekniklerin ile bir bütün olması gerektiğine ilişkin politika önerileri getirilmiştir.

Akç1 (2015) Türkiye’de yapılan kırsal kalkınma çalışmaları ile ilgili olarak kırsal kalkınmayı kırsal yerleşik alanların bir arada yönetilmesi temelinde ele almıştır. Bu temeli analitik araştırma evresi, planlama-tasarım ve uygulama evresi, izleme ve denetim başlıklarında modelleme üzerine kurgulayarak geleneksel kırsal kalkınma modelleriyle karşılaştırarak ideal yönetim önerisi geliştirilmiştir.

Yenigül (2016) kırsal alanların bölgeler arası gelişmişlik farkının ve şehirlerde çarpık yapılaşmanın nedeni olarak görülmesinin kırsal alan kalkınmasına dikkat çekilmesine neden olduğunu bildirmiştir. Türkiye’nin 1980 sonrasında dünyada değişen eğilimlere de uyum sağlama gayesi ile kırsal alan kalkınma politikasında köklü değişimler olduğunu, kalkınma planlarında emredici merkezden yönetimi esas alan dikey yaklaşımların yerini iş birliğine dayalı katılımcı, yerelin gücünü ortaya koymaya dayalı yatay yaklaşımlara bıraktığını, bu yaklaşımların kırsal alandaki örgütlenme sorunlarını ortadan kaldırdığını belirtmiştir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanların kalkınmasına yönelik tüm bileşenlerin birlikte planlanması, uygulanması ve gerekli kaynağın aktarılmasının kalkınma sorunlarının çözümünde ortak kabul gördüğünü bildirmiştir.

Öztaş ve Karaaslan (2017) Amerika’da kırsal alanda gıda üretimi ve dağıtımını gibi faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği karma kullanım alanlarının bölgeleme çalışmalarında gösterildiğini, İngiltere’de NPPF (National Planning Policy Framework) ilkeleri içinde kırsal alanda oluşturulan planlama yaklaşımının aşağıdan yukarı ve yukarıdan aşağıya yaklaşımının bir karması olması gerektiğini gösterdiğini, İtalya’da AB ortak tarım politikası kapsamında çok fonksiyonlu kırsal kalkınma yaklaşımı geliştirildiğini, tarım-gıda sektörünün öncelikli sektör olduğunu, 2001 den bu yana tarım bölgelerinin bölgesel planlama politikalarının bir parçası olarak değerlendirildiğini, özellikle kümelenmeye yönelik tarım işletmelerinin yığınlaşmasını ve işbirliği içerisinde hareket edecek planlama politikasının yürütüldüğünü, İspanya’da tarım arazilerinin korunması için bölgeleme ya da korumaya yönelik planlama kararları almanın yeterli olmadığı, bu nedenle koruma altına alınan tarım alanlarında “alternatif gıda ağları” oluşturulmasına yönelik öneriler getirildiğini, Fransa’da entegre kırsal planlama sistemi geliştirildiğini, tarımsal alanda ürün çeşitliliğinin sağlanması ve sektör odaklı planların oluşturulması için planlama araçları kullanıldığını, italya ve ispanya da görüldüğü gibi tarımsal kümelenmeye dayalı politikaların kırsal alan planlamasına konu edildiğini belirtmiştir.

Reşat ve Atilabey (2017) Kayseri, Sivas, Yozgat illerinin tarımsal üretim açısından mevcut durumunu ortaya koyarak potansiyel tarımsal kümelenmelerin (ürün yığınlaşması) oluşum sağlayabileceğine yönelik yol haritası niteliğinde bir çalışma yapmışlardır. İlçe sınırları esas alınarak yapılan çalışmada, tarımsal üretim açısından öne çıkan beş ürün grubunun ilçe sınırları temelinde ürün yığınlaşması oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. İlçelerin benzer üretime konu olup olmadığını değerlendirmek amacıyla, bölge bütünündeki üretim miktarıyla ilçe özelindeki üretim miktarını birlikte ele alınmıştır. Matematiksel bir modelle üretilen değerlerin, CBS ortamında ilçe alanına tanımlaması yapılarak sınıflandırılma yapılmıştır. Buradan elde edilen bilgiler doğrultusunda üç üretim senaryosu hazırlanmıştır.

Karakayacı (2018) kırsalın bölgesel büyüme için yeni çözüm alanı olarak görülmeye başlandığını tarımsal üretim ve gelir, tarımsal rekabet ve ulusal düzeyde gerçekleştirilen teşvik söyleminden kurtararak rekabetçilik ve yenilikçiliğin yerel değerlerin ve kullanılmayan kaynakların değerlendirilmesiyle elde edildiğini vurgulamıştır. Kırsalın yönetimi/yönetişimine yönelik ortaya çıkan yeni paradigmalarda yerel, ulusal, çok uluslu yönetimler ve STK’ların temel aktör olarak tanımlandığı bu durumun kırsal ekonomileri çeşitlendirerek ortaya çıkmasını sağladığı belirtilmiştir.

Mekan ve yönetim süreçlerinin, üretim organizasyonlarını bireysel üretim olmaktan çıkararak diğer ekonomik yapılarla rekabet eder hale getirdiği belirtilmiştir.

Özden (2019) Küçük Menderes Havzasında bulunan Ödemiş, Bayındır, Torbalı, Tire ve Kiraz ilçeleri özelinde 20 yerleşimde muhtar ve hane halkıyla yapılan anket verileri ve köylere ait diğer istatistiksel verileri her bir köye özel kalkınma indeksi hesaplamıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçları yorumlayarak, kalkınma temelinde her bir kırsal alanın fiziki ve beşeri özelliklerini dikkate alarak planlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Gülümser (2009) kırsal alanda sürdürülebilir kalkınmaya yönelik fırsatlar üretebilmeye yönelik 60 Avrupa ve 17 Türkiye kırsal yerleşimin her bir kırsalın kendine özgü farkındalık oluşturan özelliklerini dikkate alarak kalkınma yaklaşımı getirilmesinin gerekliliği üzerine bir araştırma yapmıştır. Kırsal alanın sürdürülebilir değişimini yer, eylem ve bunların sürekliliği üzerinden tanımlayan çalışmada, sürdürülebilir kırsal kalkınmayı ise kırsal alandaki yerleşimci ve ekonomik aktörlerin yer, ekonomik değişim temsilcileri, kırsal kalkınma ve yerin sürdürülebilir dinamiklik ve eylemlerine duyulan ihtiyaç üzerinden ele alınmaktadır. Araştırmaya konu olan her bir kırsal yerleşimin yapısını, yönetim şekillerini, makro ve mikro düzeyde kırsal özelliklerini farklı CBS analizleri ve istatistik teknikleri de kullanarak tanımlamıştır. Avrupa ve Türkiye köylerinde kapasite, girişimcilik ve gelişimin tespitine yönelik anket çalışması yaparak bu anketler üzerinden Avrupa ve Türkiye köylerinin bu özelliklerini istatistiksel yöntemlerle karşılaştırmıştır. Araştırmada kırsalın kalkınmasına yönelik her bir kırsala özgü fiziksel, sosyal, ekonomik kültürel faktörleri bir arada analiz ederek, yeşil çekim noktası, tarımsal çekim noktası, kültürel çekim noktası ve öğrenen çekim noktası isimli dört kırsal kalkınma yaklaşımı önermiştir.

1.3.2. Uluslararası kaynakların irdelenmesi

Schmitt (2000) kırsal alandaki değişimi, nüfus ve istihdam faktörleriyle yeni ekonomik coğrafya yazınının kavramsal şeması içinde karşılığının bulunup bulunmadığını analiz etmiştir. İki farklı analiz yapılan çalışmanın birincisinde, kırsal nitelikli alanların kentsel alanların hinterlandı olarak görülebileceği, bu takdirde kentsel yayılımın klasik etkilerinin bu alanda hakim olacağı, ikincisin de ise özellikleri kentsel toprakların aksine olan organize bölgeler olarak görülebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Driessen ve arkadaşları (2002) Hollandadaki kırsal alanın değişimine dikkat çekerek kırsal alanın ana işlevinin tarım olduğu, her geçen gün tarım işletmelerinde düşüş yaşandığı, üretim alanlarının tüketim alanlarına dönüştüğünü belirtmişlerdir. Toplumsal, ekonomik ve siyasi süreçlerin bir sonucu olarak devlet, pazar ve sivil toplum arasındaki ilişkilerin de değiştiği, bunlardan tarımın toplum nazarındaki değişiminin, tarım ürünlerinde serbest ticaretin oluşması, tarımdaki biyogenetik değişiklikler ve hayvan hastalıklarının toplum sağlığını etkileyen unsurlar olduğunu vurgulayan yazarlar, kırsal alanın değişiminde yaşanan algısal değişim üzerinde de durmuşlardır. Makalede kırsal alanların özellikle tarımsal üretimdeki değişimine karşı, kırsalda üretime dayalı yeni bir örgütlenme “baskın yeni işbirlikçi (Neo-Corporativist) karar verme“ modeli önerilmiştir. Resmi otoritelerin temsilcileri, tarım sektörünün temsilcileri ve bölgesel düzeyde STK'ların bir araya geldiği yeni oluşumların aynı zamanda, kırsal alanların sorunlarına ve yeniden düzenlenmesine daha geniş bir yaklaşım getirdiğini, kırsal alanların yıllarca ekonomik açıdan yönetilirken, artık doğa koruma ve sosyo-ekonomik gelişmenin birlikte ele alınarak çok işlevli bir girişimde bulunulabileceği bildirilmiştir.

Dalal-Clayton ve arkadaşları (2003) gelişmekte olan Afrika ve Güney Amerika ülkeleriyle Hindistan, Endonazy gibi Asya ülkelerindeki kırsal planlamaya bağlı kalkınma çalışmalarından elde edilen tecrübeler yer vermişlerdir. 1970 yılından bu yana yapılan kırsal kalkınma çalışmalarının çok azının başarılı sonuçlandığı ve bu durumun kırsalda halen inşa edilmesi gerekli kurumların olduğunu gösterdiğini bildirmiştir. Kırsal planlamanın paydaşlarını iyi tanımlanarak rollerini ve sorumluluklarının belirlenmesi bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

Kırsal planlamanın iki tür konuyla ilgilendiğini bunların ilkinin, köy-kasabaların yerleşimlerine ve bu yerleşimlerdeki yaşamın gereklilikleri olan alt yapı eksikleriyle, okul, sağlık ocağı vb .tesislerinin varlığına odaklanan yaklaşımlar olduğunu, ikincinin ise doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve yönetimini esas alan, kırsalda geçim kaynakları belirleyen,kalkınmayı teşvik eden bu konuların gelişiminde kırsal sakinlerin katılımını öncelikleyen yaklaşımlar olduğu belirtilmiştir. Kırsal alanlarda üretimin artışına odaklanmak adına verimlilik ve etkinlik temelinde yoksulluk ve acizliğin açıklanmaya çalışıldığı, bu durumun tarımsal sorunlardan uzaklaşarak daha özde sorunlara değinmek (örn sulama ve drenaj) yerine, sorunları yok sayarak daha genel, yönetim odaklı (su kaynaklarının tahsisi ve havza yönetimi gibi) konulara yaklaşım getirildiği ve doğal kaynakların kullanımı ve sürdürülebilir üretim sisteminin, ekilebilir

ürünler, hayvancılık ve ormancılığa yönelik bakışını değiştirmeye başladığı, altyapı ve sosyal kalkınma söyleminin entegre kırsal kalkınma stratejilerine dönüştüğünü vurgulanmıştır.

Gallent ve arkadaşları (2008) İngiltere kırsal alanı, planlama süreç ve politikalarını konularında kırsallık, planlama ve yönetim, kırsal ekonomi, kırsal toplulukların ihtiyaçları, çevresel değişim ve planlama, yönetim koordinasyon ve enregrasyon gibi başlıklar çerçevesinde ele almışlardır. Mekansal planlamanın kırsal alan için gerekliliğini çok işlevlilik üzerinden tanımlayan çalışmada mekansal planlamanın kırsalda ekonomiyi şekillendiren rolüne değinilerek ekonomik değişikliklerin de sosyal yapıyı ve çevreyi nasıl değiştirdiği üzerinde durulmuşlardır. Araştırmacılar şehir ve ülke planlaması düşüncesinin yönetişimin ayrılmaz bir parçası olan mekansal planlamaya dönüştüğünü, planlamanın sadece arazi ve mülk düzenleyicisi değil sürdürülebilir kalkınma ve mekansal gelişim sürecinin merkezinde olduğunu vurgulamışlardır. Mekanda gerçekleşen tüm politka ve eylemlerin proaktif ve stratejik koordinatörlüğünü mekansal planlamanın yaptığını, mekansal planlamanın ileriye dönük stratejiler içerdiğini, arazi kullanım planlamasından bir çok özelliği ile ayrıştığı belirtilmiştir. Mekansal planlamanın kalkınmanın farklı boyutlarını koordine eden rolünün özellikle sürdürülebilirlik temelinde arazi kullanımı odağından uzaklaşarak mekan üzerinde koordinasyon kurarak onu değiştiren tek misyon olduğunu vurgulayarak, İngiltere’de 1947’den sonra çıkan bu misyonun uygulama örnekleri verilmiştir. Son 60 yıldır mekansal planlamanın kırsaldaki en büyük zayıflığının yapılaşmanın gelişimi, değişimi, denetimi ve yeni gelişme alanlarını düzenlenmesiyle ilgili olduğunu, ancak kırsal alanının çoğu kez yapı formuyla ilgisi olmayan bir şekilde değişime uğradığı vurgulanan çalışmada, doğal çevre ve kırsal arazi değişiminin bütün tanımlamaların dışında kaldığını, örneğin çiftçilerin yeni tarım yöntemleri geliştirdiğini, sulak arazilerin kurutulduğunu, duvarların çalılıkların kaldırıldığını, ormansızlaştırmanın yaşandığını veya yeni ormanlık alanların oluşturulduğunu, kırsal alanın birçoğunda peyzaj değişiminin devasa boyutlara ulaştığına dikkat çekilmiştir.

Ward ve Lowe (2009) İngiltere kırsalı ile ilgili üç senaryo oluşturmuşlardır. İlk senaryoda tarımın kırsalda yapılr hale gelmeyeceği ve kırsalın boş zamanların geçirileceği yerler olacağı, kırsalın nüfusunun artacağı ancak istihdamın kasabalarda ve kentlerde sağlanacağını belirtilmiştir. İkinci senaryoda peyzajın aşırı korunmasına bağlı olarak derin kırsalda büyük bir dönüşüm gerçekleşmeyeceği, kırsal arazinin daha çok

enerji üretimine açılacağı ve yoğun endüstriyel ürünler üretileceği, hobi çiftçiliğinin artacağını belirtilmiştir. Üçüncü senaryoda kırların yapılaşmaya daha esnek bir yönetim tarzıyla ele alınacağı korumaktan ziyade ekonomik olarak büyümek ve yatırım yapılan alanlar olacağı üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu üç senaryonun gerçekleşmesine yönelik engel alanlar olması nedeniyle, üç senaryonun karması olarak değerlendirilebilecek dördüncü senaryonun gıda tüketim oranının artmasına bağlı olarak kırsalda tarımın artarak fazlaşacağı ancak diğer sektörlerin de kırsalda güçlenerek kırsalda ekonomik çeşitliliğin artacağını bildirmişlerdir. Kırsalda en önemli değişikliğin tarımın liberalleşmesine bağlı olarak belirli alanlarda yoğunlaşan tarım bölgelerinin oluşacak olması olarak görülmüştür.

Freguin ve arkadaşları (2012) kırsalda yapısal değişimin genel olarak kırsal ve tarım ekonomisinden tarımsal olmayan sanayi ve hizmetler sektörüne ve kentsel ekonomiye dönüşümüne odaklanıldığını belirtmişlerdir. Ancak yapısal değişimin çoğunlukla tarımdaki verimlilik artışı, ticarileşme ve uzmanlaşma yoluyla tetiklediğini, bu nedenle tarımın ekonomide hala merkezi bir rol üstendiği çok sayıda az gelişmiş ülkede tarımın geliştiği ve kırsal değişim süreçlerinin dikkatle izlendiği ifade edilmiştir. Dünya Bankasının 2007 yılı raporunda, yoksulluğu azaltmak için ortaya konulan tarımda uzmanlaşma sağlayarak üretim ve rekabet gücünü artırmak, tarımda uzman olmayanlar için tarım dışı işlerde ücretli çalışılması ve girişimcilik, bunlar dışında kalan diğerleri için göçün önerildiği stratejilere dayalı olarak kırsal hayatın devamlılığı için üç öneri sunulmuştur. Birincisi tarımsal yapının çoğunu temsil ettikleri için aile çiftlikleri bir öncelik olması gerektiği, küçük ölçekli çiftçilerin desteklenerek yoksulluğun azaltılabileceği, bunun için verimlilikte iyileştirmenin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İkincisi temel ürünün öncelikli olması, temel üretimin genişliğinin işgücü toplam gelir ve büyüme bağlantıları için önem arz ettiği ve önümüzdeki yıllarda gıda talebinin büyük kısmının temel ürünlerle karşılanacağı, kasabalar arasındaki bağlantıları güçlendirileceği ve kırsal çeşitliliğe katkı sunulacağı ifade edilmiştir. Üçüncüsü yerel kalkınma için bölgesel yaklaşıma ihtiyaç duyulduğu bu bağlamda yerel yatırımcıları hedefe alarak yerel kurumların güçlendirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Son olarak kırsal için tek bir çözüm olmadığı, yerelde kapasite oluşturup bilgiye yatırım yapılması gerektiği bunun içinde kırsal sakinlerin bilgilendirildiği uzun ve orta vadeli kalkınma stratejileri uygulayarak yerelde daha güçlü kurumların oluşmasının sağlanabileceğini ifade edilmiştir.

Santosab ve Ranieria (2014) Brezilya ve Hollanda mekânsal planlama çalışmaları hakkında karşılaştırma ve bilgi verilme amaçlı bir çalışma yapmışlardır. Her ölçekte tüm mekânsal planların özellikle su kaynakları öncelikli ve çevresel etki değerlendirmesi esaslarına göre yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. İmar mevzuatına bağlı olarak makro planların oluştuğu, toprağın kalitesi, su kalitesini, sürdürülebilir kalkınmayı ve yaşama standartlarının artırılmasını teşvik eden planlama yaklaşımlarının üç mekansal ölçekte (havza planları, ulusal ve bölgesel plan) hazırlandığını belirtmişlerdir. Hollanda'da su kullanımı perspektifinin hem su birlikleri düzeyinde hem de belediye düzeyinde etkili olduğunu, çevresel etki değerlendirmesi çalışmalarının uygulamaya yönelik projelerde etkin olduğunu belirtmişlerdir. Ulusal-bölgesel düzeyde yapılan çevre, toprak ve suyun korunmasına ve kullanımına dair ilkelerin önemli bir işlev sağladığını, bu ilkelerin uygulamaya yönelik arazi kullanım planlarına yansıtıldığını vurgulanmıştır. Farklı yönetsel kademelerde danışma süreçleriyle yapılan planların, kademelenmesinin her ne kadar yavaşlamaya neden olsa da planlama ölçekleri arasında daha fazla entegrasyonun bu şekilde garanti edilebileceğini, çevreye ait perspektifin nihayetinde uygulayıcı olan yerel düzeydeki belediyelere anlatılması gerektiğini bildirmişlerdir. Kırsal alan faaliyetleri ve yönetiminde arazi kullanımında bilginin hayati öneme sahip olduğu ve bu anlamda belediyelerin iyi bir çevresel etki değerlendirme partneri olabileceğini belirtmişlerdir.

Sioen ve arkadaşları (2017) Japonya'nın Tokyo şehri örneklem alanında kent bütününde tarım arazilerinin olası bir felaket durumunda nüfusun ihtiyaç duyacağı besinleri sağlayacak tarımsal ürünler için yeterli tarım arazilerine sahip olup olmadığını araştırmışlardır. Çalışmada Tokyo kent bütünündeki (kent içi dahil) mevcut tarım arazilerin korunması ve farklı fonksiyonlara sahip boş arazilerde (potansiyel tarım arazileri) gerektiğinde dönüştürülmesini içeren iki senaryo tartışılmıştır. Araştırma öncelikle yerleşim içi ve dışı boş arazilerin tespiti yapılması sonrasında, bunların tarıma uygun olanlarının CBS ile tespiti sağlanmıştır. Tokyo kent bütününde, grid alanlara tanımlanan veriler kullanılarak mekansal analizler yapılmıştır. Sağlıklı bir insanın ihtiyaç duyacağı vitamin değerlerinden yola çıkarak nüfus bütününe ihtiyaç duyacağı tüketim miktarı ve bu besinler için gerekli olan (iklim değerleri standart kabul edilmiştir) üretim miktarı tanımlanarak her bir grid alanın (veya şehrin hangi bölgelerinin kent, kent çevresi kırsalı ve kırsal) kendi kendine yeterli olup olmadığı sınıflandırma yoluyla haritalandırılarak bulunmuştur.

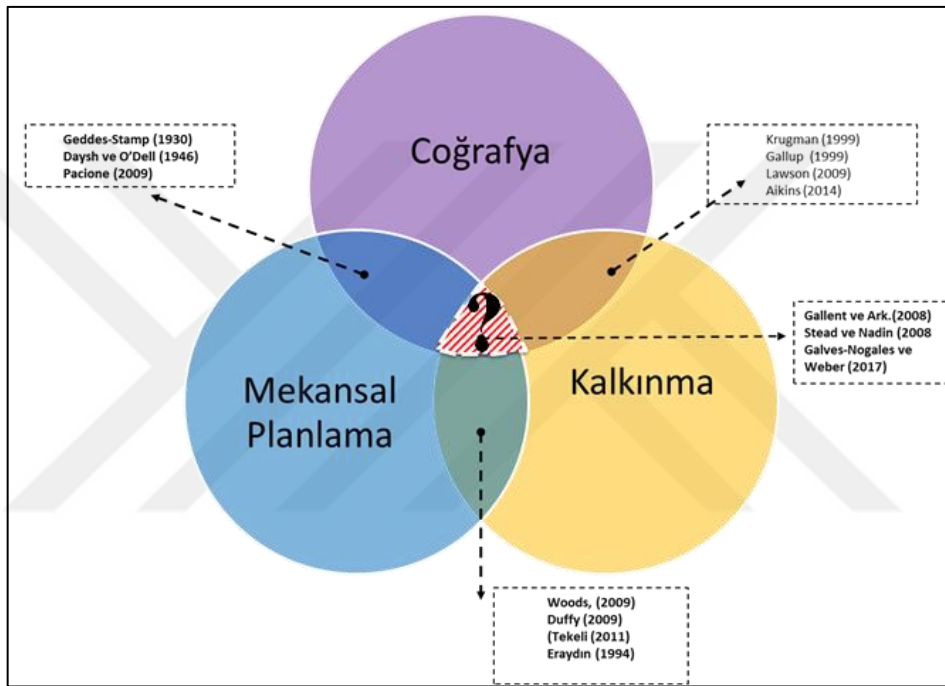

Scott (2019) temel düzeyde planlama sisteminin, gelişme kontrolü ve hukuki bir altlık niteliğindeki mekansal plan vasıtasıyla arazi kullanımının düzenlenmeye dayandığını belirtmiştir. Bu nedenle kırsal alanlardaki ekonomik eylemin kontrolünün ve kamu politikalarının koordinatörlüğünün mekansal planlamayla sağlandığı ifade edilerek, OECD nin 25 AB üyesini esas alarak yapılan analizde AB ülkeleri arazisinin %96'sı tarım kullanımı içeren kırsal araziye, kırsalda istihdamın sadece %13'ünün tarımda olduğu ve üretimin sadece %6'sının kırsal bölgelerde olduğunu tespit etmiştir. Kırsal bölgelerde hizmet ve alt yapı eksikliği ile başlayarak düşük iş yaratma ortamına dönüşen ve işsizlikle göç ve yaşlanmanın bir sonucu olarak düşük nüfuslu alanlara dönüşen kırsal alanların dönüş döngüsüne değinilerek, İngiltere ve İrlanda kırsalının ekonomiye sağladığı katkı örneklerinden kırsal alanların geri kalmışlığın nedeni olmadığını vurgulanmıştır. Kırsalın ekonomik kalkınma temelinde çok yönlü kullanımı üzerinde durulmuş, işletme şeklinin değişimini içeren çok fonksiyonlu tarımın değer üretme ve arazi yönetimi gerektiren bir yaklaşımla ekonomik değerinin artırılabilceğini belirtilmiştir. Yazara göre kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için mekansal planlama prensipleri; kırsalda çeşitliliğin yer temelli olmasının desteklenmesi için faaliyet yürütmek, çevre ve iş imkanları oluşturma arasındaki boşluğu gidermek, kırsal ekonomiyi bölge mekansal planları içine yerleştirmek, kırsal ekonomik kalkınma ile kültürel mirası bağlamak, kırsala bağlantılanmak, kırsal bölgeyi sınırlandırmamak gerekmektedir.

Tomaney ve arkadaşları (2019) kırsal kalkınma için bölge planlamaya mekansal içerik katma vb. kırsal planlama ve kırsal kalkınma çalışmaları hakkında bilgiler verilmişlerdir. Kırsal arazinin ve üretim yaptıkları toprağın nasıl kullanıldığının (ve ne tür sorunlar yaşadığının) kırsalda yaşayan insanların yaşam kalitesine ve yerel ekonomiyle doğrudan ilintisi olduğu ifade edilerek, mekansal planlamanın gerektirdiği/getirdiği yönetimin çok daha geniş kavramlar olan sosyo-ekonomik kalkınma ve refahla bağlantılı olduğu ve sektörel politikaların koordine edilmesi gereken mekansal bir boyuta ihtiyacı bulunduğunu ifade edilmiştir.

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada kırsal alan özelinde getirilmesi planlanan yönetsel yaklaşımın belirlenmesi amacıyla coğrafya, mekânsal planlama ve kalkınma literatürü incelenmiştir. Bu üç bilim alanı üzerinde uzlaştığı kesişim alanındaki yaklaşım tarımsal kümelenmeye yönelik araştırmaların birlikte ele alınması sağlanarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur (Şekil 2.1.).

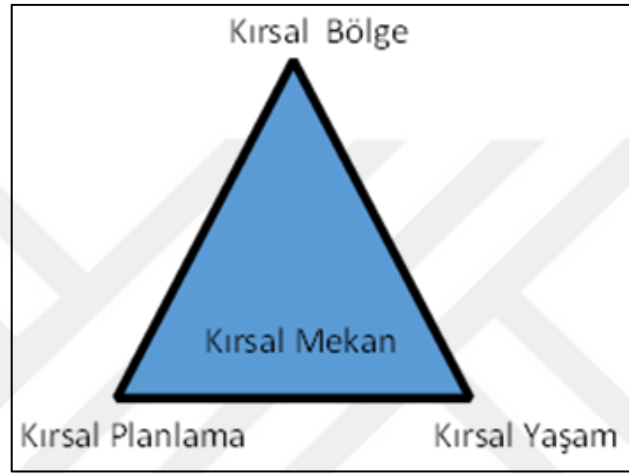
Şekil 2.1. Tezin kuramsal ve kavramsal çerçevesine ilişkin yaklaşımı

2.1. Kırsal Mekân ve Planlama

Kırsal alan üzerinde farklı tanımlamaların yapıldığı araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar, kırsalın tanımının zamana, koşullara, politikalara göre değiştiğini göstermektedir. Kırsal alan; demografik kriterlere göre nüfusu kentten az, kent mekânı olarak kabul edilen alanının dışında kalan, ekonomisinin tarıma dayalı olduğu, toplumsal ilişkileri birincil ilişkilere dayanan yer olarak tariflenmektedir (Öğdül ve ark., 2006; Öksüz ve ark., 2015).

Son yıllarda kırsal alana yönelik araştırmalarda genelde tarım coğrafyası, özelde ise tarım arazileri, tarım işletmeleri, kırsalda yaşayan insanlar, tarım politikaları gibi konularda yoğunlaşma söz konudur. Kırsallık bir yeri, birini/bireyi veya kırsal olan bir

şeyi yapan şeklinde üç katmanlı bir modelde eşlenebilir. Bu model kırsal lokasyonlar-bölge-(kendine özgü mekânsal pratikler yoluyla yazılmıştır), kırsal alanın temsil edilmesi (kırsal planlama), kırsal alanda gündelik yaşam başlıklarının birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Şekil 2.2.). İlk bakışta kırsal, zayıflığı ve başarızlığı temsil etmekte olsa da kırsal mekanda gerçekleşen uygulamalar mekandan ayrı düşünülemez, kırsalın tüm tanımlamalarında bir eksiklik hissedilmesi, kırsal mekana fiziksel olduğu kadar sosyal olarak da farklılaşan yerler olarak bakılmayı gerektirmektedir (Halfacree, 2007).

Şekil 2.2. Kırsalın üç yapısal katmanı (Halfacree, 2007)

Bu durum kırsal mekânın planlanmasında, mekânın sosyal ve fiziksel olarak bir arada ele alan ilişkisel mekân düşüncesinin temel alınmasını gerektirmektedir. İlişkisel mekân kavramı, özellikle coğrafya biliminin tarihsel süreç içindeki mekân kavramına yönelik tartışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Tekeli (2018)'de şehir ve bölge planlamada mekân kavramının anlaşılabilmesi için beşeri coğrafyada tarihi süreç içinde yapılan mekân tartışmalarının bilinmesi gerektiğini bildirmiştir. Coğrafya literatürü içinde mekânın ele alınış biçimlerini içeren paradigmlar, mekânın örgütlenmesi kavramı üzerinden, “*esasen üretim ve üretime bağlı girişimlerin örgütlenmesi ve mekânın bu çerçevede şekillenmesini içeren iş bölümü, iş bölümüne bağlı uzmanlaşma, kademelenme, karar süreçlerinde merkezileşme ve yetki dağılımı*” üzerinde durmuştur (Eraydın, 1994).

Son yüz yıl içinde planlamanın mekân kavramına olan yaklaşımı, kırsal alanlar üzerindeki etkinliğiyle ilişkilidir. Coğrafya literatüründe mekâna yönelik paradigma tartışmaları bu etkinliği açıklamaktadır. Pozitivist paradigma mekânın toplumsal ve doğal olayların gerçekleştiği kartezyen koordinat sistemine sahip salt bir uzay parçası (uzam-kap) olarak kabul etmektedir (Kaygalak, 2011). Paradigmanın mekânın organizasyonunu

amaçlayan planlamaya entegre olabilmesi, “*planlamaya yönelik tasarıma yön verse de tasarıma konu olan seçimleri sınırlandırmaktadır*” (Tekeli, 2018). Bu sınırlandırmaya bağlı yapılan mekansal planlama kapitalizm tarafından doğaya aykırı ve adaletsiz kullanılmaktadır (Lefebvre, 2014). Ancak bu durum çevre ve mekanın verimli bir şekilde kullanılmasını da sağlamaktadır (Harvey, 2012). Mekan ve toplum ayrı ikilikte değil bir arada değerlendiren bir yaklaşımla ele alınmalıdır. “*Mekan var oluşçu doğal bir nedensel güç olmadığı (mutlak mekan) gibi, mekanın sosyal uygulamalar oluşturan veya nesnelere arasındaki ilişkisel mesafe olarak (görelî mekan) da tanımlanmamalıdır, esas olan mekanın üretilmesidir, bunu sağlayabilmek için mekanın (tüm boyutlarıyla) kaynak olduğu yönündeki tezin desteklenmesi gerekmektedir*” (Halfacree, 1993).

Kırsal mekan bir çok faktörlerle etkileşim içinde olması nedeniyle hızla değişime uğramaktadır. Bu değişim, kırsal mekanın kullanıcısı olan yerel toplulukların beklenti ve ihtiyaçlarını ekonomik güçler ve tarım tarafından şekillendirmesine yol açmaktadır. Planlama kırsal alanların içerisinde yaşayan topluluklarda olan değişen farklı faktörleri bir araya getirerek, arzulanan düzeyde ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedir (Şekil 2.3.).

Şekil 2.3. Kırsal planlama bileşenleri (Caldwell, 2011)

Son yıllarda mekânsal planlamanın kırsaldaki en büyük zayıflığı, yapılaşmanın gelişimi, değişimi, denetimi ve yeni gelişme alanlarını düzenlenmesiyle ilgilenmesidir. Ancak kırsal alan çoğu kez yapı formuyla ilgisi olmayan bir şekilde değişime uğramaktadır. Mekansal planlama yaklaşımının kırsala bakışını ihtiva eden iki temel sorunu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kırsal nüfusu kırsalda tutmak (dondurma), ikincisi ise doğal kaynakların kullanımına karşı aşırı çevreci söyleme sahip bulunmaktır (Gallent ve ark., 2008). Mekansal planlamanın kır ve kentin bir arada değerlendirildiği ilişkiel mekanı ele alması gerekmektedir. Çünkü bugün kırsal veya kentsel arazinin mekansal planlamanın yöntemlerini kullanarak bir arada ele alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Planlama yaklaşımında kır ve kent dengesini, kırsal alanların dışa açılmalarını ve kırsal alanların kalkınmasını sağlayan, yerleşim yeri olup olmadığına bakılmaksızın sahip olduğu fiziksel, sosyal ve ekonomik unsurların bir arada sentezlenmesi esas alınmalıdır. Ayrıca kırsal alanda birincil öneme sahip olan tarımsal üretimin planlama deseninin de bulunduğu bölgelerin ekonomik ve ekolojik avantajlarını dikkate alan, yapay eşiklere odaklanmayan planlama yaklaşımına ihtiyaç bulunmaktadır (Çelik, 2006; Çubuk, 2010).

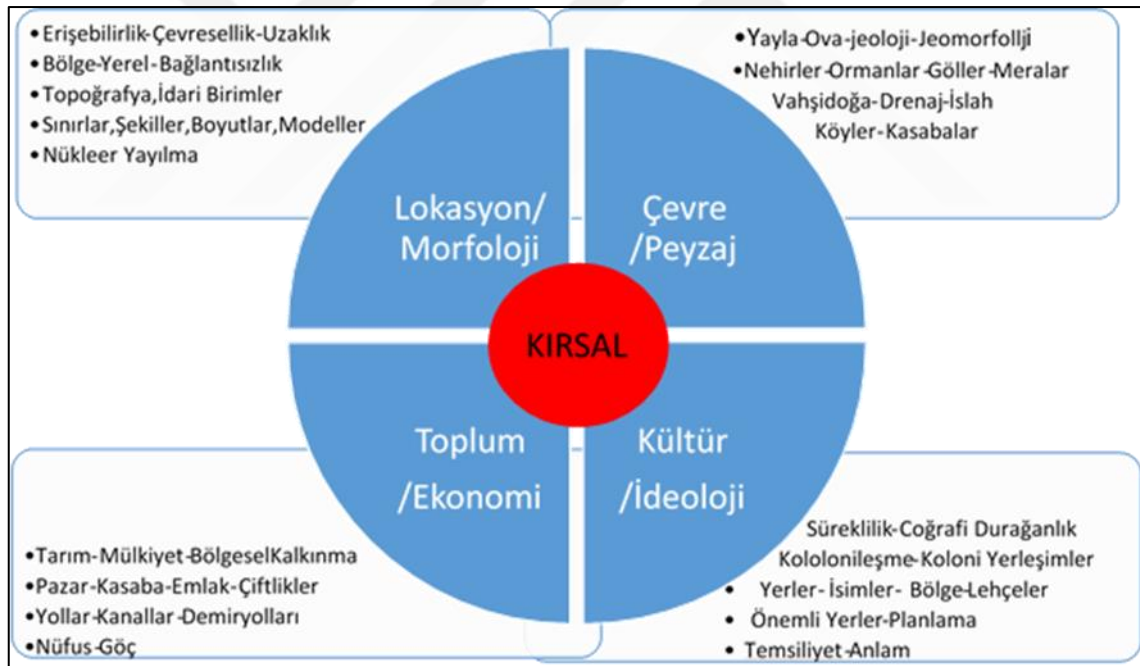
2.1.1. Kırsal mekânın değişen anlamı ve önemi

Bilimsel araştırmalar, kırsal arazide doğada ve toplumdaki değişim, günümüz kırsalın ortaya çıkışı, kırsal alan düzenlenmesi, kırsal yerleşim modelleri, tarım ve hayvancılık, kırsal alandaki sosyal ve demografik değişimlere odaklanmıştır.

Kırsal alandaki değişimler özetlenirse (Şekil 2.4.) (Duffy, 2009);

- Edinim ve yeniden elde edinim (bataklıklardan/ormandan/sulak alandan tarıma yönelik arazi edinimi veya zaman içinde tarımdan diğer alanlara dönüşen arazinin yeniden edinimi),
- Kolonileşme ve yerleşimler (genellikle Avrupa coğrafyasında neolitik dönemden, ortaçağ ve yeni dünyaya kadar kralların, lordların ve devletlerin yerleşkelerin genişilmesinde, yapısal/politik/kültürel içeriğin feodal düzenden, kapitalizme dönüşümü sürecindeki rolleri),
- Yerleşim modeli ve tipolojileri (basit çitlik ve mezzaların bir araya gelmesinden, kaleler ve ibadethaneler etrafındaki yerleşimlere kadar kırsal yerleşimlerin arazi coğrafî verilerine göre oluşumu ve organik olarak genişlemesi),

- Tarım arazilerinin düzenlenmesi (ülkeler özelindeki yerelde çeşitlilikler olsa da kırsal alanların düzenlenmesinin yerleşim düzeniyle ilişkisi, coğrafi verilere göre tarım arazilerinin ekiliş nadasa bırakılma düzenlemeleri, arazinin kümelenmesi (toplulaştırma), hayvancılık, modern dönemde geri kalmış ülkelerde kırsal yakınma modelleri, kırsal arazinin sadece geometrik olarak değil sosyal faktörlerin göz önüne alarak yeniden yapılandırılması),
- Arazi düzenlemesi ve toprak reformu (sanayi devrimi sonrasında kırsal alandaki nüfusun düşmesi, kırsal yakınmada çeşitliliğin sağlanması, bölgeselleşme, 16.Yüzyıldan başlayarak avrupadaki kırsal mekanın evrimi, sosyal ve ekonomik morfolojisinin değişimi ve idari bölümlenmelerin oluşturulması),
- Kırsal kültürel coğrafya (üst yönetimin alan düzenlemeleri ve tahsisler gelenek ve kültürün bir tezahürü olduğu, sömürgeci dönemden günümüze yerleşimlere verilen yer isimleri).

Şekil 2.4. Bütünsel kırsal coğrafya tarihi (Duffy, 2009'den uyarlanarak tez kapsamında üretilmiştir)

19 ve 20. Yüzyıllarda ortaya çıkan göç, kırsal mekanın değişiminde etkili olmuştur. Bu değişim Johann Von Thünen'in lokasyon teorisinde hedeflenen tarımsal ürünlerin şehirlere ulaşmasına yönelik maliyetlere bağlı olarak kırsal alana yönelik kullanımı değiştirmiştir. Vidal de la Blache tarafından yapılan çalışmalarda ele alınan kırsal topluluklar ve bölgelere üretim eksenli bakış getirmiştir. Diğer bir değişle kırsal

arazilerin kullanım değişiklikleri tarımın sanayileşmesi sonucunda verimin ve üretimin artmasına karşın çiftçinin karlılığını azaltmış, bu durum şehirlere göç ile sonuçlanmıştır.

II.Dünya savaşı sonrasındaki ekonomik gelişmeler dünyayı kentleşmiş bir topluma dönüştürmüştür. Önceleri mekanı kırsal ve tarımsal bir yaşam biçimi olarak tanımlayan bölgeselci paradigma, kentleşmeye yönelik sorunların çözümüne katkı sağlayamamıştır. 1950-1960'lı dönemlerde ortaya çıkan pozitivist paradigma doğanın insanlar tarafından nasıl değiştirileceğini ve kullanıcılarına yönelik teoriler inşa etmeye girişmiştir (Yavan, 2014). Bu düşünce kapitalizmin gelişimine neden olmuş, kırsal alanın mekansal planlamanın aracılık ettiği bir süreçte içinde kırsal çevreyi olumsuz bir şekilde dönüştürmüştür (Lefebvre, 2014). Bu dönüşüme ilave olarak, kırsal alanlarda DTÖ tarafından üretilen “tarımda yeniden yapılanma” politikalarıyla devletin tarımsal desteklerinin azaltılması amaçlanmıştır. Bu durum tarımın uluslar arası rekabete açılması nedeniyle özellikle gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretim ve sosyal, kültürel koşulların köklü değişimine, nüfus kaybına ve yoksulluğa eğilim göstermesine neden olmuştur. Bunun önlenmesi için azalan gelirleri tolere edecek destek hizmeti sunulması, kırsalı tarım sektörü dışındaki diğer sektörlerle birlikte ele alan bütünsel politika yürütülmesi, kır-kentin bir arada olduğu mekan bütünlüğü içinde ele alınması/planlanması ve kırsal alanda güçlü üretim örgütlenmelerine gidilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır (Öğdül, 2013).

2.1.2. Kırsal kalkınma ve planlama

Kırsal kalkınmayı açıklamak için doğayı ve ölçülebilir somut olayları araştıran fen bilimleri ile, insan ve topluma özgü unsurları araştıran sosyal bilimlerin bir arada sentezleyen bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu iki bilim dalının kesişiminde yer alması nedeniyle, “bilginin ait olduğu yere göre değişiklik gösterdiği” (Holt-Jensen,2014) düşüncesi geleneksel olarak coğrafya için de temel sorun alanı olan kırsalın, ekonomik kalkınması için standartlaştırılmış, genel geçer bir kalkınma modeli elde edilmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir (Çizelge 2.1.)

Çizelge 2.1. Kırsal kalkınma yaklaşım ilkeleri (Torre ve Wallet 2016)

	Teknisyen Yaklaşımı	Yerel Ağ Yaklaşımı	Güçlendirme Yaklaşımı	Yetenek Yaklaşımı	Sivil Toplum Yaklaşımı	Çevreci Yaklaşım
Kalkınma Anlayışı	Çiftçilik	Yerel Ağ	Bilişsel Topluluk	Bireyselci	Alansal Projeler	Agroekoloji
Yapısal Kalkınma İlkesi	Teknoloji Transferi ve Tarımsal Üretimde Artış	Özel insan Kaynağının Geliştirilmesi	Sosyal Sermaye Ve Öğrenme Dinamikleri	Bireysel Seçim ve Yetkinliklerin Kullanılması	Paydaşların ve Yönetimin Projeye Katılımı	Sürdürülebilir Kalkınma
Anahtar Kalkınma Değişkenleri	Tarımsal Üretimde Uzmanlaşma	Kalitenin ve Yerel Kaynakların İyileştirilmesi	Bilgi	Sosyal Adalet ve Seçimlerin Uygulanması	Güç İlişkileri ve Koordinasyon Mekanizmaları	Çok Düzeyli ve Çok Aktörlü Yönetişim Esaslı Çevresel Sistemler

Kırsal kalkınma yaklaşımına yönelik anahtar değişkenlerinin farklılığı, bu anahtar değişkenlerinin uygulandığı mekana göre başarılı karşılıkları olabileceğini göstermektedir. Bu noktada özellikle kırsalda tarımın çok işlevli olması nedeniyle sosyo-ekonomik sistemden diğerine geçen kırsal kalkınma yaklaşımlarına yönelik yeniliklerin önemi ortaya koyulmaktadır (Çizelge 2.2.). Bu durum ezber tanımlamaların sorgulanmasına neden olmaktadır. Böylelikle tamamen ekonomik odaklı olmayı terk ederek sosyal ve çevresel boyutları dikkate alan, sahada paydaşların çeşitliliğini ve kalkınma zorluklarını gören yerelde sürdürülebilirlik kavramının yaşanmışlığını bilerek çok yönlü politika üretimine ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir (Torre ve Wallet, 2016).

Çizelge 2.2. Kırsal kalkınma paradigmasını destekleyen politika değişimleri (Torre, ve Wallet 2016)

	Eski Yaklaşım	Yeni Yaklaşım
Hedefler	Eşitlik, Çiftlik Geliri, Çiftlik Rekabeti	Kırsal Alanların Rekabeti, Yerel Taşınmazların ve Kullanılmayan Kaynakların Değerlendirilmesi
Anahtar Sektör	Tarım	Kırsal Ekonomi Sektörleri (Turizm, İmalat vb)
Temel Araçlar	Sübvansiyonlar	Yatırımlar
Anahtar Aktörler	Ulusal Yönetim ve Çiftçiler	Yönetimin Tüm Düzeyleri (Yerel, Bölgesel, Ulus ve Ulusötesi), Çeşitli Yerel Paydaşlar

Farklı ülkelerde uygulanan kırsal kalkınma modelleri bölgesel farklılık ve zorlukların, paydaş niteliklerinin ve kaynaklarını öne çıkarmaktadır. Diğer bir söyleyişle kimi durumda çok değerli çalışmalar yapılmasına rağmen kırsalda kalkınma elde edilemezken, kimi durumda fazlaca birçaba sarfetmeden kırsalda kalkınmanın elde edilebildiği görülmektedir (Murdoch, 2000; Dalal-Clayton ve ark., 2003; Torre ve Wallet, 2016).

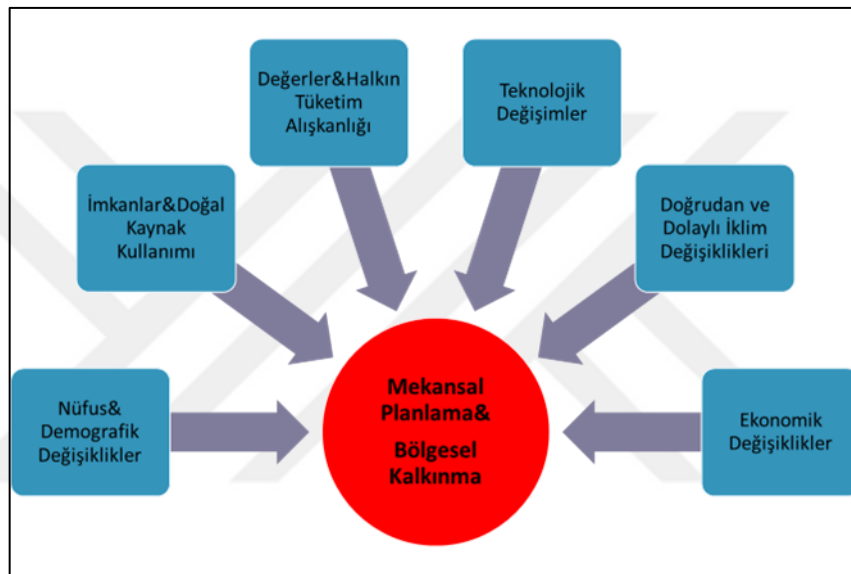

Bu çerçevede, mekansal planlama araçlarıyla mekanın ayırt ediciliğini ele alınabilmesi temelinde yaklaşım göstererek bu araçların üretim eksenli yönetilmesi gerekliliği üzerine durulmaktadır. Paydaşların çeşitliliği ve kalkınma zorlukları, yerelde/kırsalda sürdürülebilirlik kavramının yaşanmışlığını bilerek çok yönlü politika üretimine ihtiyaç bulunduğu sıklıkla belirtilmektedir (Torre ve Wallet, 2016). Bu durum kalkınmaya yönelik gizli bir reçete sunan yaklaşımların her bir kırsalı farklı kılan, fiziksel özellikleri dışında bu alanları kullanan toplumun üretime yönelik getirdiği farklı değerler bütününe bulunduğunu göstermektedir. Kırsalda halen inşa edilmesi gerekli kurumlar bulunmaktadır. Bu durum zayıflıklara odaklanmak yerine, her bir alanın kendine özgü benzersiz ve güçlü yönlerine odaklanarak, her bir kırsal alana farklı kalkınma yaklaşımı getirilmesi, her bir kırsal alana özel niteliklerin ortaya çıkarılmasını gerektirmektedir (Porter ve ark., 2004; Çelik, 2006; Karakayacı, 2018).

Her kırsala farklı bir kalkınma yaklaşımı getirilmesi, kırsal alanın sahip olduğu doğal kaynaklar kadar, bu kaynakları ekonomik değer haline getirebilme sinerjisine sahip toplumsal değerlerin de farklı olabileceğini ortaya koyabilecektir. Uygun coğrafi konum ve doğal kaynaklara rağmen avantajlı olan kimi bölgeler, üretim ve kalkınma yönüyle geri kalırken, doğal kaynaklar açısından dezavantajlı olan kimi bölgelerin uygulanan farklı politikalar ve sahip olduğu sosyal sermaye nedeniyle ekonomik gelirlerinin diğer bölgelere kıyasla daha fazla olabildiği bilinmektedir (Gallup ve ark., 1999; Lawson, 2007; Çekiç, 2009). Kalkınma kavramına, üretim odaklı olmaktan çok pazarlama odaklı bakan ekonomistler ise kalkınmada sanayi sektörü öncelikli olmaları nedeniyle “dünya haritasına sıradan bir bakışla ülkelerin konumlarıyla kalkınmışlıkları arasında uyum olduğuna” yönelik deterministik bir yaklaşım getirmektedirler (Krugman, 1999). Ticaret ve sanayi sektörü için bu değerlendirmelere uygunluk gösteren örnekler olsa da niceliksel gelir artışını temsil etmekten ziyade niteliksel bir değeri temsil eden, insan yaşamı için stratejik değer taşıyan tarım sektörü, her coğrafyada istenilen üretimi yapamayacağı için diğer sektörlerden farklı bir kalkınma yaklaşımıyla ele alınmayı gerektirmektedir. Tekeli (2011)’ye göre, bu farklı yaklaşımın ele alınabilmesi için niceliksel bir birikimi ifade eden ekonomik büyüme kavramını değil, niteliksel bir değişimi ifade eden ekonomik kalkınma kavramının tanımlanması gerekmektedir.

Burada bahse konu niteliksel değişimlerin ölçülebilmesi, ancak fiziksel ve sosyal sistemi de içinde barındıran ilişki mekanın bir arada organize edilmesini gerektirmektedir. İlişkisel mekan kavramının sadece mekansal planlama bilimince

kullanılarak ve yorumlanarak teoriden uygulamaya geçmesi ve “mekanın düzenlemeye konu edilerek ekonomik değerinin değişiyor” (Kaygalak, 2020) olması nedeniyle, ancak mekansal planlama biliminin kırsalın kalkınmasına yönelik farklı bir yaklaşım getirebileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca mekansal planlama arazi ve mülk düzenleyicisi olmaktan ziyade sürdürülebilir kalkınma ve mekânsal gelişim süreciyle de ilgilenmektedir. “Mekansal planlama sektörel kalkınmanın farklı boyutlarını mekan üzerinde koordine ederek sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesi içinde onu değiştiren tek misyondur” denilebilir (Şekil 2.5.) (Gallent ve ark., 2008).

Şekil 2.5. Mekansal planlama süreçleriyle, kalkınma planı uygulama süreçlerinin uyumu (Singh, 2019).

Sonuç olarak çok yönlü bir politika üretiminin tarımsal arazi üzerinde karşılığının, kırsalın ekonomik kalkınma temelinde çok yönlü kullanımıyla mümkün olduğu gerçeği ortadadır. Bu durum tarımın değer üretme ve arazi yönetimi gerektiren bir yaklaşımla ekonomik değerinin artırılabilmesine yönelik yaklaşımı desteklemektedir. Bu yaklaşımın bilimsel olarak karşılığı mekansal planlamaya ait ilkelerde bulunmaktadır. Mekansal planlamanın farklı kırsal alanlardaki ekonomik yapıyı anlayarak, kalkınmayı etkinleştirerek, toplum ve yer ilişkisini kuran bir bilimsel disiplin olması nedeniyle, ekonomik kalkınmada anahtar rol oynayarak ülke ve yerel arasındaki kalkınma politikalarını dengeleyen mekansal bir koordinatör olabileceği değerlendirilebilir. Şehir ve ülke planlaması şeklinde yapısal formu hatırlatması nedeniyle tarım biliminin uzak durduğu bu düşünce, aslen yönetişimin ayrılmaz bir parçası olarak mekansal planmaya dönüşmektedir (Gallent ve ark., 2008; Scott, 2019).

2.1.3. Kırsal ekonomi ve yönetimi

Sanayi devrimi sonrasında başlayan gelişim sürecinde neoliberal politikaların bir sonucu olarak, ikincil üretimin ön plana çıktığı bilinmektedir. Dünya gelişim politikalarına karar vericilerin son otuz yıl içinde tarımsal üretime yönelik aldığı kararlar, gelişmiş ülkeleri olumlu yönde etkilerken, gelişmekte olan ülkeleri olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu durum ilgili ülkelerde kırsalda yoksullaşmaya ve kent alanlarına göç edilmesiyle sonuçlanmıştır (Öztürk, 2008; Kaçmaz, 2017). Kırsal politikaların birincil sektöre odaklanan politika şeklinden vazgeçilerek daha fazla ekonomik faaliyetin gelişmesini içeren, kapsamlı bütünlük bir politika değişiminin gerektiği üzerinde durulmaktadır (Kayıkçı, 2009). Bu değişim OECD'nin 2018 yılında yayınlanan bütünlük kırsal kalkınma yaklaşımı "Kırsal Politika 3.0" raporunda kırsalın kalkınmasında araç olarak kamu, özel sektör ve STK'ların bir arada yer aldığı katılımı esas alan örgütlenmelerin oluşturulması gerektiğine yönelik yaklaşımda görülmektedir (Çizelge 2.3.).

Çizelge 2.3. OECD Kırsal Politika 3.0 (OECD, 2018)

	Eski Yaklaşım	Yeni Kırsal Yaklaşım (2006)	OECD Kırsal Politika 3.0 Yeni Kırsal Yaklaşımın Uygulanması
Hedefler	Eşitleştirme	Rekabetçilik	Ekonomi, Toplum Ve Çevreyi Çoklu Boyutlarıyla Dikkate Alan Refah
Politika Odağı	Baskın Kaynak Sektörün Desteklenmesi	Rekabet Gücüne Bağlı Olarak Çoklu Sektörlerin Desteklenmesi	Kırsal Alanın Çeşitlenmesine Göre Şekillenen Düşük Yoğunluklu Ekonomiler
Araçlar	Firmaların Sübvansiyonu	Nitelikli Firma Ve Toplulukların Yatırımlarının Desteklenmesi	Bütünlük Kırsal Kalkınma Yaklaşımı-Kamu-Özel-Stk
Önemli Aktörler ve Paydaşlar	Çiftçi Organizasyonları ve Ulusal Yönetim	Yönetimin Tüm Seviyelerinin İlgili Bölümleriyle Birlikte Yerel Paydaşlar	Kamu-Özel-STK 'nın Katılımı
Politika Yaklaşımı	Yukarıdan Aşağıya Politikası	Aşağıdan Yukarı Politikası Ve Yerel Stratejiler	Çoklu Politika Alanıyla Entegrasyon Yaklaşımı

Küresel ısınma ve iklim değişikliklerinin, tarımsal gelişmeyi etkilediği pandemi, savaş gibi olağanüstü durumların somut sonuçları ortaya çıktıkça, kırsal alanının vazgeçilmez üretim tarzı olan tarım sektörünün niteliksel önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır. Gelişen durumda görülmektedir ki, her ülkenin kalkınmasında birincil sektör öncelikli sektör haline dönüşecektir. Son yıllarda kırsal alanda tarımsal arazilerin

kullanımının azalması, tarımsal işletmelerin sayısının azalması, üretim alanlarının tüketim alanlarına dönüşmesine neden olmaktadır. Tarım ürünlerinin üretim yapılmasında da serbest ticaretle elde elde edilebilir olması, biyogenetik değişiklikler tarımın toplum nazarındaki algısını olumsuz yönde değiştirmeye başlamıştır. Tarımsal üretimdeki bu olumsuz durumun değişmesi için kırsalda üretime dayalı yeni işbirlikçi modellere geçilmesi gerekmektedir. Bu model resmi otoritelerin temsilcileri, tarım sektörünün temsilcileri ve bölgesel düzeyde STK'ların bir araya geldiği yeni oluşumları içermekte, aynı zamanda kırsal alanların sorunlarına ve yeniden düzenlenmesine ekonomik kalkınmayı sağlarken doğayı da koruyan daha geniş bir yaklaşım içinde ele almayı benimsemektedir (Driessen ve ark, 2002; Porfírio, 2005; Ward ve Lowe, 2009).

Bu yaklaşım ilk olarak, tarımsal yapının çoğunu temsil ettikleri için küçük ölçekli çiftçileri destekleyerek, yoksulluğu azaltacak, verimliliği iyileştirecek düzenlemeler içerirken, ikinci aşamada temel ürün öncelikli gelişmeleri benimsemesi beklenmektedir. Çünkü önümüzdeki yıllarda gıda talebinin büyük kısmı temel ürünler özelinde karşılanacaktır. Üçüncüsü yerel yatırımcıları hedefe alarak yerel kurumların güçlendirilmesi hedeflenebilir. Son olarak kırsalda kapasite oluşturup eğitime yatırım yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bunun için kırsal sakinlerin bilgilendirildiği uzun ve orta vadeli kalkınma stratejileri uygulayarak yerelde daha güçlü kurumların oluşması hedeflenmelidir (Freguin ve ark., 2012).

2.2. Kırsal Mekân ve Ekonomik Coğrafya

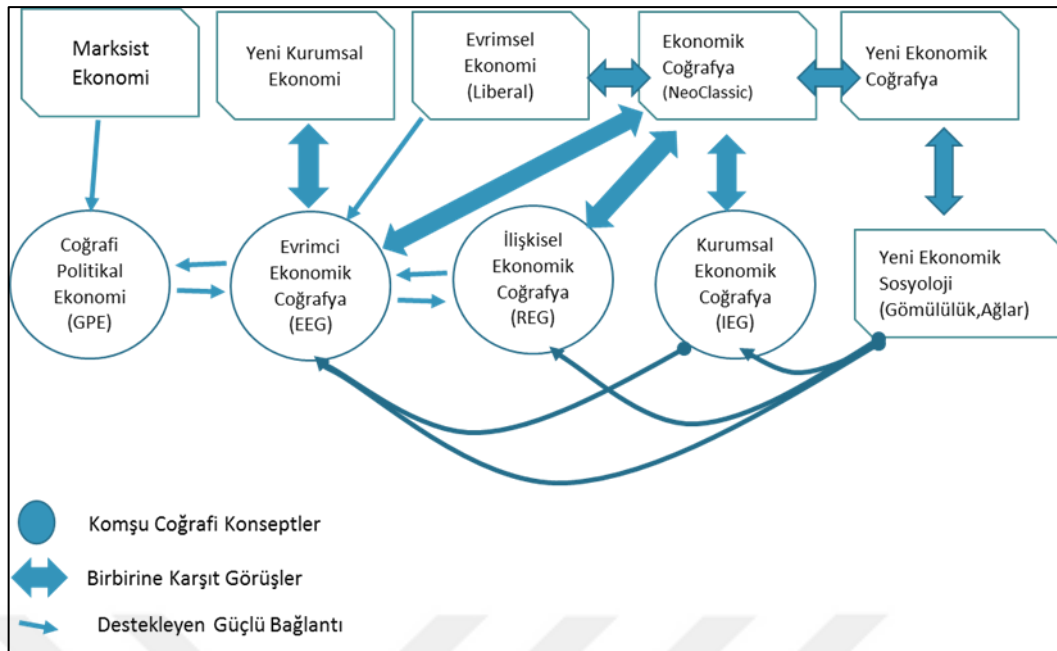
Ekonomik coğrafya ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü ve dolaşıma girdiği farklı yer ve mekânları tanımlayarak açıklayan, beşeri coğrafyanın bir alt disiplini. Klasik iktisat bilimi, çevresel deterministik bir yaklaşıma uygun olarak ekonomik etkinliğin doğada bulunan kaynaklar ölçüsünde gerçekleşebileceği üzerinde dururken, ekonomik coğrafya buna ilave olarak ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü ve dolaşıma girdiği mekanları tanımlamakta ekonomik faaliyetlerin lokasyondaki (eşit olmayan) değişimlerine odaklanmaktadır (Barnes, 2009; Holt-Jensen, 2014; Tüysüz, 2017; Kaçmaz, 2017).

Ekonomik coğrafya teorisi, kırsala erişimin zorluğu üzerinden ekonomik gelişimi kentsel yoğunluk alanları ile bölgesel yığılma alanları şeklinde kümelenmeyi esas alan

iki ana mekan üzerine toplamaktadır. Bu nedenle teori, özellikle tarım sektörünün dışsallıklar üretmesiyle ilgilenmediği, tarım sektörünü ikincil statüde ve bir yük olarak gördüğü, tarım ürünlerinin pazara ulaşım maliyetine “mesafenin zulmü” olarak baktığı, “birincil sektör vizyonunun çok kısıtlayıcı olduğu” yönünde eleştirilere maruz kalmakla eleştirilmektedir (Arıbaş ve Deniz, 2015; Porfirio, 2005). Bununla birlikte, ekonomik coğrafyanın kalkınmaya yönelik bileşenlerinin ve tarımın niteliksel değerinin iklimsel nedenlerle her geçen gün daha iyi anlaşılıyor olması, kırsal/tarımsal alanlar için de uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kaynak değeri bir an için görmezden gelinirse kırsal mekanın lokasyon değeri, kalkınması için önemli bir avantaj veya dezavantaj sağlamaktadır. Gallup ve ark. (1999), bir yerleşimin lokasyonun ekonomik gelişiminin neredeyse tamamını ifade ettiğini belirtmiştir. Ancak Lawson (2007), bir yerleşimin ekonomik gelişiminin sadece lokasyon değeriyle açıklanamayacağı, denizlere sınırı olmayan dağlık bir coğrafyada yer alan dezavantajlı bir lokasyona sahip olan İsveç gibi ülkelerde ekonomik gelişimin nasıl sağlanabildiğine dikkat çekmiştir. Bu durum özellikle kaynak değeri yüksek ancak lokasyon değeri yeterli olmayan kırsal alanların kalkınabilmesine yönelik önemli bir örneği de oluşturmaktadır. Ekonomik değerın mekan üzerinde etkinliğini, “faaliyetin yürütüldüğü fiziki yer, alım ve satıma konu olan taşınmaz, toplumun değer ve koşullarını belirleyen mekansal süreçler” olarak tanımlandığında ekonomik kalkınma farklılıkları izah edilebilmektedir (Torre ve Wallet 2016; Kaygalak, 2020). Burada bahse konu olan mekansal süreçlerin mekana yönelik tüm tanımlamaları kapsadığını belirtmek gerekmektedir. Fiziki yönüyle de sosyal yönüyle de “mekanın düzenlemeye konu edilerek ekonomik değerinin değişebiliyor olması ekonomi ve mekan (ilişkisel mekan) arasında zorunlu bir ilişki olduğunu göstermektedir” (Kaygalak, 2020).

Bu noktada hedeflenen kalkınma amacına ulaşabilmek için fiziki mekanın ekonomik olarak değerlendirmesi (örneğin tarımsal araziler için verimliliği artırılmasına yönelik yapılan tüm faaliyetler) yanı sıra kırsal mekanın sosyal yönüyle değişime uğraması, yani sosyal sermayenin de geliştirilebilmesi mümkündür (Çekiç, 2009). Bu sürecin yönetimi mekansal planlamaya bırakılırsa, mekansal planlama yaklaşımına ekonomik coğrafyayı açıklayan, birbirini destekleyen ve tamamlayan kurumsal ekonomik coğrafya, evrimsel ekonomik coğrafya, ilişkisel ekonomik coğrafya, politik ekonomik coğrafya literatüründeki tartışma perspektifinin de dahil edilmesi gerekecektir (Şekil 2.6.).

Şekil 2.6. Ekonomik coğrafyanın açıklama çerçevesi (Hassink ve Marques, 2014'den uyarlanarak tez kapsamında üretilmiştir)

2.2.1. Kurumsal ekonomik coğrafya (IEG)

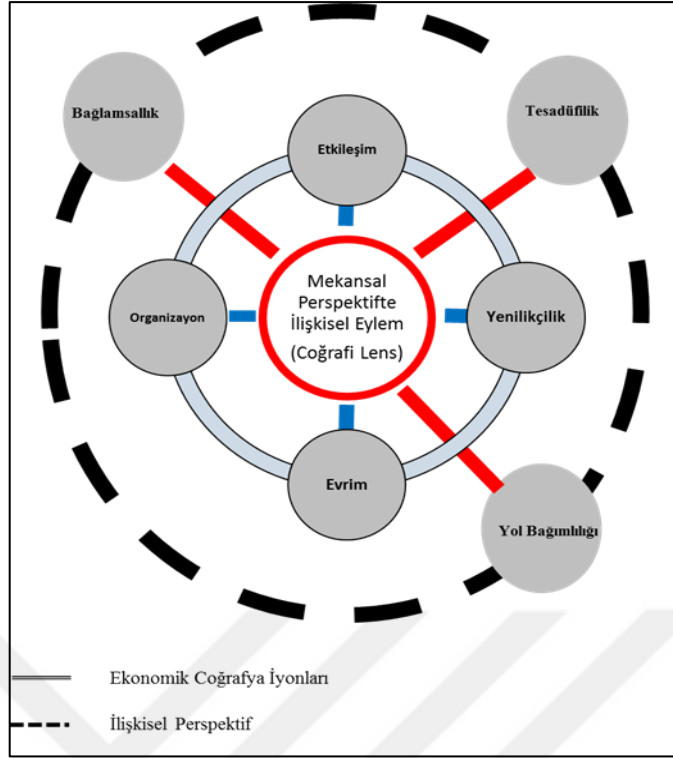
IEG (Institutional Economic Geograpy) yerelde kalkınmak için ajansların (işbirliği kurumları vb) oluşumunu destekler. Kurumlar tekil veya çoğul olarak içsel ve dışsal etkilere karşı nasıl bir değişim gösterdiğini araştırır. Farklı mekân düzeyindeki kurumların daha fazla ilgi görmesini sağlayarak, insan kurumunun sosyal yapılar ve temsilci resmi ve gayri resmi kurumlar (tüm fikir, inanç, kural, norm ve değerler) tarafından nasıl etkinleştirildiğine ve kısıtlandığına yönelik örneklemeler ve açılımlar yapar. İnsan kurumunun sosyal yapılar ve resmi ve gayri resmi kurumları tarafından nasıl etkinleştirildiğini ve kısıtlandığı üzerinde durur. IEG insan odaklı olmakla birlikte kurumlar vasıtasıyla devletin müdahalesinin önünü açarak sivil toplum ve devlet kurumlarını işbirliğine yönlendirmektedir (Hassink ve Marques, 2014). Yereldeki uzun süreli çıkarlar coğrafyadaki benzersizliğe bağlıdır. Bu benzersizlikler ise kurumsal çalışmaların zenginliğiyle ilişkilidir. IEG araştırmalarında işbirliği ajanslarına duyarlılık, mekan organizasyonu ve yönelimini şekillendirerek daha güçlü yapısal güçlerin var olabildiğinin farkındalığı artmıştır (MacKinnon, 2009). Kurumların farklı ölçeklerde somutlaştırılarak tanımlanabileceği işlev düzeyleri çizelge 2.4.'de gösterilmiştir.

Çizelge 2.4.Kurumların işlevsel düzeyleri (Kaygalak, 2020; Williamson, 2000'den uyarlamıştır)

	DÜZEY1	DÜZEY2	DÜZEY3	DÜZEY4
Temel Bağlam	Resmi Olmayan Kurumlar	Resmi Kurumlar	Yönetişim	Kaynak Tahsisi
Analitik Çerçeve	Gömülülük/Sosyo-Kültürel Yapı (Aktörün Davranışını Yönlendiren Kurallar)	Kurumsal Çevre (Oyunun Kuralları)	Oyunun İfası	Günlük Piyasa İşleyisi (Neoklasik İktisadi, Standart Mikro Ekonomi Teorisi ve Vekalet Teorisi)
Odak Kavramlar	Gelenekler, Alışkanlıklar, Din Ahlak, Dil, Bilinç, Her Türlü Kültürel ve Sosyal Normlar	Yatırımı Yönlendiren Her Tür Yasal Mevzuat	Sözleşme, Firmalar, İçsel Organizasyonu Yönetim Yapısı İşlemelere Göre Kademelenmesi	Kusurlu Piyasaların Sonucu Olarak Fiyatlar Ücretler Maliyetler Ve Diğer Nicelikler
Değişim Sıklığı	100 Yıldan 1000 Yıla	10 Yıldan 100 Yıla	1 Yıldan 10 Yıla	Devamlı
Mekansal Ölçek	Ulusal Bölgesel ve Yerel	Küresel, Ulusal ve Bölgesel Ama Ulusal Düzeyde Güçlü	Değişken Ama Yerelde Güçlü	Değişken

2.2.2. İlişkisel ekonomik coğrafya (REG)

REG (Relational Economic Geography), resmi ve gayri resmi kurumların, bölgesel ekonomilerin gelişimi üzerinde merkezi etkisi olduğunu savunmaktadır. Ancak öncelikle ekonomik evrim ve mikro düzeyde firmalardan dönüşümün tersine, faktörlerin yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekler üzerindeki karşılıklı bağımlılıklarını ve aynı zamanda birden fazla şebekedeki bireysel temsilcilerin varlığıyla gerçekleştiği üzerinde durur. REG'in diğer yaklaşımlardan farklı olarak öne çıkan bu özelliği firma odaklı olmak yerine firmaların birbiriyle ilişkilerine ve bağlantılarına örgütsel yapılanmalara odaklanmasına neden olmuştur. REG temel yaklaşımı, "coğrafi bir mercekle kullanarak ekonomik ilişkilerin analizi ile ilgili araştırma sorularını formüle etmektir" (Hassink ve Marques, 2014).

Şekil 2.7. İlişkisel perspektif içinde ekonomik coğrafyanın bileşenleri (Bathelt ve Glückler, 2003'den uyarlanarak tez kapsamında üretilmiştir)

İlişkiler yönetime bağlı olarak ortaya çıkmakta ve burada tarihsel süreç önem arz etmektedir. REG'de, ekonomik kalkınma çekirdeği mekan ve mekansal kavramlar üzerinde değildir. Ekonomik coğrafya mekan aracılığıyla ilişkisel coğrafyaya dönüşmektedir. REG ilişkisel perspektifini üç unsur üzerine kurmaktadır. Birincisi ekonomik kalkınmada görev alan aktörlerin sosyal ve kurumsal ilişkileriyle birlikte ele alınması gerekmektedir (bağlamsallık), ikincisi kalkınma süreci geçmişten etkilenir ve bir yola (yönteme) bağlı olarak gelişir (yola bağımlılık), üçüncüsü ise bu yollar dışında ekonomik kalkınma için şirketin seçim yapması durumu açık uçlu ve rastlantısal olur (tesadüflük) ve bu durum lokasyonda sonuçlanır (Şekil 2.7) (Bathelt ve Glückler, 2003).

REG ekonomik coğrafyadaki neoklasik ve marksist politik ekonomi eleştirilerine karşı ortaya çıkmıştır. Özellikle kalkınmayı sağlayan aktörlerin yer seçimi yapılırken girdi ve pazara erişim maliyetlerinin en ideal olduğu yerde/lokasyonda yatırım yaptıklarını, karlılığın azaldığı durumda ilgili lokasyondan başka bir lokasyona yöneldikleri, bu durumun bazı bölgelerde sürekli gelişmeyi sağlarken, bazı bölgeleri ise sürekli geride bıraktığını ifade etmektedir. Ancak ideal anlamda rasyonel ve bilgili olan aktörlerin doğru yer seçimi yapabileceklerini vurgulamaktadır. REG ajans odaklı işbirliği

yaklaşımında iki çalışma organı bulunmaktadır. Bunların birincisi “uygulama toplulukları”, ikincisi “hibritlik”dir. Ortak uygulama ve ilgi alanlarını birbirinden öğrenme konusunda etkinliklerde bulunan gayriresmi grupların örgün veya coğrafi sınırlara bağlı olmaksızın mesleki tecrübelerini paylaştığını fuarlar vesilesiyle öğrenmenin gerçekleştiği durumdur. Bu durum sosyo-ekonomik anlamda örgütsel gruplar şeklinde hareket eder. Hibritlikte ise sosyo-ekonomik yapı dışında politik, sosyal ve kültürel değerlerin ekonomik yapılara göre daha üstün yanlarının olabileceği üzerinde durulur (örneğin aynı partinin üyesi olmak, hemşericilik vb.) (Boggs ve Rantisi, 2003).

2.2.3. Evrimsel ekonomik coğrafya (EEG)

EEG (Evolutionary Economic Geography) firmaların aktivelere ile mekânda ortaya çıkan değişiklikleri konu alır. Karar verme süreçlerinde firmaların lokasyona nasıl karar verdiklerini analiz eder. Orta düzeyde teknoloji kullanımı firmaların birlikte hareket etmesi mekân üzerinde değişimi analiz edilirken, makro düzeyde mekânın yakınsama ve uzaksaması bölge ve ülke ölçeğinde ele alır. Bölgesel kalkınma için yol bağımlılığı, değişkenlik, seçim ve organizasyonlar üzerinde durur. REG ve neoklasik coğrafyacıların aksine rekabet gücünü artırmak için mikro düzeyde firmaların davranışlarını koordine ve kontrol edilmesinden yanadır. EEG, “ekonominin mekansal örgütlenme formundaki değişimi ve dönüşümünü evrimsel bir perspektifle ele alan ekonomik coğrafya yaklaşımıdır” (Kaygalak, 2020).

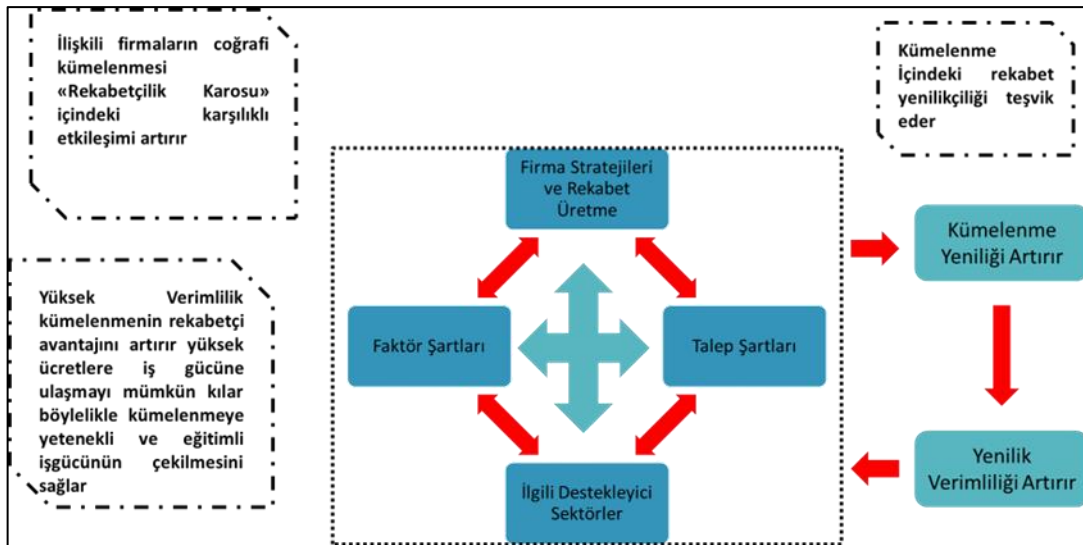
2.2.4. Politik ekonomik coğrafya (GPE)

GPE (Political Economic Geograpy), devlet, emek ve sermaye arasındaki ilişkiler ile kapitalizmin araziye düzensiz geliştirme ve yaratma eğilimi ile ilgili teorik bir çerçeve olarak özetlenmektedir. Yerel düzeyde farklılıkların olduğunu inkar etmez, ancak devlet rejimi yalnızca daha genel politik-ekonomik düzenleyici olarak varlığını sürdürür. Finansal kapital sermaye ve yatırımların ekonomi ve coğrafya ile ilişkisi vardır. Genel sermayenin menfaati yerelin menfaatlerine uygun olmayabilir. GPE coğrafyadaki kalkınma gelişimin üzerindeki en büyük etkinin devletin yasal düzenlemeleri ve işçi sermaye arasındaki ilişkilerle ilgili olduğunu düşünür. EEG'nin aksine, birden fazla faaliyet ölçeği GPE tarafından devlet, ticaret rejimleri, emek ve sınıf olarak açıkça tanımlanmakta ve aşırı küreselleşmeye karşı, yereldeki farklılaşmanın ekonomiye katkı yaptığı üzerinde durmaktadır.

Ekonomik coğrafya literatüründe tartışılan bu dört eğilim, günümüzde iktisat bilimi ile coğrafya bilimini yakınlaştırmaktadır. Burada yapılan tespitler genellikle zaten var olan (mevcut olan) bir ekonomik gelişmişliğin üzerinde araştırma yaparak elde edilmiştir. Ekonomik kalkınma sürecinin sonucu incelenmekte ve bu sonucun oluşmasının nedenleri farklı görüşler olsa da araştırılarak tespit edilmektedir. Bu noktada teorik düzlemde tartışılan konuların, kırsalın ekonomik kalkınmasına yönelik nasıl bir katkı sunabileceği, mekansal planlama sürecinin teoriksel bu alt yapının uygulamaya yönelik bir yönetime dönüştürebilmesinin mümkün olup olmadığı tartışılmaktadır.

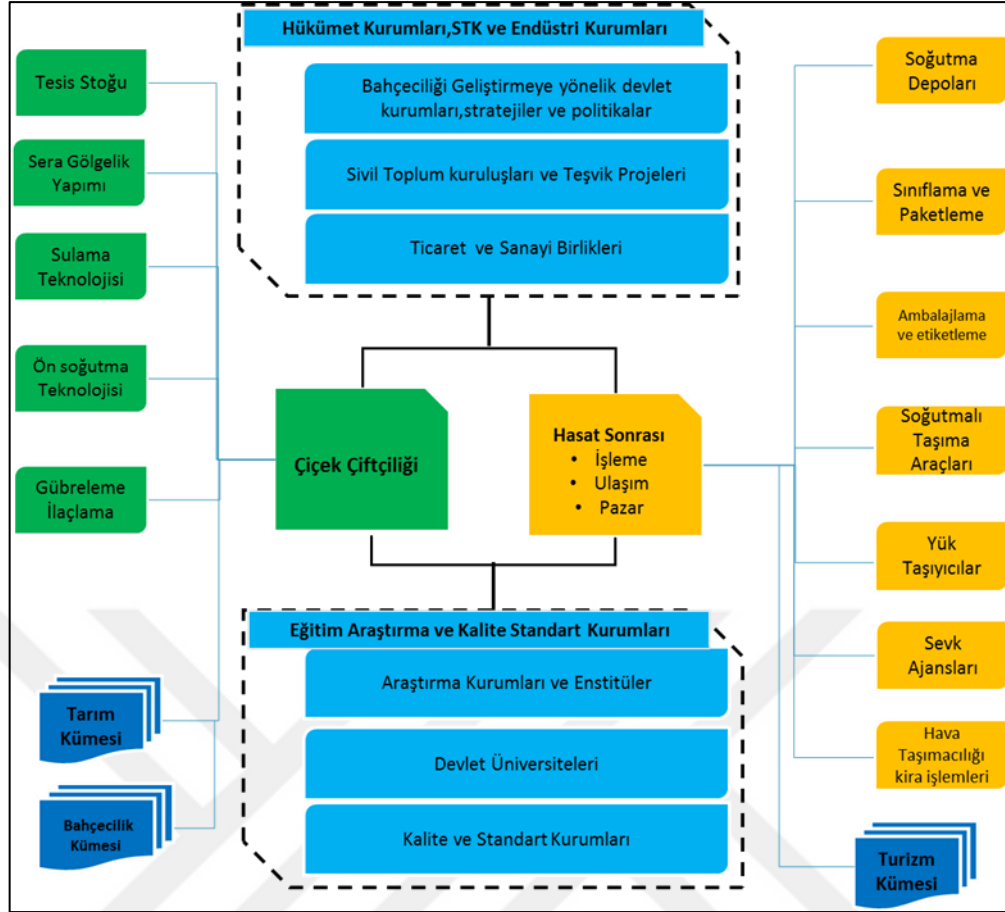
2.3. Kümelenme ve Tarımsal Kümelenme

Kümelenme kavramının temeli yaklaşık yüzyıl önce Alfred Marshall tarafından endüstriyel yoğunlaşmanın işçi edinimini kolaylaştırdığına yönelik çalışmayla başlamıştır (Şekil 2.8.). Michael Porter tarafından ele alınan kümelenme yaklaşımı rekabet edebilirliği artıran bir unsur olarak vurgulanmaktadır (Sungur ve ark., 2013). Kümelenme birbirine mesafe olarak yakın olunmasına bağlı olarak üretim temelinde artan ilişkiler ve ortak menfaat atmosferi oluşturmaktadır. Bu kalkınma atmosferinin oluşturduğu ivmeyle yenilikçilik kapasitesini artırarak kümeyi oluşturan tüm aktörlerin ortak menfaatini ve karlılığı, dolayısıyla gelirin artırılmasını sağlamaktadır. Burada esas olan, kaynak ve uygun yeteneğin olduğu şartların bir arada var olmasıdır (Alsaç, 2010). Kümenin ait olduğu fiziksel mekanın yakınlığı ait olduğu coğrafyanın kalkınmasına neden olmaktadır. Literatürde ekonomik kalkınma için fiziksel mekanın yakınlığını ihmal ederek, kümelenmenin abartıldığını, yığılmanın her zaman kümelenme ile sonuçlanmayacağı belirten araştırmalara da rastlamak mümkündür (Cansız, 2011).

Şekil 2.8. Porter'in kümelenme modeli (Asheim ve ark., 2006'dan uyarlanarak tez kapsamında üretilmiştir)

Son yıllarda uygulanan kırsal kalkınma politikaları kır ve kentler arasındaki gelişmişlik farklarının kentler lehine sürekli arttırmaktadır. Mekan üzerindeki tüm kaynakların verimli bir şekilde kullanılmaması ekonomik faaliyetlerin mekan üzerindeki eşitsiz dağılımına neden olmaktadır. Bu eşitsiz dağılımın ancak kırsal iş ortamlarının iyileştirilmesi, kırsal alanda faaliyet gösteren kurum uygulamalarının ve politikalarının eşgüdümlü olmaması, kırsalın ekonomik kalkınmasına yönelik kümelenme düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle kırsal alanda zayıflıklara ve farklı konu ve derecelerde güçlü yönler odaklanarak, her bir kırsal alanın kümelenmeye yönelik çevresindeki kent odaklı kümelenmelerin oluşturacağı imkanların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir (Porter ve ark., 2004). Porter'in üzerinde durduğu kümelenmeye esas görüşler, kurumsal ve ilişkisel ekonomik coğrafya literatüründe de benzer şekilde ortaya konulan uygun kaynak ve tarihsel süreç içerisinde oluşan uygun yeteneğin bir araya gelmesinin lokasyonda sonuçlanmasına bağlı, ekonomik kalkınmanın sağlanacağına yönelik yaklaşımlarla paralellik arz etmektedir. Tarımsal kümeler küçük ölçekli grupların büyük ölçekli ekonomilerin yapabildiği eğitim araştırma sertifikasyon kalite standartlarını küçük maliyetlerle elde edebilmesine uygun ortam oluşturur. Bu uygun ortamın oluşturduğu avantajların yaşanmaya başlaması ve kamu özel işbirliği üzerinden sosyal sermayenin iyileştirilmesi sağlanarak, süreç içinde konulara stratejik bakış ve güven zinciri oluşmak koordinasyon ve işbirliği yeteneğini artırarak güven inşa etmektedir.

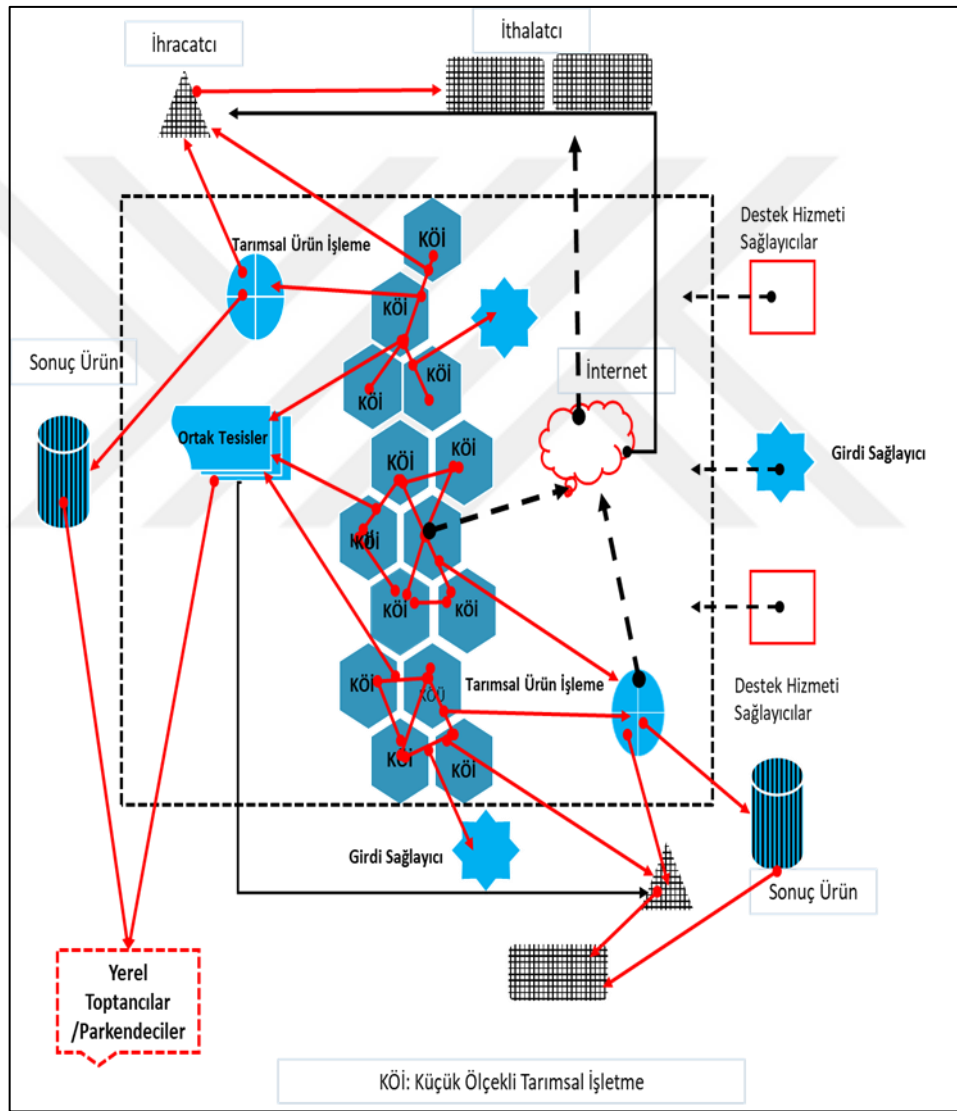

Şekil 2.9. Kenya Çiçek Tarım Kümesi (Galves-Nogales ve Weber, 2017)

Şekil 2.9.'da görüldüğü üzere tarımsal kümelenmeler, girdi tedarikçileri, çiftçiler, kooperatifler, nakliyeciler, lojistik depo sağlayıcıları, finans ve sigorta kuruluşları, tüccarlar, işletmeciler, ihracatçılar, tarım üniversiteleri, ziraat odaları, soğuk hava depo tesisleri, liman yetkilileri, parkendeciler, devlet kurumları, üniversiteler, ticari kuruluşlardan oluşan aktörlerden meydana gelir birbirine mekansal olarak yakın olan aktörlerin konsantrasyonu ve yakınlığı üretkenliği artırır ve inavasyonu teşvik eder. Bu aktörlerin çıkarları genellikle çatışma halindedir, ancak aralarında hem yoğun bir rekabet hem de seçici iş birliği vardır.

Kırsal coğrafyalarda oluşan tarımsal değer zincirleri kendi başlarına gelişebilir veya hükümet, özel şirketler ve küresel topluluk tarafından aktif olarak teşvik edilebilir (Nogales ve Webber, 2017). Tarımsal kümelenmeler aynı tarım veya tarıma dayalı sanayi sektöründe çalışan üreticilerin, tarımsal işletmelerin ve kurumların ortak sorunlarını çözüme ulaştırma konsantrasyonu oluşturmasına bağlı olarak oluşan değer ağları olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada çalışmada üzerinde durulan husus, kırsalda bir tarım

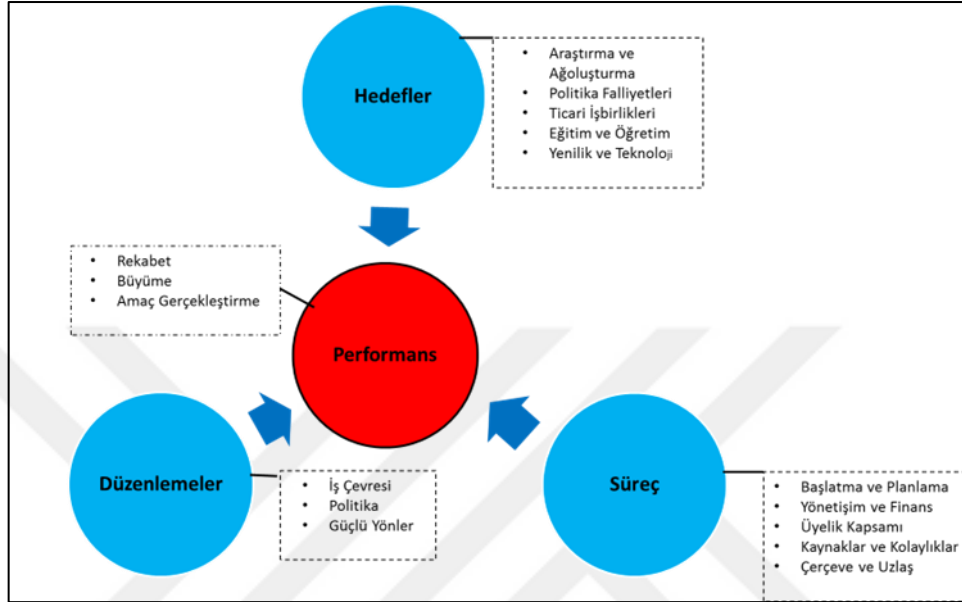
politikası oluşturulması koşuluyla tarımsal arazinin mekansal planında düzenlenmesiyle uyumlu olacak şekilde tarımsal kümelenme hedef ve senaryosu içinde üretilmesi ve planda belirlenen süreçte teşvik edilen unsurlarla tarımsal değer ağı oluşumununun tasarlanabilmesidir. Şekil 2.10'da görüldüğü üzere tarımsal kümelenmenin üretici yığılmasından ayırt ediciliği özelliği farklı kutular değil, kutular arasındaki ilişkilerdir. Bu ilişkilerin oluşabilmesi için ekonomik coğrafyanın kalkınma bileşenlerinin kırsal alanda oluşması/oluşturulması gerekmektedir.

Şekil 2.10 İdeal anlamda tarım kümelenmesi değer ağı kavramsal şeması (Galves-Nogales, 2010'dan uyarlanarak tez kapsamında üretilmiştir)

Dünya çapında toplanan verilere göre 250 den fazla kümelenme girişimine yönelik toplanan bilgiler çerçevesinde küme girişim performans modeli (CIPM) elde

edilmiştir (Galves-Nogales, 2010). Buna göre kümenin performansını kümenin kuruluş hedefleri, düzenlemeleri (güçlü iş çevresi) ve süreç belirlemektedir. Özellikle süreç içerisinde tanımlanan planlama, yönetim, kaynak, uzlaşma vb. konuların mekansal planlamaya özgü izlenen yöntemlerde de kullanıldığına dikkat edilmelidir (Şekil 2.11).

Şekil 2.11 Küme girişi performans modeli (Galves-Nogales, 2010'dan uyarlanmıştır)

Ortak menfaatler doğrultusunda ortak hareket edebilmek için kurumsal yapıların oluşmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kurumsallaşma ise yerel toplumun bir araya gelmesine bağlı sinerjik bir ortamla elde edilebilmektedir. Bu durum aniden gelişmemekte, birlikte uyumlu hareket edilerek elde edilen sonuçlar somut olarak görüldükçe/yaşandıkça ilerleme kaydedilmektedir. Bu politika sivil toplumu kendi haline bırakarak kurumsallaşmasını bekleyen bir yaklaşıma sahip olmamalı, bizzat devlet erkinin “kalkınma mayasının” tutması için etkin rol aldığı/içinde olduğu yapılanmalar olmalıdır (Gözek, 2012).

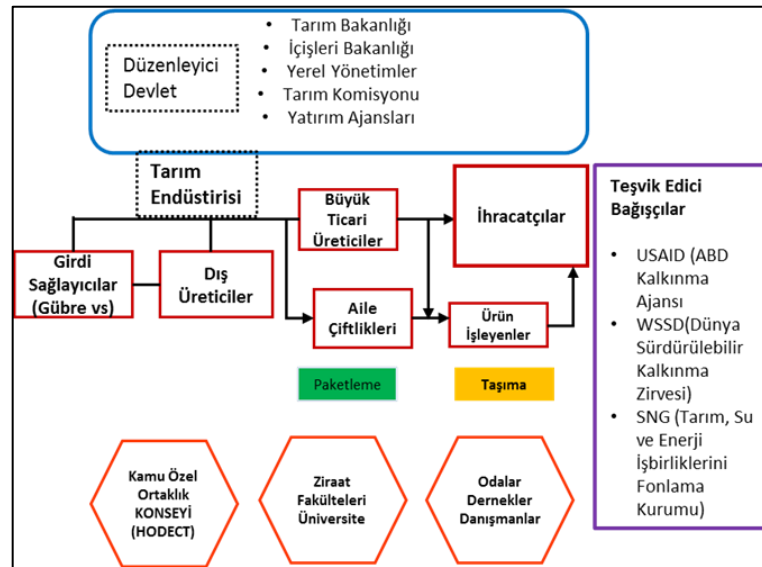
2.4. Ekonomik Coğrafya Perspektifinde Kırsalın Sorunları ve Potansiyelleri

2.4.1. Dünya örnekleri üzerine değerlendirme

Kırsal kalkınmaya yönelik dünyada dikkat çeken ilk çalışmalar, ABD’de kırsal kalkınma stratejisinin bir parçası olarak 1860 yılı toprak reformu ve Avrupa’da 1910 yılında kurulan kırsal kalkınma komisyonu gibi inisiyatifler çerçevesinde ortaya çıkmıştır. 1933 yılında ABD Tennessee Vadisi Projesi ilk önemli kırsal kalkınma

uygulamalarındandır. 1949'da İrlanda'da endüstriyel kalkınma kurumu kurulmuş, İrlanda'nın batı kırsalında büyük araziler satın alınarak bu alanların sanayi alanına dönüşümü sağlamıştır. 1965'de İngiltere'de yayla ve adaları geliştirme kurulu, 1976'da Kırsal Galleri Geliştirme Kurulu benzer şekilde arazi satın alarak imalat alanlarının gelişimine yönelik politiklar hayata geçirilmiştir. Bu faaliyetler büyüme kutubu yaratarak kentlerin büyümesine ve yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu durum bir tarafta büyümeye neden olurken diğer taraftan göçe ve ekonomik gerilemeye neden olmuştur. 1980'de Japonya'da kentlere göçen nüfusun kırsalla bağlantısını kesmemek amacıyla köy ve kasabaların yeniden canlandırılmasına yönelik turizm odaklı kırsal kalkınma projeleri politikaları gündeme gelmiştir.

Özellikle kurumsal ekonomik coğrafya araştırmaları, kurumlar vasıtasıyla devletin müdahalesinin önünü açarak STK, devlet kurumlarının işbirliğine yönlendirmektedir. Bu durumun ABD ve AB üye ülkelerindeki kooperatiflerin politika belirleme süreçlerinde etkin olduğu, AB'de kooperatiflerin ölçek ekonomilerini yakalamış ciddi finans kaynakları olan işletmeler eliyle yönetildiği bilinmektedir. AB'de kooperatiflerin yanında üreticiler arası işbirliğini güçlendiren ve bunların daha yoğunlaşmış yapıdaki alıcılar (işleyici/nihai satıcı) karşısında etkin pazarlık gücüne kavuşmasını sağlayan örgütler de bulunmaktadır. Özellikle Hollanda'da süt ve peynir üretimindeki örgütlenmeler diğer AB üye ülkeleri için de bir model teşkil etmiştir. Bu durum AB ve ABD'nin tarım sektöründe iyi yönetişimi hayata geçirmek için nasıl bir kurumsal yapı olduğunu ortaya koymaktadır (TÜSİAD, 2014).

Şekil 2.12. Tanzanya Cumhuriyeti bahçecilik küme haritası (Murphy, 2017'den uyarlanmıştır)

Şekil 2.12’de Tanzania Cumhuriyeti Bahçecilik Küme Haritası tarımsal bir kümede coğrafi olarak bir birine bağlı olan aktörleri ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken HODECT’in kamu ve özel teşebbüsün bir arada yer aldığı “uygulamaya yönelik” bitkisel üretimi geliştirme konseyinin varlığıdır. Batı Tayland’da dört yerleşimde kurulu olan bahçecilik kümesi tarım ve tarımsal sanayiye yönelik üretim farkıdalığı olan bir coğrafyada üreticiler Avrupa pazarında önceleri pazarlama yapabiliyorken 2000’li yıllarda bu pazarı kaybetme durumu yaşamışlardır. 32500 hektar alanda yapılan sebze üretimine pazar oluşturabilmek için tarım üniversitesi, devlet yetkilileri, üreticiler ve ihratçılar bir araya gelerek iyi tarım uygulamaları (GAP) konusunda kararlar almışlardır. Bu kapsamda uluslararası standartların belirlendiği Global GAP ile ilgili kamusal danışmanlarla birlikte karşılaştırmalar yaparak eksikliklerin nerelerde olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda tüm üreticiler ve deneticiler eğitime katılmıştır. Küme kamu ve özel iletişimi ve işbirliği sağlamayı özellikle teşvik etmiştir. Devlet bu konudaki eğitimlerin finansını üstlenmiştir (Murphy, 2017).

Hindistan’da Nashik ve çevresinde üzüm bağları kümesi bölgedeki en büyük meyve ve sebze üretim alanlarından biridir. Herhangi bir etnisiteye bağlı olmaksızın, çiftçiler kooperatiflerin ürünlerini iç arz dışında pazarlayamadıklarını fark ederek, gübre, ambalaj malzemeleri ve uluslararası iyi tarım uygulamalarına yönelik standarı ifade eden sertifika alımını birlikte yapmış, eğitim çalışmaları yapılmış, ortak soğutma ve depolama tesislerinin yapılması sağlanmış, bilgi paylaşımı gerektiren faaliyetler bütünü yürütmüşlerdir. Kümenin oluşum ve kollektif hareket etmesinde devlet ve kamu kurumlarından güçlü destekler alınmıştır. Böylelikle ihracaat için yenilikçi yollar bularak küresel ölçekte rekabet edebilir duruma gelmişlerdir. Tüm sorunlara (afet,ekonomik sıkıntılar) rağmen son yirmi yıldır çekirdeksiz üzümde piyasaya hakim durumda gelmişlerdir (Galvez-Nogales, 2010).

Şili Güney Sahili somon kümesi Latin Amerika’da hükümet desteği ve duyarlı özel sektör işbirliği neticesinde birkaç yıl içinde küresel düzeyde ihracaat yaparak gelirlerini üç kat artırmış ve Norveç’e rakip olmuştur. Bölgede yenilikçi kamu kurumları değer zincirinin her aşamasını araştırmıştır. Bu kapsamda Şili hükümeti, teknolojinin kullanımını sağlama, kamu özel iletişimiyle ortak eylem yürütme, üreticiler arası güven oluşturma, üreticilerin ihtiyaç duyduğu tüm kalemlerde kamusal destekle üretimden pazarlamaya kadar geçen tüm süreçte kolaylaştırıcı ve katalizör olmuştur (Galvez-Nogales ve Weber, 2017).

Latin Amerika ülkeleri devletin sürecin içerisinde olması nedeniyle başarılı tarım kümelerine sahiptir. Kimi meyve kümeleri devlet tarafından planlanırken (mango, elma, üzüm), kimileri ise özel sektör (kavun) ve üretici işbirliği (diğer bitkisel ürünler) ile oluşturulmuştur (Şekil 2.13). Tarımsal kümelerden (Latin Amerika, Endonazyza, Vietnam gibi) üretici, özel sektör ve devlet işbirliğiyle ihracaata yönelik koordine olanlar, iç pazarda rekabete girenlere göre daha başarılı olurken, aynı zamanda kümelerde değer ağları daha hızlı gelişebilmektedir (Galvez-Nogales, 2010).

Şekil 2.13. Latin Amerikada meyve kümelenmesi örnekleri (Galvez-Nogales, 2010)

Dünya genelinde kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalarda aşağıdan yukarıya yaklaşıma geçiş gözlemlenmektedir. Bu durum kırsal kalkınmanın hem yönetilme biçiminde, hem de kalkınma girişimleri yoluyla teşvik edilen faaliyetlerin türünde bir değişime neden olmuştur. Devlet liderliğindeki en üst düzey stratejilerin yönetiminin aksine, aşağıdan yukarıya kırsal kalkınma yerel toplulukların kendileri tarafından daha somut ve geçerli kararların üretilmesine olanak sağlamaktadır (Cloke ve ark., 1990). Devlet erki kırsal kalkınmayı sağlamaktan ziyade kolaylaştırıcısı olmaya yönelmiştir. Kurumsal ekonomik coğrafya söylemi de özel sektör odaklı olunmasına karşın devletin iş birliği süreçleri içerisinde rol almasına yönelik açılımlar sunmaktadır. Politik ekonomik coğrafya araştırmaları özellikle devletin kırsala yapılan yatırımlarda yerel ve ulusal arasında balans sağlamasına vurgu yapmaktadır. Bu durumda kırsal alandaki kalkınma

faaliyetlerinde, sosyal sermayedeki farklılıklar dikkate alınmaktadır. Devlet kimi durumda yönetici pozisyonda aktif olurken, kimi durumda pasif olmakta, kalkınma çalışmalarında gerektiğinde devreye giren sivil örgütlenmeyi ayakta tutan esnek aktör rolünü üstlenmektedir.

2.4.2. Türkiye örnekleri üzerine değerlendirme

Türkiye’de kırsal alanlar ulusal mekanda kentsel gelişme odakları dışında kalan, ekonomik gelişmeyi geriden izleyen alanlar olarak tanımlanmaktayken, bugün ekonomik politikalar kapsamında kırsal alanları küresel ekonomi içine dahil etme yönünde gelişmeler söz konudur. Devletin koruyucu desteğinin azalmasıyla, kırlar da kentlerle birlikte küresel ekonomi içinde dinamik alanlar olarak yerlerini almaya başlamışlardır (Çizelge 2.5.) (Öğdül, 2013). Bu noktada tarım dışı sektörlerin baskısı altında kalan kırsal alanların stratejik bir değere sahip olan tarımın sürdürülebilir kalkınma politikalarına konu edilmesi önem arz etmektedir.

Çizelge 2.5. Cumhuriyet tarihi süresince kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalar

• Plansız Dönem (1923-1963)
• İzmir İktisat Kongresi (1923),
• Köy Kanununun çıkarılması (1924),
• Birinci Köy Kongresi (1938),
• Toprak Reformu yasasının çıkarılmasına yönelik politikalar (1935-1948)
• Tarım Reformu yasasının çıkarılmasına yönelik politikalar (1948-1963)
• Numune Köy Planlama ve Uygulama çalışmaları
• Köy Enstitüleri hareketi
• Türkiye Zirai Donatım Kurumunun kurulması,
• Toprak Mahsulleri Ofisinin kurulması
• Kalkınma Planları (1-11) (1963-2023)
• I.Planlı Dönem (1960-1980)
• Örnek Köy Modeli (1963 - 1965)
• Toplum Kalkınması Modeli (1963 - 1972)
• Çok Yönlü Kırsal Alan Planlaması (1965 - 1970)
• Merkez Köy Modeli (1971 - 1980)
• Köy Kent Modeli (1978 - 1980 ve 2000 - 2002)
• II.Planlı Dönem (Serbest Piyasa Ekonomisine Geçiş Dönemi 1980 Sonrası)
• Bütünleşik Kırsal Kalkınma Projeleri
• Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı
• Köylerin Alt Yapısının Desteklenmesi (KÖYDES)
• Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
• AB yolunda Türkiye Kırsal Alan Kalkınma Raporu 2018
• IPARD II Programı (2014-2020)
• Kırsal Kalkınma Eylem Planları (2013-2020)
• DOKAP Eylem Planı (2014-2018)
• DAP Eylem Planı (2014-2018)
• GAP Eylem Planı (2014-2018)
• KOP Eylem Planı (2014-2018)
• Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2007-2013 ve 2014-2020)
• Kırsal Kalkınmaya Vurgu Yapan Diğer Çalışmalar
• Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2014-2023)
• Bütünleşik Kentsel Gelişme (Kentges) Dökmünları (2010-2023)
• Şehircilik Şurası (2017)
• 3.Tarım Şurası (2019)
• Yozgat Kadışehri Kabalı Örnek Köyü
• Kırsal Alanın Mekansal Planlamasına Bağlı Kalkınma Önerisi Getiren Çalışmalar
• KOKAP- Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması-: Bir Model Önerisi (2010-2015)
• KODAKAP-(2017-Devam Ediyor) KOKAP çalışmasının sahada test edilmesi amacıyla 7 yerleşim yerinde devam etmektedir.

2.4.2.1. Türkiye kırsalında plansız dönem

Türkiye’de kırsal kalkınma, kırsalda temel faaliyetin tarım olması nedeniyle tarım politikalarına konu edilmektedir. Cumhuriyetin kurulmasına müteakip tarımda üretimin artırılmasına yönelik politikaların uygulanması kanunların çıkarılması süreciyle birlikte başlamıştır. Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarından itibaren; Köy Yasasının çıkarılması, Aşarın kaldırılması, çiftçiyi topraklandırma hareketleri, Türkiye Zirai Donatım Kurumu, Toprak Mahsulleri Ofisi, Ulus Okulları, Halk Evleri, Köy Enstitüleri gibi kurumların kurulması, içme ve sulama suyu sağlanması gibi çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Devlet, başta Ankara olmak üzere, pek çok ilde 69 tane numune köy yapmıştır. Numune köy yaklaşımının köylülerin bütün sorunları çözemediği ancak yine de köyde bir değişim ve dönüşümün ilk kıvılcımını yaktığı söylenebilir (Öksüz ve ark., 2015).

Kurtuluş Savaşı sonrasında Türkiye’de tarımın makineleştirilmesi yönünde kuvvetli bir eğilim ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında traktör ve motorlu araç sahibi çiftçiler askerlikten muaf tutularak özendirilmiştir. Tarımsal makineleşme, yani traktör sayısındaki artışın ortaya çıkardığı tarımsal verimlilik 1929 yılındaki dünya ekonomik bunalımı sonrası hızla düşmüştür ve fosil yakıtı dayalı tarım araçlarını ekonomik olmaktan çıkarmıştır (Tekeli ve İlkin, 1988). İkinci dünya savaşı sonrasında, 1950’lerde ABD’nin yardımı, kalkınma kredileri, ABD sermayesi, ABD’nin siyasal ve kültürel değerleri ile bazı kurumlarının az gelişmişler dünyasına girmesiyle, önce bazı sektörlerin "modernleşeceği" ve bunlardan ekonominin diğer alanlarına doğru yayılan, kendiliğinden ve kendi kendini besleyen, aşama aşama bir kalkınmanın gerçekleşeceği öngörülmekteydi. Bu tür modernleşme kuramlarında, "geri kalmış ülkelerdeki toprak mülkiyeti düzeni, bu ülkelerin geleneksel kurumsal yapıları ve değer yargıları, kalkınmanın/modernleşmenin önündeki başlıca engeller olarak görüldüğü için, bunların batı dünyasındakilere benzetilmesiyle, kalkınmanın önünü açacağı belirtilmekteydi" (Köymen, 1999). Ancak az gelişmiş ülkelerin iç dinamikleri ve sosyal-kültürel arka planları bu politikaların karşılık bulmasının önündeki en önemli engel olduğu farkedilememiştir.

2.4.2.2. Türkiye kırsalında planlı dönem

Türkiye’de 1963 yılında başlayan planlı dönemde yurdumuzun planla kalkınma amaçlarına yönelik olarak beş yıllık kalkınma planları hazırlanmaya başlanmıştır.

Kalkınma Planları Raporlarından her bir döneme ilişkin kırsal alan ve kırsal kalkınmaya yönelik politikalar aşağıda ifade edilmiştir.

1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), köy kalkınması olarak algılanmaya başlanan toplum kalkınması kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu planda, yerleşim yerlerinin dağınık ve küçük birimler halinde olmasının köy kalkınmasını olumsuz yönde etkileyeceği belirtilerek, kırsal kalkınmanın bir yerleştirme politikası çerçevesinde düşünülmesi, politika belirlemek için de kırsal yerleşim ünitelerinin durumlarının öğrenilmesi amacıyla başlatılan araştırmalara hız verilmesi öngörülmüştür.

2. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972), küçük toplum birimlerinde teşebbüs gücünün geliştirilmesi ve köy ve köylü sorunları üzerine odaklanmış görünmektedir. Birinci planın toplum kalkınması ile köy kalkınmasını eş anlamlı gören yaklaşımı kentsel alanları kapsam dışında bırakması ve yönetsel sorunlar nedeniyle bazı eksiklikler bulunmaktadır. İkinci planda bu eksikliklerin giderilmesine yönelik olarak “köy ve köylü sorunları” adıyla bir başlık açılmış, buna karşılık toplum kalkınması alanı oldukça daraltılarak “küçük toplum birimlerinde teşebbüs gücünün geliştirilmesi” kapsamında düzenlenmiştir.

3. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), köy ve köylü sorunlarını esas almış ve Merkez Köy kavramına ilk kez bu planda değinilmiştir. Bu planda köye yönelik altyapı ve toplumsal hizmetlerin bir bütün içinde köye götürülmesi, bunların yanında tarım ve toprak reformunun gerçekleştirilmesi, pazarlama, tüketim, kredi, donatım işlevlerine yönelik çok yönlü bir kooperatifçiliğin yaşama geçirilmesine yönelik hükümler yer almıştır (Bakırcı, 2003).

4. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983) ilk kez Köy-Kent kavramı plan kapsamına alınmış ve toprak düzenlemesi, kooperatifleşme, devlet desteği ve yerleşim düzeni gibi alt başlıklarda, gelir dağılımını iyileştirme, tarımsal gelişme ile köylü kalkınmasını bir tutma, köylünün kalkınma olanaklarının, üretim gücünün ve gelirinin artırılması, kırsal alanda gelişmenin hızlandırılması, yaşama düzeyinin yükseltilmesi gibi temel hedefler belirlenmiştir.

5. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989), kırsal yerleşmeye yönelik özel bir düzenleme yer almamış, merkez köylere yönelik kısa bir vurgu yapılmakla yetinilmiştir. Planın “sosyal hedefler ve politikalar” başlıklı dördüncü bölümünün “köye götürülen hizmetler” alt başlığında hedefler; başta içme suyu, elektrik, haberleşme, sağlık ve eğitim

olmak üzere köy ve şehir arasındaki altyapı ve hayat standartları arasındaki farkları gidermek olarak belirlenmiştir.

6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), planın “kırsal alana götürülen hizmetler” alt başlığında “kırsal kesime dinamizm kazandırmak amacıyla kırsal alan planlama yaklaşımı çerçevesinde hizmetlerin ve tarıma dayalı sanayi yatırımlarının merkez köy ve kasabalara yönlendirilmesi desteklenecektir” ifadesiyle yer bulmuştur.

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), kırsal alanlara yönelik doğrudan düzenleme, planın üçüncü bölümünde yer alan “kırsal altyapı” başlığı altında yapılmaktadır. Planda kırsal alana yönelik yapılan çalışmalarda görülen aksaklık ve eksikler saptanırken, merkez köylerin destekleneceği belirtilmiştir.

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), kırsal alanda istihdamın artırılması, gelir arttırıcı ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, her düzeyde katılımcılığa önem verilmesi, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik tarımsal altyapının yaygınlaştırılması, toprak ve su kaynaklarının korunarak geliştirilmesi gibi yaklaşımlar yer almıştır (Bakırcı, 2003).

9. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013), AB kalkınma politikası çerçevesinde bir kırsal kalkınma politikasının oluşturulmasına yönelik kararların görüldüğü bir plandır. Dönem için kırsal kalkınma planının hazırlanacağı, kırsal kalkınmada ilçe merkezleri ve çevresine hizmet sunma kapasitesi bulunan yerleşim yerlerine öncelik verilerek kaynakların etkin kullanılacağı belirtilmiştir. AB kırsal kalkınma politikalarına uyum için gerekli kurumsal çerçevenin oluşturulacağı yerel düzeyde aktörler arası işbirliğini geliştiren “aşağıdan yukarı” bir yaklaşımla güçlendirilen projelerin uygulamaya konulacağı, kırsal kalkınma politikalarının tarım politikaları ile tamamlayıcı bir şekilde uygulanacağı belirtilmiştir.

10. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018), toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini esas alan, ileri teknolojiye dayalı alt yapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü yüksek etkin ve talebe dayalı üretim yapısıyla uluslararası rekabet gücünü artırmış doğal kaynakları sürdürülebilir kullanan bir tarım sektörü hedeflenmiştir. Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanmasına arazi parçalanmasının önüne geçilmesine ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür (Özensel, 2018).

11.Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2024), sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışıyla, üretici birlikleri ve aile işletmelerinin üretim kapasitesinin ve kırsal işgücünün istihdam edilebilirliğinin artırılması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yoksullukla mücadele ile kırsal toplumun düzenli ve yeterli gelir imkânlarına kavuşturularak refah düzeyinin artırılması ve nüfusun kırsalda tutundurulması amaçlanmıştır. Tarım sektörünün gelişimini içeren başlıkta bitkisel üretime yönelik önceki kalkınma planlarından farklı olarak; tarım sayımı, tarım bilgi sistemi, piyasa bilgi ve izleme sisteminin kurulması, tarımsal desteklerin etki analizinin yapılması, ülke genelinde toprak yeteneklerini gösteren detaylı toprak etütlerinin yapılması, haritalanması ve sınıflandırılması, toprak bilgi sistemine dayalı tarımsal arazi kullanım planlarının hazırlanması, tarım arazisi piyasalarının geliştirilmesi için arazi bankacılığı sisteminin kurulması, üretici birliklerinin ticari faaliyette bulunabilmelerinin kolaylaştırılması, tarımsal ürünlerde e-ticaretin etkin ve güvenli yürütülmesi gibi başlıklar özelinde politikalar belirlenmiştir.

Kalkınma planının kırsal kalkınma başlığında klasik köy kalkınması üzerinden, nüfusu kırsalda tutmaya yönelik kalkınma yaklaşımına devam edilmektedir. Kırsalın kalkınmasına yönelik başlıkta önceki kalkınma planlarından farklı olarak, iyi tarım uygulamaları, organik tarım, sözleşmeli üretim, kümelenme, araştırma, pazarlama ve markalaşma faaliyetlerinin desteklenmesi, kırsalda iskan için ayrılan kaynağın etkin kullanımı için koordinasyon mekanizmasının oluşturulması, Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı (KKYDP), Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Destek Programı (IPARD), kalkınma ajanslarının kırsal destekleri kırsal kalkınma desteklerinin koordine edilmesi ve bu konudaki mevzuatın gözden geçirilmesi, veri temelli kırsal politika yaklaşımının güçlendirilmesi, kırsal alan tanımı revize edilmesi, köy envanterinin güncellenmesi gibi başlıklar dikkat çekmektedir (SBB, 2019).

2.4.2.3. Türkiye’de kırsal kalkınma projeleri (1960 sonrası)

Türkiye’de kırsal kalkınma projelerinin neredeyse tamamında kırsalda tarım sektöründe toprak reformu, devlet düzenlemesi, kooperatifleşme öngörülmekte, ikinci ayağını oluşturacak olacak olan tarıma dayalı (kırsal) sanayi de ise çok ortaklı halk girişimleri vb. birlikler ile kooperatifler finans aracı olarak belirtilmektedir. Bu aşama işin özünü oluşturan unsur olmakla birlikte, teoride (masa başında) ideal olarak tasarlanan kırsal kalkınma projeleri, genelde kırsal alanda ikamet edilmesi temelinde sosyal ve teknik alt yapının güçlendirilmesini içeren çalışmalar şeklinde yürütülmüştür.

Bu gelişmeleri dikkate alan çalışmaların en önemlisi ise Köy-Kent projeleri kapsamında ortaya çıkmıştır. Köy İşleri Bakanlığı 1973 yılında yayımladığı bir raporda, köykent yaklaşımının amacını üç madde halinde özetlenmiştir: (1)az sayıda personel ve az yatırımla, en kısa zamanda kırsal kesim nüfusunun tüm gereksinmelerinin karşılanması, (2)hızlı nüfus artışının ortaya çıkardığı fazla nüfusun bir bölümü ile işsiz nüfusun köykentlerde iş olanaklarına kavuşturulması, (3)iş olanaklarına kavuşturulan kırsal nüfusun kentlere akımı sonucunda büyük kentler civarında oluşacak nüfus yığılmalarını engelleyerek, sağlıklı kentleşmenin sağlanmasıdır. Köykent tek bir yerleşmeden oluşmayıp belirli bir mekânsal bütünlük içinde yer alan köy grubunun adıdır. Modele göre; grup içindeki her bir yerleşim biriminde farklı bir kamu hizmeti ağırlıklı olarak oluşturulmakta, böylece kamu hizmetlerinden yararlanma sürecinde köyler kendi içlerine kapalı birimler olmaktan çıkarak aralarındaki (ve üst kademe yerleşim birimleriyle) ekonomik/sosyal ilişkileri yoğunlaş(tırıl)maktadır. Köykent, her ne kadar merkezi idarenin geliştirdiği bir yaklaşımsa da proje yönetimi tamamıyla yerel idare ve halk katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Proje yönetim organları “Köykent Proje Yönetim Organları ve Görevlerine İlişkin Yönergede” köykent başkanlığı, köykent yürütme kurulu ve köykent kurultayı olarak sıralanmıştır (Erdönmez, 2005).

Türkiye’de ilk köykent uygulamaları Van-Özalp ve Bolu-Taşkesti’de başlamıştır. Proje çalışmaları Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığınca hazırlanan Van-Özalp’te sekiz köykent demeti planlanmıştır. Sonuçta hem bakanlıklar hem de bakanlık birimleri arasında eşgüdümün sağlanamaması, Özalp’taki köykent projesinde paternalist anlayışın hâkimiyeti ve gönüllü katılımın yetersizliği uygulamayı etkisizleştirmiş, siyasi istikrarsızlıklar nedeni ile de uygulanması mümkün olmamıştır (Çolakoğlu, 2007). Taşkesti uygulamasında ise, temel alt yapılar, sosyal hizmetler, kooperatifleşme konularında ilerleme sağlanmış, besi tavukçuluğu, kereste fabrikası, yem fabrikası gibi projeler uygulanmıştır. Uygulama yarıda bırakılmış olmasına karşın, Taşkesti beldeye dönüşmüştür. Bu deneyimlerin ardından köykent modeli 2000 yılında, 57. Hükümet döneminde Ordu-Mesudiye ilçesinde Çavdar Köyü ve çevresindeki 8 köyü kapsayan bir köy grubunda uygulanmıştır. Ayrıca, Siirt-Eruh, Van-Özalp, Düzce-Kaynaşlı, Kastamonu-Daday, Niğde-Çiftlik ve Mersin-Tarsus merkezli beş bölge belirlenerek çalışmalar başlamış ancak 58. Hükümet döneminde projeler iptal edilmiştir (Öksüz ve ark., 2015).

Özellikle planlı dönemin ilk yıllarında kırsalda sosyal yapının güçlendirilmesine yönelik ortaya konulan “toplum kalkınması” hedefi, kırsal yerleşim yerlerinin dağınık ve küçük birimler halinde olmasının olumsuz yönde etkileyeceği belirtilerek, kırsal kalkınmanın bir yerleştirme politikası çerçevesinde düşünülmesi, politika belirlemek için de kırsal yerleşim ünitelerinin durumlarının öğrenilmesi amacıyla başlatılan araştırmalara hız verilmesi öngörülmüştür. Bu doğrultuda 1967 yılı sonuna kadar her ilden bir ilçenin, 1977 yılı sonuna kadar ise tüm köylerin toplum kalkınması kapsamına alınması bir hedef olarak belirlenmiştir. Bu çalışmaların tarım, sağlık, sulama, iletişim, ulaştırma, köy konutları, el sanatları gibi konuları kapsayacağı, il ve ilçelerde var olan kuruluşlarca yürütüleceği belirtilmiştir (Bakırcı, 2003).

Bu dönemde kırsalın yeniden canlandırılmasına yönelik politikalardan bir diğeri ise örnek köy uygulamaları olmuştur. Özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde seçilen bazı köylerde uygulama alanı bulmuş bu yaklaşımda; seçiliş amacına göre uygulamada izlenen stratejiler de farklılıklar gösterebilmiştir. Örneğin yerleşim yeri uygun olmayan köy yakın bir alandaki uygun bir yere kaydırılarak yeni (örnek) bir köy kurulurken, bazılarında köy güzelleştirme ve altyapıyı iyileştirme çalışması olarak kalmıştır. Yeni köy kurulurken bazılarında yalnızca parselasyonu yapılmış alanları hazırlamak gibi bir strateji benimsenmişken, bazı köyler sosyal donatıları ve konutları dâhil tümüyle kamu tarafından yapılmıştır (Öksüz ve ark., 2015).

Örnek köy, köy kent gibi uygulamalara benzer biçimde ortaya çıkan bir diğer politika ise “Merkez Köy” kavramı şeklinde vücut bulmuştur. İlk merkez köyleri belirleme çalışması 1972’de DPT ve ilgili bakanlıklarca belirlenen ölçütler çerçevesinde, merkezin gözetiminde yerelde iki aşamada yapılmıştır. İlçe düzeyinde, kaymakam ve kamu görevlilerinden oluşan bir kurulca aday merkez köyler saptanarak ile gönderilmiş, ilde vali ve il idare yetkililerinden oluşan bir üst kurulca aday merkez köyler arasında bir eleme yapılarak merkez köyler kararlaştırılmıştır. Ülke genelinde 5007 merkez köy belirlenmiştir. İlk gözlemler seçilen merkez köylerin mekâna dengeli dağılmadığı, merkez köylere bağlanacak yerleşme sayılarında büyük farklar olduğu yönündedir. Bu çalışma 1973’de ek ölçütler de dikkate alınarak yenilenmiş ve 3546 köy merkez köy seçilmiştir. 1983 yılında bakanlar kurulu önceki yıllardaki kalkınma planlarını da dikkate alarak 4319 köyü merkez köy olarak ilan etmiştir. 5 ve 6. kalkınma planlarında artık kırsal alan planlamasından söz edilmeye başlanmış iş görülerin ve tarıma dayalı sanayilerin merkez köylere ve kasabalara yönlendireceğinden bahsedilmiştir (Geray, 2011).

2.4.2.4. Türkiye’de kırsal kalkınma projeleri (1980 sonrası)

1980 sonrası Türkiye’de 7 adet kırsal kalkınma projesi uygulanmıştır. Projede belirlenen hedef kitlenin beklenti ve gereksinimleri ile projenin belirlenen hedefler arasında kopukluk olması, projeci kurumlar arasında koordinasyon sorunları yaşanması ve bu sorunlara bağlı olarak proje süresi ve maliyetinin ortaya çıkması, proje öncesi sosyo-ekonomik inceleme yapılmaksızın projenin başlatılması nedeniyle proje hedeflerinden sapılması, tarımsal üretimin artırılmasına bağlı pazarlama yöntemlerinin düşünülmemiş olması başarısızlığın temel nedenleri olmuştur (Çizelge 2.6.).

Çizelge.2.6. 1980 sonrası Türkiye’de uygulanan kırsal kalkınma projeleri

Finanse Eden Kurum	Temel Unsurlar	Proje Adı
DB	Doğal kaynaklara olan baskının azaltılması çevreyle dost ormancılık faaliyetlerinin geliştirilmesi, halkın bilinçlendirilmesi, su ve besin yönetiminde AB’ye uyum.	Çorum Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi (1976-1984) Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi (2004-2012)
DB+IFAD	Tarımsal hizmetler hayvan sağlığı, yatırım ve üretim kredi hizmetleri, kırsal alt yapı ve eğitim.	Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi (1984-1988)
IFAD+UNDP&OPEC	Kırsal gelirin yükseltilmesi için tarımsal üretimin artırılması istihdamın geliştirilmesi kredi ve altyapı hizmetleri ile yoksulluğun azaltılması Ordu-Giresun için fındığın verimsiz olduğu alanlar için alternatif ürün geliştirmek, soğuk hava deposu inşası ve çiftçi eğitimi. Sivas-Erzincan da Göçün engellenmesi,istihdamın geliştirilmesi- köy geliştirme çiftlik desteği ve pazarlama organizasyon yönetimi Diyarbakır-Batman istihdamın geliştirilmesi, köy geliştirilmesi istihdam için kapasite oluşturma kırsalda gelir getirici faaliyetler.	Bingöl-Muş Kırsal Kalkınma Projesi (1990-1999) Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi (1991-2001) Ordu-Giresun Kırsal Kalkınma Projesi (1997-2006) Sivas-Erzincan Kalkınma Projesi (2004-2013-Denetim Süresi Sonu 2018) Diyarbakır-Batman-Siirt Kalkınma Projesi (2007-2015)

Bu projelerin yanı sıra 1980 sonrası bazı kurumlar ve aktörlerin öncülüğünde hayata geçirilen kırsal kalkınma projelerinden de söz etmek mümkündür: Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı, Köylerin Alt Yapısının Desteklenmesi (KÖYDES), Kırsal

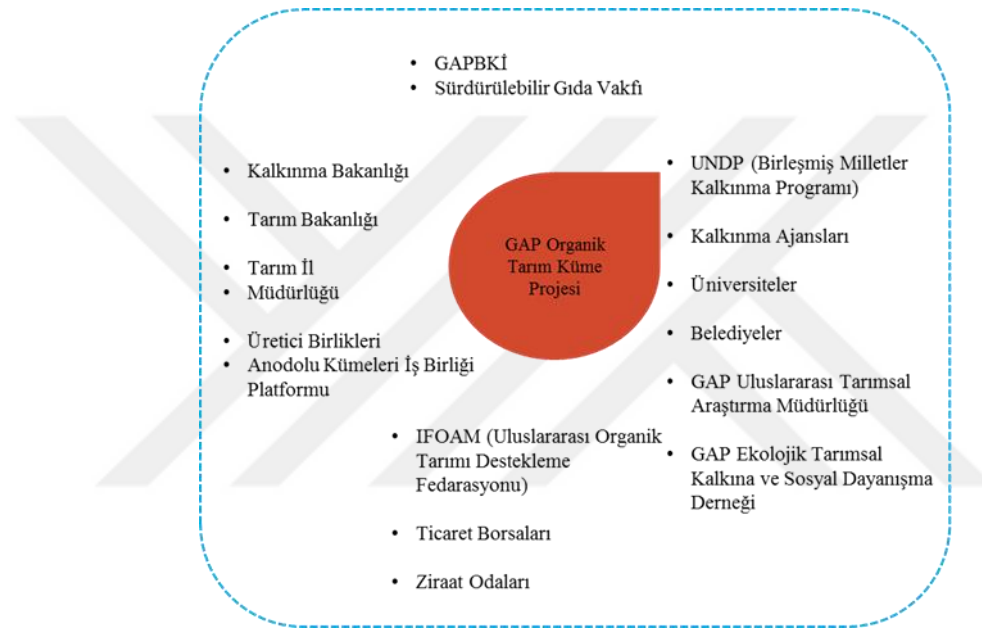
Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı, AB yolunda Türkiye Kırsal Alan Kalkınma Raporu, Kabalı Örnek Köyü, GAP organik küme projesi.

Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı tarım reformu uygulama projesi (ARIP) kapsamında uygulanan yatırım programı 2005 yılında başlamıştır. Programın amacı kırsal alanda gelirin artırılması, sosyal standartların geliştirilmesi tarımsal üretim ve tarımsal sanayi entegrasyonun sağlanması, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, alternatif gelir kaynakları yaratılması, alt yapının iyileştirilmesi, hizmetlere erişimin artırılması, AB kırsal fonlarının etkin bir şekilde kullanılması olmuştur (Tan ve ark., 2010). Köylerin Alt Yapısının Desteklenmesi (KÖYDES) için İçişleri Bakanlığı tarafından 2006 yılından itibaren uygulanan KÖYDES projesi köy ve bağlularının sağlıklı içme suyuna kavuşturulması ve köy yollarının daha nitelikli hale getirilmesi için uygulanmıştır.

Ortak Tarım Politikası çerçevesinde hazırlanan AB yolunda Türkiye Kırsal Alan Kalkınma Raporunda çiftçileri ve kırsal kalkınmayı desteklemek hedeflenerek, güçlü yönetim ve kontrol sistemleri öngörmüştür. Kalite politikası ve organik tarım konusunda da ortak AB kuralları bulunmaktadır. Türkiye için hazırlanacak olan IPARD (Katılım Öncesi Yardım Aracının Kırsal Kalkınma Bileşeni) temel amacı; “AB Ortak Tarım Politikası” ile ilgili müktesebatın uygulanmasına ve aday ülkelerde tarım sektörü ve kırsal alanların sürdürülebilir biçimde yönetimi ve birlik sürecine uyum için bazı öncelikli sorunların çözümüne katkıda bulunmaktadır (Yılmaz ve Tolunay, 2007). Diğer taraftan 2017-2018 yılları arasında Yozgat’ın Kadışehri ilçesi Kabalı köyünde ilçe kaymakamının kişisel gayretlerle başlatılan, önce üretim sonra yaşam kalitesi temelinde Tarım Bakanlığı tarafından referans alınan bir proje hayata geçirilmiştir.

Türkiye’de ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerine uygun hedeflere sahip nitelikte olan potansiyel bir çalışma GAP BKİ (Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi) tarafından, “Bölgesel Rekabet Gündemlerinin Tasarımı İçin Araç Seti ve Tarım Kümelenmesi” konusunda araç seti çalışması olduğu değerlendirilmektedir. Bu çalışmalar GAP BKİ tarafından, UNDP teknik desteğiyle 2009-2018 döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu projelerde kalkınmaya yönelik model üretme çabasıyla tarımsal kümelenmeye yönelik farklı coğrafyalarda proje içinde belirlenen insan grubundan daha farklı ve fazla insanın olduğu yerlere uyarlanabileceği düşüncesiyle kümelenme yol haritası üretilmeye çalışılmıştır. Ölçeklendirebilirlik ve tekrarlandırılabirlik düşüncesi “Sistemik Ölçeklendirme Modeli (SÖM)” ölçeklendirme geliştirilen inovasyon ve öğrenmeye bağlı teorik genel kalkınma yaklaşımı içeren çalışma, kümelenme yönetim

yapısının kurulmasını önermiştir (Hartmann ve ark., 2010). Türkiye’de kümelenmeye yönelik faaliyetlerin resmi karşılığı olmaması nedeniyle sivil dernek faaliyeti GAP organik küme derneği şeklinde çalışmalara devam edilmektedir. GAP idaresinin küme yaklaşımı üretim, işleme, markalaşma ve pazarlamadır. İdare, bu dört faktörü bir araya getirerek, insan kaynağını eğiten adeta bir kalkınma mayası rolü üstlendiğini belirtmektedir. Tasarımı ve uygulanması işbirliğine dayanan projede bölgedeki kamu kurumları, üniversiteler, araştırma kuruluşları, sivil toplum örgütleri, özel firmalar, birlik ve kooperatifler ile bireysel üreticiler bulunmaktadır (Şekil 2.14.).

Şekil 2.14. GAP organik küme projesi kapsamında geliştirilen işbirlikleri (Tektaş ve ark., 2018)

GAP BKİ kurulduğu 1989 yılından 2006 yılına kadar, GAP içinde iklime toprağa göre alanların belilendiği master plan çalışması yapmıştır. 1993 yılında revizyonu yapılan master planda hangi ürünün nerede, ne kadar miktarda üretilmesi planlanmış çalışma alt bölgelerde özel alanlarda uygulama şansı da bulmuştur. 2006 yılından sonra bölgede tarım arazileri korunamaz hale gelmiştir. Tarım bakanlığı master plan kararlarına bakmadan hangi ürüne destek vereceğini genel idare yaklaşımıyla ilan etmiştir. Böylelikle master plan kararları delinmiştir. GAP master planında ürün deseni olarak öngörülen alanlarda %30 pamuk ekileceği belirlenmişken, bu gün bu alanlarda %90 oranında pamuk ekilmektedir. Plana aykırılık teşkil etse de bu durumun nedeni en fazla istihdamın yapıldığı tekstil sektörünün arzıdır. GAP bölgesi Türkiye’de ihtiyaç duyulan pamuğun %60’ını karşılamaktadır. Diğer bölgelerden elde edilen pamuğa rağmen GAP

bölgesinde üretilene yakın bir oranda pamuk ithal edilmektedir. Sektörel ağları birbirleriyle ilişkilendirip ülke içini ve uluslararası piyasaların arz ve taleplerini çok iyi takip eden ulusal organlara ihtiyaç bulunmaktadır. GAP BKİ'nin küme yaklaşımı, üretim, işleme, markalaşma ve pazarlamadır. İdare, bu dört faktörü bir araya getiren, insan kaynağını eğiten adeta bir kalkınma mayası rolü olduğunu belirtmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014).

2.4.3. Türkiye kırsal alanında yapısal sorunlar

Türkiye kırsalının kalkınmasına yönelik yürütülen politikalar, kırsalda topraksız çiftçiyi gördüğü halde çiftçiye toprak sağlamamış, tarım arazilerinde mirasa bağlı hisseleşmeyi gördüğü halde sorunu ihmal etmiştir. Bu gibi yapısal sorunların varlığında yurt dışı fonlardan elde edilen finans araçlarıyla sürdürülebilirliğinden emin olunmayan bir çok politika uygulanmış gelmiştir. Yapısal sorunlar büyük ölçüde tarım topraklarının nitelikleriyle ve bu niteliklerin üretim sürecini etkilemesiyle karakterize edilmektedir. Bu etmenler ürünün pazarlanmasına yönelik pazar ve tesis eksikliği, verimli üretimin yapılması için alt yapı ve teşvikleri ilgilendiren yatırım, finans ve girdi arzı, tarımda örgütlenememe sorunları, yeterli büyüklükte tarımsal araziye malik olmama veya miras kaynaklı sorunların üretime engel oluşturması, üretimde yeniliğe açık olmamak atadan gelen yöntemlerde ısrar eden çiftçiliğin önemli bir meslek olduğu bilincinde olmayan eğitimsiz çiftçi, kontrolsüz kullanılan su vb. konulardır (Şekil 2.15.) (Bakırcı, 2003).

Şekil 2.15. Türkiye kırsalında yapısal sorunlar

2.4.3.1. Örgütlü yönetim sorunu

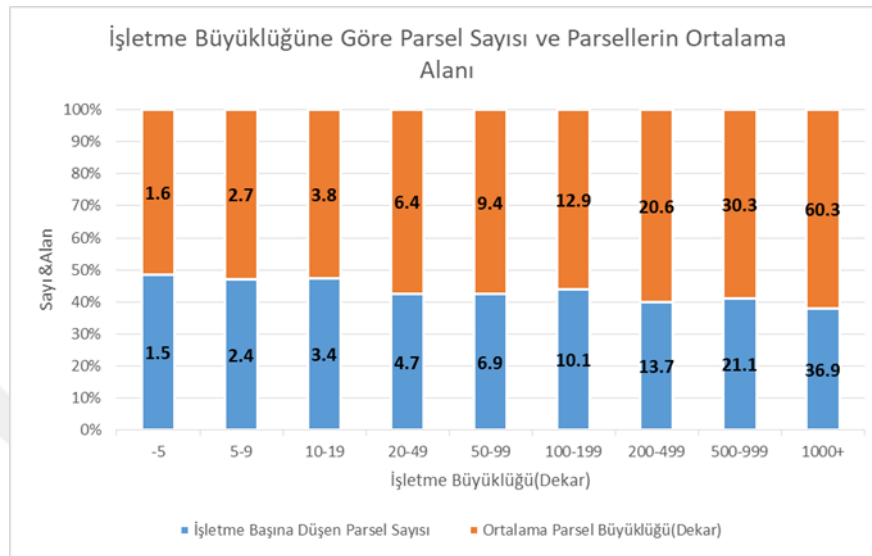
Tarım sektörü ekonomik değeri diğer sektörlerle göre düşük olmasına karşın, vazgeçilmez ve stratejik öneme sahiptir. Bu durum tarımda sürdürülebilir bir gıda güvenliğinin sağlanmasını, işletmecilerinin örgütlü bir şekilde hareket etmesini gerektirmektedir. Türkiye’de tarımda örgütlü hareket edebilmenin adı kooperatifleşme olmuştur. Son yıllarda uygulama mevzuatında önemli değişiklikler yapılmış olsa da kooperatiflere ilişkin yılda ortalama 3.000 hukuk davası yargıtaya intikal etmekte, bu davaların %60’ının kooperatif ve ortaklar arasında yaşanan uyuşmazlıklar ile ilgili olmaktadır. Türkiye’de kooperatiflere yönelik kamu hizmet sunumu ve kooperatifçiliğe elverişli bir ortam oluşturulması konusunda yaşanan aksaklıklar, eğitim, bilinçlendirme ve araştırma faaliyetlerindeki yetersizlikler, örgütlenme ve kooperatifler arası işbirliği sorunu, sermaye yetersizliği ve uygun finansmana erişim sorunu, denetim ve imaj sorunu, kurumsal ve profesyonel yönetim eksikliği, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan sorunlar olarak belirlenmiştir (Tan ve Karaönder, 2013).

Serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte kooperatifçiliğe yönelik devlet desteği azalmıştır. Kooperatifçilik yoluyla tarımın parçacı parsel sınırlarının ortadan kalktığı üretim ortaklığı temelinde oluşturulan yaklaşımların başarılı olduğu/olacağı görülmüştür. Kooperatif yönetimlerinin başarılı kişilerce yürütülmesi, üyelerinin eğitilmiş insanlardan olması, siyasi spekülasyonlardan uzak durması, mevzuata ve üye haklarına riayet etmesi durumunda başarılı olacağı tespit edilmiştir. Ancak bu durumun ülkemizin kendine özgü koşulları ve yukardaki faktörlerin her zaman bir araya gelememesi nedeniyle tüm ülkeye sürdürülebilir bir model olarak sunulması mümkün olamamaktadır (İlbaş, 1999).

2.4.3.2. Tarımda mülkiyet sorunu

“Tarımdaki üretimi çoğaltacak ve kıymetlendirecek tedbirler ancak bütün ulus ekonomisinin organizasyonunda köklü değişiklikler yapmaya bağlıdır. Tarımsal reform tecrübeleri mülkiyetin mutlaklığına yerleşmiş mülkiyet ve veraset ilkelerine dokunmadıkça bu alanda köklü bir çalışma yapılmasının mümkün olmadığını göstermiştir” (Barkan, 1980). Ülkemizde uygulanmakta olan mülkiyet hukuku, tarım arazilerine yönelik farklı bir mülkiyet ve veraset yaklaşımı geliştirememiştir. Tarım arazilerinin etkin ve sürdürülebilir bir şekilde kullanımına etki eden en önemli unsurlar arasında bu arazilere sahip işletmelerin ölçekleri ve arazilerin parçalılık durumu gelmektedir (Şekil 2.16.). Ekonomik bir işletme için belirli bir büyüklük gerekmektedir.

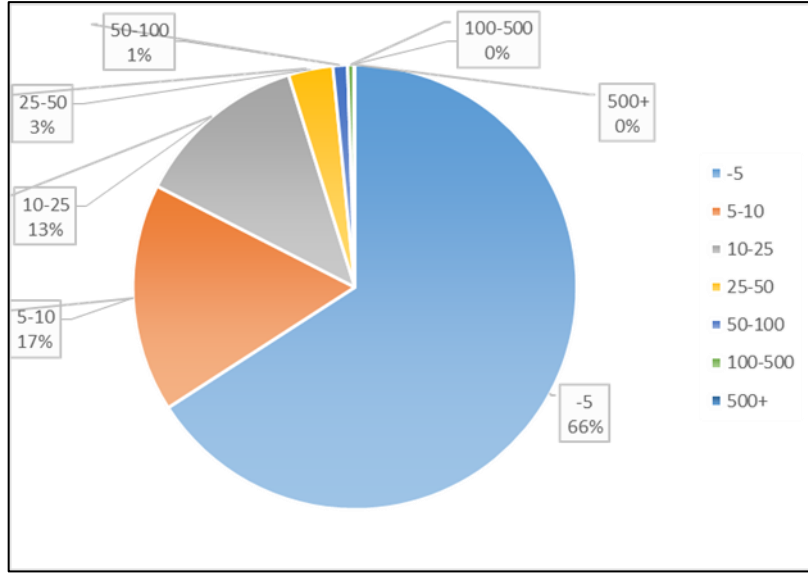
Tarımsal arazide parçalılık, bir işletmenin arazilerinin çok sayıda parsellere bölünmüş ve her birinin farklı yerlerde bulunması olarak tanımlanmaktadır. 2005 yılında yayınlanan 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda değişiklikleri içeren 5578 sayılı kanun, tarım arazilerinde toplulaştırmaya yönelik çalışmaları başlatmıştır.

Şekil 2.16. Tarımsal işletmelerin büyüklüklerine göre içerdiği ortalama parsel sayısı ve bu parsellerin ortalama büyüklüğü (Anonim, 2018a)

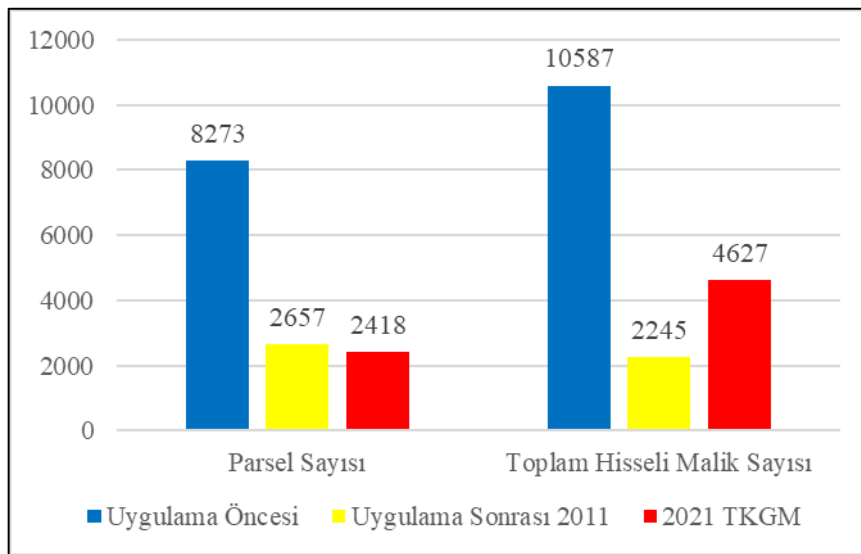
2014 yılında yayınlanan 5403 sayılı kanununda değişiklikleri içeren 6537 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ve Medeni Kanunda Değişiklik Yapılması” yasaya kadar tarım arazilerinin parçalanması, işletme büyüklüklerinin küçülmesine tarımsal verimliliğin azalmasına, akabinde de üretimin terk edilmesine sebep olmuştur (Doğan ve ark., 2016).

Tarım bilgi sistemi CBS modülü kapsamında sayısallaştırılmış tarım parselleri sayılarına ait veriler Şekil 2.17’de verilmiştir. Veriler Türkiye’de tarım işletmelerinin parçalı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. GTHB (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı) 2017 yılı verilerine göre hâlihazırda 24 milyon hektar olan tarım arazileri 32,5 milyon adet tarım parselinden oluşmaktadır. Tapu kayıtlarına göre 32,5 milyon adet tarım parseli 40 milyon kişi adına kayıtlıdır. Bu durum arazisini hiç görmeyen, yerini bile bilmeyen, bu arazilerin korunması için hiçbir işlem yapmayan/yapamayan bir sahipliğe doğru gitmektedir. Bu sahiplik durumu, tarım arazilerinin sürdürülebilir kullanımı konusundaki en büyük engellerden biridir.

Şekil 2.17. Tarımsal arazilerin büyüklüklerine göre (hektar) ve parsel sayıları (oran) (Anonim, 2018a)

Türkiye’de tarım arazilerinin parçalanmışlığı toplulaştırma çalışmalarıyla giderilmek istenmektedir. 2011 yılında yapılan toplulaştırma çalışmasının, aynı sınırlar içinde 2021 yılındaki mülkiyet değişimini tespit edilerek toplulaştırma çalışmasının mülkiyet sorununa olan etkisinin görülmesi amaçlanmıştır. Konya Orman ve Su Bölge Müdürlüğünden 2010 yılı içinde kesinleşmiş Konya, Seydişehir ilçesi Gevrekli kasabasına (mahallesi) ait toplulaştırma dosyaları temin edilmiştir. Toplulaştırma sınırınının 2021 yılındaki parsel ve malik sayısı ise TKGM’den temin edilmiştir.

Şekil 2.18. Konya Seydişehir Gevrekli Mahallesi’nde 2011-2021 yılları arasında mülkiyet malik değişimi

Şekil 2.18.'de toplulaştırma öncesinde 8273 olan parsel sayısının başarılı bir şekilde 2657 olurken, 2021 yılında 2418 olduğu tespit edilmiştir. Parsellerin malik sayısının ise toplulaştırma öncesinde 10587 iken malik hisse birleştirilmesi yoluyla başarılı bir şekilde 2245 malik olduğu, ancak 2021 yılında tapu malik sayısının 4627 malike yükseldiği tespit edilmiştir. 10 yıl içinde malik sayısının 2 kata yakın arttığı görülmektedir. Çizelge 2.7.'de 10 yıllık geçen süre içinde 2657 toplulaştırılmış parselin 1476'sında (neredeyse yarısında) mirasa bağlı bir işlem yapıldığı tarımsal arazilerdeki hisselenmenin engellenemediği görülmektedir.

Çizelge 2.7. 2011-2021 yılı arasında Gevrekli toplulaştırma alanında tapu sicil işlemleri (TKGM)

TESİS İŞLEM	İŞLEM SAYISI	İLK İŞLEM TARİHİ	SON İŞLEM TARİHİ
3083 S.Y. Göre Topplulaştırma İşlemi	2373	06.04.2001	06.04.2011
Birden Fazla Ölüm Halinde İntikal	216	05.03.2020	30.03.2017
Elbirliği Mülkiyetin Sona Erdirilmesi	3	22.11.2019	27.03.2019
İfraz İşlemi (TSM)	115	02.05.2018	31.01.2012
İntikal	866	01.09.2016	30.11.2017
İştirak ve Paylı Mülkiyette İştirakliye Satış	1	27.11.2015	27.11.2015
Kadastro Tespiti Davalı veya Komisyonda İtirazlı Yerlerin Tescili	106	04.07.2014	08.01.2014
Kamulaştırma	17	04.07.2012	31.01.2012
Kişi Kimlik Bilgilerinin Düzeltilmesi (Hissede)	24	01.12.2020	29.01.2015
Kişi Kimlik Bilgilerinin Düzeltilmesi (Türkiye Bazında)	2	22.07.2011	28.09.2011
Mirasın Taksimi	282	01.04.2015	31.12.2014
Mülkiyet ve Hisse Oranlarının Düzeltilmesi	1	23.12.2011	23.12.2011
Ölünceye Kadar Bakma Akdi	4	02.05.2012	05.11.2015
Paylaşma (Taksim)	5	10.08.2011	27.10.2020
Satış	445	01.03.2017	31.10.2014
Satış Suretiyle Pay Temliki	107	01.12.2016	30.11.2018
Tapulama	2	16.06.1983	16.12.1985
Tashihen Devir (kurumlar arası)	36	13.09.2012	18.09.2012
Tevhit İşlemi (KM)	2	11.01.2012	26.07.2011
Tevhit İşlemi (TSM)	3	04.02.2016	24.04.2018
Toplu Veri Sayısallaştırılması	2	06.04.2011	06.04.2011
Trampa	4	27.04.2020	27.04.2020
Uzlaşma/Anlaşma Tutanağı ile Kamulaştırma İşlemi	1	25.01.2021	25.01.2021

2.4.3.3. Planlama sorunu

Kalkınma ancak bir plana uygun olarak yürütülebilirse politika haline gelir. Planlama ise öngörülen ideal şartların bir araya getirilmesi halinde hedefine ulaşabilir. Türkiye'de kırsaldaki temel yapısal sorunlardan biri olan toprak reformu, miras hukuku gibi sorunların varlığında kırsala yönelik kalkınma yaklaşımının öncelikle toprağın

yönetimini zorlaştıran konuların çözümünü ele alması gerekmesidir. Söz konusu sorunun tarımsal arazinin kullanımının düzenlenmesini gerektimesi nedeniyle, ülke coğrafyasının kır ve kentin bir arada yer aldığı bir kalkınma politikasıyla bütünleşen mekansal planlamaya ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye’de birincisi mekan boyutu bulunmayan ekonomik ve sosyal planlama anlamına gelen DPT (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı) tarafından yapılan veya kalkınma ajanslarına yaptırılan (bu kapsama uygun olarak yapılan bölge planları) ülke ölçeğindeki kalkınma planlamaları yapılmıştır. “Bu planlar mekansal boyutu ihmal etmiş olması nedeniyle kırsalda kalkınmayı sağlayamamıştır” (Çelik, 2006). İkincisi ise ekonomik ve sosyal boyutu yeterince ele almayan/alamayan üst ölçekte fiziki mekan planlaması anlamına gelen ÇDP’dir. “Bu iki plan faaliyeti birbirinden kopuktur. Mekan boyutu olmayan kalkınma planlamasının özellikle bölgeler arası gelişme ve yer seçimi konumunda eksiklikleri bulunmaktadır” (Göngördü, 2012).

İmar kanununun 8.maddesi gereğince “gerekli gördüğü takdirde” bölge planlarının yapılmasından DPT (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı) sorumludur. Ancak Türkiye’de bölgeleme, bölge planlama ve kırsal planlama disiplinler arası bir yaklaşım içinde değildir. Ulusal kalkınma planına bağlı olarak yapılan bölge planları veya ÇDP’ler genel geçer hükümler içermekte, kırsal kalkınmaya yönelik hedefler içerseler de bu hedeflerin gerçekleşmesine yönelik alana/kaynağa özel kanun hükmünde özel içeriğe sahip değillerdir. ÇDP’ler kırsal alanı yerleşim alanından ibaret görmekte yerleşme alanı dışındaki kararlar, genel idarenin belirlediği genel mevzuat ve kurumsal görüşe göre oluşturulmaktadır. Meri mevzuat, yapı, ruhsat ve arazi düzenlemesi, tarım arazilerinin ifraz şartları, köy yerleşik alan sınırları, köy yerleşim planları, tip projeler ve köy tasarım rehberleri gibi genellikle yerleşim odaklı hükümler içermektedir.

Ülkemizin kırsaldan kalkınmasına yönelik yaklaşım geliştiren üç mesleki yaklaşım, aynı zamanda kırsal planlama sorununun bir parçasıdır. Buna göre ilk yaklaşım, ülke kalkınmasına konu arazi “Alice’in hayal dünyasındaki mekânda” olmayacağına (Holt-Jensen, 2014) göre mekanın (fiziksel ve sosyal) kamusal menfaat temelinde düzenlenmesini/planlanmasını ihmal etmektedir. Coğrafi bir koordinata sahip olan ülke kaynaklarını nasıl yönlendireceği, kullanım önceliklerinin ne olacağı, coğrafi avantajı olan veya olmayan şehirlerin ve bu şehirlerde yaşayan insanların yaşam kalitesinin nasıl artırılacağına cevap veremeyen kimi meslek adamların “dünyayı mekânsal boyutu olmayan harikalar diyarı” olarak görmektedir. Kırsal kalkınmayı, matematiksel bir

denklemdaki bilinmeyenlerden oluşan arz, talep, taşıma maliyeti, girdi çıktı analizinden ibaret saymaktadır. Konuyu ele alan ikinci yaklaşım, siyasetçilerin de ezbere aldığı günü kurtaran mikro yaklaşımlarla kırsal kalkınmayı tarımsal girdi maliyetlerinin azaltılmasından ibaret saymaktadır. Bu yaklaşım, sorunu söylem olarak ifade etse de sorunun çözümüne yönelik, kullanılacak yöntem ve araçlar konusunda derin meslek taassubu yaşamaktadır. Üçüncü yaklaşım, çok yakın zamanda belki de içinde ikamet edilemeyecek köy evlerinin mimari tipolojiye uygun geleneksel malzeme kullanılmasına odaklanarak, kırsal alanı kırsal yerleşim alanından ibaret sayan, kırsal kalkınmayı da kırsal yerleşik alandaki altyapı ve sosyal hayatın yetersizliği üzerinden tanımlayarak, köy-kent yerleşim yerleri dışında kalan alanın değişim ve gelişimine yönelik önemli bir söylem geliştirememektedir. Bu gün kırsal ekonominin gelişimine yönelik kararlar mekânsal planlama perspektifinden uzak yapılmaktadır. Halbuki kırsalda ekonomik kalkınmaya yönelik bilimsel bütünün tarif edilmesi, konuya multidisipliner bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Kırsalın ekonomik kalkınmasına yönelik multidisipliner bir yaklaşım içinde mekansal planlamaya özgü yöntemlerin ve koordinasyon yeteneğinin, sadece şehir plancılar tarafından değil kırsalla ilgilenen tüm bilimsel disiplinler tarafından bilinmesini gerektirmektedir

2.4.4. Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgeleri

Belirli bölge ve yerleri yaşanabilir hale getirmek ve böylece bir çok işletmenin bir araya toplanmasını sağlamak amacıyla, devlet veya özel yatırımcılar tarafından Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) denilen toplu iş merkezlerini oluşturulmaktadır. Günümüzde bunlar endüstriyel işletmeler için ideal yerleşim yerleri sayılmaktadır (Gündüz, 2006). OSB, müteşebbis heyetin başvurusu üzerine bakanlıkça verilen kamu yararı kararı ve sınırları belirlenmiş yetkiler çerçevesinde kamulaştırma işlemleri yapabilen veya yaptırabilen bir özel hukuk tüzel kişiliğidir. Bölgesel kalkınma için hayati öneme sahip OSB'lerde işletmelerin faaliyetlerde bulunabilmesi için vergi indiriminden bedelsiz arazi tahsis edilmesine kadar çeşitli teşvikler de sunulmaktadır. İşletmeler arası karşılıklı güvenin tesis edilmesi ve sonucunda da birlikte büyümenin sağlanabilmesi için organize sanayi bölgeleri en uygun ortamlardır (Koç ve Bulmuş, 2014).

OSB faaliyet alanlarına göre üçe ayrılmaktadır. Bunlar;

- Karma Organize Sanayi Bölgeleri: Tüm sektörlerden işletmeler bulunmaktadır.
- İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (İOSB): Sadece belirli bir endüstri kolunda üretim yapan işletmeler yer almaktadır (Örneğin, Deri OSB).

- Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri (TDİOSB): Bu OSB'lerde tarımsal üretim yapan işletmeler yer almaktadır (Anonim, 2018c)

Türkiye'de son yıllarda, hayvancılık ve örtü altı üretim faaliyetlerinin yerleşim merkezlerine makul uzaklıkta, sınırları belirli ve planlı bir bölgede yapılması, üretim sonucunda ortaya çıkan çevre sorunlarının önlenmesi, üretimin artırılması, kalitenin yükseltilmesi, üreticilere modern ve çağdaş bir çalışma ortamının sağlanması ve işletme büyüklüğü sorununun çözümüne katkıda bulunması için, TDİOSB'lerinin kurulması gündeme gelmiştir (Tosun ve Demirbaş, 2012). Türkiye'de tarımsal örgütlenmeye yönelik kurulan kooperatif ve birliklerin bir çoğu aktif faaliyet içinde değildir. Bunun bir çok nedeni olmakla birlikte, kurumsal ekonomik coğrafyanın kalkınmaya yönelik açılımlarında, devlet kurumları ve sivil toplumun birlikteliğinin üzerinde durulmuş olması nedeniyle OSB (Organize Sanayi Bölgesi) mevzuatı ve bu mevzuata göre oluşturulmuş, tarım ve hayvancılığa bağlı yönetsel yapıların yerinde incelenmesi amaçlanmıştır. Farklı fiziki ve beşeri kaynaklara sahip tarıma dayalı organize sanayi bölgelerinin kurulumundan bu güne değin gelişim sürecinin gözlemlenmesi hedeflenmiştir.

2.4.4.1. Amasya Suluova besi organize sanayi bölgesi

Suluova yerel yöneticilerin gayretleriyle 2000-2004 yılları arasında başlayan TDİOSB çalışmaları, aslen ilçe merkezindeki hayvancılık yapan kişilerin çevresel nedenlerle şehir dışına çıkarılmasına yönelik ihtiyaç nedeniyle başlamıştır. Uygun yer arayışı ilçeye en yakın mera alanlarının kamu arazisi haline çevrilmesini gerektirmiştir. Suluova ilçesinde 1300 üyelik besiciler kooperatifinin bulunuyor olması, siyasiler, kaymakam ve belediye başkanının bir araya getirilmesinde etkili olmuştur. Amasya Suluova TDİOSB alanı 900 dönümdür. Alanda 40 parsel bulunmaktadır. TDİOSB'de 6148, ilçe merkezinde ise halen 35000 baş hayvan vardır. Bölgede orta ve üst düzey gelire sahip üreticilerin faaliyet yürüttüğü düşük gelirli üreticilerin alt yapı (su, elektrik, yol vb) katılım ve üyelik ücretini ödeyememeleri nedeniyle bu alana gelememiştir. TDİOSB alanı içinde 6.5 MW elektrik üreten 15000 ton gübre kapasiteli elektrik üretim tesisi bulunmaktadır. Hayvan barınağı vb işletmeye yönelik yapılaşma için bakanlıktan %50'si hibe olacak şekilde mali destek alınmaktadır. TDİOSB alanında öncelikle iş birliğine istekli üreticiler bir araya gelmiştir. Yerelde genel idareyi temsil eden milletvekili, kaymakamlık, belediye başkanının işbirliği içinde olması ve birlikte hareket etmesiyle

sinerji ve güven oluşmuştur. Enerji ve entegre tesislerinin alan içinde yatırım yapmış olması, alanın cazibesini ve prestijini artırmıştır.

2.4.4.2. Diyarbakır Karacadağ besi organize sanayi bölgesi

Diyarbakır Karacadağ besi organize sanayi bölgesi volkanik özellikli tarıma uygun olmayan, genellikle hayvancılık yapılan bir bölgede kurulmuştur. 2007 yılında Tarım ve Orman Bakanının şahsi gayretleriyle başlatılan 186 hektar bir alana sahip, Türkiye'nin ikinci kurulan TDİOSB alanıdır. 2019 yılında açılışı yapılan TDİOSB depo, çoban evlerinin de yer aldığı 80 (57 adet aktif, 13 adeti proje vermiş tahsis aşamasında-%70 doluluk oranı) adet hayvan çitliği ve 3 adet sanayi parselinden (1 peynir entegre tesisi, 1 biyogaz tesisi, bir tanesi boş) oluşmaktadır. 20000 hayvan kapasitesi bulunan tesiste, ortak katılım bedeli olarak yönetim ve altyapı giderleri tahsil edilmesinde sorunlar yaşansa da dönüm başına 6000 TL bedel ve 600 TL aidat alınmaktadır. Yönetimde Ticaret Borsası, Sanayi Odası, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Birimi, Üretici Birliği, Ziraat Odası yer almaktadır. Özellikle alandaki alt yapı maliyetlerinin karşılanmasında zorluk çekilmesi nedeniyle Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin de müteşebbis heyete katılması kararı alınmıştır. Diyarbakır TDİOSB hayvanların beslenme ve pazarlama alanları durumundadır. Bu şekliyle üretime katkı sağladığı söylenememektedir. Süt hayvancılığının ve dişi hayvanların üretildiği alanların bu alana entegre edilmesi gerektiği sıklıkla gündeme gelmektedir. Çevre köylülere TDİOSB alanı içinden ücretsiz yatırım arazisi verilmesine karşın, alan içine gelinmediği ve TDİOSB alanlarının üretime zorladığı ancak daha fazla gelir elde etme düşüncesinin köylüde olmadığı, elektrik ücretinin ödenmemesi nedeniyle bireysel elektrik abonelik yapıldığı su ve kanalizasyon alt yapısını karşılayacak gelirlerinin olduğu ve bu konuda yatırımlar yapıldığı, ortak karşılanan en önemli konunun hırsızlığa karşı güvenlik faaliyetinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca TDİOSB alanı içinde 4.8 MW biyogaz atık bertaraf tesisi bulunmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye'de son yıllarda kırsalın gelişimini incelemek adına kurulan TDİOSB alanları özelinde bir değerlendirme yapıldığında, öncelikle yasal bir çerçeveden yoksun olmasının önemli handikaplar barındırdığını ifade etmek gerekir. Bunun yanında kurumsal yapı açısından da önemli boşluklar içerdiğini ifade etmek gerekir. Örneğin Amasya TDİOSB öncesinde kooperatif birlikteliği varken, Diyarbakır OSB'de bulunmamaktadır. Bu durum Amasya TDİOSB'nin yönetiminde sivil toplumu daha etkin

kılmaktadır. Her iki TDİOSB’de önceki tecrübelerin birikimiyle oluştuğu, kente göç öncesinde köylerde yürütülen temel mesleğin devam ettirildiği görülmektedir.

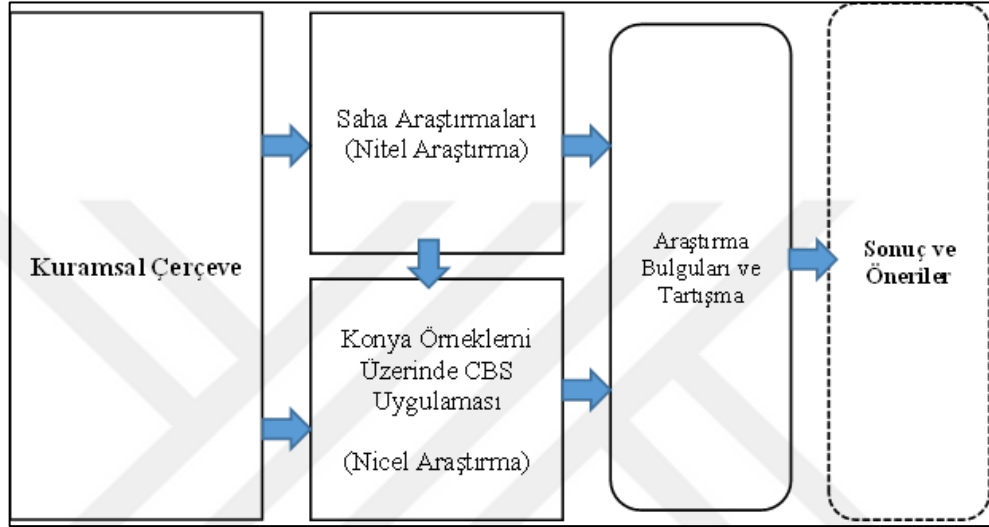
6360 sayılı yasa sayesinde yetki sınırları genişleyen Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin müteşebbis heyetteki varlığı alt yapı hizmetleri ve yönetsel kabiliyete katkı sağlamıştır. Büyükşehir olmayan Amasya ilinde ise merkez belediyenin (veya güçlü bir alt yapı kurumunun) Suluova’daki alana katkısı bulunmadığından alt yapı hizmetleri geri kalmaktadır.

Yasal olarak 2 yıl içinde yatırım yapılmaması halinde üreticilerin mülkiyet tahsisinin kaldırılacak olması müteşebbisleri yatırıma zorlamaktadır. Amasya TDİOSB ortak giderlerin aidiyatı daha rahat alınırken, Diyarbakır TDİOSB üreticileri üyelik aidiyatı vermek istememektedir. Her iki TDİOSB’de ortak tesisler aidat parasıyla inşaa edilmeye başlanmıştır. Her iki TDİOSB’de biyogaz elektrik üretim tesisi bulunmakta olup özellikle OSB alanlarının yürütülmesine yönelik ortak masraflara katkı sağlamaktadır. Amasya TDİOSB’de kurumsallık daha iyidir. Besi kooperatifinin varlığı işbirliğine önemli fayda sağlamaktadır. Diyarbakır TDİOSB’de ortak giderleri birlikte karşılama alışkanlığı zayıftır. Maddi konularda güven eksikliği olmakla birlikte somut fayda sağlayan işbirliklerine yaklaşım gösterilmektedir. Her iki TDİOSB de et entegre tesislerine sahip büyük yatırımcıların bulunması, OSB alanlarının prestijini artırmakta yeni yatırım taleplerini artırmaktadır.

3. METODOLOJİ

3.1. Tezin Kapsamı

Bu tez içeriğinde belirlenen amaçlara ulaşabilmek için konuya yönelik kaynak araştırmasının yapılması, hipotezin, örneklem alanın ve araştırma yöntem ve analiz tekniklerinin belirlenmesi sağlanarak, araştırmada elde edilen bulguların ortaya konulması ve tartışılması hedeflenmektedir (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Tezde izlenen araştırma süreci

3.2. Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Kırsal kalkınma sürdürülebilir bir alan yönetimi gerektirmektedir. Bunun sağlanabilmesi, kırsal alanın sahip olduğu beşeri ve fiziksel mekânı bir arada sentezleyebilme yeteneğine sahip mekansal planlamanın aracılık ettiği bir üst politikayla mümkündür. Bu varsayım temelinde; tez hipotezi ve hipotezin oluşumuna neden olan sorular aşağıda belirtilmiştir.

Soru 1: Mekansal planlama, kırsalda kurumsal ekonomik coğrafya ve ilişkisel ekonomik coğrafyanın üzerinde durduğu kalkınma/yatırım ortamının oluşmasına aracılık edebilir mi?

Soru 2: Türkiye’de ÇDP, kırsalın fiziksel, ekonomik ve sosyal yapısına özelleşmiş tarımsal üretim planlamasına bağlı olarak farklı yatırım, destek ve uygulama hükümleri içeren kanun niteliğinde ortak kurumsal altlık olabilir mi?

Soru 3: Kırsal alanda tarım arazilerinde miras hukukuna aykırılık teşkil etmeden üretim temelinde re’sen kullanım hakkı veren, kamulaştırma, planlama ve uygulama yetkisine haiz çatı tüzel kişilikler oluşabilir mi?

Soru 4: Kırsal alanda Türkiye'nin kendine özgü fiziki sosyal, ekonomik ve siyasi farklılıklarına uygun, esnek yönetim anlayışına sahip ilişkisel ekonomik coğrafyanın üzerinde durduğu devlet, sivil toplum ve üreticilerin iş birliği yaptığı yasal statüye sahip tarımsal üretime yönelik örgütsel yönetimler oluşturulabilir mi?

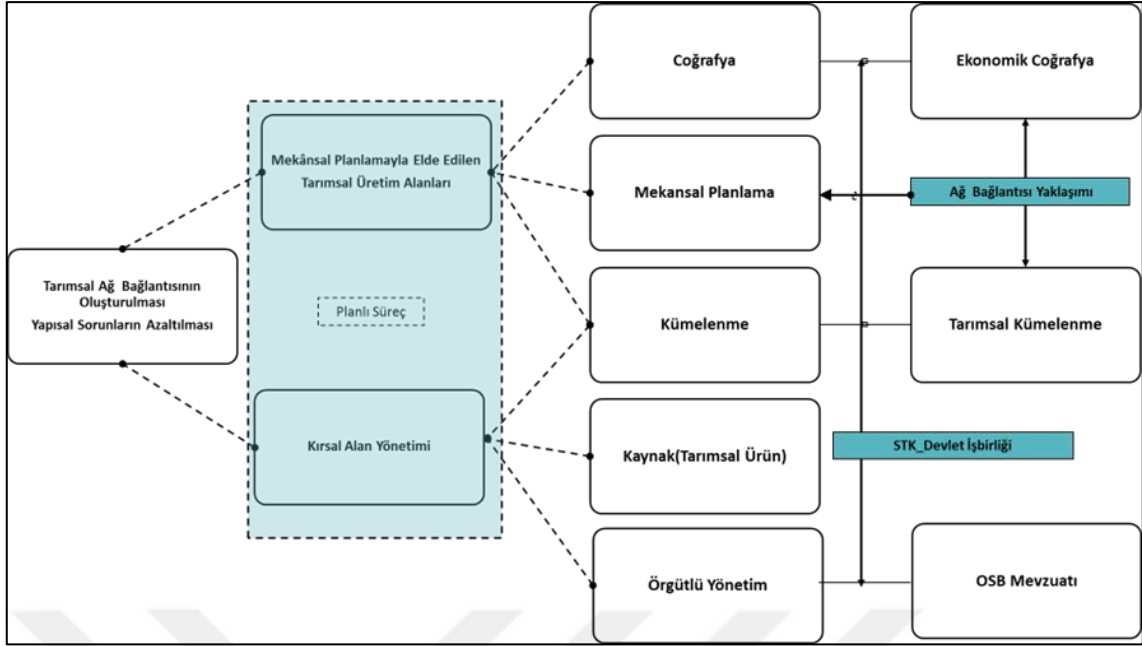
Hipotezler:

- Kırsal alan planlanma yaklaşımları ile ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin oluşumu arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.
- Kırsal mekanın kümelenme esaslı planlanması, ekonomik kalkınması için nasıl bir yönetime konu edilmesini de ortaya çıkarır.
- Türkiye kırsal alanında yapısal sorunlarla, kırsalın ekonomik kalkınması arasında ters orantılı bir ilişki bulunmaktadır.
- Kırsal alanda tarımsal üretimin mekansal planlamanın aracılık ettiği bir süreç içerisinde, doğru bir kurumsal yönetimle sürdürülmesi halinde, Türkiye kırsalına özgü yapısal sorunlar azaltılarak, ekonomik coğrafyanın üzerinde durduğu kalkınma ortamının geliştirilmesi mümkün olabilir.

3.3. Araştırma Hedefleri

Tarım sektörünün yerelde rekabetçiliğini artırarak kalkınmayı sağlayabilmesi için yeni yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır. Ekonomik coğrafya araştırmaları, kalkınmaya konu olan arazinin lokasyon değeri ve sosyal sermayesinin kalkınma farklılığını açıklamada etkin olduğunu belirtmektedir. Bahse konu kalkınma sürecinde değer ağlarının oluşumuna dair açıklamaların, tarıma dayalı küme araştırma sonuçlarıyla örtüşüğünü göstermektedir.

Tarımsal küme kırsal mekanda bir politika ve organizasyon gerektiriyorsa, tarımsal kümeye mesnet teşkil eden tarımsal arazinin düzenlenmesi/mekansal planlanması ve plan amaçları doğrultusunda yönetiminin konuşulması gerekmektedir. Bu planlama, kırsal alanda değer ağı oluşumuna yönelik hammadde sağlayıcıları ve üretim girdileri arasındaki dikey ilişkileri, tarımsal üreticiler, tarım ürünleri işleyicileri ve ihracatçılar, toptan parkende alıcılar, üreticilerin kendi kurdukları kooperatifler, birlikler ve ortak işletmeleri konu alan yatay ilişkileri, zincirin sürdürülebilirliğini, verimliliğini ve kalitesini kolaylaştıran, belediyeler, üniversiteler, araştırma enstitüleri, STK vb. ile arasındaki yatay ilişkilerin kurulmasını sağlayan süreç odaklı organize bir kırsal alan yönetimini gerekli kılmaktadır (Şekil 3.2.).

Şekil 3.2. Kuramsal çerçevenin ortaya koyduğu esaslar bağlamında araştırmanın hedefi

3.4. Veri Türü ve Kaynağı

Araştırma içinde mekansal planlama yöntemleriyle tarımsal üretim alanlarının elde edilmesi hedeflenmektedir. Bunun için CBS’de niteliksel ve niceliksel verilerin bir arada analiz edilmesi ve sentezlenerek kullanılması amaçlanmaktadır. Tezde kullanılan verilere ait içerik ve veri kaynakları çizelge 3.1.’de verilmiştir.

Çizelge 3.1. Çalışmada kullanılan veriler ve türleri

Veri Grubu ve Katman_Tablo_Veri Yılı	Araştırma İçinde Oluşturulan Veri İçeriği	Veri Kaynağı	Veri Ölçeği	Kullanım Amacı
Toprak Kabiliyeti (2016)	1-3.Sınıf Arazi Kullanım Kabiliyeti	KBB	1/25000	Tarımsal Üretim Potansiyeli Olan Alanların Tespiti
Toprak Niteliği (2016)	Dikili, Mutlak,Özel Ürün, Marjinal,Tarım Dışı Araziler	KBB	1/25000	KUA'ların Sınırlanmasında Referans Veri
Mevcut Arazi Kullanım (2016)	Kentsel, Kırsal Yerleşik Alan, Kuru Tarım Alanı, Sulu Tarım Alanı	KBB	1/25000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
İmar Planı Sınırı (2016)	Geometri	KBB	1/1000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Köy Gelişme Alan Sınırı (2016)	Geometri	KBB	1/25000-1/1000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Hidroloji (2016)	Baraj, Gölet	KBB	1/25000-1/1000	Tarımsal Üretim Potansiyeli Olan Alanların Tespiti
Hidroloji-Nehir (2016)	Dere	KBB	1/25000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Altyapı Planlanan Sulama Alanları (2016)	Mevcut,Planlanan	KBB	1/25000-1/1000	Tarımsal Üretim Potansiyeli Olan Alanların Tespiti
Koruma Alanları	ÖÇK ve 1.Derece Arkeolojik Sit Alanları	KBB	1/25000-1/1000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Sınırlar (2018)	Nüfus (1990-2000-2010)	KBB, KBS, NHGM	1/25000-1/1000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Bina (2018)	İkamet Nüfusu Yaş Grupları	KBB, KBS, NHGM	1/5000-1/1000	Tarımsal Üretim Potansiyeli Olan Alanların Tespiti
Ulaşım (2016)	Demiryolu_Karayolu	KBB, KBS	1/25000-1/1000	KUA Alanlarının Sınırlanmasında Referans Veri
Kadastro (2021)	Nitelik (Tarla-Bağ-Bahçe)_	KBB, TKGM	1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi
CKS, Ürün, Ekilen Alan, Sulu-Kuru (2018)	Parsel Bazlı 112 Bitki Türü	KBB, BUGEM	1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi
Tarımsal İşletme Nümerataj (2021)	Kullanım Tipleri	KBB, KBS	1/5000-1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi
GRID	1x1 km	Tez Kapsamında Üretilmiştir	1/1000	Ortak Referans Alanı Olarak Kullanılacak.
İlçe Bazında Tarım İstatistikleri (2018)	Geometrik İlişkilendirme	TIM	1/5000 1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi
Mahalle Bazında Kooperatifler ve Ortak Sayıları (2021)	Geometrik İlişkilendirme	TIM	1/5000 1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi
KBB-Sosyal Doku (2016)	Geometrik İlişkilendirme	KBB, KBS	1/5000 1/1000	Tarımsal Üretim Alanlarının Kesinleştirilmesi

3.5. Analiz ve Yöntem Teknikleri

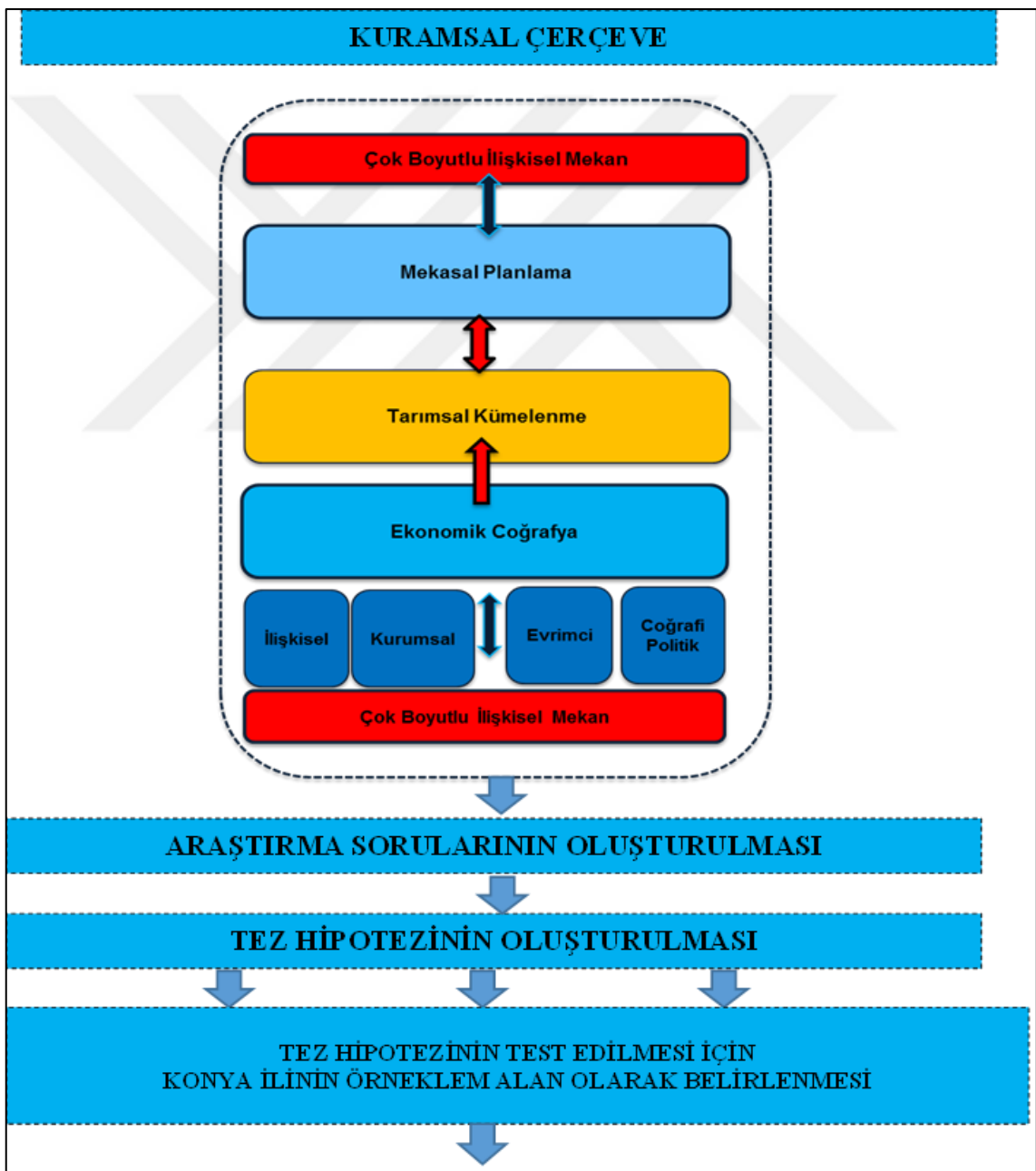
3.5.1 Çalışmanın yöntemi

Araştırmanın hedeflerini bağlamında hipotezinin test edileceği örneklem bir arazi üzerinde analiz edilmesi (yorumlanabilmesi) gerekmektedir. Niteliksel araştırma (kalitatif) yöntemiyle başlayan çalışma, örneklem araziden elde edilen, nicel ve nitel

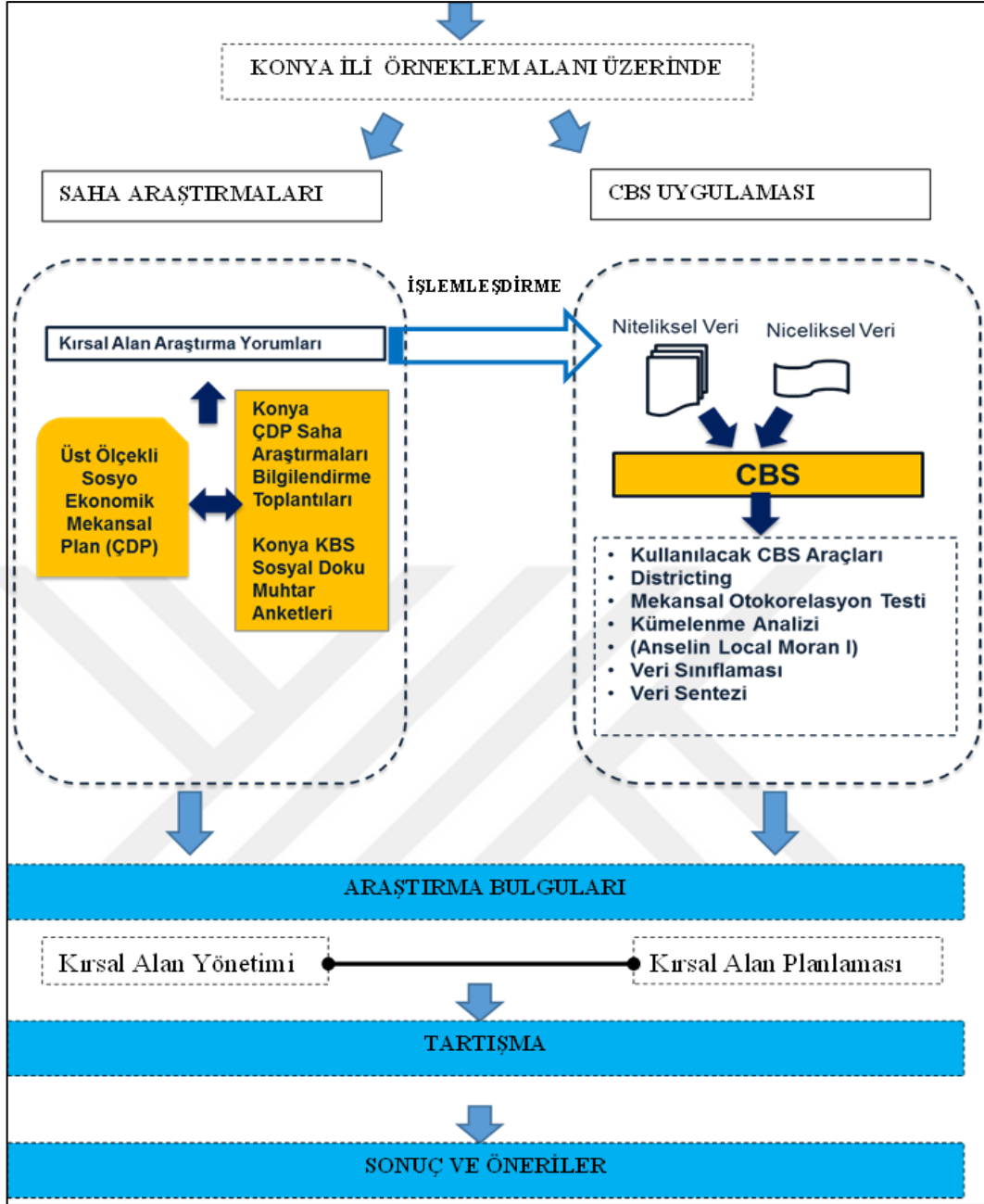
bilgilerin (sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerin) CBS’de bir arada kullanımı sağlanarak (CBS uygulaması) bütünlendirilecektir. Böylelikle kalkınmaya konu arazideki farklılıkların somutlaştırılması söz konusu olacaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için;

- İlk aşamada, örneklem arazi belirlenmiştir.
- İkinci aşamada, örneklem arazide 2018 yılında nihayetlenmiş olan KÇDP bilgilendirme toplantıları, KBS sosyal doku haritası saha çalışmalarında muhtarlarla yapılan görüşmelerle elde edilen niteliksel bilgiler işlenmiştir.
- Üçüncü aşamada, örneklem arazi üzerinde CBS uygulaması yapılarak, CBS Distrincting yöntemiyle KÇDP altlığında arazi üzerinde 1x1km GRID alanlara bağlı olarak bitkisel üretim alanlarının tasarımı yapılmıştır. Böylelikle bitkisel üretime konu arazinin kır ve kent ayrımı gözetmeksizin yapay veya hukuki eşikler kullanılmadan fiziki planlamaya konu olması sağlanmış ve bu planlı alanlar kırsal üretim alanları (**KUA**) olarak adlandırılmıştır.
- Dördüncü aşamada tarımsal kümelenmenin temel göstergesi olan işletmelerin mekansal yakınlık temelinde, belirli tarımsal ürünlerin arazi üzerindeki dağılımını tespit edilerek, ürün yığılması varsa fiziki planlaması yapılan bitkisel üretim alanlarıyla ilişkisi kurulmuştur. Böylelikle örneklem arazi üzerinde kümelenme potansiyeli olan lokasyonlar belirlenmiştir.
- Beşinci aşamada üçüncü aşamada elde edilen fiziksel olarak planlanmış bitkisel üretim alanlarının tespiti amacıyla;
  - Verimli tarımsal üretime konu olabilecek temel doğal (fiziksel) kaynaklara ait niceliksel verilerin KUA’ya tanımlanması,
  - Doğal kaynakları kullanan toplumun kalkınma istek ve kabiliyetininin (sosyal niteliksel verilerin) işlemlendirmeye tabi tutularak niceliksel veriye dönüştürülmesi ve diğer sosyal verilerle birlikte KUA’ya tanımlanması,
  - KUA’da üretilen ürünlerin pazarlanmasına yönelik ticari kapasite ve lokasyon değerinin (ekonomik verilerin) KUA’ya tanımlanması söz konusu olmuştur.
- Altıncı aşamada örneklem arazi üzerinde fiziksel olarak planlanmış, doğal, sosyal ve ekonomik verilere göre farklılaşan/öne çıkan potansiyel KUA’nın tespiti amacıyla niteliksel verilerin CBS içinde diğer niceliksel bilgilerle birlikte kullanılması (sentez edilmesi) sağlanarak, verimli tarımsal üretime konu olabilecek öne çıkan/farklılaşan KUA tespit edilmiştir.

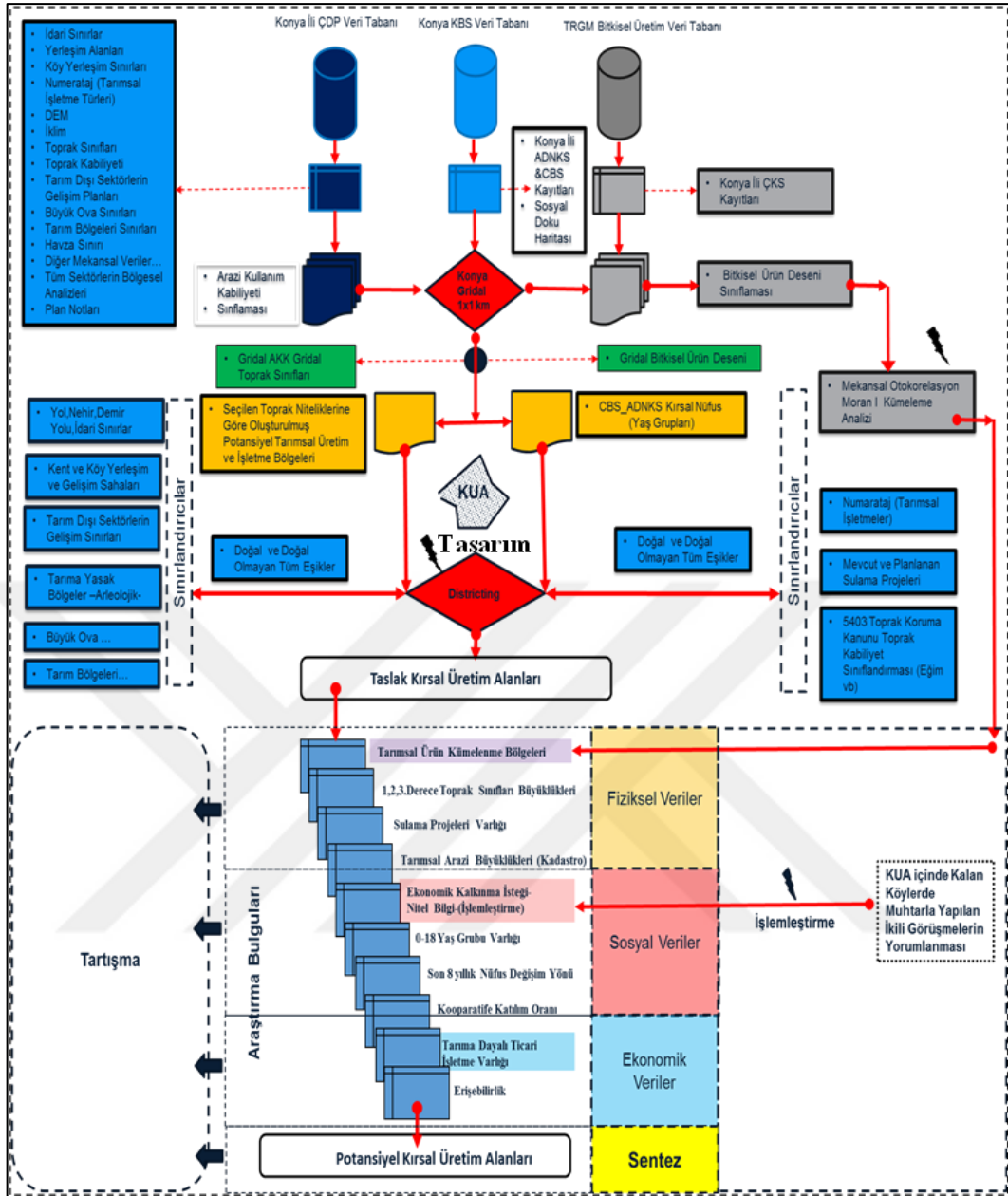
Tezin tartışma bölümünde kuramsal çerçeve içinde ele alınan konularla, araştırma sorunsalı ve hipotezine yönelik tartışma oluşturularak kuramsal çerçeveden gelen açılımların örneklem araziye ait nicel ve nitel bulgulardan elde edilen bilgilerle karşılaştırmalarına yer verilmiştir. Araştırma sürecinde ortaya çıkan tüm çıktılar sonuç kısmında ele alınarak kırsalın ekonomik olarak kalkınmasına yönelik, mekansal planlamayla elde edilen KUA ve bu alanlara yönelik yönetim önerisi geliştirilmiştir. Tezde belirlenen yöntem şekil 3.3. ve şekil 3.4.'de gösterilmiştir. CBS uygulaması sürecinde izlenen yöntem ise şekil 3.5'de şematize edilmiştir.

Şekil 3.3. Tezde izlenen yöntem 1

Şekil 3.4 Tezde izlenen yöntem 2

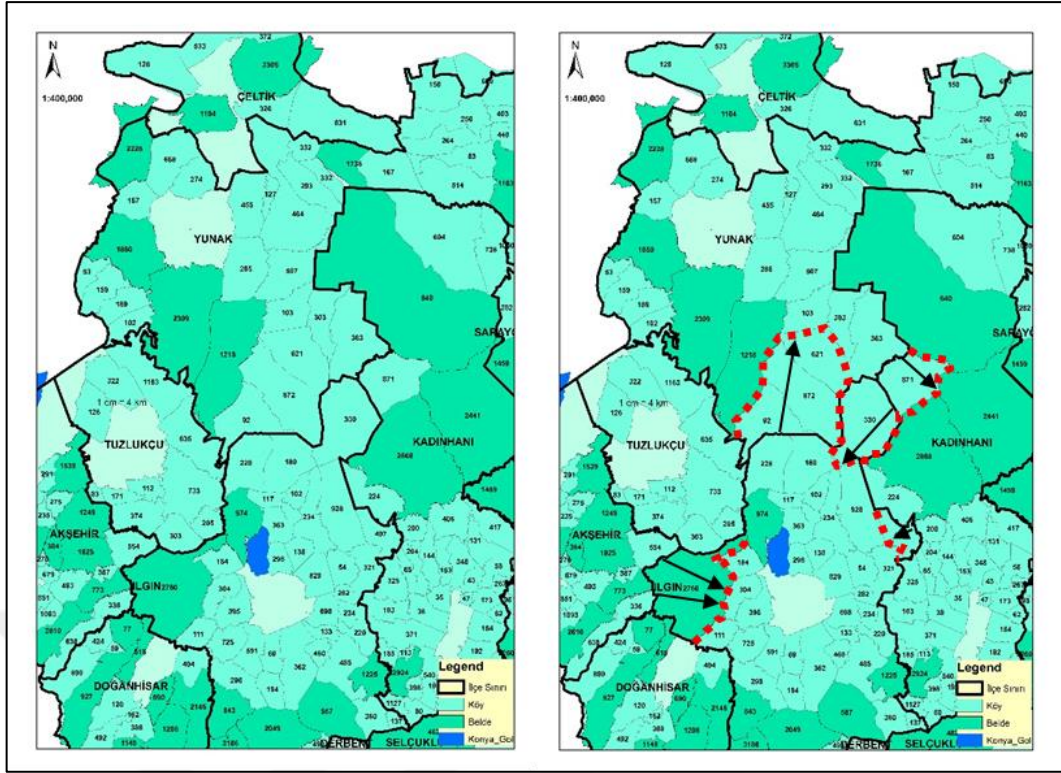

Şekil 3.5. KUA planlamasına yönelik CBS uygulamasında izlenen yöntem

3.5.2 Çalışmanın kullanılan analiz teknikleri

3.5.2.1 Districting tekniği

Districting bir CBS uygulama aracıdır. Uygulama nüfusa bağlı planlı alanlar oluşturmak için tasarlanmıştır. Özellikle mahalle, ilçe sınırlarının alansal değişiminin nüfusa bağlı (CBS'nin pratik görselleşmesi içinde) oluşturulması temelinde kullanılmaktadır (Aksoy, 2006). Çalışmada CBS Districting aracının istatistiki anlamda bir bölge oluşumunda görselleme kolaylığı sağladığı bilinmektedir.

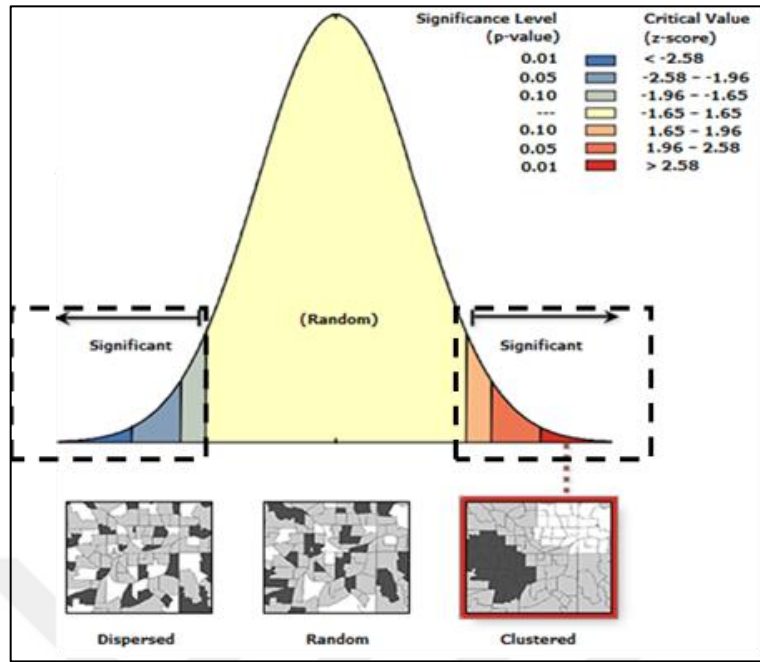
Şekil 3.6. Districting ile ilçe sınırlarının mahalle nüfus ve alanına bağlı değişimi

Örneğin Konya'nın Ilgın, Akşehir, Yunak ve Kadınhanı ilçelerinin aralarındaki sınır ihtilafı nedeniyle bazı mahallerin ilçe bağlılığının değiştirilmesi gereksindiğinde, Districting sınır değişiminin ilçe toplam nüfusunda, mahalle alanının (nüfusunun) ilçe alanından çıkarılması veya dahil edilmesine bağlı anlık değişimini çizim ortamında kolaylıkla gösterebilir. Bu değişimin ilçenin alansal değişimi ve nüfus büyüklüğünü nasıl etkilediği veya planlı bir nüfus kıstasına göre ilçeye/ilçelere dahil edilmesi gereken veya çıkarılması gereken mahalleler çizim ortamında belirlenebilir. Her defasında birden fazla yeni ilçe sınırı çizilmesine gerek kalmadan Districting tekniği aracılığıyla dinamik değişim görülebilir (Şekil 3.6.).

3.5.2.2 Mekansal otokorelasyon tekniği

CBS ortamında kümelenmenin tespitine yönelik araştırmalar incelendiğinde, dünya üzerindeki fiziksel coğrafyaya ait verilerin çoğu kez rastlantısal ve normal dağılımda olmadıkları görülmektedir (Şekil 3.7.). Dünyanın x,y,z şeklinde koordinatla ifade edildiği nokta, çizgi, alan verisiyle ifade edildiği bir analizde konuma "bağlılık" ön koşuldur. Mekansal veriler arasındaki mesafe faktörünün analize konu edilme zorunluluğu gibi bir çok fiziki coğrafya etmeni klasik istatistikle çözümlenemeyen analizlerin haritalama ihtiyacı mekansal istatistik kavramını ortaya çıkarmıştır.

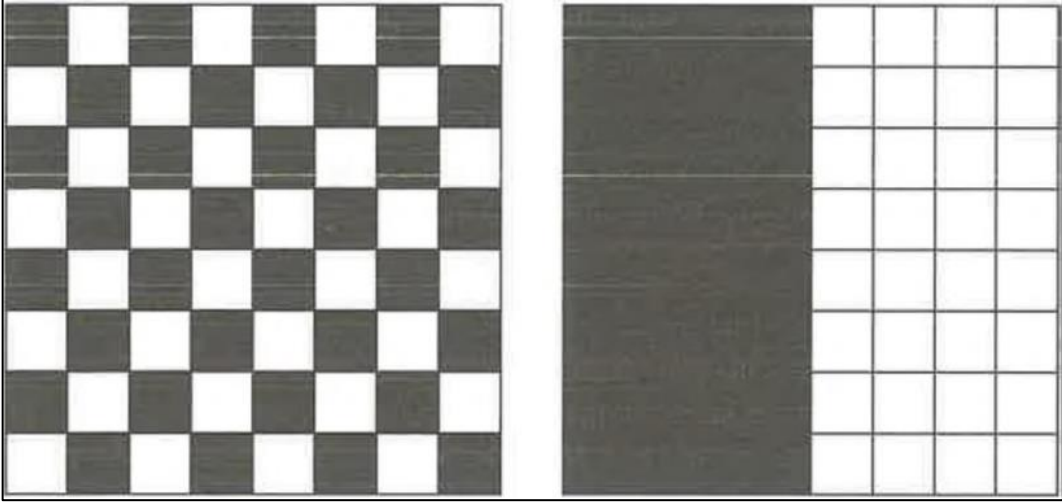

Şekil 3.7. Mekansal otokorelasyona konu olan veriler

Doğaya ait mekânsal veriler, birbirine yakın olan gözlemlerin benzer değerlere sahip olmasından dolayı mekânsal otokorelasyon sergiler. En basit tanımı ile her mekansal gözlemin ya da noktanın bir değişken değeri ile ifade edildiği bir ortamda gözlemler arası ilişkiyi ortaya koyar (Çubukçu, 2020).

3.5.2.3. Moran I kümeleme analizi

Seçim bölgeleri gibi bitişik mekânsal birimlerle ilgili veri modellemesi, tarımsal alan denemeleri, görüntü analizi, coğrafi analiz veya hastalıkların haritalandırılması gibi alanlarda sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bu uygulamalardaki birbirine yakın birimlerden elde edilen gözlemler, birbirine uzak olanlara göre daha benzer olma eğilimi gösterir. Bu tarz verilerde, gözlem değerleri arasındaki mekânsal otokorelasyonu modellemek için çeşitli istatistiksel modeller (Moran I Endeksi, Geary C oranı gibi) geliştirilmiştir. Yaygın olarak kullanılan Moran'ın I istatistiği genel mekânsal otokorelasyon indeksinin amacı, komşu alanların gözlem değerlerinin benzer olma eğilimini özetlemektir. Böylece, bir yöndeki indeksin uç değerleri +1 pozitif mekânsal otokorelasyonu gösterirken, zıt yöndeki uç değerler -1 negatif mekânsal otokorelasyonu gösterir. "0" değeri otokorelasyon olmadığını göstermektedir. Moran'ın I istatistiğinin 0,5'ten büyük olduğu durumlara nadiren rastlandığı için 0,2'lik bir "I" değeri pozitif mekânsal otokorelasyonu ifade eder (Şekil 3.8.) (Bakacak, 2018).

Şekil 3.8. Negatif ve pozitif mekansal otokorelasyon (Lloyd, 2010)

Global Moran's I tüm değişkenlerin mekansal analizinde kümelenme ve yayılma olup olmadığını analiz ederken (Formül 3.1.), yerel Moran's I ise piksellerin kümelenmesini analiz eder (Formül 3.2.).

$$I = \frac{N \sum_i \sum_j w_{ij} (x_i - \bar{x})(x_j - \bar{x})}{\left(\sum_i \sum_j w_{ij} \sum_i (x_i - \bar{x})^2 \right)} \quad (\text{Formül 3.1.})$$

$$I = \frac{(x_i - \bar{x})}{S} \sum_{j=1}^n w_{ij} (x_j - \bar{x}) \quad (\text{Formül 3.2.})$$

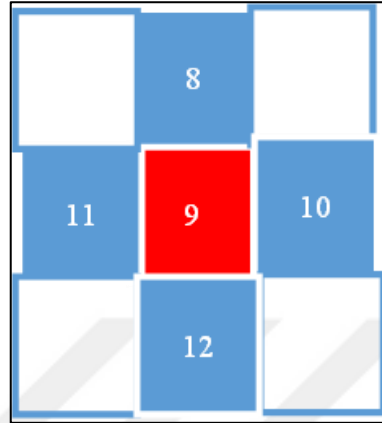
Tez kapsamında tarımsal ürün yığılmasına yönelik yapılacak analizin daha iyi anlaşılması için formül 3.1. üzerinden anlatım yapılacak olursa;

7	8	11
11	9	10
11	12	9

Şekil 3.9. Kraliçe komşuluk

Şekil 3.9’de kraliçe komşuluk durumu olarak adlandırılan 7-8 veya 9-10 komşu hücreleri (tez kapsamında her bir GRID alan olduğu düşünülebilir) veya birbirine çapraz olarak yakın olan 8-10 gibi alanlarda formül 3.1.’de değerlendirmeye alındığı kabul edildiğinde;

Şekil 3.10. Kale komşuluk

Bu işlemler kraliçe komşulukta uzun sürebileceği için yazılımlarda kale komşuluk durumu da kullanılabilir (Şekil 3.10.) (Lloyd, 2010). Formül 3.1.’de N örneklem gözlem sayısı 9 olarak belirlenmiştir (Tez kümeleme analizinde GRID alana düşen tarımsal ürünün oransal değeridir). Şekil 3.9’a göre örneklem verilerin aritmetik ortalaması $\bar{X} = 9.778$ olarak hesaplanır. Buna göre tüm komşuluk ilişkileri (40 adet) Çizelge 3.2.’de gösterilmiştir.

Çizelge 3.2. Kraliçe komşuluk değerlerinin uygulanması (Formül 3.1.’de kesrin üstü uygulanması)

X_i Değeri	Değer-Ortalama $X_i - \bar{X}$	Komşu Değer	Komşu Değer-Ortalama $X_j - \bar{X}$	Sonuç $(X_i - \bar{X})(X_j - \bar{X})$
7	-2.778	8	-1.778	4.938
7	-2.778	9	-0.778	2.160
7	-2.778	11	1.222	-3.395
11	1.222	7	-2.778	-3.395
11	1.222	8	-1.778	2.173
11	1.222	9	-0.778	-0.951
11	1.222	12	2.222	2.716
11	1.222	11	1.222	1.494
11	1.222	11	1.222	1.494
11	1.222	9	-0.778	-0.951
11	1.222	12	2.222	2.716
....	....	....	....	....

Buna göre formül 3.1'in üst bölümü için;

$$N \sum_i \sum_j w_{ij} (x_i - \bar{x})(x_j - \bar{x}) = 3.975 \text{ değeri hesaplanır.}$$

Şekil 3.9.'daki (9 adet değer) her bir değere aşağıdaki formül uygulanırsa (Çizelge 3.3.);

Çizelge 3.3. Kraliçe komşuluk değerlerinin (Formül 3.1.'de kesrin altı uygulanması)

X _i Değeri	X _i - $\bar{X}$	(X _i - $\bar{X}$) ²
7	-2.778	7.718
11	1.222	1.494
11	1.222	1.494
8	-1.778	3.160
..	....	....

Buna göre formül 3.1.'in alt bölümü için;

$$\sum_i (x_i - \bar{x})^2 = 21.556 \text{ olarak hesaplanır.}$$

$$I = \frac{9 \times 3.975}{21.556 \times 40} = 0.041 \text{ olarak belirlenir.}$$

Bu örnekteki "I" değeri komşu değerlerin benzer olma eğiliminde olmadıklarını göstermektedir. I değerinin negatif değerleri komşu değerleri farklı olma eğiliminde olduğunu ve kümelenme önerilemeyeceğini göstermektedir.

Moran's I endeksi değerinin hesaplanmasının ardından gözlemlenen ve beklenen değerler ve buna bağlı olarak p değeri ve z puanı hesaplanır. Z puanı; gözlemlenen değerden beklenen değer çıkarılıp bunun standart sapmaya bölünmesiyle elde edilir. Eğer z istatistik puanı 1.96'dan büyük veya küçük ($z > 1.96$ veya $z < -1.96$) ise Moran's I değeri istatistiksel açıdan anlamlı olacaktır, bu durum, mekansal otokorelasyonun varlığını gösterir (Lloyd, 2010).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada belirlenen sorunsallara çözüm önerebilmek için niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemlerinin bir arada uygulanması amaçlanmıştır. Kırsal alanın kalkınması sorunsalı iki başlıkta ele alınmıştır. Birinci başlık, kırsal alanın mekansal olarak planlanmasıdır ki, kırsal alanın sürdürülebilirlik esasıyla düzenlenmesi yoluyla ekonomik değerinin değişmesi esasına dayanmaktadır. İkinci başlık ise kırsal toplumda tarihsel süreç içinde gelişen ve toplumun yaşamına gömülü olan faktörlerin kurumsal ve sosyal aktörler aracılığıyla ekonomik kalkınmaya yönelik ideal şartların oluşmasının sağlanmasıdır. Bu sürecin tesadüfen (kendiliğinden) veya planlı eylemler bütünüyle gerçekleşip gerçekleşmediği, bu tezin ele aldığı sorunsallardan biridir. Bu noktada, araştırma sorunsallarına cevap bulabilmek, araştırma hedeflerini yerine getirilebilmek için örneklem bir kırsal alan belirlenerek, mekansal plamaya ait yöntemlerin test edilmesi gerekmektedir. Araştırma bulguları üç bölümde ele alınacaktır.

- İlk bölümde örneklem çalışma alanının nasıl belirlendiği ortaya konulmuştur.
- İkinci bölümde, örneklem alanda yapılan saha araştırmaları, gözlem ve tecrübeleri içeren niteliksel araştırmalar üzerinden kırsal alanın yönetimine yönelik önerilere mesnet teşkil eden araştırma bulguları yer almaktadır. Aynı zamanda niteliksel bilgilerin işlemlendirilerek nicel veriye dönüştürülerek analizlere dahil edilmesi söz konusu olmuştur.
- Üçüncü bölümde, mekansal planmaya ait yöntemler kullanılarak Konya kırsalına ait nicel ve nitel bilgilerin CBS’de bütünleştirilmesi yoluyla, analizler neticesinde bulgular elde edilmiştir.

4.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi

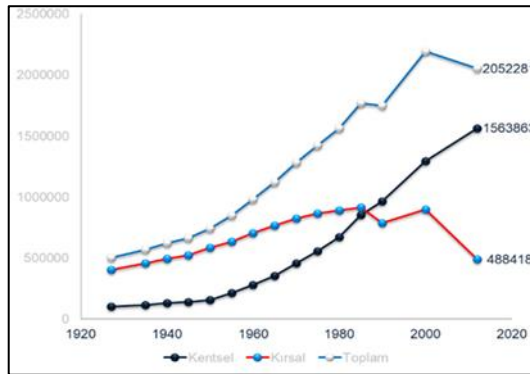
Araştırmanın hedeflerini yerine getirilmesi için hipotezlerin test edilerek sonuçların örneklem bir arazi üzerinde analiz edilmesi gerekmektedir. Tez tarım sektörünün bitkisel üretime konu edilen kırsal arazinin ekonomik değerinin artırılmasına yöneliktir. Bu nedenle Türkiye nüfusunun gıda ihtiyacının önemli bir kısmını karşılayan Konya kırsalı örneklem alan olarak belirlenmiştir.

Konya Düzey 2 bölgesinde TR52 istatistiki alanı içinde kalmaktadır. Harita Genel Komutanlığı verilerine göre 41001 km² alanı kapsamaktadır. Konya kapalı bir havza içinde kalmakta olup, kuzeyinde Ankara, Eskişehir, güneyinde Karaman, Antalya, Mersin, doğusunda Aksaray, Niğde ve batısında Isparta ve Afyon illeri yer almaktadır (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Konya ilinin Türkiye içindeki konumu

Konya Türkiye'nin doğu ve batı güney ve kuzey bölgelerinin ortasında yer alması nedeniyle karasal ulaşımda lojistik açıdan önemli bir konumdadır. İl sınırları içinde metropolitan ilçeler olarak kabul edilebilecek Selçuklu, Karatay ve Meram İlçeleri bulunmaktadır. Karatay ve Meram ilçeleri şehir yerleşik alanı dışında kalan tarımsal üretim yapılan geniş tarım arazilerine de sahiptir. Farklı topoğrafik özellikler içeren Konya il bütünü içinde üç merkez ilçe dışında yirmi sekiz kırsal niteliğe sahip ilçe bulunmaktadır. Bu ilçeler içerisinde Ereğli, Akşehir, Seydişehir, Beyşehir, Karapınar, Ilgın, Cihanbeyli, Kulu ilçelerinin nüfusu 50000'in üzerindedir.

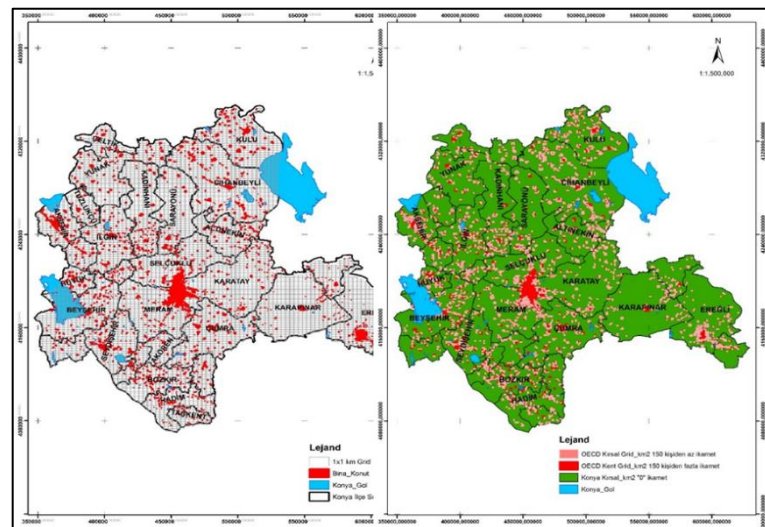

Şekil 4.2. Konya kent ve kırsal nüfusunun değişimi (TUİK, 2020)

Konya kent nüfusu toplam il nüfusunun %76.20'ni, kırsal nüfusu ise toplam il nüfusunun %23.80'nini temsil etmektedir (TÜİK 2018 yılı verileri). 6360 sayılı kanun öncesinde köy ve beldelerin mahalle olmadan önceki statüsü dikkate alınarak, 2018 yılına kadar kırsal alandaki nüfus verisinin değişimi şekil 4.2.'de gösterilmiştir.

Konya il bütünü iç ve dış göç açısından dengeli görünümde olsa da şehir merkezi 1960'lı yıllar sonrasında yoğun iç göçe maruz kalmıştır. Kırsalda ikamet eden nüfus sürekli düşme eğilimindedir. Planlamaya yönelik yapılan nüfus projeksiyonları gelecek yıllarda kırsal alanda ikamet eden nüfusun toplam nüfusun %3'üne kadar düşeceğini tahmin etmektedir. Ancak Konya kırsalında ikamet edilmese de şehir hayatında yaşayanların özellikle tarım sektöründen ekonomik olarak faydalanmaya devam ettikleri bilinmektedir. Bu nedenle Konya kırsal alanı, ikamet edilen nüfusuna göre değil ekonomik olarak faydalanılan arazi varlığıyla değerlendirilmelidir (KBB, 2014).

OECD'nin NUTS 5 (Mahalle) düzeyinde km² başına 150 kişiden daha az nüfusa sahip alanların kırsal topluluk olduğu kabul ettiği düşünüldüğünde (Öğdül ve ark., 2006), Konya kırsalında nüfusun durumu daha iyi anlaşılacaktır. Öyle ki, CBS'de Konya il bütünü 1x1 km GRID alanlara bölünüp KKBS den temin edilen bina esaslı CBS verilerinin GRID alanlara tanımlaması yapılarak il bütününde 1km² ikamet eden, 0-18, 19-50, 51-65 ve 65 yaş üstü nüfus yaş grupları verisi analiz edildiğinde (Şekil 4.3). 6360 sayılı Kanun ile mahalle haline dönüşen, 584 köy ve 168 beldede ikamet eden yaş grupları bilgisiyle, OECD tarafından belirlenen kırsal ölçütlerinin değerlendirilmesi somut biçimde yapılabilmektedir (Çizelge 4.1.).

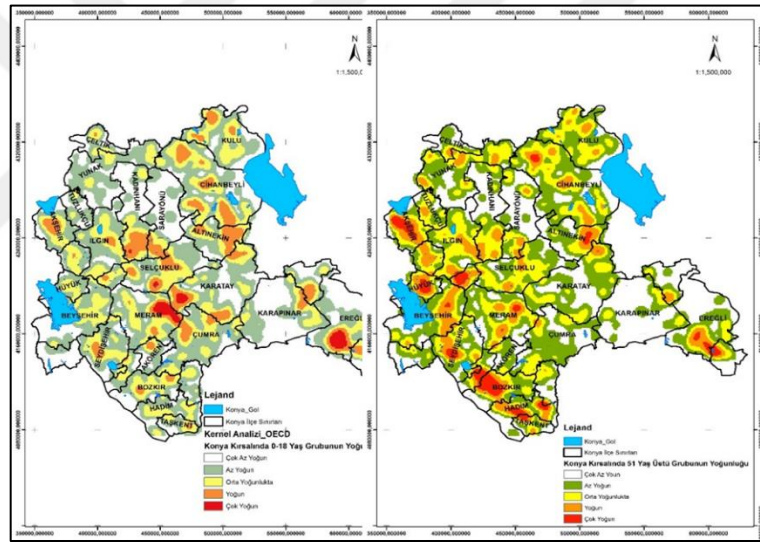

Şekil 4.3. İl genelinin 1km² lik girdilere göre nüfus büyüklükleri ve OECD kabullerine göre kentsel ve kırsal alan

Çizelge 4.1. 2018 Yılı KKBS verisine göre Konya kırsal nüfusu değişimi

Nüfus Yaş Grupları	Konya İl Bütünü	6360 Öncesi Kırsal Nüfus	6360 Öncesi Köy Nüfusu	6360 Öncesi Belde Nüfusu	OECD Kırsal Kabulüne Göre Nüfus
0-18	681.580	105.640	45.957	59.683	28.949
19-50	984.362	159.065	69.066	89.999	44.118
51-65	303.300	76.603	33.324	43.279	20.973
65 Yaş Üstü	174.313	58.732	25.874	32.858	15.141
Toplam Nüfus	2.143.555	400.040	174.221	225.819	109.181

1x1 km² GRID alanlara tanımlanan 0-18 nüfus yaş grubunun, il bütünü içinde merkez kente yakın Meram, Karatay ilçeleriyle Ereğli kırsalında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. 51 yaş ve üstü yaş grubunun ise daha çok dağlık alan olan Bozkır, Hadim, Taşkent, Seydişehir, Hüyük, Derbent ve Akşehir ilçeleri kırsalında yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 4.4).

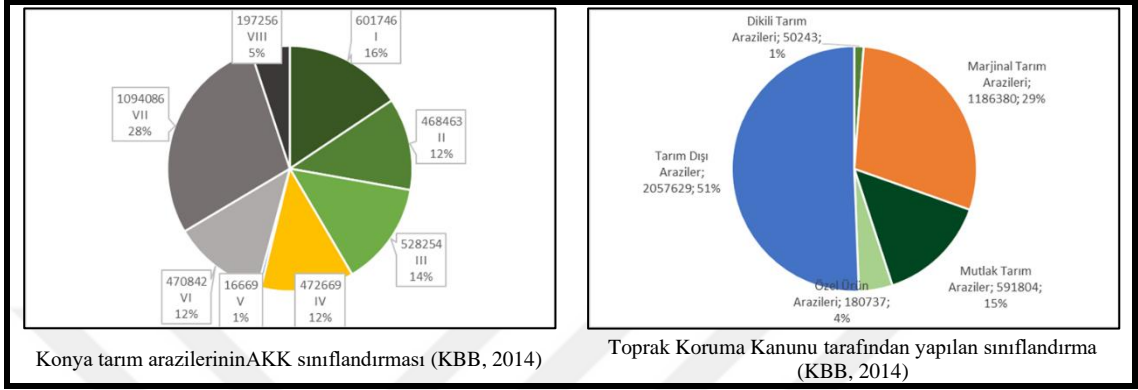
Şekil 4.4. Konya kırsalında ikamet eden nüfusun yaş gruplarına göre kernel yoğunluk analizi

Konya Türkiye'nin idari sınırının 1/20'si büyüklüğüne sahipken, işlenen tarım arazisi büyüklüğü açısından 1/10'na sahiptir (Anonim, 2018b; MEVKA, 2013). Bu durum Konya'nın Türkiye tarım sektörü açısından önemini göstermektedir (Çizelge 4.2.) Konya ve Karaman illerinin yer aldığı TR52 Bölgesi bitkisel üretim miktarı açısından 1. sıradadır. Buna karşın üretim değeri açısından 9. sırada yer almaktadır. Bu durum bölgede verim ve kalitede yaşanan sorunların yanı sıra katma değeri yüksek ürünlerin yeterli düzeyde üretilmediğine işaret etmektedir (MEVKA, 2013). Konya sınıflandırılabilen tarım arazilerinin %42'si 1.2. ve 3.derece tarım arazilerden oluşmaktadır (Şekil 4.5.).

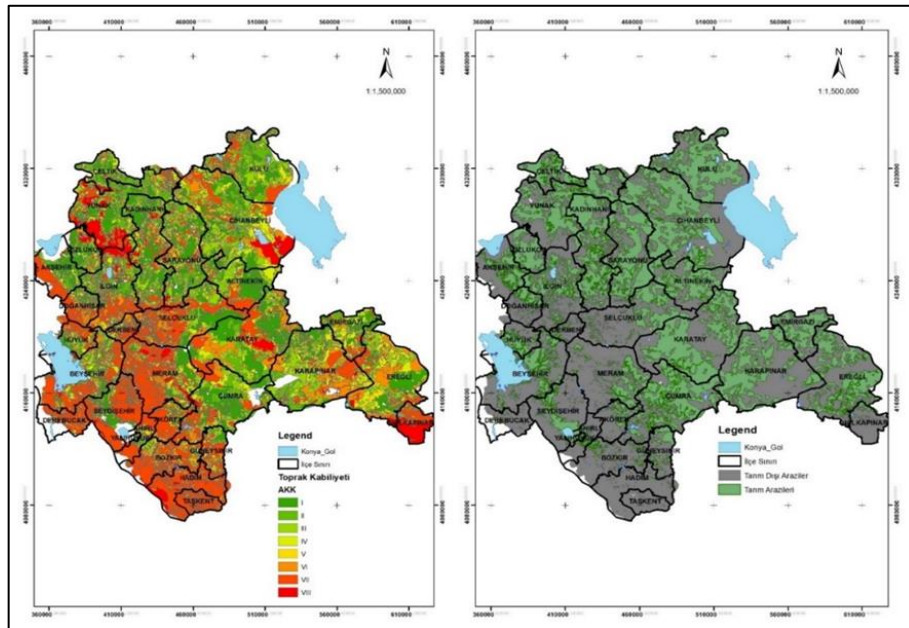
Çizelge 4.2. Konya ve Türkiye’de tarımsal arazi büyüklükleri ve yetişen tarımsal ürünler (KTO, 2020)

	Toplam Tarımsal Alan	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	Nadas	Sebze Bahçeleri	Meyve, Baharat Vb.	Süs Bitkileri
Konya (km ²)	1.876.344	1.460.354	331.608	28.226	56.073	83
Türkiye (km ²)	23.094.924	15.387.323	3.387.382	789.906	3.525.070	5243
Türkiye Sıralamasında Yeri	1.	1.	1.	9.	24.	10.

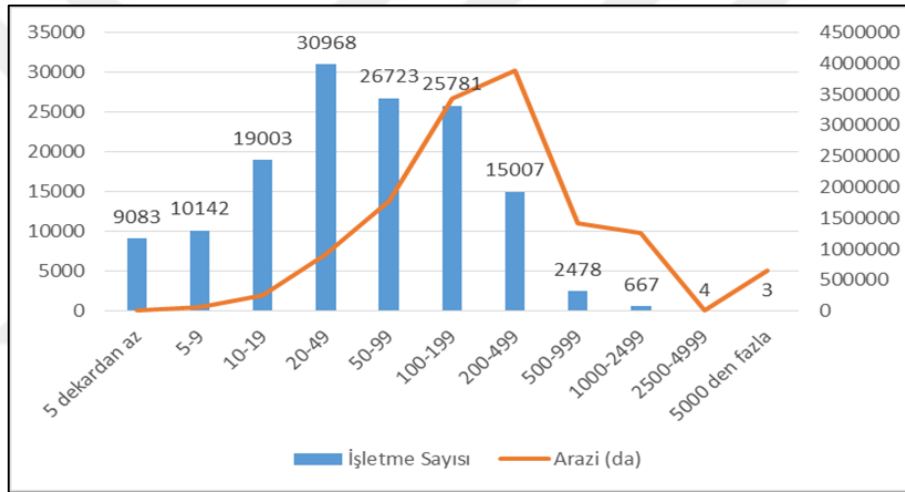
Şekil 4.5. Konya ili toprak sınıfları ve türlerinin dağılımı

5403 sayılı toprak kanuna uygun olarak toprak sınıflandırmasına göre toprağın arazideki kullanım durumu 2018 yılındaki ortofoto görüntülerden de faydalı olarak elde edilen bu sınıflandırma haritasında Konya tarım arazilerinin %49’unun kullanılabilirliğini göstermektedir (Şekil 4.6.).

Şekil 4.6. Konya AKK verilerinin sınıflandırması, mevcut ve tarım dışı kullanım haritası

Konya 10 hektar üzerinde araziye sahip işletme sayısının toplam işletmelerin %30,4 ünü oluşturduğu, bunların sahip olduğu arazi büyüklüğünün toplam arazinin % 77,9'una tekabül ettiği görülmektedir. Bitkisel üretim yapan işletmelerde işletme başına arazi büyüklüğü ortalaması 9,8 hektar civarındayken, ortalama işletme büyüklüğü Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde yer almaktadır. Bununla birlikte, toplam işletmelerin yaklaşık % 70'ini oluşturan işletmelerin toplam arazinin ancak % 22'si civarında bir alana sahip olması, işletme sayısının fazlalığına işaret etmektedir. Bu da tarım kesiminde nüfus fazlalığının nedenini açıkladığı gibi, modern tarım tekniklerinin uygulanmasını ve ekonomik üretim yapılmasını güçleştirmektedir (Şekil 4.7.) (KBB, 2014).

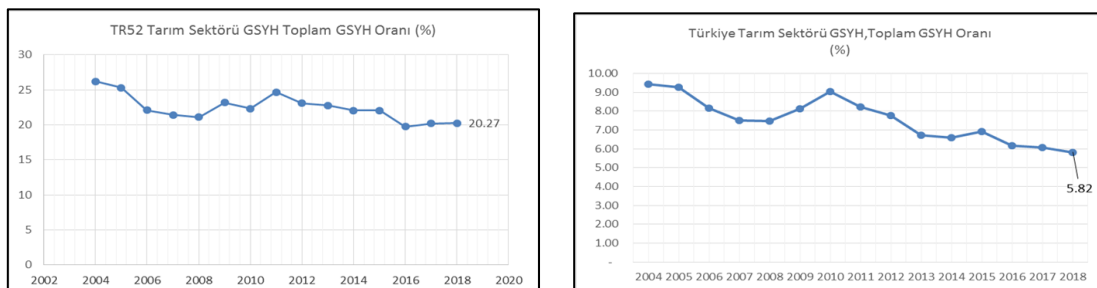
Şekil 4.7. Konya tarım işletmelerinin sayısı ve alan büyüklüğü (TUİK, 2018)

Konya kapalı havzasında yağışların ülke ortalamasının altında seyretmesi nedeniyle genel olarak kuru tarım faaliyetleri gerçekleşmektedir. Konya'da 1950-2008 yılları arasında metrolojik ölçümlere dayalı olarak yapılan kuraklık analizine göre şiddeti farklılık arz eden ve periyodik olarak tekrar eden kuraklık bulunmaktadır. Kuraklık yağış miktarında azalmalara neden olmakta ürün verimliliğini azaltmaktadır. Bu sebeple su kaynaklarının ve tarım politikalarının planlanması zaruret göstermektedir (Hınıs, 2009). Konya ilinin su potansiyeli, yeraltı ve yer üstü su kaynaklarından oluşmaktadır. Toplam su potansiyelinin %66'sını yer üstü su kaynakları, %34'ünü ise yeraltı suyu kaynakları oluşturmaktadır.

Önder ve Önder, (2009) Konya’da ürün ve su tüketimi konusunda iki farklı senaryo öngördükleri bir araştırma yapmışlardır. Buna göre ilk senaryoda ürün deseninde bir değişiklik önermeden su tüketimindeki artışla yağışın azalması eklendiğinde su gereksiniminin 679.5 mm arttığı gelecek 70 yıl içerisindeki iklimsel faktörler dikkate alınarak yapılan hesaplamada %47 oranında su gereksiniminin artacağı öngörülmüştür. Bu durumda basit önemlerle su açığının kapatılabilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İkinci senaryoda ise ürün deseni aynı bırakılmasına karşın sulama yöntemlerinde değişime gidildiğinde su gereksinimini 588 mm ye azaldığı ancak bu durumda dahi gelecekte su ihtiyacının ortaya çıkacağı, sudan tasarruf edebilmek için su tüketimi daha az olan ürünlere geçiş yapılmasının düşünülebileceği ancak Konya ovasının tahıl deposu özelliğinin Türkiye için stratejik olduğu, bu nedenle su kullanımına yönelik çiftçi eğitimi, toprakta daha fazla nem tutulmasına yönelik teknik çalışmalar, kuraklığa dayanıklı bitki çeşitleri üzerinde çalışılması yanında ovaya su getirilmesine yönelik projelerin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Konya tarım sektöründen elde edilen GSMH açısından Türkiye’de ilk sırada yer almasına karşın, Konya-Karaman TR52 Düzey2 bölgesinin tarım sektörüne ait GSHY’nin toplam GSYH oranı her geçen yıl düşmektedir (Şekil 4.8.). Bulduğu coğrafya, tarım sektörü açısından değerli olsa da bölge kalkınma politikaları açısından dezavantajlı olarak görülmektedir. Ayrıca ekonomik göstergeler incelendiğinde, Türkiye’de tarımının GSYH’deki payının giderek azaldığı gözlenmektedir (Şekil 4.8.). Bu durum kalkınma parametreleri açısından olumlu gibi algılansa da diğer sektörlerin istihdam kapasitesinin kırsal kesimden göç edenlerin ihtiyaçlarına cevap vermediği de açıktır (SBB, 2019).

Şekil 4.8.TR52 bölgesi ve Türkiye’nin tarım sektörünün yıllara göre GSYH değişimi (Anonim, 2018a)

4.2. Örnek Alana İlişkin Saha Araştırmaları

Konya il bütününde ilk saha çalışması, 31 ilçe özelinde yapılan 1/100.000 ölçekli ÇDP ve 1/25000 Nazım Planı bilgilendirme toplantıları ve saha gözlemlerinden oluşmaktadır. EK-1’de 31 ilçe, 160 belde belediye başkanı, kaymakam, kamu kurum ve kuruluşlarının yetkilileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulguları yer almaktadır. İkinci saha çalışması, Konya’nın 752 kırsal yerleşiminde (belde-köy) ikamet edenlere yönelik uygulanan, KBS sosyal doku haritası (SDH) çalışmalarıdır. Bu çalışmalar 651 muhtarla yapılan anket görüşmelerinden oluşmaktadır (EK- 2).

4.2.1 Konya ÇDP saha bilgilendirme çalışmaları

Konya il bütünü içinde ikili görüşmeler ve toplantılarla ÇDP sürecine katılım arayışına girilmiştir (Çizelge 4.3.) (Uyar, 2018). 2013-2018 yılları arasında, 1/100.000 ölçekli Konya ÇDP çalışması ve belirlenen alt bölgelerde, 1/25.000-1/5000 nazım imar planı yapım süreçleri Konya ili planlama sürecinin özgün ve en önemli yönü 1/100.000 Konya ÇDP, 1/25000 Nazım Plan, 1/5000 ve yerine göre 1/1000 ölçeğe kadar inen ve 5 yıl süren planlama süreçleriyle üst ölçek ve alt ölçek arasında (çizimsel ve plan hükümleri olarak) bütünleme yapılabilmiş olmasıdır (Osmanlı ve ark, 2018). Konya ÇDP planlama süreci içinde uzman ekiplerce il bütününde planlama kararlarına altlık teşkil edecek araştırma raporu ve Konya sektörel gelişmelere yönelik gelişim senaryoları hazırlanmıştır.

Tez içinde örneklem olarak ele alınan Konya kırsalı saha çalışmalarında tespit edilen birincil sorunlar, yarınki gelirden emin olamama psikolojisinin/gerçeğinin varlığı, birlikte çalışma kültürünün olmadığı, kooperatif algısının kötü olduğu, sosyolojik açıdan kıskançlık ve duygusal bağlılık (hayvanımı sarı kızım diye seven köylü) gibi niteliksel hususlardır. Konya kırsalında tespit edilen ikincil sorunlar “iş imkanının olmaması, kırsalda gençlerin sürekli kalmaması, kırsalın yaşlıların ikamet ettiği yerler haline gelmesi, toplulaştırmanın adil yapılmaması ve üretime yönelik sorunu çözüme kavuşmaması, hisseli tarım arazilerinin üretime engel olması, suyun yetersiz olması ve bilinçsiz su kullanımı, verilen desteklere rağmen üretilen ürünlere ait pazarlama sorunlarının bulunması, yeterince kar edilmediği için yeni ürün yetiştirme konusunda isteksiz olunması ve disiplinli-düzenli bir ürünün yetiştirilmemesi ürünün depolanması ve sınıflanmasına yönelik tesis eksikliğinin bulunması, tarımsal üretim dışındaki

gelirlerin varlığı, tarımın riskli ve zahmetli olması nedeniyle tarımsal üretim yapılmaması” şeklindedir. Bu tespitler çizelge 4.3.’de belirtilen tarihlerde ilgili yerleşim yerlerinde yapılan toplantılar çerçevesinde elde edilmiştir.

Çizelge 4.3. 1/100000 Konya Çevre Düzeni Planı bilgilendirme toplantıları tarihleri

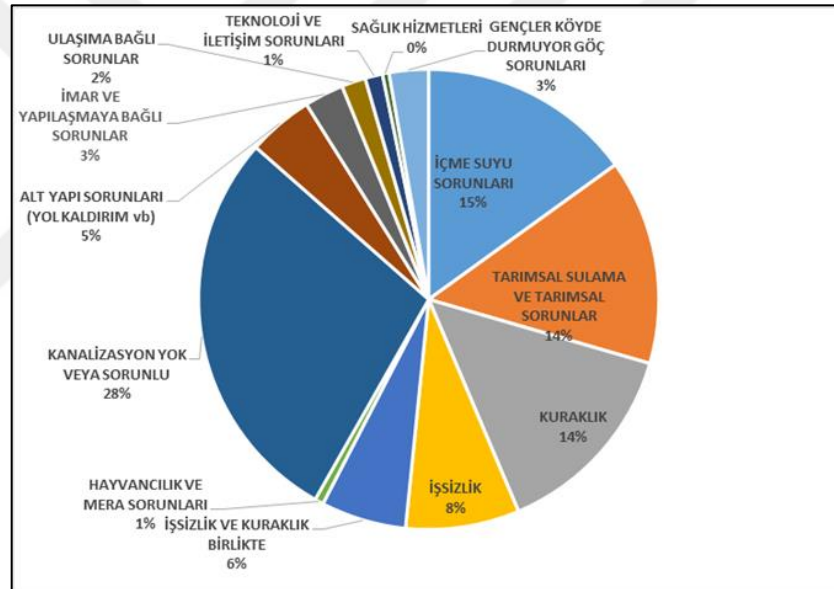
Toplantı Yapılan İlçe	Toplantı Tarihi	Çalışma Yapılan İlçeler	Katılımcı Sayısı
Cihanbeyli	14 Ocak 2014	Cihanbeyli-Kulu-Altınekin	38
Karapınar	21 Ocak 2014	Karapınar-Emirgazi	21
Kadınhanı	22 Ocak 2014	Kadınhanı-Ilgın-Sarayönü	30
Çumra	29 Ocak 2014	Çumra-Güneysınır-Akören	37
Yunak	05 Şubat 2014	Yunak-Çeltik	35
Seydişehir	12 Şubat 2014	Seydişehir-Ahırlı-Yalıhüyük	32
Beyşehir	19 Şubat 2014	Beyşehir-Hüyük-Derebucak-Derbent	38
Akşehir	26 Şubat 2014	Akşehir-Tuzlukçu-Doğanhisar	27
Ereğli	05 Mart 2014	Ereğli-Halkapınar	35
Bozkır	12 Mart 2014	Bozkır-Hadim-Taşkent	41

4.2.2. Konya kırsal sosyal doku verileri

6360 sayılı yasa kapsamında Konya kırsal alanında sosyal ve ekonomik durumun planlama altlığında kullanımını sağlamak, büyükşehir hizmet alanında sorunlara hakim olmak amacıyla SDH çalışması yapılmıştır (Osmanlı ve ark., 2018). 6360 sayılı yasa öncesinde belde ve köy niteliğinde olup yasa sonrasında mahalle haline gelen 584 köy, 168 belde toplam 752 kırsal yerleşimde 651 muhtarla yapılan sosyal doku anketleri, “mahallenizdeki en büyük sorun nedir?” ve “bütünşehir yasasına yönelik görüş ve düşünceler” bölümü tez içinde kullanılmıştır (EK-2). 2018 yılı içinde nihayetlenen çalışma bütününde 40 anketör görev yapmıştır. Buna göre anket çalışmasına katılan 651 muhtarın mahallelerinde bulunan en önemli sorun olarak belirttikleri konu başlıkları yorumlanarak üç grup haline getirilmiştir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. KKBS sosyal doku verileri

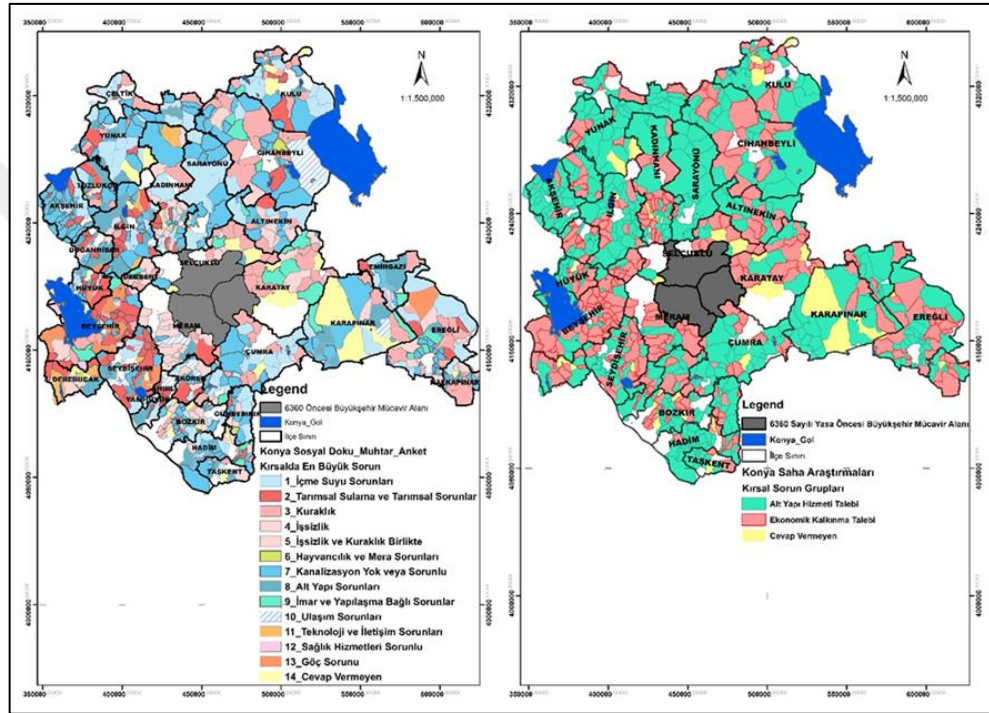
SORUNLAR	Muhtar Sayısı	Sorun Grubu	Sorun Grubu Konusu
TARIMSAL SULAMA VE TARIMSAL SORUNLAR	94	1	KALKINMA İSTEĞİ
KURAKLIK	92	1	KALKINMA İSTEĞİ
İŞSİZLİK	52	1	KALKINMA İSTEĞİ
İŞSİZLİK VE KURAKLIK BİRLİKTE	39	1	KALKINMA İSTEĞİ
HAYVANCILIK VE MERA SORUNLARI	4	1	KALKINMA İSTEĞİ
GENÇLER KÖYDE DURMUYOR GÖÇ SORUNLARI	18	1	KALKINMA İSTEĞİ
İÇME SUYU SORUNLARI	98	2	ALT YAPI
KANALİZASYON YOK VEYA SORUNLU	184	2	ALT YAPI
ALT YAPI SORUNLARI (YOL KALDIRIM vb)	30	2	ALT YAPI
İMAR VE YAPILAŞMAYA BAĞLI SORUNLAR	18	2	ALT YAPI
ULAŞIMA BAĞLI SORUNLAR	11	3	DİĞER
TEKNOLOJİ VE İLETİŞİM SORUNLARI	8	3	DİĞER
SAĞLIK HİZMETLERİ	3	3	DİĞER
Toplam Cevap	651		

Şekil 4.9. Konya kırsal alanda tespit edilen sorunlar

Yapılan anket çalışmasında özellikle beldelerde kanalizasyon ve içme suyu problemi birinci sırada yer alırken, tarım ve tarıma bağlı sorunlar ikinci sırayı almıştır (Şekil 4.9.). Anket sorularına verilen cevaplar sınıflandırılarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.10.). Kırsal yaşamda çözülmesi istenen sorunlar iki başlıkta yoğunlaşmaktadır. Birincisi 214 muhtarın, belediyeden kırsal yerleşimde alt yapıda yaşanan sorunların çözülmesini talep etmesidir. Burada belirtilen sorunlar çalışma içinde gruplandırılarak “alt yapı sorunları” şeklinde sınıflandırılmıştır. İkincisi 323 muhtarın, aslen belediyenin görevi olmayan tarımsal üretime yönelik sulama sorunları veya tarımın

muhtelif yapısal sorunlarının çözülmesinin istemesidir. Burada da belirtilen görüşler gruplanarak “ekonomik kalkınma isteği” olarak sınıflandırılmıştır. Bu iki konu dışında 114 muhtarın belirttiği sorunlar üçüncü grupta sınıflandırılmıştır. Üçüncü grupta tanımlanan “diğer” sorunlar “alt yapı sorunları” alanına dahil edilerek kırsala yönelik sorunlar bütünsel olarak iki başlıkta değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bu veriler CBS sentez çalışmasında kullanılmak üzere sınıflandırılarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.10.).

Şekil 4.10. Konya kırsalının yerleşme bazında sahip olduğu en önemli sorunlar

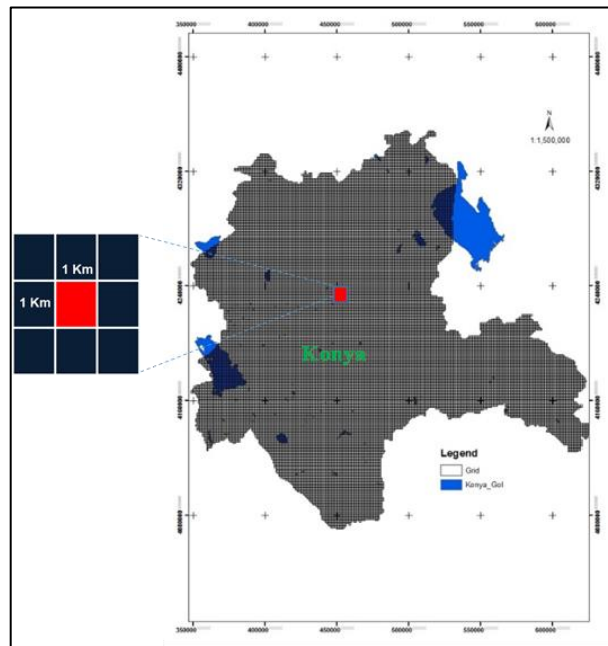
Konya kırsalındaki anket yapılan 651 muhtardan 546'sı “bütünşehir yasasına yönelik görüş ve düşünceler” bölümü tez içinde kullanılmıştır. Muhtarların cevaplarını serbest bir şekilde ifade etmesi istenmiş ve görüşleri özetlenerek EK-3'de gösterilmiştir. Konya ÇPD bilgilendirme çalışmaları ve sosyal doku muhtarlık anketleri bir arada değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca ilgili kırsal alana yönelik yerinde yapılan gözlemler yorumlanarak her ilçe ve mahalle için sosyo-ekonomik durum ortaya konulmuştur. Bu niteliksel bilgiler işlemselleştirilmeye tabi tutularak CBS uygulaması içinde kullanılmıştır.

4.3. KUA Planlanması (CBS Uygulaması)

Kırsal alanda ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin oluşabilmesi için mekansal planlamanın aracılık ettiği kontrol edilebilir yönetsel özel alanlar oluşturulması, kırsal alan ve sahip olduğu sosyal sermayenin gelişimini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bunun için havza altında farklılaştığı düşünülen fiziksel, sosyal ve ekonomik faktörlere göre özelleşen mikro tarım bölgelerinin tasarlanması gerekmektedir. Bu araştırmada mikro tarım bölgeleri KUA olarak adlandırılmıştır.

4.3.1. GRID alanların oluşturulması

Kavramsal çerçevede ortaya konulan esasların somutlaştırılması, kırsalın ekonomik değerinin artırılması için mekansal planlamaya konu edilmesi, planlamanın ise kırsal yerleşimden ibaret görmeyen yerleşim yeri ve çevresindeki araziyi bütünlük içinde ele alması gerekmektedir. Bu bütünlük sağlanırken sadece fiziksel mekanı değil soyo ekonomik mekanı da düzenlemeye konu etmek gerekmektedir. Ayrıca fiziki mekanda fiilen olmayan köy-belde-mahalle-ilçe sınırları gibi idari unsurlar da kullanılmamalıdır. Bu durumda KUA tasarımı, tarımsal üretime konu olan coğrafya üzerinde farklılaşan fiziksel, sosyal ve ekonomik faktörlerin analiz ve senteze konu edilebildiği, ortak referans alanı üretilmesini gerektirmektedir. Bu amaçla tez örneklemini olan Konya il bütünü planlama altlığında 1 km²'lik alanlara (GRID) bölünmüştür (Şekil 4.11.).

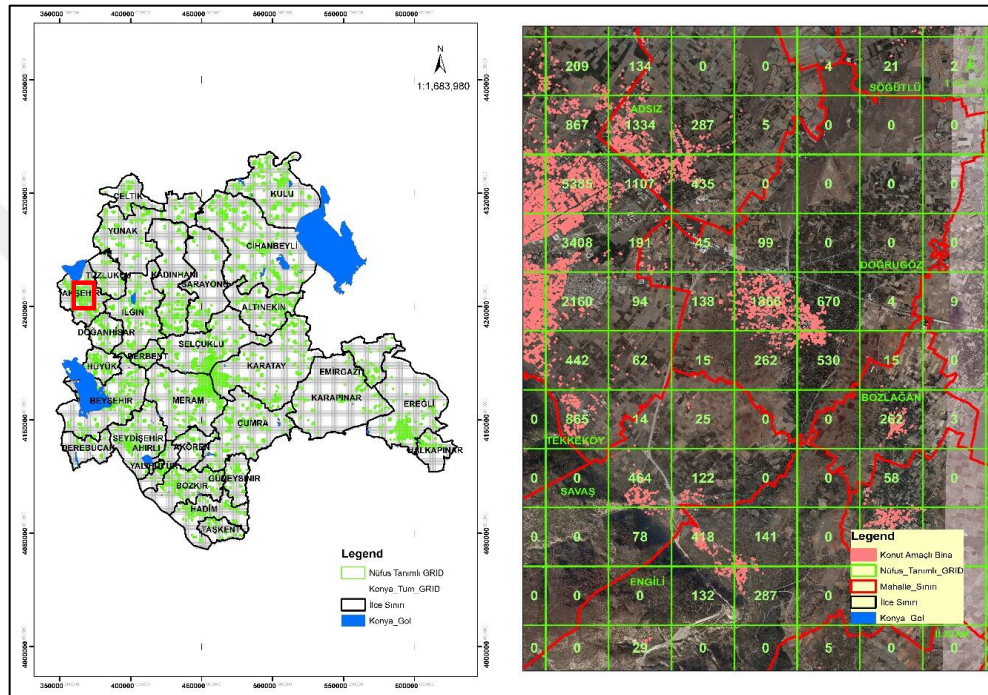

Şekil 4.11. CBS'de Konya il bütünü'nün 1km x 1km boyutlarda (1km²) GRID alanlara bölünmesi

4.3.2. Nüfus bilgileri ve toprak niteliğinin GRID alanlara tanımlaması

KUA'nın tarımsal üretimi etkileyen temel faktör olan toprak ve toprak üzerinde üretim yapacak nüfus bilgilerine bağlı tasarlanması amaçlanmıştır. KKBS'den temin edilen geometrik bina objesi nüfus bilgisine sahiptir. Konya il bütününde konut amaçlı her bir binada yaşayan kişi sayısı ve yaş grubu (0-18, 19-50, 51-65 ve 65 yaş üstü) GRID alanlarla ilişkilendirilerek tanımlaması yapılmıştır (Şekil 4.12.), (Çizelge 4.5.).

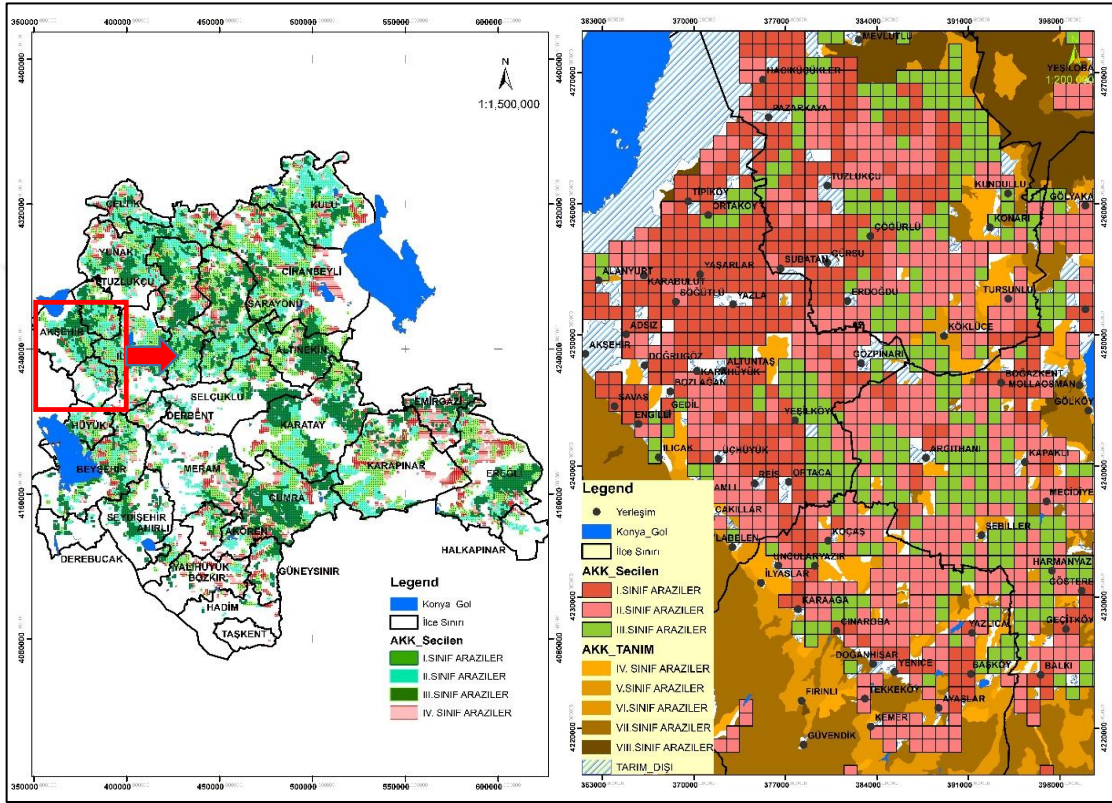
Şekil 4.12. Konut amaçlı her binada kişi sayısının toplam nüfus bilgisi olarak GRID alanına tanımlanması

Çizelge 4.5. GRID alanlara tanımlanmış yaş grupları ve toplam nüfus bilgisi (örnektir)

Objectid	GRID_Cevre	GRID_Alan	0-18 Yaş	19-50 Yaş	51-64 Yaş	65 ve Üstü	Toplam_Nüfus
415	4000	1000000	131	173	83	120	507
416	4000	1000000	10	18	3	3	34
420	4000	1000000	1	2	0	0	3
462	4000	1000000	177	223	124	187	711
463	4000	1000000	50	55	23	34	162

Kırsal arazi üzerindeki verimli tarımsal üretimi etkileyen en temel kaynak topraktır. Toprağa ait üretim kapasiteni ifade eden arazi kullanım kabiliyeti sınıflaması, tarımsal amaçlar için yapılan yorum gruplamasının en önemlisidir. Bu sınıflama, uygun toprak koruma önlemleri ve toprak yönetimi pratikleri yanı sıra planlama amaçlı

kullanımlara da hizmet eder. Yetenek sınıfları olarak adlandırılan I'den VIII'e kadar sınıflandırılan arazilerden I-IV sınıf olanları bitkisel üretime konu olabilecek araziler olup, I.sınıf araziler bitkisel üretime en uygun olan toprak sınıfıdır. Konya il bütününde tarım dışı kullanımda olmayan net tarım arazisi niteliğindeki I-IV.sınıf topraklar alan büyüklükleriyle birlikte GRID alanlara tanımlanmıştır (Şekil 4.13.).

Şekil 4.13. AKK_1_3 toprak sınıflarının alansal değerlerinin GRID alanlara tanımlanması

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununa uygun olarak yapılan sınıflandırmada 1. sınıf arazilerin çoğunlukla mutlak tarım arazilerinden oluştuğu tespit edilmiştir. I sınıf araziler, I sınıf araziler kadar olmasa da gerekli önlemlerin alınması halinde tarımsal üretim için uygun olan arazileri içermektedir. III sınıf araziler kültür bitkisi olarak adlandırılan ürün türünün yetiştirilebildiği, ancak daha sert müdahale koşullarıyla tarımsal üretime konu olan arazilerdir. III sınıf araziler örneklem alan içinde mevcut tarımsal üretime konu edilen en fazla alanı ihtiva etmektedir (KBB, 2014).

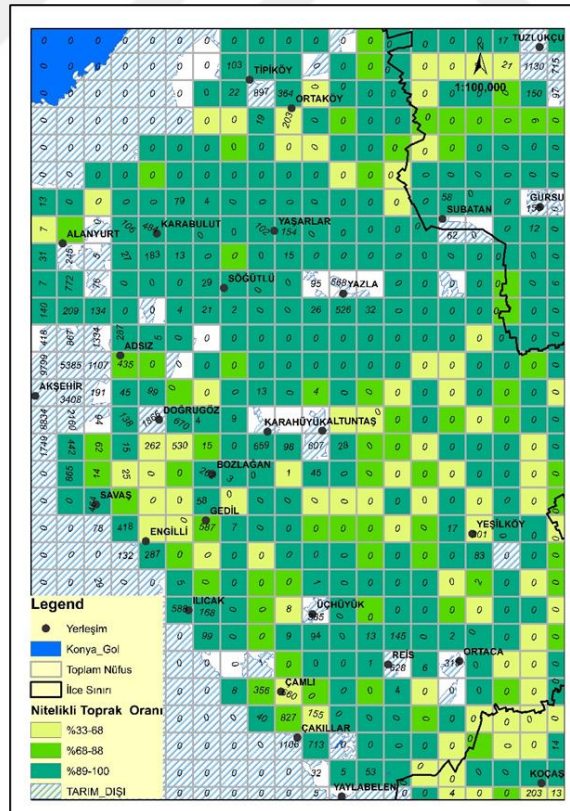
Toprak araştırmalarında her ne kadar tarımsal üretim içinde IV. sınıf arazilerin işlenerek mevcut tarımsal üretime konu olabileceği belirtilmiş olsa da tarımsal üretim yapılması oldukça zor olan bu araziler özel tarımsal üretim alanları anlamına gelen

KUA'nın tasarımında değerlendirmeye alınmamıştır. Bir GRID alan içinde birden fazla toprak sınıfının (AKK_1-3) bulunması halinde en fazla alana sahip olan toprak sınıfı 1 km² GRID alanın tamamını temsil ettiği kabul edilmiştir. Ayrıca tarım dışı olan veya diğer toprak grubu alanlarına tamamen isabet eden GRID alanlarda toprak alanı "0" olarak kabul edilmiştir (Çizelge 4.6.). KUA sınırlarının nitelikli toprak ve yeterli bir nüfusa sahip olması kriterine bağlı olarak tasarlanabilmesi amacıyla nüfus verisi ve AKK 1-2-3.sınıf toplam toprak alanı miktarı, Konya il bütününde her bir GRID alana tanımlaması yapılmıştır (Şekil 4.14.).

Çizelge 4.6. Toprak sınıfı 1-2-3 olan alanın GRID alana tanımlanması

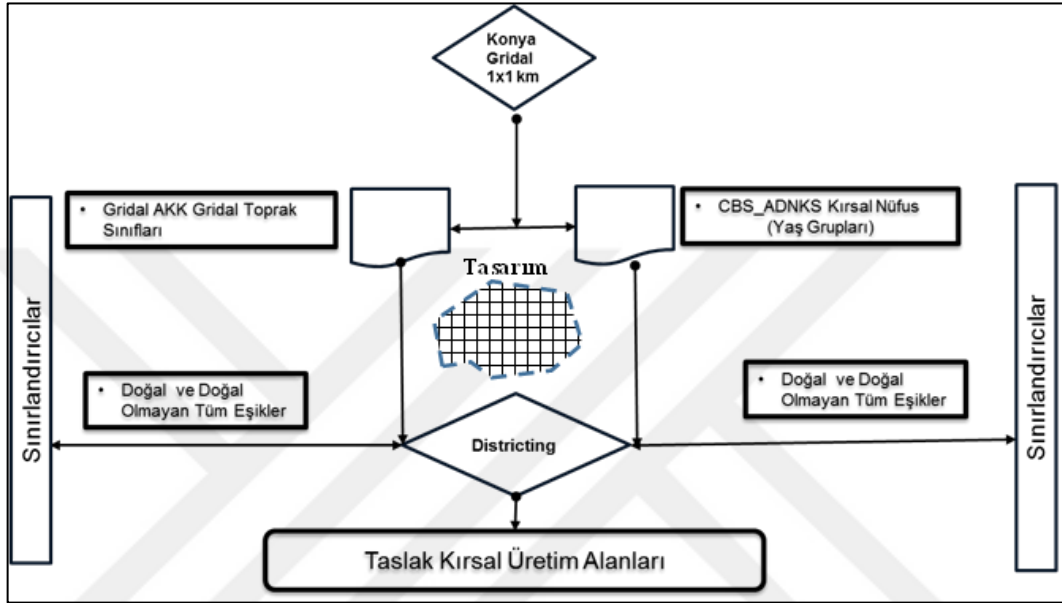
OBJID	AKK	Grid Alana İsbet Eden Toprak Grubu Sayısı	Grid Alana İsbet Eden En Büyük Toprak Sınıfı Alanı (m2)	Grid Alan İçin Kabul Edilen Toprak Sınıfı Alanı (m2)
5550	I	1	999.200	999.200
5551	I	2	772.173	999.200
5552	I	2	614.176	999.200
5553	I	1	566.229	566.229
5554	I	2	637.425	696.958
5555	I	2	755.366	999.200
5556	II	3	629.911	922.329
5557	II	2	415.373	809.659

Şekil 4.14. GRID alanlara toprak sınıfı 1-2-3 olan nitelikli arazi miktarı ve nüfus bilgisinin tanımlanması

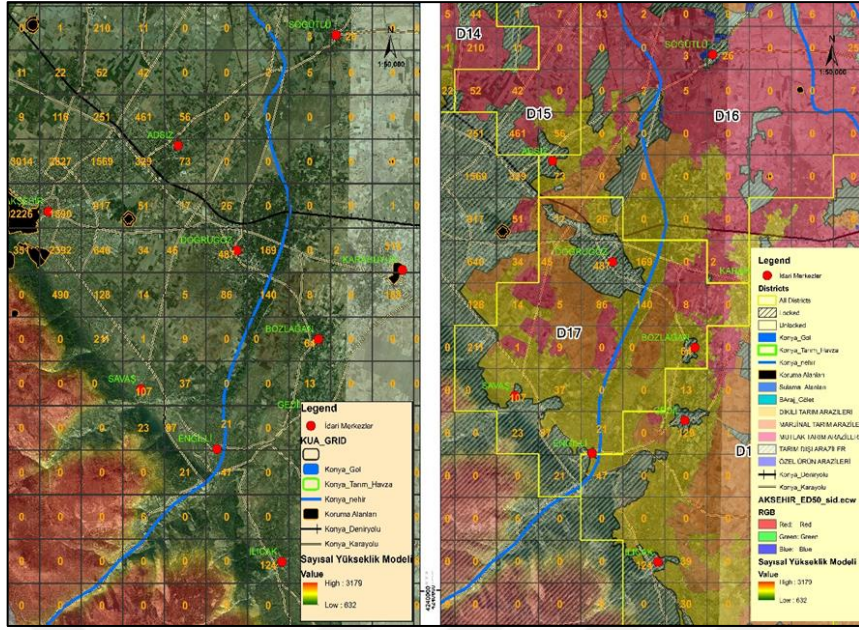
4.3.3. Districting aracıyla taslak KUA tasarımı

Bölüm 4.3.1.de elde edilen GRID'lerin birleştirilmesi amacıyla districting aracı kullanılmıştır. Districting aracıyla, fiziki coğrafyadaki doğal ve yapay eşiklerin sınırlandırıcılığı kullanılarak, minimum 5000 kişilik nüfusa ve nitelikli tarım arazisine sahip olan bölgeler (KUA) tasarlanmıştır (Şekil 4.15.).

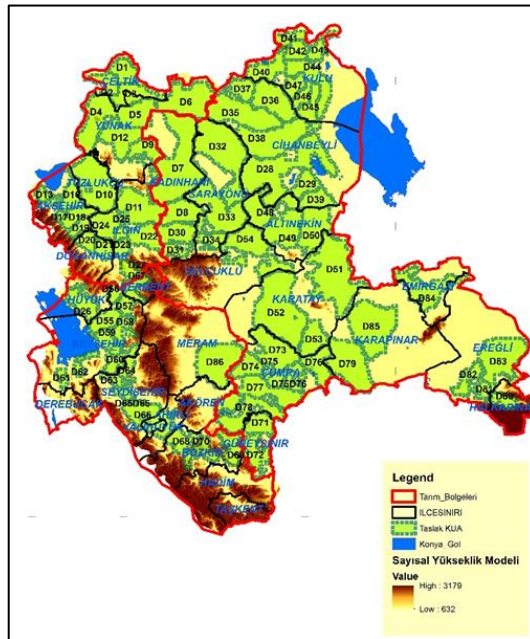
Şekil 4.15. Grid alanlarını birleştirilerek taslak KUA oluşturulmasında izlenen yöntem.

KUA tasarımında karayolu, demiryolu, kanal vb yapay eşikler, ortofoto görüntüleri ve DEM verisi, havza sınırı, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununa uygun hale getirilen toprak kabiliyet sınıfları eğim, iklim, derinlik vb içerik, nehir, göl vb doğal eşikler dikkate alınmıştır. Ayrıca 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Kanunu uyarınca üzerinde işlemeli tarım yapılamayan 1. derece arkeolojik alanlar ve Konya iline özel korunması gerekli doğal bölgeler (ÖÇK, UDGP özel hükümleri), kent-köy yerleşim ve gelişim planları, arazi üzerinde doğal veya fiziksel eşik tespit edilemeyen yerlerde ilçe sınırları, KÇDP'de yer alan mekansal diğer verilerle birlikte araştırma raporu ve plan notlarında tarım kaynağına yönelik belirtilen özel hükümler dikkate alınmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığınca ilan edilen tarım bölgeleri ve büyük ova sınırları, tarım sektörü dışındaki konut, sanayi, hizmetler sektörlerinin gelişme planları dikkate alınmıştır (Şekil 4.16.).

Şekil 4.16. Doğal ve yapay eşiklere bağlı GRID alanlarının birleşimiyle KUA tasarımı

Konya il genelinde yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde 86 KUA oluşturulmuştur (Şekil 4.17.). KUA D1, D2, D3 şeklinde numaralandırılmıştır. 86 KUA alanına, alansal büyüklük, ikametinde bulunan kişi ve yaş grupları sayısı, nitelikli toprak sınıfları, toprak koruma ve arazi kullanımı kanununda belirtilen tarımsal arazi sınıflaması alan miktarları tanımlanmıştır (EK-4). Bu bilgiler potansiyel KUA oluşumuna temel teşkil eden verileri içermektedir.

Şekil 4.17. Konya il genelinde belirlenen KUA alanları

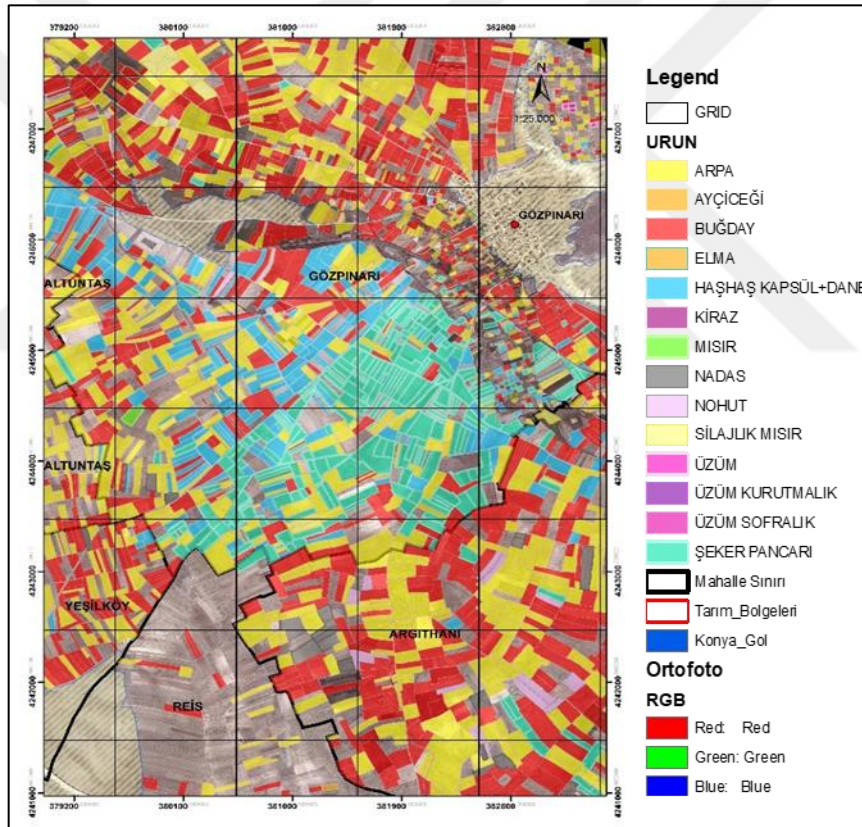

4.3.4. Fiziksel verilerin KUA'ya tanımlaması

Bu bölümde örnek arazide bitkisel üretime yönelik kümelenmeyi sağlayabilecek ürün yığılma bölgelerinin varlığı araştırılmış, tarımsal üretimi etkileyen temel doğal kaynakların GRID alanlara tanımlaması yapılmıştır.

- Bitkisel ürünlerin sınıflandırması:

Konya iline ait 2018 yılı ÇKS'de 718.120 kadastro parseli bulunmaktadır. Bu parsellere ait bitkisel ürün bilgisinde, 128 farklı ürün bilgisi olduğu (nadasa bırakılan ve ekilmeyen araziler dahil) tespit edilmiştir (EK-5). Böylece kadastro parsellerine tanımlı olan bitkisel üretim haritalandırılmıştır (Şekil 4.18.).

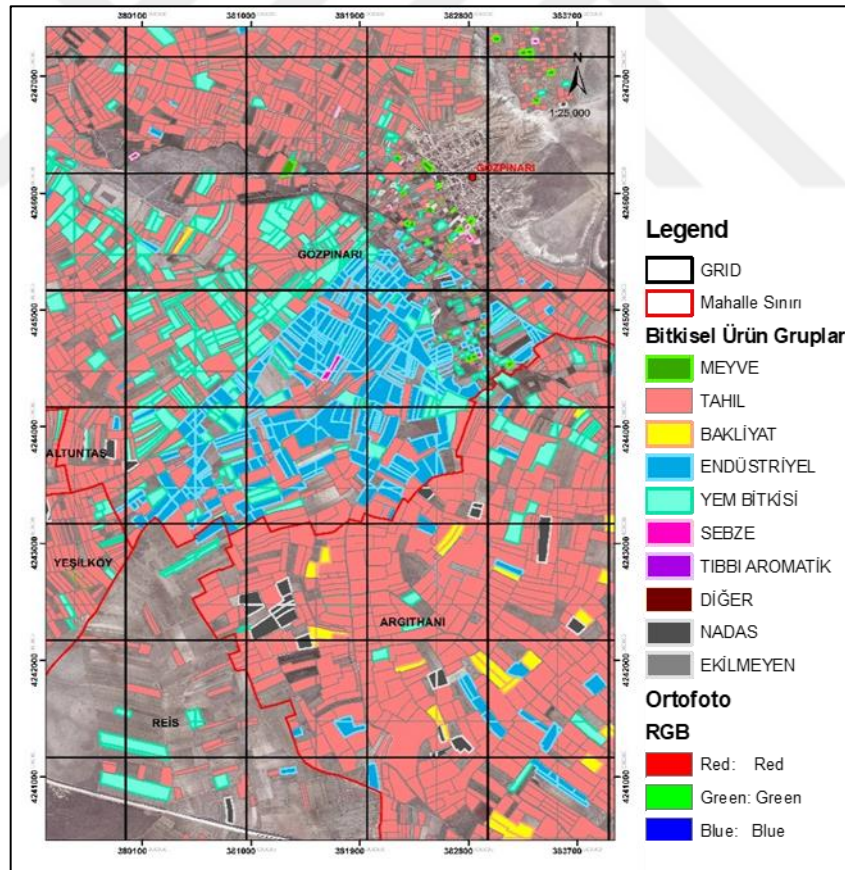
Şekil 4.18. 128 bitkisel ürün sınıfının GRID alanlara tanımlanması

Araştırma içinde 128 ürün sınıfının on ürün grubunda tanımlaması yapılmıştır (Çizelge 4.7.). Nadasa bırakılan ve ürün ekilmeyen veri sınıfları dışında sekiz ürün grubu oluşturulmuştur (Şekil 4.19.). Her bir GRID alana tanımlanan ürün grubu üretim miktarı toplam ürün miktarına orantılanarak, her bir GRID alan için ürün grubu oransal değeri hesaplanmıştır. Bu değer Moran I kümeleme analizine konu edilen veri alanını ifade

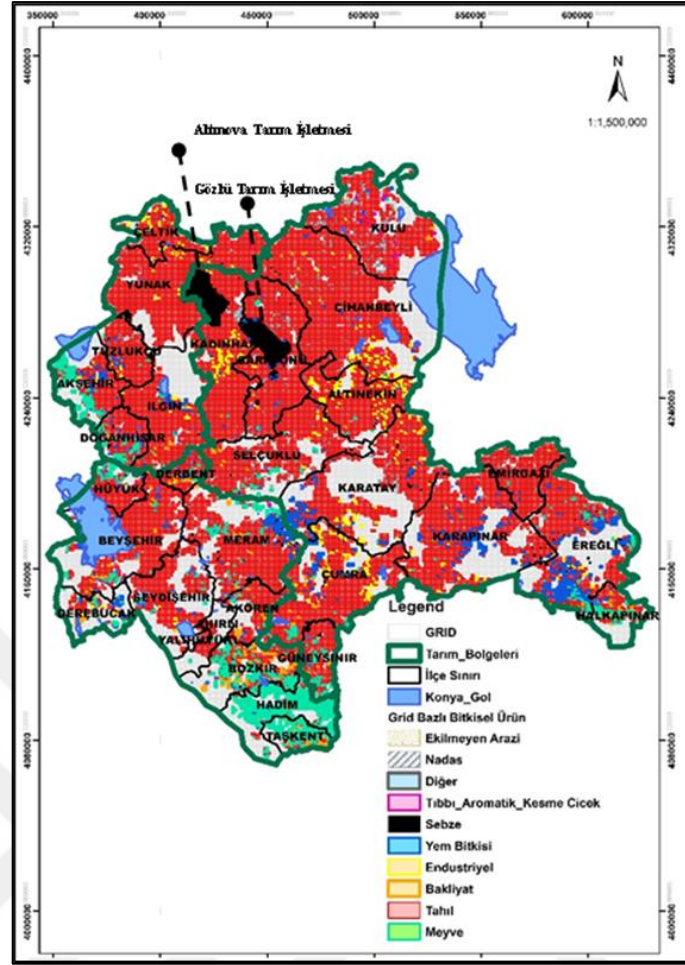
etmektedir. Şekil 4.20.'de il bütünü içinde her bir GRID alana tanımlanan en fazla üretilen ürün grubunun dağılımı haritalandırılmıştır.

Çizelge 4.7. ÇKS 128 bitkisel ürün sınıfının 7 bitkisel ürün grubuna atanması

Ürün_Grup	Ekilen Ürün Parsel Sayısı	Atanılan Grup Adı	Ürün Alanı (m ²)
1	64.362	MEYVE	330.849.948
2	500.722	TAHİL	10.122.654.410
3	28.915	BAKLİYAT	295.599.540
4	29.489	ENDÜSTRİYEL	1.202.965.369
5	37.743	YEM BİTKİSİ	1.184.038.865
6	15.595	SEBZE	1.185.255.605
7	1.278	TIBBİ_AROMATİK	66.651.150
8	1.283	DİĞER	2.990.374
9	35.394	NADAS	1.076.176.810
10	3.339	EKİLMEYEN	13.693.183
Toplam	718.120		15.480.875.254

Şekil 4.19. 128 bitkisel ürünün 8 ürün grubuna tanımlanması

Şekil 4.20. İl bütününde her 1 km² içinde en fazla bulunan tarımsal ürün grubunun dağılımı

- Moran I kümeleme analizi ve kümelenme bölgelerinin araştırılması;

ÇKS çiftçilerin tarımsal destek almak amacıyla beyan esasına göre verdikleri bilgilerden oluşmaktadır. ÇKS genellikle çiftçilerin geçmişten gelen üretim alışkanlıklarını yansıtmaktadır. Bitkisel üretimi ifade eden ÇKS verilerinin mekansal otokorelasyon gösterip göstermediğini, gösteriyor ise bunun Konya il bütünü içinde hangi bölgelerde kümeleşme/yığılma veya yayılma gösterdiğini araştırmak amacıyla CBS ortamında mekansal otokorelasyon yöntemlerinden olan Global Moran I Mekansal İstatistik aracı kullanılmıştır. Her bir GRID alana tanımlanan tarımsal ürün grubunun oransal değeri, kümelenme analizine konu edilmiştir. Bu oransal değerlerin analiz öncesinde normalize edilmesi için formül 4.1.'de Z score değeri hesaplanarak verilerin standartlaşması sağlanmıştır.

$$z = \frac{x - \mu}{\sigma} \quad (\text{Formül 4.1.})$$

X: Değişken, μ : Ortalama σ :Standart Sapma

Her ürün grubu için standartlaştırılma sağlanmış veriler kullanılarak CBS’de mekansal istatistik aracında Moran I analizi ile öncelikle verilerde mekansal otokorelasyon bulunup bulunmadığı test edilmiştir. Çizelge 4.8.’de görüldüğü üzere her ürün grubunun her bir GRID alandaki üretim alanı miktarı bulunmuştur (Gr_Alan). Her bir GRID alandaki toplam üretim alanı (Ürün_TopAlan) bulunduktan sonra, her ürün grubu için ayrı veri alanı üretilmiştir. ÇKS kayıtlarında bulunan nadas ve ekilmeyen grup verisi, ÇKS kayıtlarında olmayan tarım arazisi miktarı (tüm il kadastro verisinden çıkarılarak elde edilmiştir) orantısal bir şekilde ürün grup alanlarına (Gr_Alan) ilave alan şeklinde (Nad_Or_İlave) verisi elde edilmiştir (Çizelge 4.9.).

Her bir veri tablosundaki üretim alan miktarı (Gr_Alan) toplam ürün alanına (Nad_Or_İlave) bölünerek tarımsal ürünün ilgili GRID alanındaki yeni oransal değeri bulunmuştur. Böylelikle nadas ve ekilmeyen veya beyan verilmeyen araziler için orantısal bir değer eklenmesi sağlanarak kümeleme analizinin elden geldiğince doğru sonuç vermesi sağlanmıştır. Daha öncede belirtildiği üzere bu oran değerinin normal değerini bulmak için Z score değeri hesaplanmış, bu değer her ürün için ayrı ayrı mekansal otokorelasyon Local Moran I Analiziyle test edilmiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.8. İl bütününde her bir GRID alana ilişkin bitkisel ürün grubu ve en fazla alana sahip olan ürün grubu

FID_GRID_C	ÜRÜN_GR ADI	MAXURGRNO	MAXGR ADI	ÜRÜN_TOP ALAN	MAXGR_ALAN
144	BAKLİYAT	2	TAHİL	24.859	18.762
144	TAHİL	2	TAHİL	24.859	18.762
145	TAHİL	2	TAHİL	15.240	12.739
145	BAKLİYAT	2	TAHİL	15.240	12.739
146	BAKLİYAT	3	BAKLİYAT	15.217	9.212
146	MEYVE	3	BAKLİYAT	15.217	9.212
146	TAHİL	3	BAKLİYAT	15.217	9.212
147	BAKLİYAT	3	BAKLİYAT	13.534	6.871
147	TAHİL	3	BAKLİYAT	13.534	6.871
147	MEYVE	3	BAKLİYAT	13.534	6.871
148	MEYVE	3	BAKLİYAT	134.107	59.815
148	TAHİL	3	BAKLİYAT	134.107	59.815
148	YEM BİTKİSİ	3	BAKLİYAT	134.107	59.815
148	BAKLİYAT	3	BAKLİYAT	134.107	59.815
149	MEYVE	3	BAKLİYAT	194.644	78.870
149	TAHİL	3	BAKLİYAT	194.644	78.870
149	YEM BİTKİSİ	3	BAKLİYAT	194.644	78.870
149	BAKLİYAT	3	BAKLİYAT	194.644	78.870
150	BAKLİYAT	1	MEYVE	272.409	166.014
150	TAHİL	1	MEYVE	272.409	166.014
150	YEM BİTKİSİ	1	MEYVE	272.409	166.014
150	NADAS	1	MEYVE	272.409	166.014
150	MEYVE	1	MEYVE	272.409	166.014

Çizelge 4.9. Her bir ürün grubuna ait örnek (GRID_ObjectID=150 için) veri içeriği

Objectid	Urun_grup	Grup_adi	Gr_Alan	Ürün_TopAlan	Nad_Or_İlave	Oran	ZSCORE
150	1	MEYVE	166014	272.409	166649	0.621208	0.898559
150	2	TAHİL	20687	272.409	21322	0.087725	-6.803961
150	3	BAKLİYAT	63724	272.409	64359	0.245705	0.776114
150	5	YEM BİTKİSİ	9149	272.409	9784	0.045364	-0.694918

Çizelge 4.10. Moran I analiz sonuçları

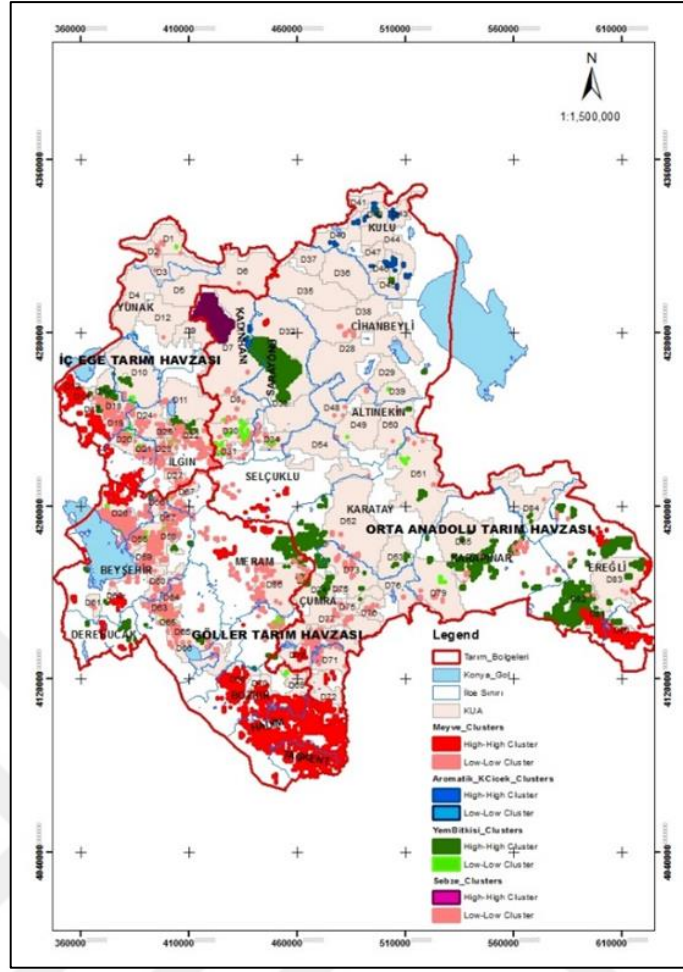
Ürün Grubu	Moran I	MaxZscore	PValue	Varyans	Kümeleme
Meyve	0.836340	69.88	0	0.000143	+
Tahıl	0.237913	175.90	0	0.000002	-
Yem Bitkisi	0.638096	70.97	0	0.000081	+
Endüstriyel	0.464533	53.93	0	0.000074	-
Bakliyat	0.394662	37.55	0	0.000111	-
Sebze	0.694077	57.78	0	0.000144	+
Tıbbi Aromatik Kesme Çiçek	0.393291	12.91	0	0.000932	-

Bu test yapılırken her 1 km² alan içinde aynı ürünlerin bir arada yer alması öncelikli olmuştur. CBS yazılımında her bir GRID alanının kenarlarının birbirine değmesi koşulunun sağlanması için “CONTIGUITY_EDGES_ONLY” yöntemi tercih edilmiştir. Buna göre Moran I değerinin +1 değerine yakın olması nedeniyle veri değerlerinden pozitif mekansal otokorelasyon bulunmaktadır. CBS yazılım hesaplamasında Z Score değeri +2.58 değerinden fazla olması nedeniyle kümelenmenin var olduğu bunun tesadüfilik ihtimalinin %1’den az olduğu hesaplanmıştır. Bu sonuçları haritalandırmak için Anselin Moran I analizi kullanılmıştır. Yazılım verileri dört grupta sınıflamaktadır. Buna göre ürün yığılaşmasının en yoğun olduğu GRID alanlarına (High-High Cluster) kümelenmenin az olduğu GRID alanlarına (Low-Low Cluster) verilerin yayılım gösterdiği, aynı ürün grubunun mekansal olarak yakınlık arz etselerde farklı ürün gruplarının varlığı nedeniyle yığılaşırma oluşturamadıkları (High-Low Cluster) ve (Low-High Cluster) anlamına gelmektedir. Şekil 4.21.’de görüldüğü üzere Anselin Moran I analizinde meyve ürün grubunun Akşehir-Doğanhisar-Hüyük-Ereğli-Halkapınar-Bozkır-Hadim-Taşkent ilçelerinde yığılaşma gösterdikleri tespit edilmiştir.

Tahıl grubunun Moran I değeri 0 değerine yakın olması nedeniyle her ne kadar mekansal otokorelasyon varlığından bahsedilse de analize konu alan içinde kümelenme durumunun yeterince oluşmadığı fikrini vermektedir. Tahıl grubunun Konya’nın her bölgesinde ve en fazla üretilen bir ürün grubu olması kümelenme olmadığını düşündürmektedir. Yem bitkisi grubu I değeri meyve grubu kadar olmasa da değer +1 değerine yakın olması kümelenmenin varlığını göstermektedir (veri içeriğindeki Gözlu tarım işletmesinde üretilen yem bitkisi verisinin değerleri etkilediği gözlemlenmiştir).

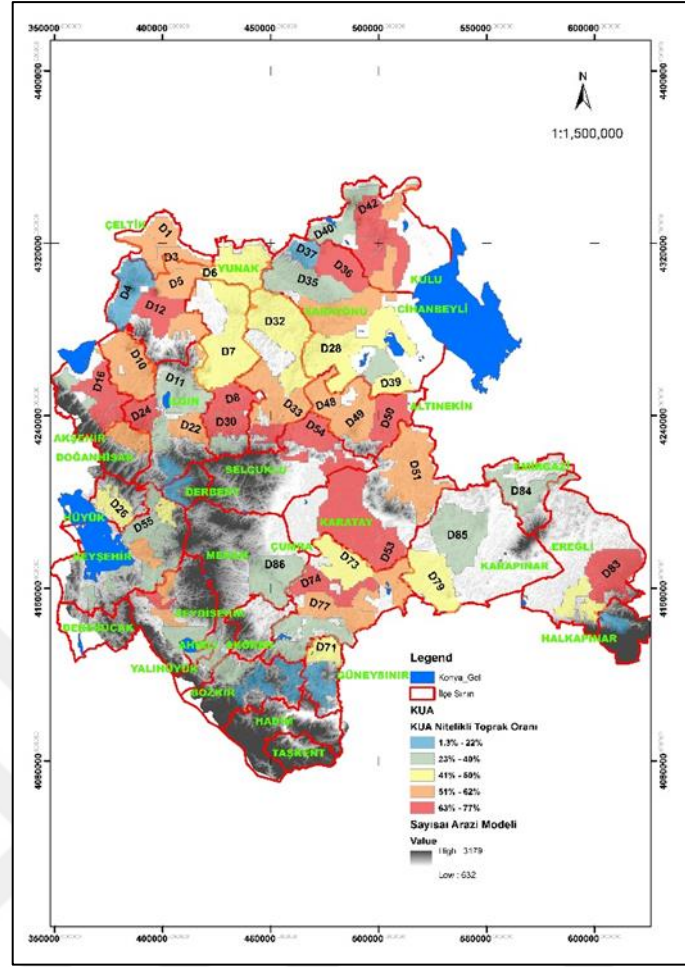
Yem bitkisi grubu ayrıca Ereğli, Karatay, Karapınar ilçelerinde yığılaşma göstermektedir. Anselin Moran I analizinde çok az yığılaşma gösteren tahıl grubu ile birlikte haritandırılması tercih edilmiştir. Sebze grubu verisi meyve grubu kadar olmasa da değer +1 değerine yakın olması kümelenmenin varlığını göstermektedir (veri içerisinde Başkuyu tarım işletmesinde üretilen sebze verisinin değerleri etkilediği gözlemlenmiştir). Endüstriyel, bakliyat, tıbbi aromatik kesme çiçek gruplarının I değeri 0 değerine yakın olması nedeniyle her ne kadar mekansal otokorelasyon varlığından bahsedilse de çalışma içinde hedef alınan mesafe içerisinde Kulu ilçesi bölgesinde tıbbi aromatik kesme çiçek grubunun bir miktar kümelenebildiği diğer ürün grupları için kümelenme durumunun yeterince oluşmadığı görülmektedir.

Şekil 4.21. KUA altlığında Konya bitkisel ürün kümelenmesi analizi sonuçları

- Nitelikli toprak büyüklüklerinin tanımlaması:

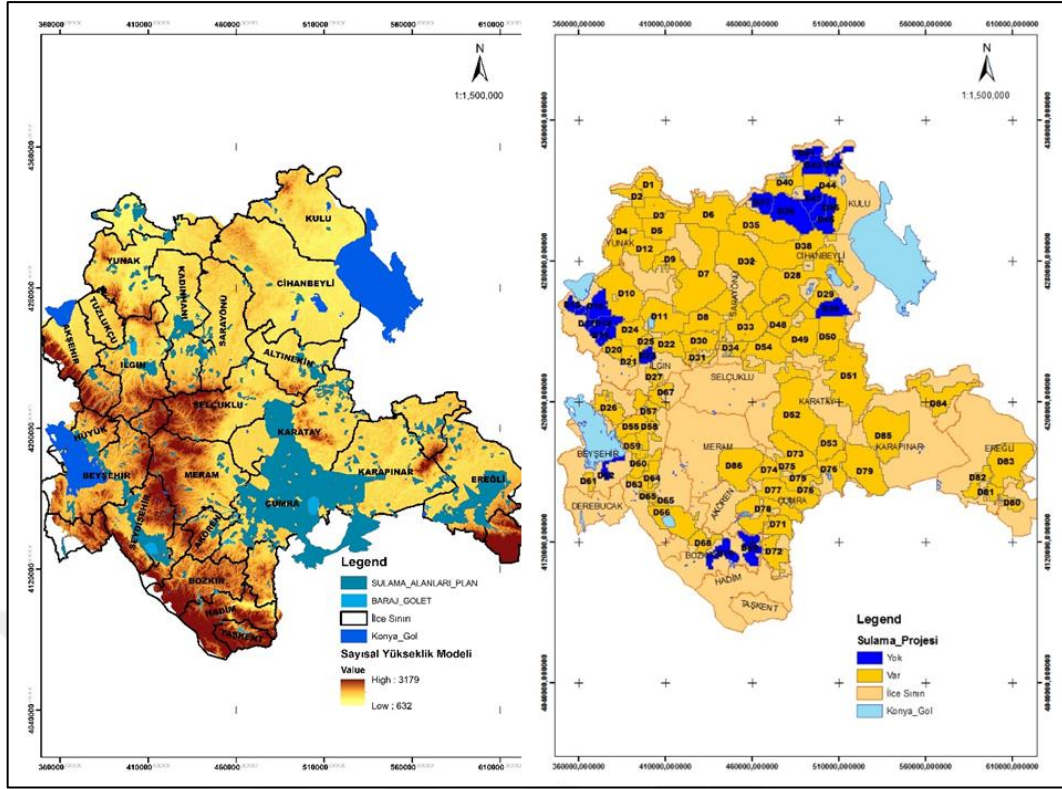
KUA, doğal ve yapay sınırlandırıcılara bağlı olarak asgari 5000 kişilik ikamet nüfusu bulunması kistasına göre oluşturulmuştur. Buna bağlı olarak nitelikli tarım arazi büyüklüklerinde farklılıklar bulunmaktadır. Toplam nitelikli tarım arazisinin KUA içindeki oranı bulunarak sentez çalışmasında kullanılmak üzere veri sınıflaması yapılarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.22.).

Şekil 4.22. Nitelikli tarım arazilerinin KUA içindeki oranının sınıflandırması

- Sulama projelerinin tanımlaması;

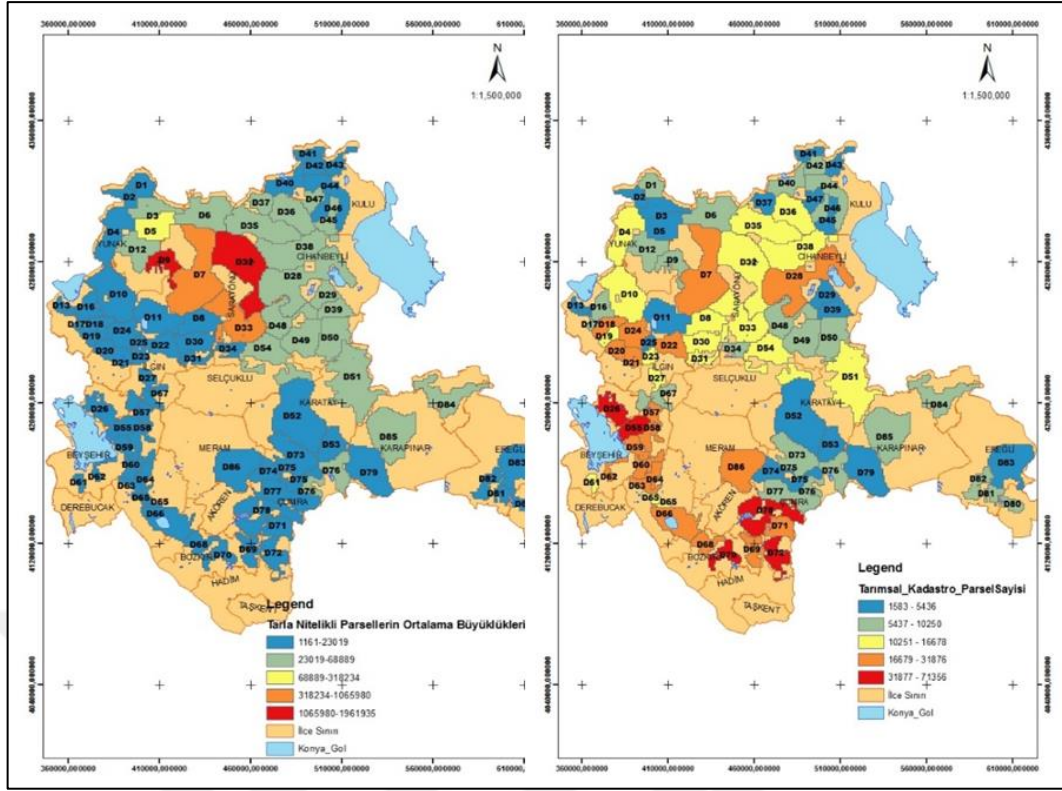
Tarımsal sulamaya yönelik mevcut ve planlanan sulama projelerinin KUA'ya tanımlanması yapılmıştır. Sentez çalışmasında kullanılmak üzere KUA'da "var" veya "yok" şeklinde tanımlaması yapılmıştır. Bu kapsamda il bütünü içindeki sulama alanları Şekil 4.23.'de gösterilmiştir. Ayrıca ortalama kadastro büyüklüğü ve tarıma dayalı işletme sayıları sentez çalışmasında kullanılmak üzere KUA'ya tanımlanmıştır (EK-6).

Şekil 4.23. Sulama alanlarını KUA'ya tanımlayarak sınıflandırılması

- Tarımsal işletme büyüklüklerinin tanımlanması:

Her KUA alanına düşen kadastro parsel sayısı, ortalama tarım arazisi büyüklüğü ve toplam tarım arazi alan büyüklüğü hesaplanarak EK- 6'da gösterilmiştir. Tarla nitelikli kadastro parsel büyüklükleri ve parsel sayıları sentez çalışmasında kullanılmak üzere veri sınıflandırması Şekil 4.24.'de gösterilmiştir.

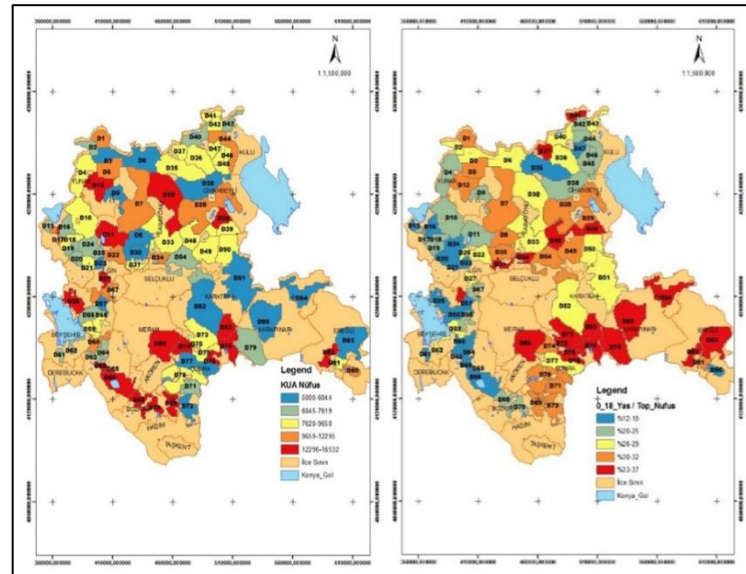

Şekil 4.24. Kadastro parcel sayısı ve ortalama büyüklüğünün KUA'ya tanımlanması

4.3.5. Sosyal verilerin KUA'ya tanımlanması

- Yaş gruplarının tanımlanması;

KUA'ya tanımlanan toplam nüfus ve 0-18 yaş grubunun veri sınıflandırması yapılmıştır (Şekil 4.25.).

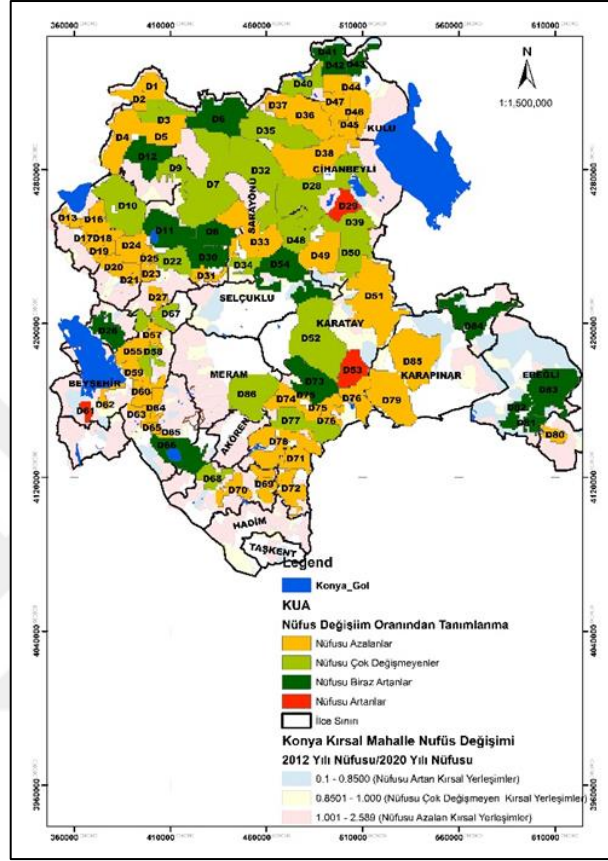

Şekil 4.25. Toplam nüfus ve 0-18 yaş grubunun KUA'da sınıflandırılması

- Nüfus değişiminin tanımlaması:

6360 sayılı yasa öncesinde belde ve köy olan mahallerin 8 yıllık nüfus değişimi, isabet ettiği KUA'ya tanımlanması yapılarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.26).

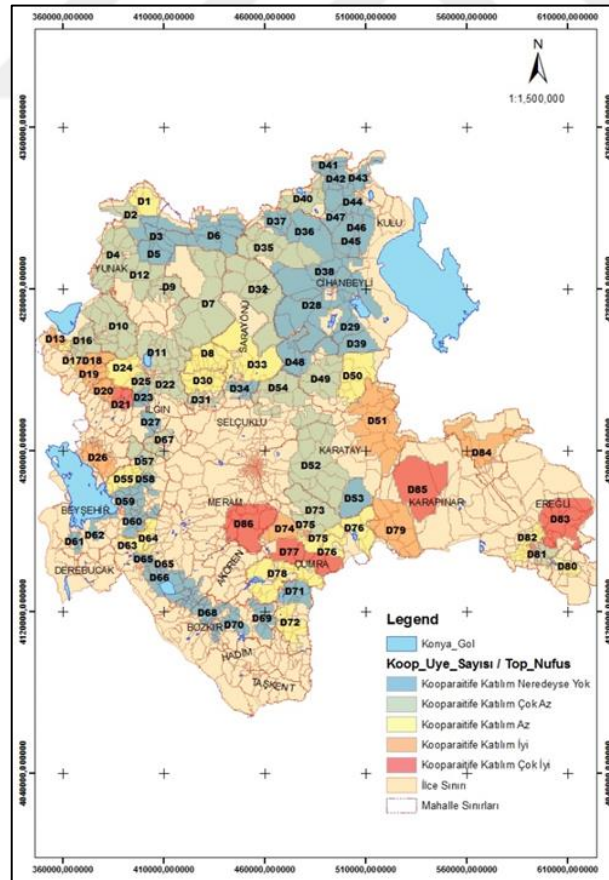
Şekil 4.26. KUA'da 8 yıllık nüfus değişiminin sınıflandırılması

- Kooperatife katılım oranının tanımlaması:

Konya il genelindeki köy/mahalle ölçeğinde tarımsal üretim öncelikli aktif sulama kooperatifleri bilgileri çizelge 4.11'de Akşehir ilçesi özelinde gösterilmiştir. İl genelindeki tüm sulama kooperatiflerinin KUA alanlarına tanımlanması yapılmıştır. Çalışma içinde KUA alanına isabet eden sulama kooperatifi olan köylerdeki kooperatif ortak sayısının KUA alanı toplam nüfusuna oranı hesaplanarak sınıflandırılmıştır (Şekil 4.27.).

Çizelge 4.11. Akşehir ilçesindeki sulama kooperatifleri ve üye sayısı (TİM, 2021)

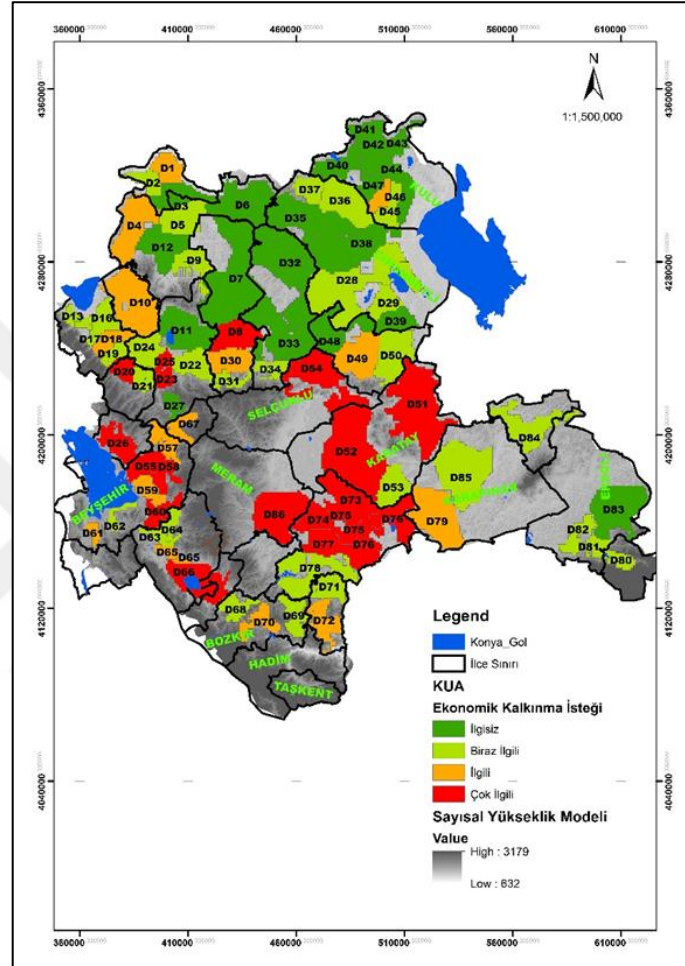
İli	İlçesi	Kooperatifin Adı	Çalışma Bölgesi	Ortak Sayısı	Çalışma Konusu	KUA	KUA Ortak Sayısı
Konya	Akşehir	Adsız Sulama Koop.	Adsız	186	Sulama	D15	186
Konya	Akşehir	Altuntaş Sulama Koop.	Altuntaş	88	Sulama	D18	
Konya	Akşehir	Atakent Sulama Koop.	Atakent	732	Sulama	D14	
Konya	Akşehir	Çakıllar Sulama Koop.	Çakıllar	543	Sulama	D19	
Konya	Akşehir	Çamlı Sulama Koop.	Çamlı	291	Sulama	D19	834
Konya	Akşehir	Değirmenköy Sulama Koop.	Değirmenköy	223	Sulama	D13	
Konya	Akşehir	Doğrugöz Sulama Koop.	Doğrugöz	232	Sulama	D17	
Konya	Akşehir	Engilli Sulama Koop.	Engilli	217	Sulama	D17	
Konya	Akşehir	Gedil Sulama Koop.	Gedil	166	Sulama	D18	
Konya	Akşehir	Gölçayır Sulama Koop.	Gölçayır	455	Sulama	D13	
Konya	Akşehir	Gözpınarı Sulama Koop.	Gözpınarı	187	Sulama	D18	
Konya	Akşehir	Ilıcak Sulama Koop.	Ilıcak	220	Sulama	D18	
Konya	Akşehir	Karahüyük Sulama Koop.	Karahüyük	155	Sulama	D18	
Konya	Akşehir	Kozağaç Sulama Koop.	Kozağaç	73	Sulama	D14	
Konya	Akşehir	Saray Sulama Koop.	Saray	188	Sulama	D13	
Konya	Akşehir	Savaş Sulama Koop.	Savaş	216	Sulama	D17	665
Konya	Akşehir	Sorkun Sulama Koop.	Sorkun	108	Sulama	D14	913
Konya	Akşehir	Söğütlü Sulama Koop.	Söğütlü	90	Sulama	D16	189
Konya	Akşehir	Ulupınar Sulama Koop.	Ulupınar	66	Sulama	D13	
Konya	Akşehir	Üçhüyük Sulama Koop.	Üçhüyük	32	Sulama	D18	848
Konya	Akşehir	Yaylabeleden Sulama Koop.	Yaylabeleden	185	Sulama	Dışarıda	
Konya	Akşehir	Yazla Sulama Koop.	Yazla	99	Sulama	D16	
Konya	Akşehir	Yeniköy Sulama Koop.	Yeniköy	158	Sulama	D13	1,090

Şekil 4.27. Sulama kooperatiflerine katılım oranının KUA'ya tanımlanarak sınıflandırılması

- Saha araştırmaları niteliksel bilgilerin işlemeştirilmesi:

Mahalle oleğinde üretilen sınıflandırma haritaları her KUA için yorumlanarak işlemeştirilmiş ve KUA ekonomik kalkınma eylemine karşı “ilgisiz, biraz ilgili, ilgili ve çok ilgili” şeklinde sınıflandırılmıştır (şekil 4.28.).

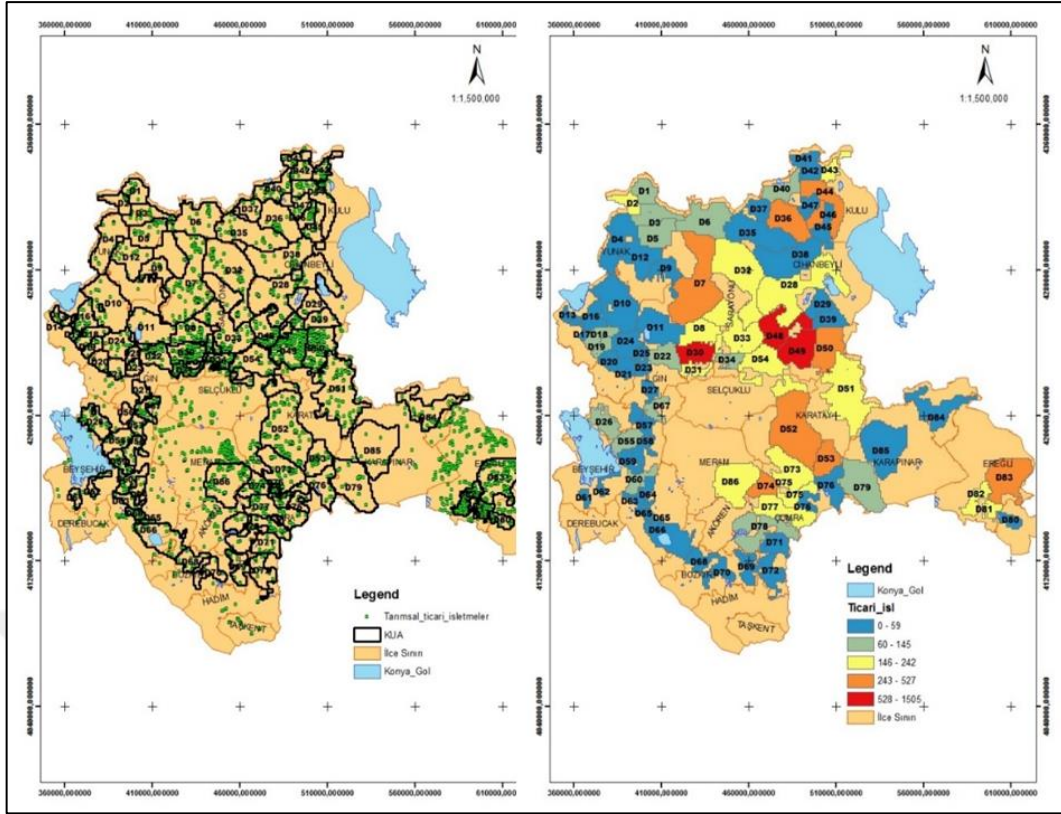
şekil 4.28. Konya kırsalında ikamet edenlerin ekonomik kalkınma isteğinin KUA alanlarına göre sınıflaması

4.3.6. Ekonomik verilerin KUA’ya tanımlaması

- Tarıma dayalı işletmelerin tanımlaması:

Kümelenme sürecinde tarımsal ağ bağlantısı oluşturulmasında ticari işletmelerin rolü bulunmaktadırdır. KKBS numarataj verilerine göre il bütününde faaliyet yürüten belirli büyüklükteki tarımsal işletme (tarımsal depo, silo, soğutma depoları, ticari işletmeler vb.) sayısı KUA alanına isabet eden tarıma dayalı işletme sayıları sınıflandırılmıştır (şekil 4.29.).

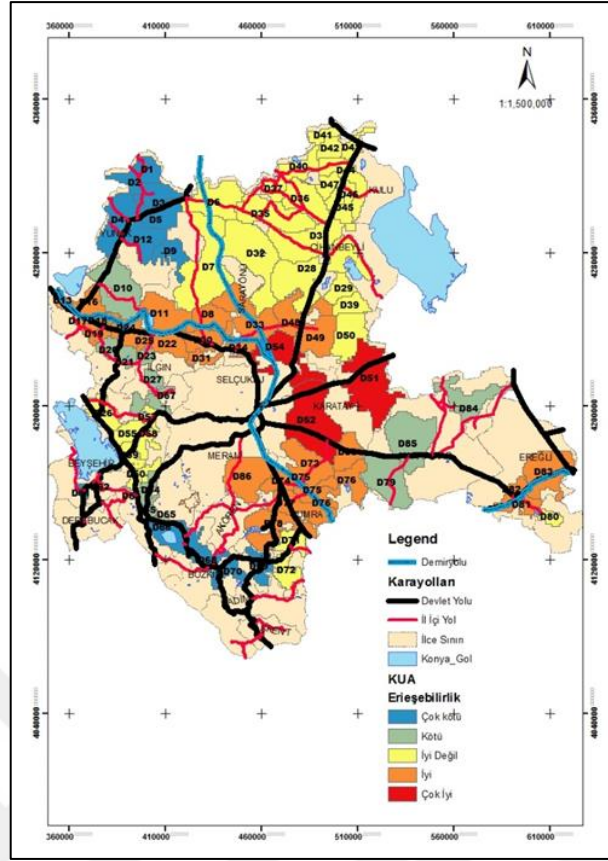

Şekil 4.29. Tarıma dayalı işletmelerinin KUA'ya tanımlanması ve sınıflandırılması

- Erişebilirliğin tanımlaması;

Tarımsal ürünlerin pazarlanması sürecinde taşıma imkan ve maliyetleri önem arz etmektedir. Erişebilirlik için, Konya ili içindeki karayolu, demiryolu, hava ve deniz limanları imkanlarıyla birlikte çevre illerdeki imkanların bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede MEVKA tarafından TR52 Bölgesi için ilçe özelinde yapılmış erişebilirlik analizi çalışması, KUA alanlarının ilçe içindeki konumları dikkate alınarak “çok kötü, kötü, iyi değil, iyi, çok iyi” şeklinde yeniden yorumlanmış ve veri sınıflandırması yapılarak haritalandırılmıştır (Şekil 4.30.).

Şekil 4.30. Erişebilirlik verilerinin KUA'ya tanımlanması ve sınıflandırılması

4.4. Potansiyel KUA'nın Tespit Edilmesi

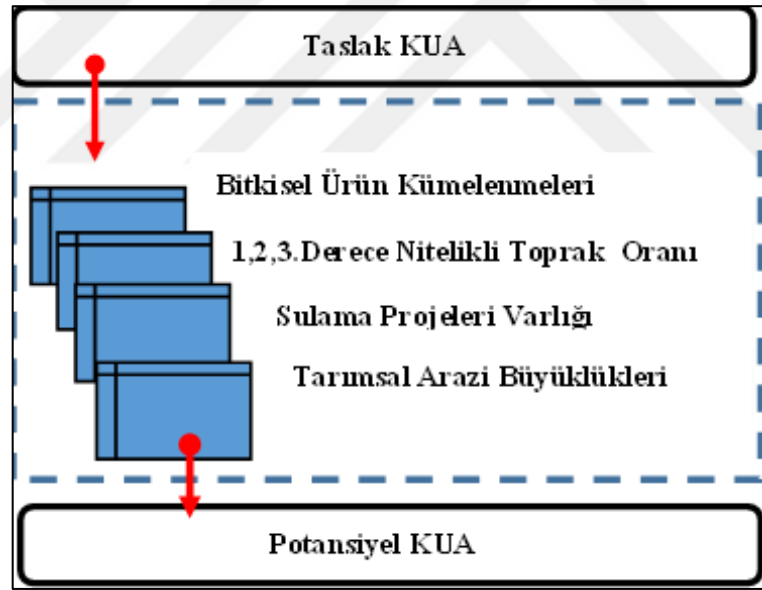
Sahip olduğu doğal ve sosyal-ekonomik kaynakların sentezlenmesi yoluyla örneklem kırsal alanda farklılaşan/öne çıkan KUA alanları kalkınma potansiyelini ifade etmektedir. Bu bölüme kadar yapılan çalışmalar özetlenirse; araştırma örneklemini üzerinde kentsel alanlar dışında kalan kırsal araziye ait tarımsal üretime konu olabilecek her 1 km² alandaki fiziksel kaynaklardan ve eşiklerden faydalanarak Districting işlemiyle 86 taslak KUA alanı elde edilmiştir. Örneklem çalışma alanından temin edilebilen fiziksel kaynaklar (nitelikli toprak sınıfları, sulama projeleri, tarımsal arazilerin işletme büyüklükleri, bitkisel üretim kümelenmeleri), sosyal kaynaklar (0-18 yaş genç nüfus varlığı, son 8 yıl içinde nüfus değişimi, kooperatiflere katılım, araştırma sahasından elde edilen niteliksel bilgiler) ve ekonomik kaynaklar (kırsal alanın erişebilirliği, tarıma dayalı ticari işletmeler) şeklinde farklılaşabilecek verilerin planlama altlığına aktarılabilmesi için gerekli olan veri derleme ve mekansal sınıflandırma işlemleri tamamlanmıştır.

Bu bölümde öncelikle fiziksel (doğal) kaynaklar ve bu kaynakların kullanımını doğrudan etkilemesi nedeniyle tarımsal işletme büyüklüğü verileri ayrıştırılmadan bir

arada kullanılması sağlanacaktır. Böylelikle Konya il bütünündeki tarımsal üretime konu olan doğal ve hukuki etkenlerin KUA üzerindeki etkinliği görülecektir. İkinci olarak her bir KUA'ya tanımlanmış sosyal ve ekonomik verilerin, doğal kaynaklarla birlikte sentez edilmesi sağlanarak, sosyal verilerin (topluma ait yeteneklerin) bitkisel üretim üzerindeki değişime etkilerinin görülmesi amaçlanmaktadır.

4.4.1 Doğal kaynaklara bağlı potansiyel KUA'nın tespiti (birinci aşama)

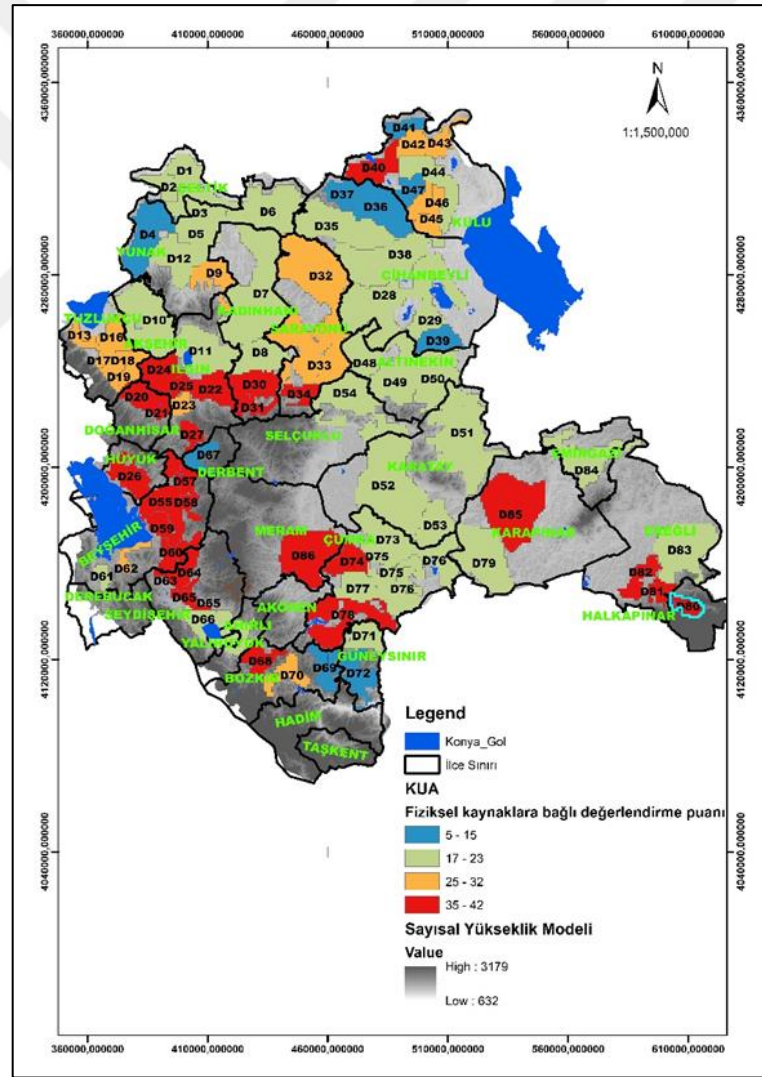
Tarımsal üretime konu edilen fiziksel kaynakların KUA üzerinde oluşturduğu farklılığı tespit ederek öne çıkanları (potansiyel taşıyanları) belirlemek amacıyla sentez işlemine tabi tutulmuştur (Şekil 4.31.). Yapay ve doğal eşiklere bağlı tasarlanan taslak 86 KUA'nın sahip olduğu farklı fiziksel kaynakların niceliksel değeri CBS'de sınıflandırılarak 50 puan üzerinden değerlendirilmiştir (Çizelge 4.12.). Tarımsal üretimi etkileyen dört kriter sentez tablosuna tanımlanarak yüksek puana sahip olan potansiyel KUA alanları tespit edilmiştir (Şekil 4.32.).

Şekil 4.31. Fiziksel kaynaklara göre potansiyel KUA'nın tespiti

Çizelge 4.12. Verimli tarımsal üretime konu edilebilecek fiziksel (doğal) kaynakların puanlaması

KUA'ya tanımlanan veriler. (İdeal KUA puanı 50 olarak kabul edilmiştir)	Mekansal Veri Sınıflaması	Puan
KUA'da Bitkisel Ürün kümelenmesi varlığı (Puan1) (Şekil 4.20.)	1	20
1-2-3.Sınıf tarım arazisi toplamının KUA'nın büyüklüğüne oranı (Puan2) (Şekil 4.21.)	1_ %1-22	2
	2_ %23-39	3
	3_ %40-50	5
	4_ %51-62	8
	5_ %63-77	10
KUA'da Sulama projesi varlığı (Puan3) (Şekil 4.22.)	1	10
Tarım Arazilerinin Ortalama Kadastral Büyüklüğü (Puan4) (Şekil 4.23.)	1161-23019	2
	23019-68889	3
	68889-318234	5
	318234-1065980	8
	1065980-1961935	10

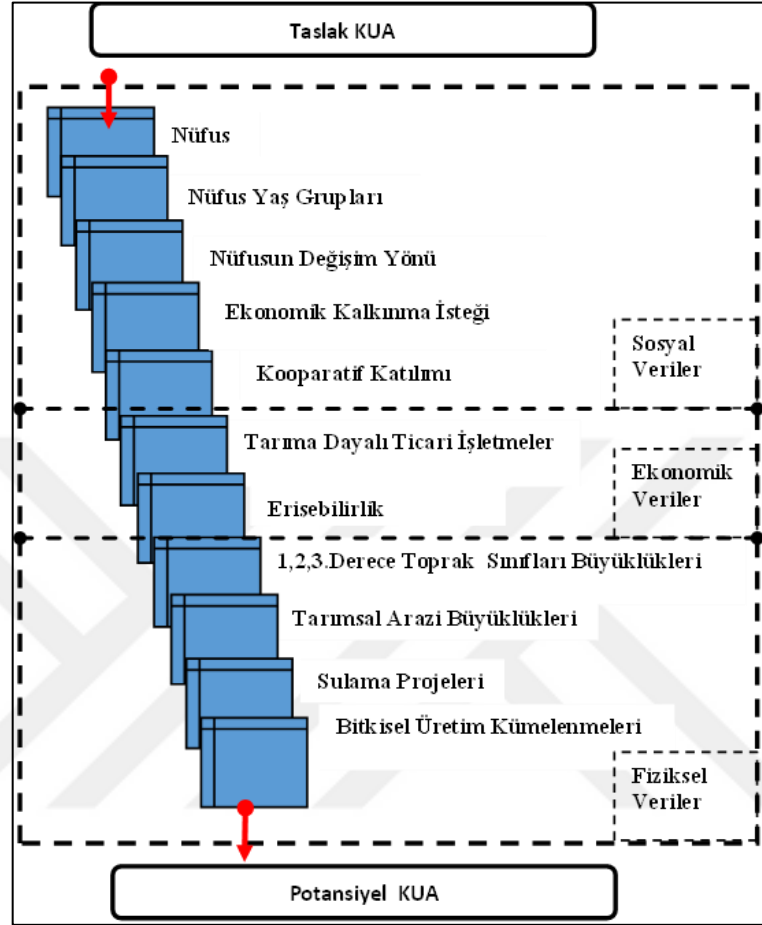
Şekil 4.32. Fiziksel kaynaklara bağlı KUA alanları puanının sınıflaması (50 puan üzerinden)

5-15 puana sahip 9 KUA'nın, (D4, D36, D37, D39, D41, D47, D67, D69, D72) ürün kümelenmesi içermediği, D36, D37 KUA hariç toprak sınıfı itibariyle yeterli büyüklükte nitelikli toprağa sahip olmadıkları, D36, D37 KUA'nın ise yeterli büyüklükte nitelikli toprak varlığı olduğu halde bölgede sulama imkanın yeterli olmadığı, ortalama tarımsal arazi büyüklüğünün oldukça parçalı arazilerden oluştuğu tespit edilmiştir. 17-23 puana sahip 31 KUA'nın, ürün kümelenmesi içermediği, toprak sınıfı ve sulama projesi varlığının yeterli olmasına karşın arazi parçalılığının fazla olduğu, bu bölgelerde su ve toprak varlığına rağmen mirasa bağlı mülkiyet hukukunun üretimi olumsuz etkilediği değerlendirilmiştir. 25-32 puana sahip 16 KUA'nın 14'ünün ürün kümelenmesi içerdiği, toprak niteliği itibariyle verimli arazi büyüklüğünün yeterli olduğu, sulama imkanlarının, ve arazi parçalılığının D9 ve D32 KUA dışında uygun olmadığı değerlendirilmiştir. D9 ve D32 KUA (Sarayönü-Kadınhanı ilçeleri içinde) yeterli tarımsal işletme büyüklüğü, uygun sulama imkanı ve nitelikli toprağa sahip olması nedeniyle özel bir planlama yaklaşımı göstererek tarımsal kümenlemeyi filizlendirecek yönetsel politikalar uygulanabilecek potansiyel KUA oldukları tespit edilmiştir. 35-42 puan değerine sahip 26 KUA'nın ürün kümelenmesi olmasına karşın, KUA'nın tamamında tarımsal işletme büyüklüğün yeterli olmadığı, çoğunluğu meyve üretimine yönelik kümelenmeyi ifade eden ürün yığınlaşmalarının bir süreç içinde mülkiyet kaynaklı nedenlerle gelecekte üretime yönelik bir tehdit oluşturacağı değerlendirilmektedir. Sonuç olarak fiziksel kaynaklara bağlı olarak oluşturulan 86 KUA'nın doğru bir yönetim aracılığıyla birlikte ele alınması halinde 28 adedinin potansiyel taşıdığı tespit edilmiştir.

4.4.2. Sosyal ve ekonomik verilerin tanımlanması (ikinci aşama)

Kavramsal çerçevenin belirlendiği kaynak araştırması bölümünde, kalkınmaya yönelik farklılıklarının fiziksel kaynaklar kadar, fiziksel kaynaklara sahip olan toplumun özelliklerine bağlı olarak değişkenlik gösterdiği açıklanmıştır. Bu yaklaşımın örneklem arazi üzerinde test edilmesi, KUA üzerinde oluşturduğu farklılığı tespit ederek öne çıkan potansiyel KUA'yı belirlemek amacıyla seztez işlemi yapılmıştır (Şekil 4.33.). Bunun için ilk olarak 86 KUA için yorumlanan "ekonomik kalkınma isteği" bilgisi işlemlendirmeye tabi tutulmuş, işlemlendirilen bu veriler CBS'de sınıflandırılarak puanlanmıştır. İkinci olarak sahip olunan farklı sosyal ve ekonomik verilere bağlı olarak 86 KUA CBS'de sınıflandırılarak 100 üzerinden puanlanmıştır. Sosyal sermayenin işlemlendirilmesine yönelik Tüysüz (2017), Bathelt ve Schuldt (2008)'in çalışmalarından

da esinlenerek belirlenen dört sosyal ve iki ekonomik kriterler, önceki bölümde belirlenen fiziksel kriterlerle birlikte sentez tablosuna tanımlanmıştır (Çizelge 4.13).

Şekil 4.33. Taslak KUA'nın potansiyel KUA'ya dönüştürülmesi

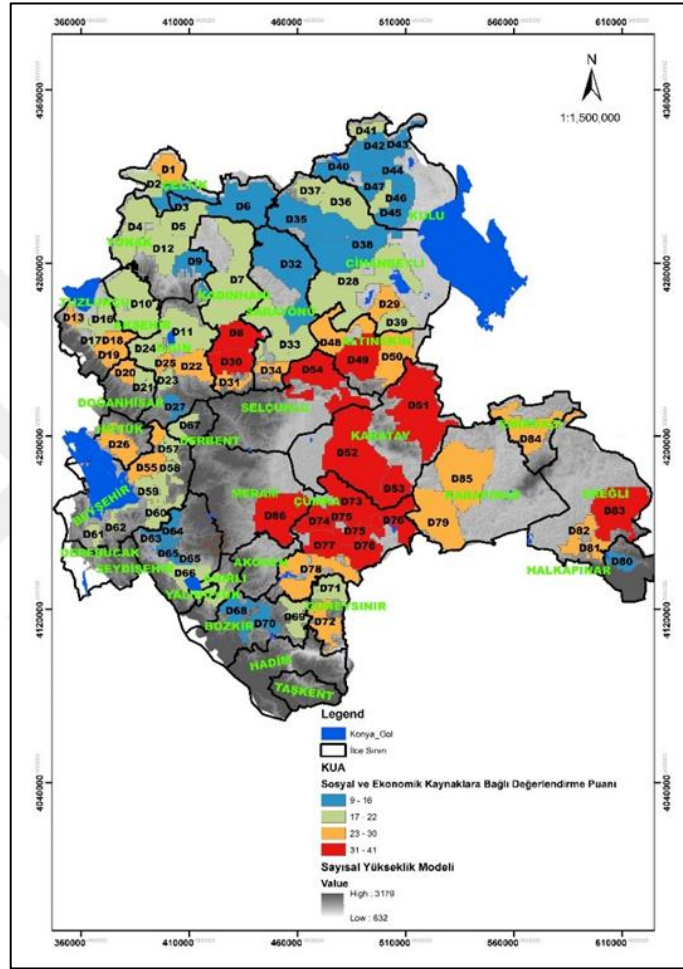
Çizelge 4.13. Potansiyel KUA tespitine yönelik fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin puanlaması

Fiziksel Kriterler	Sınıflama	Puan	Ekonomik Kriterler	Sınıflama	Puan
Toplam Puan (50)			Toplam Puan (15)		
KUA'da Bitkisel Ürün Kümelenmesi Varlığı (Puan 1) (Şekil 4.20.)	1	20	Tarıma Dayalı Ticari İşletme Sayısı (Puan 5) (Şekil 4.34.)	0-59	1
				60-145	1
				146-242	2
				243-527	3
1-2-3.Sınıf Tarım Arazisi Toplamının KUA'nın büyüklüğüne oranı (Puan 2) (Şekil 4.21.)	1_ %1-22	2	Erişebilirlik (Puan6) (Şekil 4.24.)	Çok Kötü	2
				Kötü	3
				Orta	5
				İyi	8
			Çok İyi	10	
	3_%40-50	5	(İdeal KUA puanı 100 olarak kabul edilmiştir)		
	4_%51-62	8			
	5_%63-77	10			
KUA'da Sulama Projesi Varlığı (Puan 3) (Şekil 4.22.)	1	10			
Tarım Arazilerinin Ortalama Kadastral Büyüklüğü (Puan 4) (Şekil 4.23.)	1161-23019	2			
	23019-68889	3			
	68889-318234	5			
	318234-1065980	8			
	1065980-1961935	10			

Sosyal Kriterler	Sınıflama	Puan
Toplam Puan (35)		
Genç Nüfus 0-18 Yaş Grubu (Şekil 4.24.) (Puan 7)	1_%12-19	2
	2_%20-25	3
	3_%26-29	5
	4_%30-32	8
	5_%33-37	10
Son 8 Yılda Nüfus Değişimi (2012-2020) (Şekil 4.25.) (Puan 8)	Nüfusu Azalanlar	0
	Nüfusu Sabit Kalanlar	1
	Nüfusu Kısmen Artanlar	3
	Nüfusu Artanlar	5
KUA Kooperatif Ortaklık Sayısı/KUA Nüfusu (Şekil 4.26.) (Puan 9)	Kooperatif Katılımı Neredeyse Yok	1
	Kooperatif Katılımı Çok Az	3
	Kooperatif Katılımı Az	5
	Kooperatif Katılımı İyi	8
	Kooperatif Katılımı Çok İyi	10
Ekonomik Kalkınma İsteği (Şekil 4.27.) (Puan 10)	Ekonomik Kalkınma Talebi	0
	Ekonomik Kalkınma Talebi	5
	Ekonomik Kalkınma Talebi	8
	Ekonomik Kalkınma Talebi	10

Çizelge 4.13.'de belirlenen kıstaslara göre oluşturulan puanlar çalışma kapsamında oluşturulan 86 taslak KUA'ya tanımlanmıştır (EK-7). Buna göre sosyal ve ekonomik verilere göre oluşturulmuş sınıflama haritası şekil 4.34.'de doğal (fiziksel), sosyal ve ekonomik verilerin birlikte senteziyle elde edilen sınıflandırma haritası şekil 4.34.'de gösterilmiştir.

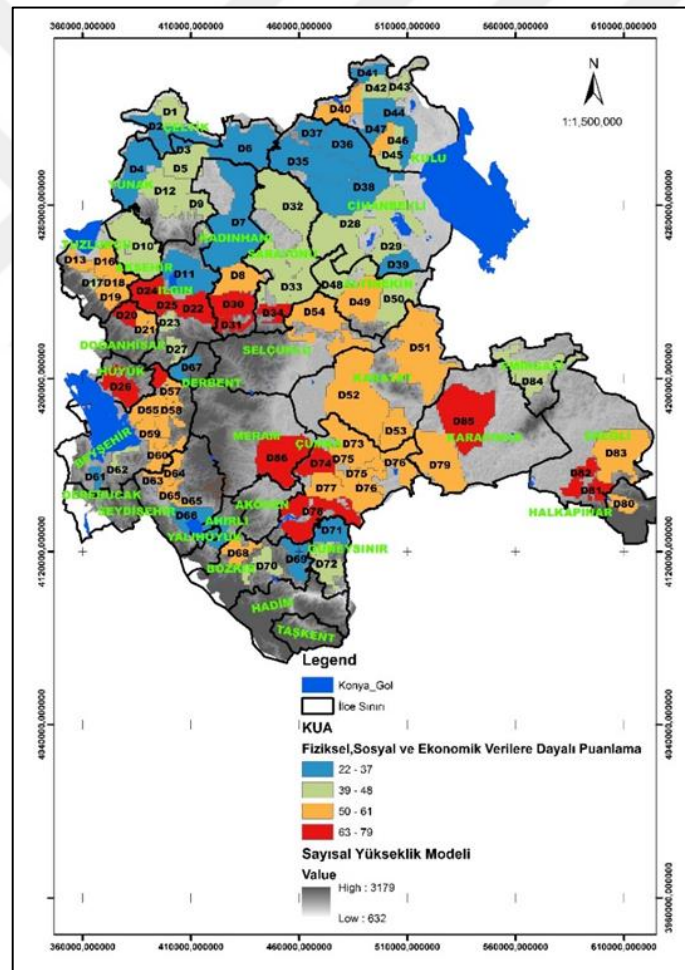

Şekil 4.34. Sosyal ve ekonomik verilere bağlı sentez puanı sınıflaması (50 puan üzerinden)

22-37 puana sahip 19 KUA'nın, herhangi bir ürün kümelenmesine sahip olmadığı, ancak D7, D71, D67, D61, D11, D39, D37, D41, D69 KUA'da genellikle sosyal ve ekonomik verilerin yüksek puana sahip olmasına karşın fiziksel kaynaklar itibariyle yetersiz olduğu, bu durumun gelecekte göçlere neden olabileceği değerlendirilmektedir. D47, D35, D3, D38, D4, D11, D2 KUA'da ise genellikle fiziksel kaynaklar itibariyle uygun olmasına karşın sosyal ve ekonomik verilerin uygun olmadığı görülmektedir. Bu iki grupta işletme büyüklüğünün (mülkiyet yapısının) yeterli olmaması ortak sorun olarak

öne çıkmaktadır. D41, D37, D39, D69, D7, D71 KUA dışında, KUA göç vermektedir. Bu grupta D4 (Yunak ilçesinde) dışında KUA'da ekonomik kalkınma isteği bulunmamaktadır. KUA köylerinde yurt dışı ikametinin fazla olması ve tarım dışı gelirin bulunması neden olarak görülebilir. D47 KUA alanı (Kulu ilçesinde) ise tarıma uygun toprak niteliğine karşın sulama projesinin bulunmadığı, tarımsal ekonomik kalkınma talebinin bulunmadığı, kooperatifleşmeye katılımın olmadığı, son 8 yıl içinde sürekli nüfus kaybettiği, KUA alanın potansiyel değerini düşürürken, aynı ilçe içinde kalan D44 toprağı yeterli olmasına, sulama projesi bulunmasına karşın, sürekli nüfus kaybetmektedir. 22-37 puana sahip 19 KUA'nın yetersizliği bu şekilde özetlenebilir (Şekil 4.35.).

Şekil 4.35. Fiziksel, sosyal ve ekonomik kaynaklara bağlı sentez puanı sınıflama haritası (100 puan üzerinden)

39-48 puanlı 21 KUA'nın D70, D23, D62, D27, D42, D17, D43, D45 kümelenme potansiyeli bulunmasına karşın işletme büyüklükleri yeterli değildir. Ayrıca D23, D62, D42, D17, D43 KUA'nın toprakları yeterli olmasına karşın sulama projesi yoktur. Bu iki KUA grubunun ortak en büyük sorunları son sekiz yıl içinde nüfus kaybetmeleridir. D23, D1, D72, D70, D10 KUA alanları ekonomik kalkınma isteği bulunan ancak ortalama tarımsal işletme büyüklüklerinin az olması (mirasla intikale bağlı hisseleşme sorunu) nedeniyle KUA puanları yetersizdir. D12 KUA alanı (Yunak ilçesinde) birinci derecede tarım toprağında sahip olması ve sulama projesi varlığı, yeterli düzeyde genç nüfus bulundurmasına karşın ekonomik kalkınma isteğinin bulunmaması, tarım arazilerinin parçalılığı, tarımsal ticari işletmelerin yetersizliği, erişebilirlik yönüyle potansiyel puanı yeterli düzeyde değildir. Aynı doğal kaynaklara sahip olan D8 KUA alanı (Sarayönü ilçesinde) kooperatife katılım ve ekonomik kalkınma talebinin (sosyal kaynak-müteşebbislik) güçlü olması KUA potansiyel puanını yükseltmiştir. İlgili KUA'da tarımsal ürün yığılması bulunmamaktadır. Ancak bu gruptaki KUA'lar sahip olduğu sosyal ve fiziki faktörler desteklenmesi halinde bir yığılma potansiyelini de barındırmaktadır. Bu grupta fiziksel ve sosyal yeterliliği bulunan erişebilirliği yüksek KUA'nın bulunmasına karşın temel sorun mülkiyetin parçalı yapıda olmasıdır.

50-61 puanlı 31 KUA'nın D15, D57, D60, D64, D19, D65, D68, D46, D13, D16, D80, D40, D14 ürün kümelenmesi bulunmaktadır. Toprak niteliği genellikle iyi durumda ve sulama projeleri bulunmaktadır. Ekonomik kalkınma isteği bulunmakla birlikte işletme büyüklükleri yetersizdir. D49 tarıma dayalı ticari işletmeleri yeterli, kümelenme olmadığı halde fiziksel kaynakları ve sosyal yapısı gelişmeye uygun olmasına karşın göç vermektedir. Bu grubun fiziksel ve sosyal kaynakları yeterli düzeydedir, temel sorun son sekiz yılda göç verilmesi ve tarımsal işletme büyüklüklerinin yeterli olmamasıdır. 63-79 puanlı 15 KUA'nın tamamında tarımsal kümelenme bulunmaktadır. Bu kümeler sosyal, ekonomik ve fiziksel olarak yeterli kaynaklara sahiptir. Bu grubun fiziksel ve sosyal kaynakları yeterli düzeydedir, temel sorun son sekiz yılda göç verilmesi ve tarımsal işletme büyüklüklerinin yeterli olmamasıdır. Potansiyel KUA tespitine yönelik sosyal, ekonomik ve fiziksel verilerin sentez edilmesi yoluyla, 50-61 puanlı ve 63-79 puanlı toplam 46 KUA'nın potansiyel taşıdığı değerlendirilmektedir.

5. TARTIŞMA

Çalışmada gerçekleştirilen analizler sonucunda, hipotezlere zemin oluşturan temel sorulara cevaplar üretilmiştir. Bu çerçevede, mekansal planlama, sürecinin kırsal alan özelinde kurumsal ekonomik coğrafya ve ilişkisel ekonomik coğrafyanın üzerinde durduğu kalkınma/yatırım ortamının oluşmasına aracılık edebilirliği öncelikle tartışılmıştır. Diğer taraftan, Türkiye’de ÇDP kararlarının kırsalın fiziksel, ekonomik ve sosyal yapısına özelleşmiş tarımsal üretim planlamasına bağlı olarak farklı yatırım, destek ve uygulama hükümleri içeren kanun niteliğinde ortak kurumsal altlıklara evrilerek kırsalın sorunlarını farklı bir perspektiften ele alarak planlama pratikleriyle sorunların çözüme kavuşturulabileceği tartışılmıştır. Bu çerçevede, kırsal alanda tarım arazilerinde miras hukukuna aykırılık teşkil etmeden üretim temelinde re’sen kullanım hakkı veren, kamulaştırma, planlama ve uygulama yetkisine haiz çatı tüzel kişilikler ve kurumsal yapıların kurgulanmasına yönelik yeni bir yönetim modellerinin tartışılması kaçınılmaz olacaktır. Dolayısıyla, kırsal alanlarda Türkiye’nin kendine özgü fiziki, sosyal, ekonomik ve siyasi farklılıklarına uygun, esnek yönetim anlayışına sahip ilişkisel ekonomik coğrafyanın üzerinde durduğu devlet, sivil toplum ve üreticilerin iş birliği yaptığı yasal statüye sahip tarımsal üretime yönelik örgütsel yönetimlerin oluşturulması yönünde gayretlerin gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

5.1. Mekansal Planlamanın Ana Aktörü Olarak Kırsal Alan

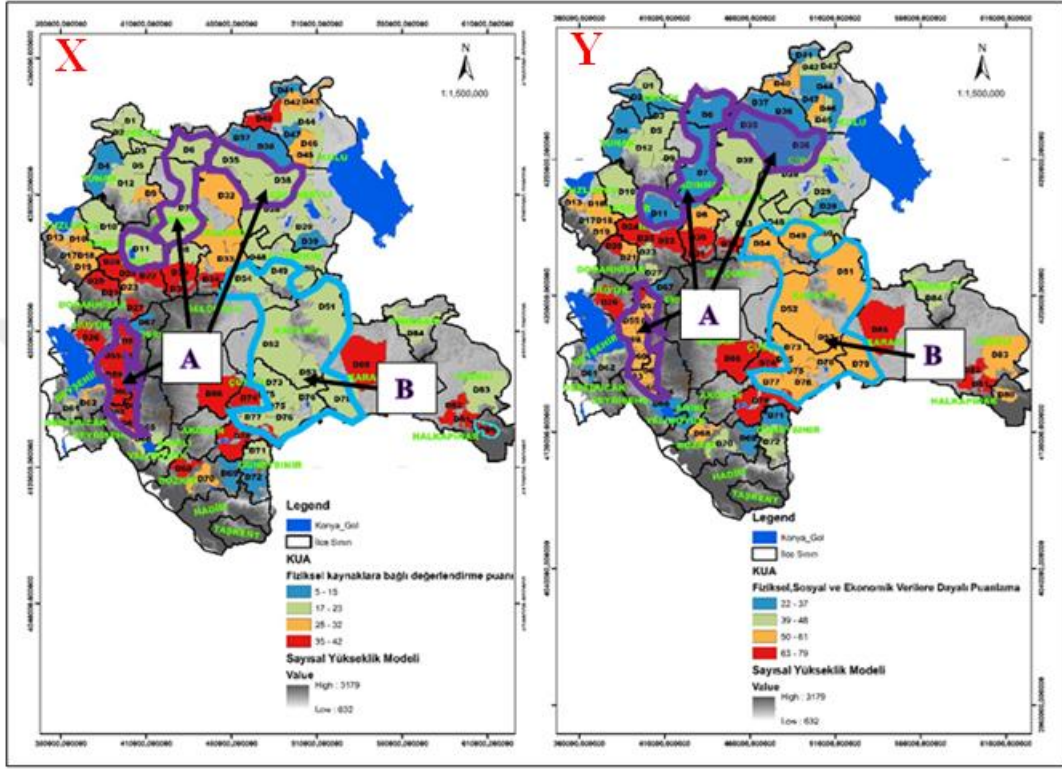
Kırsal kalkınma literatüründe yapılan araştırmalarda genellikle ekonomik olarak kalkınmış ülke/bölge/yerleşim örnekleri verilerek, ekonomik kalkınma sürecinin sonucuna değinilmekte, ekonomik kalkınma sonucunun oluşmasına neden olan faktörler araştırılmakta, farklı coğrafyalara özgü bir kalkınma başarısı veya başarısızlığına neden olan faktörlerin üzerinde durulmaktadır (OECD, 2009; Mendez, 2017). Bu tezde araştırılan temel konu ise ekonomik kalkınmaya konu olmamış herhangi bir coğrafyada kalkınmaya yönelik ideal şartların, mekansal planlamanın aracılık ettiği yönetsel bir süreç içinde oluşturulmasının mümkün olup olamayacağına yöneliktir.

Bir bölgenin sosyo ekonomik gelişimi, fiziksel özellikler kadar bölge içinde faaliyet gösteren toplumun sosyal özelliklerine de bağlıdır. Bu özelliklerin arazi üzerinde

sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya yönelik karara dönüştürülebilmesi, mekanın yerine göre farklılaşan kararlara bağlı olarak ekonomik değerinin değişime uğradığını esas alan uygulama kılavuzlarına dönüşmesi gerekmektedir. Her bir lokasyonda dinamik bir şekilde değişen mekanın tüm boyutlarıyla ele alınabilmesi ancak mekânsal planlamanın yöntem ve araçlarıyla mümkün olmaktadır (Dalal-Clayton ve ark., 2003; Singh, 2019; Kaygalak, 2020). Tezin kuramsal çerçevesinde mekansal planlamayı kalkınma kavramı üzerinden ele alan bu yaklaşım nedeniyle, 41001 km² büyüklüğe sahip Konya ilinin tarımsal üretime konu edilen “mekanın” farklılaşmasını, kırsal alana ait fiziksel ve sosyal verileri her 1 km² içinde (GRID alanlar) mekansal planlamaya ait yöntemlerle ele alınması temelinde araştırmanın yürütülmesini sağlamıştır. Hukuki sınırlandırıcılar olmaksızın özel üretim alanların belirlenmesine yönelik yöntem geliştirilmiştir. Böylelikle Çubuk (2010)’un sınırlara (eşiklere) bağlı olarak tarif edilen sorunlar yerine tüm arazinin planlanarak bütünleştirilmesi, yerleşim yeri olup olmadığına bakılmaksızın birbirleri arasında ilişkileri bulunan fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin bir arada sentezlenmesi ve tarımsal üretimin planlama deseninin de bulunduğu, ülke bütünü mekansal planlamaya konu edilerek ayrıştırılabileceği temelinde kalkınma politikalarına konu edilebileceğine yönelik yaklaşımı doğrulanmıştır.

Bu araştırmaya özgün izlenen yöntem ile kırsal alanın bölge/havza sınırlarının da altında ekonomik sosyal ve fiziksel anlamda farklılaşan mekansal ayrışımaya sahip olduğu, sınırlara bağlı bir kalkınma yaklaşımı yerine bu ayrışımın yapay sınırlara odaklanmayan, araziye yerleşim alanı veya yerleşim alanı dışı ayrımı gözetmeksizin bir bütün olarak ele alınmasıyla mümkün olabileceği, bu yeteneğin ise sadece mekansal planlama bilimine ait yöntemlerle sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Fiziksel mekanın ekonomik değerinin değişim göstermesi kadar fiziksel mekanı kullanan toplumun niteliklerinin de kalkınmayı destekler mahiyette olması gerekmektedir. Bu kuramsal yaklaşım, tez içinde fiziksel kaynak temelinde oluşturulan KUA alanlarına, Konya saha araştırmalarından elde edilen (sosyal) niteliksel bilgilerin niceliksel bir veriye dönüşümünün (niteliksel bilgilerin işlemlendirilmesi) sağlanmasına bağlı olarak CBS içinde kullanılması, fiziksel ve mülkiyet esaslı verilere ilave olarak sosyal ve ekonomik verilerin de bir arada değerlendirmesi ile mümkün olmuştur. Böylelikle fiziksel kaynaklara bağlı oluşturulan KUA’nın sosyal kaynakların etkisine bağlı değişimi deneyimlenmiştir. Araştırmanın CBS uygulaması bölümünde, Konya il bütününde kırsal mekanın fiziki planlanmasıyla 86 potansiyel KUA alanı elde edilmiştir. Analiz aşamasında da ifade edildiği gibi, sadece

fiziksel kaynaklara bağlı planlamayla oluşturulan 86 KUA ile fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin bir arada sentezenerek elde edilen KUA'nın karşılaştırması yapılarak mekansal veriler ile sosyal verilerin bütünleştirilmesine bağlı yeni ekonomik mekanların nasıl farklılaşacağı ortaya konulmuştur (Şekil 5.1.).

Şekil 5.1. Mekansal veriler ile sosyal ve ekonomik verilerin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan yeni ekonomik mekanlar

Tarımsal üretime konu edilen temel fiziksel kaynakların potansiyel KUA alanını belirlemede etken olduğu, ancak Şekil 5.1.'de (X) fiziksel kaynaklar yönüyle iyi durumda olan (üst kategoride yer alan) örnek "A" bölgelerindeki KUA'nın, sosyal ve ekonomik verilerin (Y) senteze dahi edilmesiyle değer kategorisinin düştüğü (Şekil 5.1.b.) tespit edilmiştir. Şekil 5.1.'de görüldüğü üzere, fiziksel kaynak puanlaması yönüyle (birinci kategoriye nispeten) daha düşük kaynaklara sahip olan 2. kategorideki örnek "B" bölgesindeki KUA'nın sahip olduğu sosyal ve ekonomik verilerin senteze dahil edilmesiyle potansiyel değerinin yükseldiği (Y) görülmektedir. Bu durum sosyal kaynakların özellikle fiziksel kaynaklara bağlı kalkınma potansiyelini artırabileceği veya azaltılabildiğini göstermektedir.

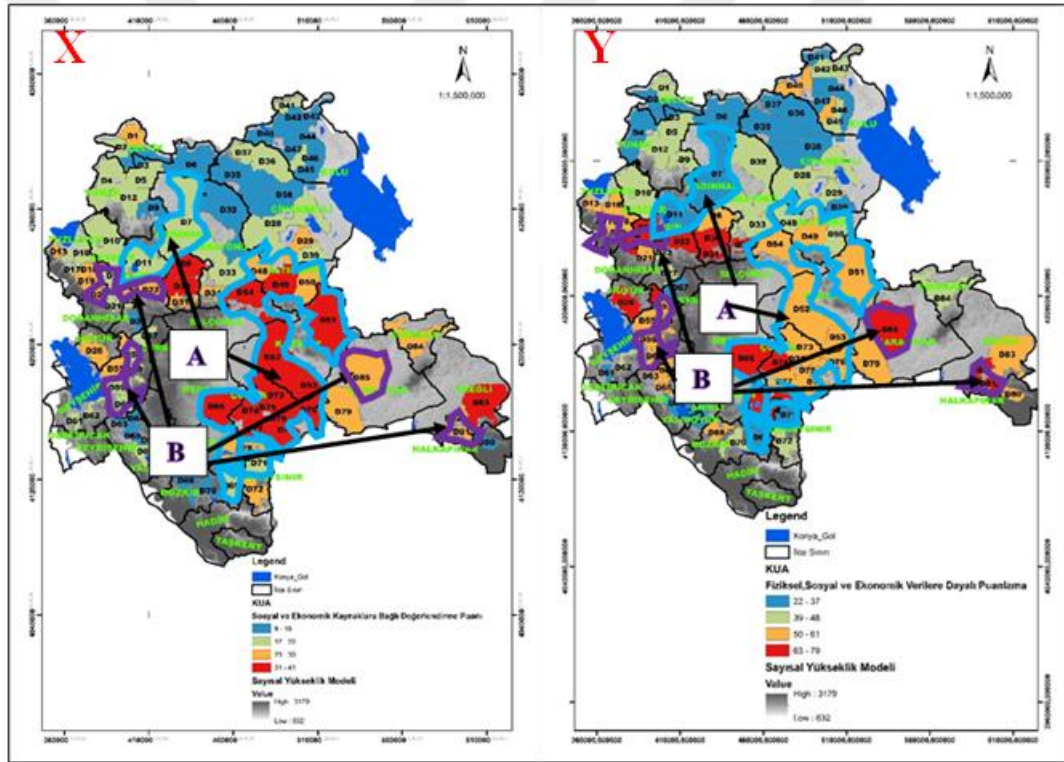
Fiziksel kaynakların iyi olmasına karşın, sosyal kaynakların KUA üzerindeki iki yönlü etkinliği kalkınmaya yönelik çalışmalarda, fiziksel mekanın düzenlenmesi kadar fiziksel mekanın kullanıcısı olan toplumdaki sosyal sermaye birikiminin (tez çalışması içinde işlemlendirilen ve diğer tüm sosyal verilerle birlikte temsil edilen) etkinliğini göstermektedir. Bu durum Singh (2019)'in bir bölgenin sosyo ekonomik gelişiminin fiziksel özellikler kadar bölge içinde faaliyet gösteren toplumun sosyal özelliklerine de bağlı olduğu, bu özellikleri birlikte değerlendirerek arazi üzerinde karara dönüştürülebilmesinin ancak mekânsal planlamanın yöntem ve araçlarıyla ele alınabileceğine dair yaklaşımını doğrulamaktadır.

KUA alanlarının kimilerinde toprak sınıfı yüksek olduğu halde sulama projesinin olmadığı, toprak sınıfı düşük olan yerlerde ise sulama projelerinin bulunduğu görülmektedir. Akşehir, Doğanhisar, Hüyük, Ereğli bölgesinin fiilen meyve yığınlaşma bölgesi olduğu da dikkate alındığında, buralarda yapılacak uygun örgütlenmelerle kırsal mekanın ekonomik değeri artırılabilir. Özellikle tahıl ve endüstriyel ürünlerin tarımsal destekler nedeniyle Konya il genelinde bir yığınlaştırma göstermeden neredeyse her bölgede üretildiği göz önüne alındığında, bu ürün grubunun üretildiği uygun koşul ve yönetimlerin oluşturulabileceği ve KUA'ya dönüşebilecek potansiyellerinin değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Halfacree (1993)'in özellikle mekanı önemli bir ekonomik kaynak olarak nitelendiği yaklaşımlarını referans alarak bir değerlendirme yapıldığında, tarımsal üretimin toprak, iklim, su gibi fiziksel etmenlere bağlı olduğu ve Konya coğrafyasının da bu anlamda çok sayıda fiziksel (uygun toprak sınıfı-sulama imkanları-iklim vb) olanağa sahip olduğu düşünüldüğünde, bu potansiyellerin uygun insan kaynağı ve sosyal sermaye birikimiyle değerlendirilerek planlanması bir zorunluluk olarak değerlendirilmelidir. Örneğin yapılan analiz sonuçlarında belirlenen KUA D30, D34, D52, D54, D73, D74, D78, D84, D86 gibi alanlarda (Çumra, Altınekin, Karatay, Meram, Karapınar, Akşehir ve Ereğli kırsalı) kooperatif algısının iyi olduğu ve buna bağlı üretimin artmasına yol açtığı gözlemlenirken, KUA D47, D48, D77, D76, D79, D83 gibi alanlarda (Emirgazi, Cihanbeyli, Güneysınır, Çumra, Ereğli, Kulu, Yunak kırsalı) uygun fiziksel etmenlere rağmen üretimin sınırlı düzeyde yapıldığı gözlemlenmiştir. Tarımsal üretim yönüyle eksiklikleri bulunmakla birlikte toplulaştırma yapılan kırsaldaki insanların arazilerinin düzenlenmesinden memnun oldukları ve toplulaştırma öncesinde arazileri boş dururken toplulaştırma sonrasında tarlasını icara vererek üretim yapılmasının sağladığı

görülmüştür (Altınekin ve Karatay kırsalı). Aslında, planlama sayılmayacak bir düzenlemenin dahi tarımsal arazinin ekonomik değerini değiştirdiği gözlemlenmiştir. Bu örnek mekanın düzenlemeye konu edilerek ekonomik değeri değişeceğine dair kuramsal yaklaşımın mekanın fiziksel boyuttaki düzenlemelerin dahi ekonomik değerini değiştirdiğini doğrulamaktadır.

Araştırmaya konu edilen örnek alan sadece sosyal ve ekonomik kaynaklar yönüyle incelendiğinde sosyal ve ekonomik kaynakların nitelikli olduğu birinci kategoride yer alan KUA'nın "A" bölgelerinde, fiziksel kaynaklar (Y) nedeniyle potansiyel değerinin düştüğü veya "B" bölgelerindeki gibi yükseldiği KUA bölgeleri bulunmaktadır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Sosyal ve ekonomik verilerin senteziyle elde edilen sınıflama ve fiziksel verilerin sosyal ve ekonomik verilerle birlikte değerlendirildiği harita

Bu durum kalkınmaya yönelik yaklaşımlarda fiziksel mekanın sosyal mekan üzerinde, sosyal mekanın da fiziksel mekan üzerinde birbirini pozitif veya negatif yönde etkileri bulunduğunu göstermektedir. Araştırma bulgularının doğal (fiziksel), sosyal ve ekonomik kaynaklarla elde edilen bütünsel bulgularla birlikte incelendiğinde her KUA alanının farklı potansiyele sahip olduğu, örneğin D12 KUA alanı (Yunak ilçesinde)

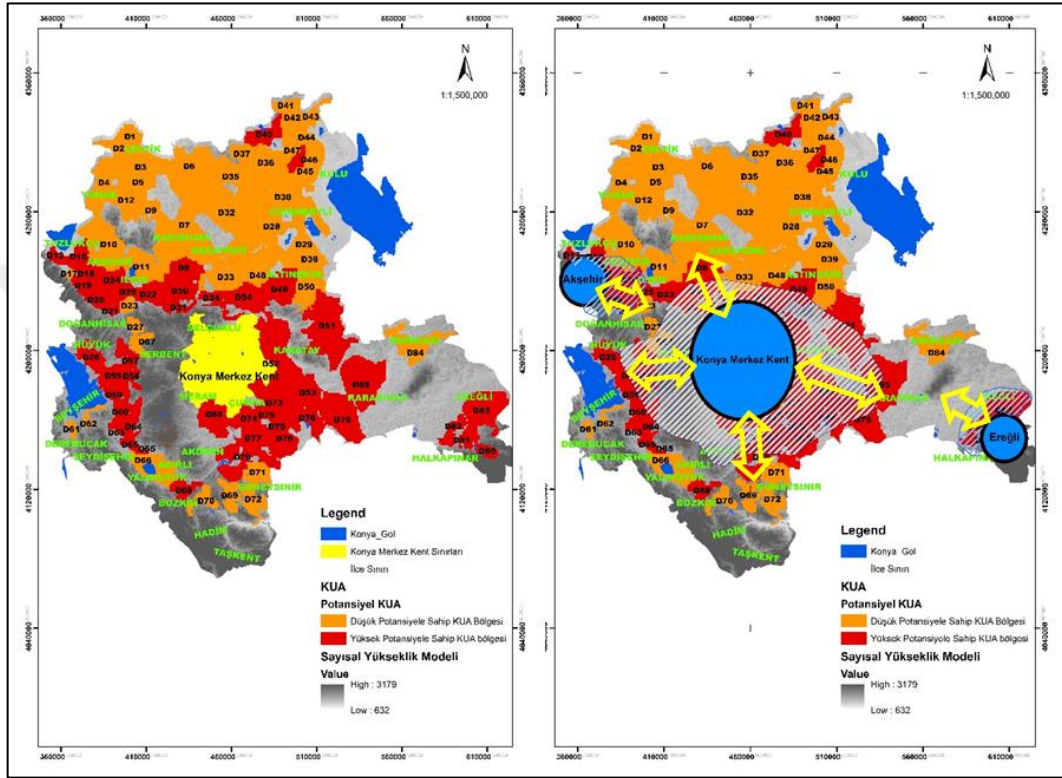
birinci derecede tarım toprağında sahip olmasına ve sulama projesi varlığına, yeterli düzeyde genç nüfus buldurmasına karşın, insanların ekonomik kalkınma isteği, tarım arazilerinin parçalılığı, tarımsal ticari işletmelerin yetersizliği, erişebilirlik yönüyle potansiyel puanı yeterli düzeyde çıkmamıştır. Ancak aynı fiziksel özelliklere sahip olan D8 KUA alanı (Sarayönü ilçesinde) kooperatife katılım ve ekonomik kalkınma talebinin (ekonomik kalkınma isteği) güçlü olması KUA potansiyel puanını yükseltmiştir. İlgili KUA alanında tarımsal ürün yığılması bulunmamaktadır. Ancak bu durum tek başına yeterli değildir. KUA'nın sahip olduğu sosyal ve fiziki faktörlerin desteklenmesi halinde kümelenme potansiyelinin oluşabileceği düşünülebilir.

Beşeri sermayenin oluşturduğu mekanın tarımsal üretime yönelik (çilek üretimi gibi) bilinçlendirme eğitimine tabi tutulmaları halinde üretimde değişim yaşandığı gözlemlenmiştir. Doğanhisar ve Hüyük ilçelerinde özellikle Konya İl Özel İdaresinin 15 yıl önce başlattığı rehberlik, fide desteği vb faaliyetlerin çiftçinin farklı tarımsal ürünlerden para kazanabileceğini de göstermiştir. Halen KOP desteği alınarak Büyükşehir Belediyesince planlı bir şekilde yürütülen çilek fidesi, sulama borusu, bağ askısı aparatı, çiftçi eğitim ve destekleme faaliyetleri tarımsal destek faaliyetlerinin çiftçi üzerindeki etkilerini somut olarak göstermiştir. Bu ilçelerin geçim kaynakları tahıl ürünleriyle birlikte meyve üretimine kaymıştır. Ayrıca Hadim, Ereğli ve Akşehir bölgesinde yurt dışına pazarlama potansiyeli olan kirazın bilinirliğinin artırılmasına yönelik yapılan bilinçlendirme ve tarım il müdürlükleri ve yerel yönetimler tarafından yapılan eğitim faaliyetleri de etkili olmaktadır.

O halde mekan bir düzenlemeye konu oluyorsa, sadece fiziksel olarak değil bulunduğu toplumun da düzenlenmesine (geliştirilmesine) ihtiyaç bulunmaktadır. Bu noktada uygun coğrafi konum ve doğal kaynaklara rağmen avantajlı olan kimi bölgeler üretim ve kalkınma yönüyle geri kalırken, doğal kaynaklar açısından dezavantajlı olan kimi bölgelerin uygulanan farklı politikalar ve sahip olduğu sosyal sermaye nedeniyle ekonomik gelirlerinin diğer bölgelere kıyasla daha fazla olabilmektedir (Gallup ve ark., 1999; Lawson, 2007; Çekiç, 2009). Bu çerçevede, örneklem alana kırsalın kalkınmasına mekansal planlama perspektifiyle bakıldığında plan hükümlerinin sadece tarımsal arazilerin düzenlenmesini içerdiği bir yaklaşımın yeterli ve doğru olmayacağı açıktır. Tarımsal arazinin kullanıcısı olan toplumda bulunan ve ekonomik coğrafya literatüründe gömülülük şeklinde ifade edilen kavramın tarihsel bir süreç içinde geliştirilmesini içeren politika bütünüyle birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu noktada Torre ve Wallet

(2016)'in ekonomik gelişimin tarihsel, sosyal ve kurumsal bağlamlarla ilişkisi bulunduğu, ekonomik değerın mekan üzerinde etkinliğini faaliyetin yürütüldüğü fiziki yer, alım ve satıma konu olan taşınmaz, toplumun değer ve koşullarını belirleyen mekansal süreçler olduğu, ancak böylelikle ekonomik kalkınma farklılıklarını izah edilebildiğine dair görüşler doğrulanmaktadır.

Şekil 5.3. Konya İl bütününde yüksek ve düşük potansiyele sahip KUA bölgeleri

Çalışmada Moran I kümeleme analiziyle, Konya genelinde tespit edilen bitkisel üretimin kümelendiği KUA alanlarının ekonomik kalkınma isteği ve kooperatifleşme katılımına sahip olması halinde KUA potansiyel puanlarının arttığı, erişebilirlik gibi pazarlamaya yönelik ekonomik faktörlerin uygun olması halinde bu puanların daha fazlaştığı görülmektedir. Şekil 5.3..'de görüleceği üzere fiziksel, sosyal ve ekonomik verilerin sentezi yoluyla elde edilen Konya il bütününde yüksek potansiyele sahip KUA bölgesinin özellikle Konya merkez kent ve yakın çevresinde olduğu görülmektedir. Bu durum merkez kente yakın kırsal alanların tarımsal ağ bağlantısını oluşturarak, tarımsal kümelenme potansiyeli taşıyan fiziksel, sosyal ve ekonomik alt yapıyı taşıyabileceğini göstermektedir. Bu durum Porter ve ark., (2004)'in her bir kırsal alanın kümelenmeye yönelik çevresindeki kent odaklı kümelenmelerin oluşturacağı imkanların iyi

değerlendirmesi gerektiği ve yine Schmitt (2000)'in kırsal alanın kentsel toprakların aksine organize bölgeler olarak görülebileceğine dair görüşlerini desteklemektedir.

Şekil 5.3.'de görüldüğü üzere KUA D86 (Meram kırsalı) genç nüfusa sahip olması, yem ürünlerinin yığılma göstermesi, kooperatifleşmeye yatkın bir sosyal birikimin bulunması, kent merkezine yakın olunması nedeniyle erişebilirliğinin yüksek olması (pazarlama), en fazla potansiyele sahip KUA olmasını sağlamıştır. Konya'nın tarım sektörü açısından önemli bir konumda olması nedeniyle tarım dışı sektörlerin insan kaynağının yoğunlaştığı şehir merkezinde gelişmesini sağlarken, şehir merkezinin hemen dışında kalan geniş kırsal alanın planlı bir tarımsal yönetime tabi tutularak ülke tarım sektörünün gelişiminde önemli bir yeri olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, merkez kent ve yakın kırsalının içeriğinde tarım planlaması da bulunacak şekilde bir arada planlanması önem arz etmektedir. Merkez kente yakın tarım arazilerinin tarım dışı kullanımı ve korunması ancak böylesi bir planlamayla sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Tez içinde örneklem kırsal arazide mevcut nüfusun yaş gruplarının il bütünündeki dağılımına yönelik analizlerde, genç nüfusun özellikle Konya şehir merkezinin ve Ereğli ilçe merkezlerine yakın yerlerde yoğunlaştıkları, 51 yaş ve üstü nüfusun ise genelde dağlık bölgelerde yoğunlaştıkları görülmüştür. Bu durum şehir merkezine yakın kırsal alanların (yüksek potansiyelli KUA'nın) tarımsal üretim yönüyle daha fazla güçlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Genç nüfusun kaybedildiği adeta terkedilen kırsal alanların (düşük potansiyelli KUA'nın) ise 30 yıl içinde ekonomik değerini daha fazla kaybetmemesi için bu bölgelere yönelik özel politikaların uygulamaya konulması gerekmektedir.

5.2. Kırsal Ekonomiye Bölge Mekânsal Planları Bağlamında Değerlendirme

Kuramsal çerçevede, kırsalda ekonomik kalkınma ve mekansal planlama ilişkisi üzerinden kalkınma politikası geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu önerinin doğruluğu tartışılırken, konuya Türkiye'deki kalkınma politikaları kadar mekansal planlamaya yönelik mevcut durumun da dahil edilmesi gerektiği ortadadır. Çelik (2006) Türkiye'de kırsal kalkınmaya yönelik yapılan çalışmaların, mekansal planlama disiplini içerisinde yapılmadığı, bu nedenle sosyal ve ekonomik gelişmenin yeterli düzeyde sağlanmadığını bildirmiştir. Ancak mekansal planlama disiplininin, kırsalın kalkınmasına

yönelik kararlardan sorumlu olduğu ÇDP’de yerleşik alanlar dışındaki alanlara yönelik iddiası, bilgi edinimi ve alt yapısının yeterli olmadığı düşünülmektedir. Çünkü Türkiye’de mekansal planlama/şehir planlama meslek disiplini şehir-köy-kasaba gibi yerleşim yerlerinin fiziksel gelişimini düzenlemeye odaklanmış durumdadır. Halbuki yerleşim alanları dışındaki alanda kalan arazi, yerleşimin fiziki gelişimi kadar yerleşim yerinde yaşayanların geçim kaynağı durumundadır. Bu nedenle yerleşimin sürdürülebilirliği ile çevresindeki arazinin sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma için kullanımı arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Kırsal alanda özellikle tarımsal üretime yönelik meri mevzuat mekansal planlamayla tarımsal üretimi ve yönetimini bir arada ele alan bir yaklaşım içinde olmamıştır. Yörür (2018)’ün de belirttiği gibi, tarımdan, tarım politikalarından ve ürün deseninden bağımsız kırsal-mekânsal planlama düşünülemeyeceği, coğrafyaya uygun doğru tarım desenini tariflenmesi ve buna göre yaşam alanlarının planlanması gerekirken tarım arazilerinin parçalı yapısını düzenleyen toprak koruma kanununun genel hükümleri ve toplulaştırma çalışmaları tarımsal arazinin üretime yönelik düzenlemesi için yeterli görülmektedir

Mekansal planlar yönetmeliğinin 4/c.maddesinde göre ÇDP, “*varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekteki haritalar üzerinde ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olan plandır*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımla birlikte ÇDP’nin tarıma yönelik arazi kullanım kararlarının belirlenmesi ve yerleşme-tarım sektörü arasındaki ilişkileri ilgilendiren boyutu ortaya çıkmaktadır. Ancak uygulamada mekansal planlama tarım arazilerinin yapılaşmaya açan istismar aracı olarak görülmesi yanlışlığı kadar, İmar Kanununun adından da anlaşıldığı üzere genellikle yerleşim alanlarına yönelik yapılaşmayı düzenlemeyi içeren hükümler içermesidir. Yerleşim alanları dışında kalan arazinin planlanmasında temel karar vericiler konuya mekansal planlama perspektifi getirmekten ziyade genel kanunlarla oluşturulan esaslar çerçevesinde var olanı “korumak” üzerine yaklaşım göstermektedir. Scott (2019)’un belirttiği gibi kırsal alanlardaki ekonomik eylemin kontrolünün ve kamu politikalarının koordinatörlüğünün mekansal planlamayla sağlanabildiğine yönelik yaklaşımının

Türkiye’de gerçekleşebilmesi için ÇDP’lerin tarım sektörüne yönelik mevcutu korumakla birlikte gelişmesine yönelik öneri getirmesini gerekli kılmaktadır.

Mekansal planlar yönetmeliğinin ek plan gösterimleri (1/100000 ve 1/25000) incelendiğinde tarım arazisinin bugünkü arazi kullanımının devam ettirerek korunacak alanlar başlığı altında “*tarım alanı, organize tarım ve hayvancılık alanı, sulama alanı*” olarak lejant tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Uygulama imar planı lejant gösterimlerinde ise bugünkü arazi kullanımının devam ettirerek korunacak alanlar başlığı altında “*Tarımsal Nitelik Alan, Örtü Altı Tarım Arazileri, Organik Tarım Alanı*” lejantlarının bulunduğu görülmektedir. KÇDP çalışmalarında da tecrübe edildiği üzere kırsal arazinin planlanmasına yönelik yaklaşım, mevcut arazi kullanımının korunmasını içeren arazi kullanım planlamasının ötesine geçememektedir. Bu nedenle mekansal planlama mevzuatı tarım arazilerinin gelişimini ihtiva etmemektedir. İlginç olan Tarım ve Orman Bakanlığının da böyle bir talebi bulunmamasıdır.

Mekansal planlamasının tarımsal üretime yönelik sağladığı katkı Sioen ve ark (2017)’nin Japonya kent ve yakın kent kırsalında olağanüstü durumlarda toplumun sağlıklı gelişimi için gerekli tarımsal ürünlerin üretilmesine yönelik çalışmalarında görülmektedir. Bu çalışmada mevcut ve potansiyel tarım arazilerinin, yarı kırsal alandaki plan işlevlerinin esnekliği, kent içi boşlukların kent gelişiminde kullanılması yerine açık alan kullanımıyla ele alınması gerektiği ve diğer plan işlevlerinin olası felaket durumunda kent planının yeterliliği ortaya konmuştur. Böylesi bir yaklaşım mevcut meri mevzuata ve genel planlama anlayışına tezat teşkil etmektedir. ÇDP’nin imar kanununda da belirlenen bir tanıma sahip olması, yerleşik alanı veya yapılaşmayı esas alarak bu alanların gelişimine odaklanan bir yaklaşım içerisinde algılanmasını olağan kılmaktadır. Bu kapsamda mekansal planlar yönetmeliğine göre mevcut bir sanayi veya konut alanının tarım arazisine dönüşümü düşünülememekte, tarım sektörünün sürdürülebilirliğini esas alan bir öneri gösterim bulunmamaktadır. Dolayısıyla ÇDP nin araştırma raporuyla ortaya konulan sonuçlar, ülke bütünü için belirlenen genel tarım yasa ve politikaları nedeniyle yerele özgü tarım sektörünün mekan üzerindeki temsilini ve etkinliğini yeterince ele alamadığını göstermektedir.

Bu konu Konya-Karaman TR52 Düzey 2 Bölge Planında yapılan bir tespitle daha iyi anlaşılacaktır. Bölge planı raporuna göre; mevcut tarımsal destek politikalarına göre kırsal alanlarda kuraklığın en fazla hissedildiği ancak sulama imkânı olan Karapınar, Konya Merkez ilçeleri, Ereğli, Çumra ve Cihanbeyli ilçelerinde dane/silajlık mısır, yonca

ve yağlık ayçiçeğinin yoğun üretildiği görülmektedir. Bu durum kaynakların doğru ve yerinde kullanılmadığı, bölgesel ve ulusal düzeydeki tarım politikalarının tekrar düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Yine aynı plan kararlarında yapılan diğer bir tespite göre; temel tarım politikaları ulusal düzeyde belirlenmekte olup bölgesel ve yerel ölçekteki tarım uygulamalarını doğrudan etkilemektedir. Ancak alınan bazı ulusal kararlar bölgenin tarım konusundaki ihtiyaçlarına, önceliklerine ve sorunlarına cevap vermekte yetersiz kalmakta olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır.

Belirtildiği üzere, KUA farklılık arz eden mekana özel kalkınma politikalarının geliştirilebileceği alanları içermektedir. Bu noktada bitkisel üretime yönelik, TR52 Düzey 2 seviyesinde üretilen bölge planı, TR52 sınırlarını ihtiva eden Konya-Karaman ÇDP uygulama hükümleri ve çalışmadaki KUA önerileri farklı kalkınma kararları alabilmeye yönelik politikaların belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

5.3. KUA Önerisinin Kırsala Sağladığı Avantajlar

Bölge planları kalkınma hedefi belirlerken fiziksel ve sosyal mekansal farklılıkları dikkate almadığından doğru lokasyonda doğru kararlar üretmekte zayıf kalabilmektedir. TR52 Bölge Planlarında belirlenen tedbirler alana özelleşen uygulamaya yönelik hükümleri içermemekte ve sorunların tespit edildiği hedeflerin temenni edildiği hükümler olarak kitapçıklarda kalmaktadır. Örneğin TR52 Bölge Planında alınan kararları takip ederek uygulamasını denetleyen bir mekanizma bulunmamaktadır. Kalkınma ajansları bu misyonu üstlenebilecek bir uygulama kurumu değildir (kuruluş kanunu gereğince). Ayrıca bölge planında belirlenen hedefleri gerçekleştirecek uygulayıcı kurum/kurumların genel idarenin belirlediği genel yasalardan öncelikle sorumlu olması nedeniyle yerele özelleşen sorunların ele alındığı ve kırsal özel kaynakların değerlendirildiği gündem olmamaktadır. TR52 Bölge Planında bölge alt havzaları ekolojik yapılarına uygun üretim kararlarının, KUA önerisi ile paralellik arz ettiği görülmektedir. Plan döneminin (2013-2023) sonuna gelinmiş olmasına karşın bu kararın neden uygulamaya geçmediği/geçemediği önemli bir sorundur (Tek başına plan kararının yeterli olmadığını göstermektedir).

Kalkınma planları (veya bölge planları) için belirtilen sorunlar, ÇDP uygulama hükümleri için de geçerlidir. ÇDP her ne kadar mekansal içeriğe sahip bulursa da genel yasalardan gelen esasların alana özelleşebileceği yasal bir alt yapıya sahip değildir.

ÇDP'nin özellikle tarıma yönelik kararları korumayı-dondurmayı esas alan planlama yaklaşımının korumak kadar gelişimi de esas alan mekanın fiziksel ve sosyal değişimine bağlı olarak yasal olarak bağlayıcı uygulama hükümleri geliştirmesi, alana özel kalkınma politikası üretebilme özgürlüğü bulunmamaktadır. Çünkü ÇDP kırsalın yapısal formundaki değişime odaklanmakta, tarım arazilerini yapısal formun gelişimine karşı koruyan bir kabüle bağlı olarak üretilmektedir. Diğer bir deyişle, ÇDP tarım sektörünün gelişimi itibariyle genel yasaları hatırlatan, temenni mahiyetinde hükümler içeren, tarım arazilerinin ifraz şartını veya kırsal alanda yapılaşma koşulları dışında kırsal alana özelleşen üretime yönelik hükümlere sahip değildir. Bu manada KUA alanları bölge planı ve ÇDP planlama yaklaşımının bütünleştiği ancak toprak ve iklimsel koşullara özel bitkinin üretimini plan altlığında gösterildiği, özel bitkisel üretimi geliştiren ortak tesislerin, işletmelerin yer seçimini yapan, tarımsal ağ bağlantısına zemin oluşturan alana özelleşmiş planlama altlığı olarak kullanılabilir.

Üst ölçekli planlarda yöreye özgü geliştirilmesi istenen özel tarımsal üretimler belirlenerek, bu politikaların hangi KUA'ya uygun olduğu belirlenebilir. KUA ile üretimin çeşidine göre işleme ve pazarlama tesislerin yerleri plan üzerinde öngörülebilir. Örneğin Konya bütününde parsel büyüklüğü verimli tarım yapılabilecek büyüklükte olmadığından, parsellerin daha fazla küçüldüğü ancak sosyal ve doğal kaynaklar itibariyle uygun olan arazilere özel ürün deseni önerilebilir.

KUA içinde yönetsel araçlar geliştirilerek parsel bazlı toprak etüdleri yapılarak bu etüdlerin tapu kütüğüne aktarılması yoluyla toprağın korunması sağlanabilir. Türkiye'de tarım toprağını korumaya yönelik genel yasa hükümleri ve benzer hükümler söz konusudur. Ancak bu tür araziler sürekli farklı gelişimlerin baskısına açık durumdadır. Bu tür alanların değişimi isimleri farklılık gösterse de komisyonlar marifetiyle yapılmakta, siyasi kararlarla önemli bir tarım kaynağı dönüşebilmektedir. KUA özel yönetilen tarımsal bir üretim alanı olarak kabul edildiğinde, mekansal plan kararına bağlı olarak diğer sektörlerin gelişimine göre önceliği belirlenerek karar verilmiş özel bir alan olması nedeniyle tarım sektörü dışındaki değişimlere kapalı tutulabilecektir. Böylelikle değerli tarım toprağının korunması da sağlanacaktır. KUA tarımın çevreye olan etkilerine bağlı tasarlanacağından doğal nitelikli korunacak arazilerin, tarımın olumsuz etkilerine (yanlış gübre kullanımı, yoğunlamaya bağlı aşırı karbon birikimi vb.) karşı korunmasını içerebileceği gibi kesin tarım yasağı olan birinci derece arkeolojik alanların tarımsal üretimde kullanımını engelleyecek politikalara da altlık sağlayacaktır.

KUA, yetiştirilecek bitkisel ürüne bağlı destekleme kararlarının alınabileceği özel yasal altlık olarak kullanılabilir. Böylelikle planla belirlenen ürün desenine bağlı olarak destek politikası geliştirilebilir. Örneğin organik tarımın il bütünü tamamlanarak geliştirilmesi mümkün değildir. Ancak bulunduğu iklim koşulları, parsel büyüklükleri ve yapısal sorunların az olduğu bölgeler KUA alanı içinde özel alt yapının gelişmesi ve desteklenmesi halinde uygun pazarlama araçları ile geliştirilebilir. Diğer bir konu KUA’da özel olarak desteklenmesi gereken bir tarımsal ürüne yönelik paketleme tesisinin yapımında sağlanan kredi desteği, vergi kesintileri, harç vb işlemler alana özel teşvikler içerebilir. Örneğin Akşehir ve Ereğli bölgesine özgü kiraz yetişen arazilerde ağaçların kesilerek başka bir tarıma veya hayvancılığa dönüşmesi riskine karşı farklı yasal hükümler geliştirilebilir. Çiftçinin bir sene para etmeyen bir ürün nedeniyle yıllarca emek verilen yöreye özgü bir kaynağı (örn. kiraz ağacı) hayvancılığa destek verilmesi nedeniyle dönüştürme keyfiyeti bulunmamalıdır. Diğer bir deyişle, KUA özelinde kiraz yetiştirilen yerlerde kiraza dair destek verilerek üretici korunabilir. Arazinin üretim kabiliyetine ve tarımsal ihtiyaçlara bağlı olarak KUA alanlarına özel farklı yükseklik ve inşaat izni veren yapılaşma hükümleri içerebilir.

Mekansal planla belirlenen her bir faaliyetin yönetsel takibini yapan bir irade olmadığı müddetçe plan hükümleri yeterli olmayacaktır. KUA tarımsal ürün esaslı oluşturularak, bölgenin coğrafyası özelinde üretimi destekleyecek özel parsel büyüklükleri belirlenebilir. Dolayısıyla arazinin parçalanmasını veya mülkiyetin hisseleşmesini düzenleyecek planlama pratiği gerekirse kamulaştırma ve üst hakkı kurularak tüzel kişiliğe veya üçüncü şahıslara üretim yapma izni verecek, zengin veya yoksul ayırt etmeksizin üreticiyi yönetime dahil ederek eğitecek ve bilgilendirecektir.

5.4. Kırsalda Mülkiyet Yapısının Üretim Faaliyetlerine Etkisi

Tez içinde yapılan saha araştırmalarında kırsal alandaki üretime yönelik fiziksel kaynakların uygun olmasına karşın, kırsal üreticilerin farklı sosyal birikimleri nedeniyle iyi bir müteşşebbis olamamasına (ekonomik kalkınma isteğinde olmamasına) neden oluşturan temel sorunlardan biri tarımsal arazideki hissedar varlığı ve parçalanmışlıktır. Diğer bir deyişle, fiziksel kaynak ve sosyal sermayenin planlı veya tesadüfen ideal olduğu bir durumda dahi hukuksal nedenlerle kırsal alanda ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesini etkileyen yapısal sorunlar bulunmaktadır. Türkiye’de kırsal alanda

kalınmaya yönelik önceki araştırmalarda, yapısal sorunların varlığını her geçen gün giderek arttığına yönelik tespitlere yer verilmiştir (Yörür, 2010). Ancak bilinen bir gerçek olmasına rağmen tarımsal üretimi engelleyen yapısal sorunların ne şekilde çözümlenebileceğine yönelik bir araştırmaya gidilmesi yerine kurgusal kalkınma modelleri (Akç1, 2015) öneren araştırmalar yapılmaktadır.

Yapısal sorunların çözümü için örgütlü yönetimle birlikte, tarımsal kümelenme önerisi getirmek önemli olmakla birlikte (Gözek, 2012), kümelenme yaklaşımının yeni bir politika olarak değil mevcut ekonomik gelişme politikalarının bir tamamlayıcısı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Sungur ve ark., 2013). Ekonomik coğrafya araştırmaları da göstermiştir ki, planlı veya plansız bir çok faktörün bir arada gelişerek kümelenmeye dönüşmesi mümkün olmaktadır. Bu durum ise topluluk temelli ve süreç odaklı esnek mekansal planlamayı esas alan arazi yönetimi gerektirmektedir (Toccaceli, 2015; Metternicht, 2018; Scott, 2019).

Saha araştırmasında tespit edildiği üzere tarımsal üretime yönelik su ve toprağın yeterli olmasına karşın mülkiyetin intikal yoluyla hisseli hale gelmesiyle mirasçuların ihtilafı halinde verimli tarımsal arazide üretim yapılamamaktadır (Ek 1). Burada önemle değinilmesi gereken konu, örneklem kırsal arazide kimi ilçelerde tarım arazileri sebepsiz denebilecek keyfiyette üretime açılmazken, kimi ilçelerinde tarımsal üretim alanı olmayan veya geçim sağlayacak büyüklükte araziye sahip olmayan işletmelerin bulunduğudır. Bu işletmelerin tarımsal üretimi terk ederek farklı bir ekonomik faaliyetle uğraşmaları veya kente göç etmeleri sık karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Bu araştırmada, girişimcilerin tarımsal üretimi bırakmalarından ziyade tarım arazilerinde üretim yapılmaması sorun olarak tanımlanmaktadır. Tarımsal üretim yapılmayan arazilerin ve dolaylı olarak oluşan ekonomik kaybın büyüklüğü yasal bir düzenlemeyi gerektirecek düzeyde önlem alınmasını gerektirmektedir. Bu durum Konya il genelinde yapılan ÇDP bilgilendirme çalışmalarında ve sosyal doku haritasında muhtarların beyanlarıyla da doğrulanmaktadır (EK-2 ve EK-3).

Burada kırsal kalkınmaya yönelik mülkiyetten kaynaklı yapısal sorunların çözümü ilk sorun alanı olarak görülmelidir. Bu çalışmanın araştırma bulgularında tarıma konu edilen mülkiyetin yapısal sorunları, (Yörür, 2010)'ün 1990 sonrasında kırsal alandaki yapısal dönüşümde mülkiyetin niteliksel ve niceliksel değişimine yönelik yaptığı tespitleri doğrulanmıştır. Araştırmanın yapıldığı yıllardan sonra Türkiye'de yasal değişiklikler yapılsa da tarımsal arazisinin sürdürülebilirliğinde mülkiyet hukukunun

olumsuz etkisinin devam ettiği ve bu durumun örneklem kırsal arazi için de geçerli olduğu görülmektedir. Kırsal alanda tarım arazilerinde miras hukukuna aykırılık teşkil etmeden tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için tarım arazisinin malikin “*mülkiyeti kendisinde kalmak şartıyla*” kullanımına yönelik tasarrufun, kamulaştırma kanununun üst hakkı tesis edilmesine benzer bir usüle konu edilmesi gerekmektedir. Tarımsal üretimde, mülkiyet odaklı değil üretim/kullanım odaklı bir yaklaşım gereklidir.

5.5. Kırsalda Tarımsal Üretimin Planlanması

DTÖ'nün sadece gelişmiş ülkelerde işe yarayan “tarımda yeniden yapılanma” politikalarının bir gereği olarak devletin tarım desteklerini azaltarak tarımın uluslararası rekabete açılmasına yönelik kararları, Türkiye'nin içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde olumsuzluklara neden olmuştur. Bunun telafisi kır-kent bütünlüğü içinde planlama politikalarının bütünsel uygulanması ve kırsalda güçlü üretim örgütlerine gidilmesidir (Öğdül, 2013). Konya kırsalında tarımsal üretimde temel sorun, kuraklık ve tarımsal amaçlı suyun yeterli olmamasıdır. Kuraklığa rağmen suyun kontrollü kullanımını içeren bir denetim mekanizması bulunmamaktadır. Sulama kooperatiflerinin bulunduğu yerlerde su ücretinin yüksek tutulması su kullanımını düzenleyen bir uygulama olmakla birlikte toprağa göre ürün, ürüne göre su kullanımını yönlendiren yasal bir merci de bulunmamaktadır. Santosab ve Ranieria (2014)'ün belirttiği gibi dünyada devletlerin sınırlı ürünlere verdiği destek nedeniyle çiftçilerinin bir çoğu su yoğun ürünler yetiştirmektedir. Gıda sisteminin sürdürülebilirliğinin sağlanması için tarımsal üretimin bir dizi stratejiye (planlamaya) entegre edilmesi gerekmesine karşın, örneklem arazideki çiftçi tükettiği suya bakmaksızın kendi halinde destek sistemine veya alışkanlıklarına bağlı üretim yapmaya devam etmektedir. Tarımsal destek sistemi önemli bir yönlendirme aracı olmakla birlikte coğrafyaya özgü üretim koşullarını dikkate alan detaya sahip değildir. Ayrıca araştırma sahasında genel alışkanlık bir önceki sene hangi üründen daha iyi para kazanılmışsa o ürün bu sene için de üretilmeye çalışılmasıdır. Bu şekilde üretilen ürünler bazı durumlarda çiftçinin elinde kalmakta y da çok düşük bedellerle toptancılara satılabilmektedir (EK-1).

Yöreye özgü (coğrafi işaret niteliğine haiz) tarımsal ürünler, genel destek sisteminden yeterince faydalanmamaktadır. Bu ürünlerin işlenmesi, depolanması, paketlenmesi, pazarlanmasına yönelik alt yapı ve tesis eksikliği gibi sorunları nedeniyle

ulusal ve uluslararası piyasalara tanıtımının yeterince sağlanamamaktadır (EK-1). Bu durum tarım ürünlerinin nereden en ucuza alınacağını bilen aracılara (özellikle yurt dışı) para kazandırmakta, çiftçinin malının satıldığı yere daha yakın yerlerdeki üretim değerinde satmamasına veya ürünün tarlada/bahçede kalmasına neden olmaktadır.

Araştırma sahasında gözlemlenen bir başarı örneği, KOP ve il özel idaresince desteklenen ve takip edilen bir kalkınma projesiyle çiftçinin geleneksel üretime alternatif olan çilek üretimine teşvik edilmesidir (Hüyük ve Doğanhisar ilçelerindeki çilek üretimi). Bu durum özellikle küçük ölçekli üreticilerin ürettiği tarımsal ürünlerin hangi pazara nerede ve ne miktarda üretim yapacağı, hangi dönemde pazarlanacağını takip ederek koordinasyonu sağlayan devlet erkinin yönetiminde olduğu örgütlü yönetimleri gerekli kılmaktadır. Bu sonuç, Driessen ve ark., (2002)'nin tarımsal üretimdeki değişimine karşı, kırsalda üretime dayalı yeni bir örgütlenme modelinin (baskın yeni işbirlikçi neo-corporativist karar verme) olması noktasındaki görüşünü desteklemektedir. Kırsalda üretime dayalı yeni işbirlikçi modellere geçilmesi, resmi otoritenin temsilcileri, tarım sektörünün temsilcileri ve bölgesel düzeyde STK'ların bir araya geldiği yeni oluşumların aynı zamanda kırsal alanların sorunlarına ve yeniden düzenlenmesine olanak sağlayacağına yönelik tartışmalara da ışık tutmaktadır.

Dünyada özellikle tarımsal kümelenmeye yönelik organizasyonlarda kimi gelişmiş ülkelerde devlet denetleyici, düzenleyici ve destekleyici roldeyken, kimi ülkelerde (gelişmekte olan ülkelerde) kalkınma faaliyetini bizzat sivil toplumla birlikte yürütme rolünde olduğu bilinmektedir. Bu durum özel ekonomik durum, üreticiye bulunduğu fiziksel coğrafyanın koşullarında yeterli düzeyde para kazanacağı, ürünün elinde kalacağından endişe duymayacağı, ulusal ve uluslar arası boyutta ihtiyaç duyulan tarımsal ürünü sınıflandırmasına da katkı sağlayarak üretilmesine yönlendirecek, süreklilik arz edecek şekilde çiftçiye mihmandarlık yapacak örgütlü bir yönetimi zorunlu kılmaktadır.

Saha araştırmalarında gözlemlenen diğer bir sorun, tarım arazilerinin (mülkiyete bağlı sorunlar dışında) farklı nedenlerle üretim amaçlı kullanılmadığıdır. Gülümser (2009) en çok çalışkan ve üretken kırsal girişimcilerin içinde aktif rol alabilecekleri sürdürülebilir kırsal kalkınma çalışmalarına ihtiyaç bulunduğunu doğrular şekilde, Cihanbeyli (sağlık köyü) ve Kulu, Yunak kırsalının bir kısmında muhtar beyanlarında, kırsalın yoğun bir yurt dışı akraba bağlantısı olduğu ve hiç çalışmasalar dahi bir gelirlerinin bulunduğu, bu nedenle tarımsal üretime yönelik çalışmaya gerek

bulunmadığına ilişkin ilginç açıklamalarda bulunmuşlardır (EK-2 ve 3). Bu durum Keleş (2014)'ün kalkınmada sosyal sermaye eksikliğini matematiksel bir fonksiyonun eşitliğini sağlayacak basit bir parametre gibi tanıttığı “kayıp halkanın” analitik (niceliksel) bir değişimle oluşmasıyla sağlanamayacağını göstermektedir.

Her bir kırsal alanın farklı olduğu temelinde, mekansal planlamayla üretilen KUA'nın fiziksel niteliklerinin ekonomik geliri artıracak şekilde düzenlenmesi ve sahip olduğu sosyal sermayenin de gelişimini içerecek şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada coğrafya üzerinde farklı lokasyonların ekonomik kalkınma farklılıklarını inceleyen ekonomik coğrafya araştırmalarında ekonomik bir gelişimin sağlanabilmesi için gerekli ideal koşulların ilişkisel mekanın oluşmasını -bir süreç içerisinde- sağlayabilecek araçlar ve yöntemlerin kırsal alanların temel üretim kaynağı olan tarım içinde kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Bu durum Karakayacı (2008)'in araştırmasında belirttiği gibi, son yıllarda tarımdan elde edilen gelirin artmasına yönelik söylem içinde yenilikçilik, rekabet edebilirlik gibi kavramların, kırsal mekanın yönetim süreçleri üzerinden tanımlanmasını gerektirdiğine dair görüşünü de desteklemektedir. Çekiç,(2009)'ın sosyal sermayenin geliştirilebileceğine dair görüşleri bu çalışma içinde vurgulanan mekânsal planlamanın bizzat kendisinin bir kalkınma aracı olabileceği yönündeki tezini destekler mahiyettedir. Kırsal toplulukların sahip olduğu tarif edilmesinde zorluk yaşanabilecek çok boyutlu değerlerin kendi menfaatlerine hizmet edecek şekilde düzenlenebileceği, bunun bizzat mekânsal planlamanın oluşumuna aracılık ettiği ve kırsalda yaşayanların katılım sağladığı yönetsel yapılar içinde kurgulanması gerektiği düşünülmektedir. Karakayacı (2008)'in da üzerinde durduğu gibi kırsal alanın sahip olduğu potansiyeller yönetimi gerektirecek kadar önemlidir.

Mekansal planlama yöntemleriyle elde edilen KUA'nın, Metternicht (2018)'in de belirttiği gibi sosyal, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik için yapılan arazi kullanım planlanlamasına karıştırılmaması gerekmektedir. Mekansal planlama yöntemleriyle elde edilen KUA, ürün odaklı bir plandan ziyade süreç odaklı bir etkinliği ifade etmektedir. Bu nedenle, KUA daha entegre ve esnek yapıda bir kavram olarak ait olduğu toplumdaki yasa ve planlama kültürüne bağlı olarak değişkenlik arz edebilecektir. Bu durum ise kırsal alanda mekansal planlamanın işlevini tamamlayacak şekilde ekonomik coğrafya araştırmalarında belirlenen kalkınma bileşenlerinin, KUA'nın ekonomik coğrafyanın kalkınma göstergelerinin ortaya koyduğu ilkeler çerçevesinde yönetilmesi anlamına gelmektedir. Bu yönetim mekansal planlamanın koordinasyonunu tanımladığı bir

organizasyonu-örgütlenmeyi gerektirmektedir. Bu tespit Toccaceli (2015)'in tarım bölgelerinin geliştirilmesine yönelik araştırmasında ifade ettiği “topluluk temelli bir planlama ve özel sektörün de yer alacağı örgütsel bir yapının ekonomik gelişimi koordine etmek ve sürdürmek için gerekli olduğuna” yönelik açıklamasını da desteklemektedir.

Tarımsal üretime bağlı kalkınmanın oluşumunda mekansal planlamanın etkinliğinin, kırsalda ekonomik kalkınma için yönetsel bir yaklaşım içeren tarımda kümelenme yaklaşımını tamamlamaktadır. Bu kullanım ise kırsal alanda yeni yönetsel araçları gerekli kılmaktadır. Kırsalda tarımsal üretime yönelik yapısal sorunlar ihmal edilmiş olmasına karşın, Gözek (2012)'in tarımsal kümelenmenin örgütlenmeyi sağlayan yönüyle önemli bir politika aracı olduğu, kümelenmenin sıfırdan oluşturmaktansa var olan potansiyellerin üzerinde kurgulanmasına dair görüşüyle uyumludur. Bu durumda tarım arazilerinin birlikte yönetilmesini esas alan bir üst politikayla kırsal alanın üretim ve kümelenme odaklı mekansal planlanması halinde bir taraftan yapısal sorunlar azaltılırken, diğer taraftan da tarımsal ağ üretimi sağlanarak kırsaldan kalkınma sağlanabilir. Galvez-Nogales (2010)'in üzerinde durduğu gibi kümenin performansını kümenin kuruluş hedefleri, düzenlemeleri (güçlü iş çevresi) ve süreç belirlemektedir. Bu süreç içerisinde tanımlanan planlama, yönetim, kaynak, uzlaşma vb. konuların mekansal planlamaya özgü izlenen yöntemlerde de kullanıldığına dikkat edilmelidir.

Gelinen bu noktada, kırsalın kalkınmasına yönelik amacın, kırsala daha fazla odaklanmayı sağlayan, tarımsal arazilerde mülkiyet yönetimi (kamulaştırma, planlama, uygulama) yetkisine haiz, üst ölçek mekansal planlamayla yasallaşmış ilkelelerin uygulamasından sorumlu, kırsalda tüzel kişiliğe sahip özel kırsal alan yönetimleriyle sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Tezin Türkiye kırsalının sorunları ve potansiyellerine değinilen bölümünde belirtildiği üzere, saha gözlemleri yapılan TDİOSB'de aynı kuruluş kanununa tabi olmasına karşın (OSB mevzuatının yönetim kuruluna verdiği yetkiye bağlı olarak) birbirinden farklı kararlar alabilen, esnek bir yönetim sergilenmektedir. Ayrıca TDİOSB yönetimlerinde, genel ve yerel idarenin temsilcileri, sivil toplum, özel müteşebbisler bir arada yer almaktadır. TDİOSB saha gözlemleri, kırsal alanda örgütlü yönetim yaklaşımının OSB mevzuatının yönetsel yaklaşımı içinde aranması gerektiği düşündürmüştür. Bu düşünceye temel oluşturan yaklaşım, Organize Sanayi Alanları Mevzuatı ve ekonomik coğrafya temel göstergelerinin incelenmesiyle daha iyi anlaşılabilir. Buna göre;

- 4562 sayılı kanun uyarınca kurulan organize sanayi bölgeleri, az gelişmiş bölgelerin kalkınmasında kullanılmaktadır. Kümelenme hedefinde işinde uzmanlaşmış işletmelere yatırım ve işletmeye uygun koşullar oluşturarak mekanda yığınlaşma başlatılması ağ ilişkilerinin kurulmasına neden olmaktadır (Özden, 2016).
- Ekonomik coğrafya göstergelerine göre (IEG ve REG) ise ekonomik kalkınma, sosyal ve kültürel kurumlar içinde gömülüdür. Kalkınma yöneme bağlı olmaya zorlayan bir süreç içinde gerçekleşir. Ağ ilişkilerinin kurulması için işletmelerden çok işletmelerin bir birleriyle olan ilişkisine bağlantıların örgütsel yapılarına odaklanmak gereklidir.
- Ekonomik coğrafya göstergelerine göre, ekonomik kalkınma için yerelde iş birliği gereklidir. İşbirliğinde resmi ve gayri resmi kurumlarla temsil gereklidir. Kurumlar üzerinden devletin müdahalesine açık olunmalıdır (Hassink ve ark., 2014).
- Ekonomik coğrafya göstergelerine göre, yerelde uzmanlaşmak için sosyal kurumlar ve üniversiteler önemlidir. İşletmelerden çok işletmelerin bir birleriyle olan ilişkisine bağlantıların örgütsel yapılarına odaklanmak gereklidir. Tüm faktörlerin yerel bölgesel ulusal küresel düzeyde karşılıklı bağımlılıkları üzerinde durulması gerekmektedir.
- Ekonomik kalkınma için yola bağımlılık (geçmişteki kararlardan ders çıkaran ve gelecekteki ekonomik aktörlerin taleplerini anlama yöntemi), seçim, değişkenlik ve organizasyonlar önemlidir. Genel sermayenin menfaati yerelin menfaatine uymayabilir. Bu çerçevede, yerelin öncelikleri ve potansiyellerini önceleyen ve keşfeden girişimlere yol verilmelidir.
- Ekonomik coğrafya tartışmaları bağlamında işbirliği esaslı yaklaşımlarda, uygulama toplulukları (coğrafi sınırlara bağlı olmaksızın birbirinden öğrenebilen yetkinliklerini artırabilen gayri resmi birey grupları) ve hibritlik (bireyi sadece ekonomik ağlarla ilişkisi üzerinden değil sosyal, politik, kültürel ekonomik varlık ve eylemler olarak tanımlayabilmek) etkilidir. Ekonomik coğrafya göstergelerine göre işbirliğinde resmi ve gayri resmi kurumlarla temsil gereklidir.
- Bu süreçte, devlet ekonomik ve politik genel düzenleyicidir. İşbirlikleri kurumlar üzerinden devletin müdahalesine açık olmalıdır.

Sonuç olarak, Konya kırsalının tarımsal kümelenmeye bağlı planlanması halinde elde edilen niceliksel ve niteliksel bulgulardan yola çıkarak ekonomik kalkınmaya yönelik planlama çalışmalarında, CBS’de mekansal planlama yöntemlerinin kullanılmasının kırsal alanda farklı politikaların üretilmesine yönelik yönetsel bir alt yapı oluşturduğu, arazi üzerinde şekillenmeyi ve mülkiyet yönetimini öneren mekansal planlamanın, süreç içinde toplumun üretim odaklı sosyal birikimini artıracak politikalara aracılık edecek süreç esaslı esnek kararlara sahip olabileceğini göstermektedir. Fiziksel mekanı fiziki haritadan ibaret sayarak, planlamayla konulan hedeflerin uygulanacağını varsaymak yerine ekonomik değişimi kısıktarak yöneten girişimciliği teşvik eden bir aracı olabilmesi için plan ve kararlarının incremental (artırımlı) bir kuramsal yaklaşımla, planın uygulama sürecini esnek şekilde yürütecek kırsalda verimli tarımsal üretimi hedefine alan yönetsel bir yapıyla birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu durumda mekansal planlamanın bizzat kendisi süreç odaklı bir kalkınma faaliyeti olabilir.

Çalışmada üretilen KUA alanları planlamaya bağlı sürdürülebilir bir alan olabilmesi halinde kırsaldan kalkınmaya reel fayda sağlayarak kırsalda ekonomik coğrafya kalkınma göstergelerine uygun bir kalkınma iklimi elde edilebileceği düşünülmektedir. Planlamaya konu edilen fiziksel kaynağa sahip arazinin tarımsal üretim yönüyle sürdürülebilir olabilmesi, kalkınmaya konu edilen toplum üzerinde yeterli düzeyde sosyal sermayenin varlığına da bağlıdır. Diğer bir deyişle, fiziksel mekânın ekonomik değerinin değişim göstermesi kadar fiziksel mekânı kullanan toplumun niteliklerinin de kalkınmayı destekler mahiyette olmasını gerektirmektedir. Bu durumda tezin başlangıcında açıklanan mekân kavramını tüm boyutlarıyla ele alarak onu düzenleyen mekansal planlamayla üretilen KUA’nın ekonomik coğrafyanın kalkınma göstergelerinin ortaya koyduğu ilkeler çerçevesinde yönetimi gerekmektedir. Bu yönetim bir organizasyonu-örgütlenmeyi gerektirmektedir. Tarımsal üretime bağlı kalkınmanın oluşumunda mekansal planlamanın etkinliğinin, kırsalda ekonomik kalkınma için yönetsel bir yaklaşım içeren tarımda kümelenme yaklaşımı tamamlamaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tezin kırsalın kalkınmasına yönelik kuramsal yaklaşımı, coğrafi bilginin ait olduğu yere göre değişiklik göstermesi nedeniyle kırsal ve kırsalın kalkınması konusuna mekan kavramı üzerinden yaklaşım getirmesidir. Bu nedenle kalkınma eylemine mekansal planlama yöntemlerinin aracılık edeceği bir süreçle başarılı bir şekilde ulaşılabilir. Mekansal planlama yöntemlerini tamamlayacak şekilde ekonomik coğrafya araştırmalarında belirlenen kalkınma bileşenlerinin kırsal alanda tarımsal üretimin kapasitesini artırmak için kullanmak gerekmektedir. Bu kullanım ise kırsal alanda yeni yönetsel araçları gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, tarımsal kümelenme bu yeni araçlardan birisi olabilir. Tarım arazilerinin birlikte yönetilmesini esas alan bir üst politikayla kırsal alanın üretim ve kümelenme odaklı mekansal planlanmasına bağlı olarak belirlenen bir süreç içerisinde, bir taraftan yapısal sorunlar azaltılırken bir taraftan da tarımsal ağ üretimi oluşumuyla kırsaldan kalkınma sağlanabilir.

Coğrafya bilimi içinde tartışılan mekan kavramı incelemelerinde görüldüğü üzere, konu sadece analitik bir eksenle ele alınamayacak kadar sosyal içeriklidir. Ancak insan davranışının modellenemeyeceği gerçeği kadar fiziksel mekanın analize konu edilerek modellenmesi de mümkündür. Bu çerçevede ülkemizin kırsal-dan kalkınmasına yönelik çalışmaların, tez içinde benzer çalışmalar şeklinde ifade edilmiş olsa da kalkınmaya konu bileşenlerin her bir yerde farklı olması nedeniyle her çalışmanın kendine özel sonuçları olduğu, dolayısıyla her bir coğrafyanın kalkınmasına yönelik üst ölçekten gelerek farklı yaklaşım getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca tarımsal üretime yönelik bir kalkınma çalışması, tarımsal üretimin yapıldığı toprağın yönetimine dair hukuki ve beşeri yaklaşıma göre değişiklik gösterdiği, dolayısıyla bir “yere” yönelik geliştirilen modelin başka bir “yer” için model alınmasının mümkün olamayacağı değerlendirilmektedir. Bu nedenle, mekansal planlama kırsalın kalkınmasına yönelik çalışmalarda kırsal alana yönelik kalkınma yaklaşımını belirleyen en önemli araç durumundadır.

Kırsal yaşamda insanlar özellikle sonuçlarını görmedikleri yeniliklere uzak durmaktadır. Bu nedenle kalkınma aktörlerinin katılım sağladığı ve karşılıklı etkileşim içinde olduğu, yerel ölçekte fiziksel mekanda üretimin yığılması sonrasında kümelenmesini temel alarak tasarlanan ve politika üreten ekonomik kalkınma planlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu politika sivil toplumu kendi haline bırakarak kurumsallaşmasını bekleyen bir yaklaşıma sahip olmamalı, gerektiğinde bizzat devlet

erkinin “kalkınma mayasının” tutması için sivil toplumla birlikte etkin rol almasını öngörmelidir.

Ülke bütünü kalkınma politikalarının, yerelde özelleşeceği yatırımcı kurumlara ihtiyaç bulunmaktadır. Kalkınma planlarının mekansal içerikte olmaması sektörel gelişimlerin yerelde sentezini zorlaştırmaktadır. Uygulama planı ölçeğine kadar Tarım ve Orman Bakanlığı üst ölçekli planları aslen tanımamakta, kent ve kırsal yerleşimlerde belirlenen plan fonksiyonlarına ve sektörel gelişimlere yönelik görüş bildirmemektedir. Çünkü bakanlık fiziksel mekana indirgenmiş tarım odaklı bir plana sahip değildir.

Türkiye’de ekonomik kalkınmaya yönelik işlevleri dahil mekânsal planlamanın kendine has özellikleri kullanılmamakta ve dar bir alana hapsedmeye çalışmaktadır. Özellikle mekânsal planlama faaliyetleri temel tarımsal planlamadan giderek ayrılmaktadır. Tarım arazilerinin toprak sınıflarının parsel bazlı belirlenerek tapu kütüğünün beyan hanesine konu edilmesine yönelik çalışma başlatarak verimli tarım toprağının kullanım değişikliğini (imara açılması) herhangi bir komisyonun değerlendirmesine bırakılmamak öncelikli konular arasında yer almalıdır.

Mekanı ilgilendiren tüm kanunlar, her bir coğrafyanın/yerin/bölgenin beşeri ve fiziksel özelliklerinin farklı olması nedeniyle, sosyo-ekonomik unsurlarla birlikte yerele özelleşerek ve uygulanabilecek esneklikte olmalıdır. Bu yasal alt yapıya ÇDP aracılık edebilir. Yerelleşerek kalkınan gelişmiş ülkelerin yaşadığı tecrübeler, genel idarenin yerele yerel yönetimler aracılığı ile nüfus etmesi gerektiğini göstermektedir. Bu noktada birçok eksikliğine rağmen 6360 Sayılı Bütünşehir yasasının ülkemiz için bir fırsat olduğu değerlendirilebilir.

Türkiye’de yürütülen ÇDP çalışmaları, planlama sürecinde yeterli düzeyde idiografik bilgiyi elde edilmesini sağlayacak zaman ve gerekli maliyete hazırlanmamaktadır. Diğer bir konu genelden farklı ve detaylı bir bilginin özelde edinilmesine karşın, ülke geneli dikkate alınarak çıkarılan kanun ve yönetmeliklere uyulma zarureti bulunmaktadır. Planların kademelenmesi ilkesinin tüm paydaşlar tarafından yeterince anlaşılmamış olması, hukuki mercilerin ve genel bilirkişi profilinin mevcut somut bilimsel gerçeklik ve gerekliliklerden ziyade genel yasalardan gelen kabulleri, sentezden yoksun tek taraflı kurum görüşlerinin planlamada esas alınmasına neden olmaktadır.

6360 sayılı kanun, ilk defa merkezi idare tarafından kırsal ve kentin bir arada planlanması ve yönetilmesini bir yerel idareye devrini gerektirmiş olsa da halen uygulamada geçiş süreci içinde olduğundan, önceki yıllarda yeterli veri ve bilgi olmaksızın hazırlanmış çevre düzeni planlarının plan hükümleri geçerliliğini korunmaktadır. Bölge planı ve ÇDP tarım sektörünün gelişimine yönelik hükümleri ülke genel tarım politikalarının bölge ve il düzeyindeki tarımsal özellikleri de dikkate alarak genel politikaların yerel düzeyde ortaya çıkmasını hedeflemektedir. Bu durumda üretilen mekansal bölge planlarının tüm sektörlerin gelişme senaryolarını içeren kanun hükmünde yasal altlık olabilecek niteliğe bürünmesi gerekmektedir.

Bu tez çalışmasında, ülke ve bölge kalkınma politikalarının gerçekleşmesine engel teşkil eden ve coğrafyaya göre farklılık arz eden yapısal sorunların çözümüne odaklanılmıştır. Türkiye’de kırsal kalkınma politikalarının ve projelerinin hedeflerine ulaşmasını engelleyen bu sorunların varlığı bilinmesine karşın çözüm üretecek yasal alt yapı önerilmemektedir. Kırsal alanda kalkınmaya yönelik hukuki ve fiziksel kaynaklara bağlı sorunların mekansal planlamaya bağlı yöntemlerle çözümlenebilmesi için fiziksel kaynaklardan gelir elde edecek toplumun üretim odaklı sosyal birikiminin artırılması gerekmektedir. Saha araştırmasında ekonomik kalkınma isteği (müteşebbislik) şeklinde ifade edilen kavramın kırsal alandaki üreticilerde geliştirilmesini hedefe alan ve bizzat kırsalda yer alan (konumlanan) istikrarlı bir eğitim sürecini yürütecek organlarla sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Bu organların tarımsal kümelenme hedefinde mekansal planla sınırları belirlenmiş, hukuki alt yapısı oluşturulmuş esnek kararlar alabilen kırsal alanda oluşturulacak yönetsel bir yapıyla gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Kırsalın örgütlü yönetimi, kırsaldan kalkınmaya yönelik sorunların önemli ama tek konusu değildir. Ancak kırsal alanın tarımsal üretime yönelik örgütlenmesinin de ekonomik coğrafya literatürüne uygun olması gerekmektedir. Çalışmada belirlenen KUA’nın bir arazi kullanım planlamasından farklı olarak mekansal planlama yöntemleriyle oluşturulmuş olması, süreç odaklı bir etkinliği ifade etmesini gerektirmektedir. Bu nedenle KUA’nın yönetimi, ait olduğu toplumdaki yasa ve planlama kültürüne bağlı olarak esneklik gerektirecektir.

Tez kapsamında kırsal alanlara yönelik yönetim önerisi, organize kırsal üretim bölgeleri alan yönetimi OKUBAY biçiminde kavramsallaştırılmıştır. OKUBAY mekansal planlama süreciyle belirlenmiş bir süreçte, tarımsal ağ bağlantısının oluşumu potansiyeline sahip KUA’nın ekonomik coğrafya kalkınma bileşenlerinin oluşması

hedeflenen özel statüye sahip yönetimi ifade etmektedir. OKUBAY tarımda kümelenme ve tarım koridorlarının oluşturulmasına yönelik bir üst politikaya da hizmet edecektir .

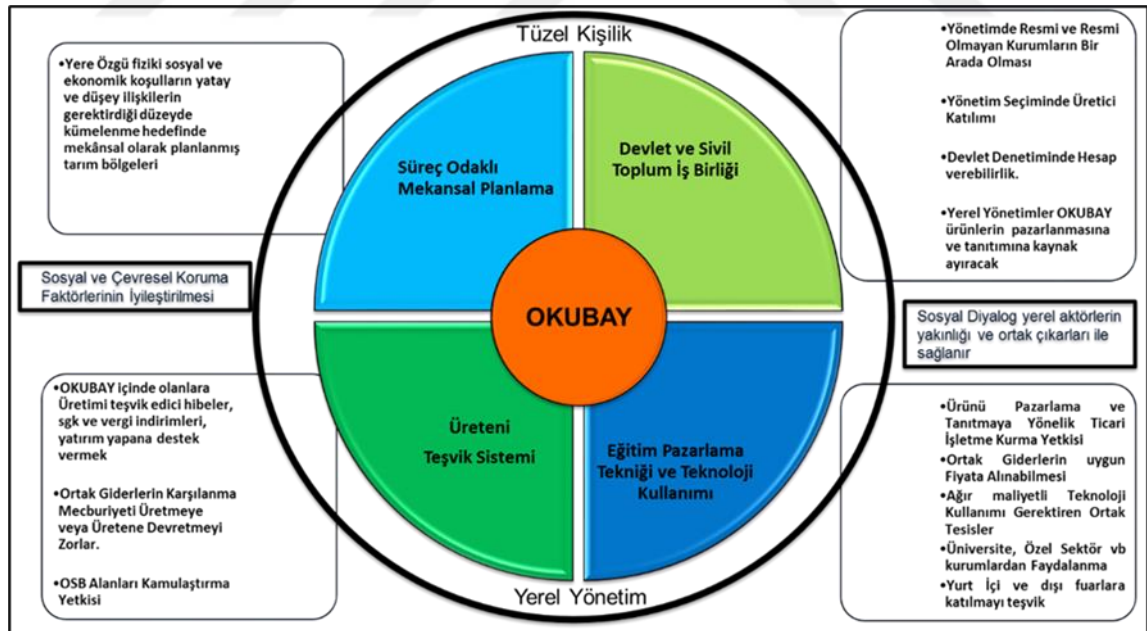
Böylelikle örnek alan içinde tarımsal kümelenme potansiyeli olduğu belirlenen KUA'nın bir yönetsel alana (OKUBAY-Organize Kırsal Üretim Bölgeleri Alan Yönetimi) dönüşmesi halinde, kümelenmeye yönelik bir alt yapının örneklem arazide deneyimlenen yüksek puana sahip KUA'da oluşabileceği düşünülmektedir. Çünkü yereldeki uzun süreli çıkarlar coğrafyadaki benzersizliğe bağlıdır. Bu benzersizlikler ise kurumsal çalışmaların zenginliğiyle ilişkilidir. Bu noktada ekonomik coğrafya bileşenlerinin yola bağımlılık ve gömülülük gibi göstergelerinin mevcut durumda var olduğu coğrafyalarda yasal mevzuata bağlı olarak oluşturulacak OKUBAY'ın zaten var olan bir kalkınma yeteneğinin sürdürülebilirliğini ve verimliliğini artıracığı, ekonomik coğrafya bileşenlerine göre kalkınma için uygun şartları oluşmamış coğrafyalarda ise ekonomik kalkınmaya uygun koşulların oluşumuna zemin hazırlayacak ilk atılımlara teşvik edecek, sinerji oluşturacak, sosyal sermayenin gelişimine yönelik gerekli faaliyetleri yaparak istikrarlı bir süreç içinde ekonomik kalkınma için gerekli olan uygun ortam ve zemini oluşturabilecektir.

OKUBAY tel çitlerle çevrili olmayan geniş üretim sahalarına (kırsal alana) hukuki statü getirilmesini sağlayacaktır. Bu hukuki statü içinde faaliyet yürüten OKUBAY yönetimi aslen çiftçiye rehberlik eden, eğitim veren, alana odaklanmış, önemli yetkilere haiz tüzel kişiliğe sahip bir yerel yönetimi temsil etmektedir. Ancak bu yönetim anlayışı, çiftçi bir şekilde üretim yapar, önemli olan bir şekilde üretilen ürünün pazarlama süreçlerinde devletin yer alması gerektiği düşüncesi içinde olmamalıdır. Çünkü yapısal sorunlarını büyük bir oranda çözmüş Amerika gibi gelişmiş ülkelerdeki tarımsal örgütlere/tarımsal kümelenmelere verilen desteklerin örnek alındığı üretim, işleme, markalaşma ve pazarlama zincirinin oluşumuna destek olmaktan daha öncelikli olan ülkemize özel yapısal sorunların çözümünün gerektiğidir. Devlet erkinin kırsalda yapısal sorunları çözümüne odaklanmadan yürüteceği her türlü faaliyet kısa vadeli çözümler üretmekle birlikte kırsalın sürdürülebilir kalkınmasına katkı sunmamaktadır.

OKUBAY mevcut kırsal kalkınma politikalarının aksine, kırsalda nüfusu tutmaya odaklanmamaktadır. Bunun yerine kırsal arazinin ekonomik değerinin artırılmasını sağlayarak üretimi önceliklemek temel amaçtır. Ayrıca kırsalda nüfusun/ikametinin artması, kırsal arazinin ekonomik değerinin artmasıyla sağlanabilir. Diğer taraftan

OKUBAY alanı içinde kalan kırsal yerleşimlerde niteliği artırmak amacıyla, KUA'da yapılaşmaya yönelik özel hükümler getirilebilir.

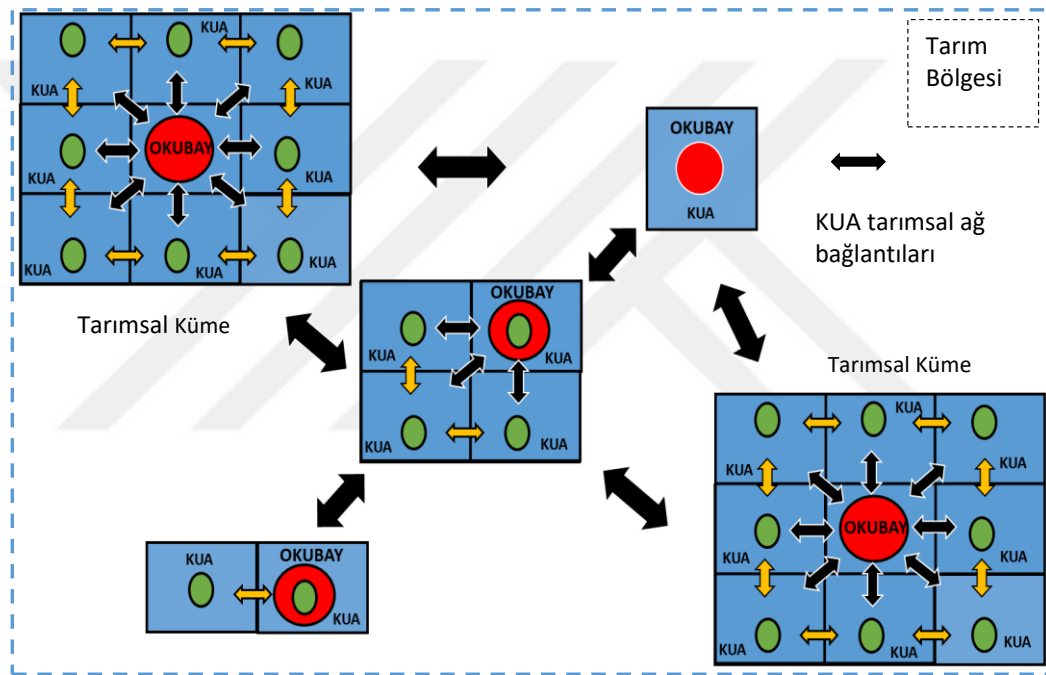
Bu tezin önerisi olan OKUBAY'ın oluşturacağı hukuki statü kırsal alandaki yapısal sorunlar azaltmak için dört temel konuda açılım getirmektedir. Bunlar çevre düzeni planı kararlarıyla ilişkili bir şekilde üretilen üretim planının belirlediği sınırlar içinde faaliyet gösterilmesi, her üreticiyi değil OKUBAY alanına özel olarak belirlenmiş ürünü yetiştiren üreticiyi teşvik edilmesi veya bu doğrultuda üreticinin maliyetlerini azaltan yatırım yapılması, üreticinin üretim, işleme, markalaşma ve pazarlama zincirinde her tür yapısal sorunu da azaltmak amacıyla ihtiyaç duyacağı eğitim, teknik ve teknoloji kullanımını sağlaması, OKUBAY içindeki tüm faaliyetlerin bizzat yerel yönetim temsilcileri ve ilgili STK temsilcileri ile birlikte yapılmasıdır (Şekil 6.1.). Bu tez aslen kırsal alandaki yapısal sorunları minimize edebilecek bir yöntem ve yönetim arayışı içinde olmuştur. Kırsal alanının genelini temsil eden birincil üretimin, tarımsal kümelenme esaslı mekansal olarak planlanması ve OSB mevzuatı benzeri hukuki statüye sahip olması düşünülen OKUBAY önerisinin, kırsal alandaki yapısal sorunları nasıl azaltabileceği ek- 8'de açıklanmıştır.

Şekil 6.1. Kırsal alana yönelik OKUBAY önerisi

OKUBAY sınırları mekansal planlamayla belirlenmiş tüzel kişiliği olan hukuki statüsü yasayla belirlenmiş tarımsal üretim yapılan kırsal alandaki kurumsal birimdir. Bu

birim kırsalda en küçük yönetsel birimi oluşturmaktadır. Her KUA'ya özel OKUBAY olabileceği gibi, birden fazla KUA tek bir OKUBAY tarafından yönetilebilir. OKUBAY yönetimlerinin bir üstünde bölgesel bir yönetim olmalıdır (tarım bölgesi olabilir) (Şekil 6.2). Bölge içinde OKUBAY'ları koordine ederek bölge içi kullanımı gereken imkanlar (tarımsal alt yapı imkanları, su kaynağı vb) üzerine yatırımlar yapılabilir. Bölge düzeyi üstündeki yapılanma bakanlığın genel ülke politikalarını yürütmekten sorumlu bir genel müdürlüğü olabilir. Böylelikle üsttten alta politika yerele indirildiği gibi alttan üste bu politikaların yerelden geri dönüşlerinin yapılarak gerekirse değişimini kolaylaştıran tarım odaklı sivil toplum ve devlet işbirliği sağlanabilir.

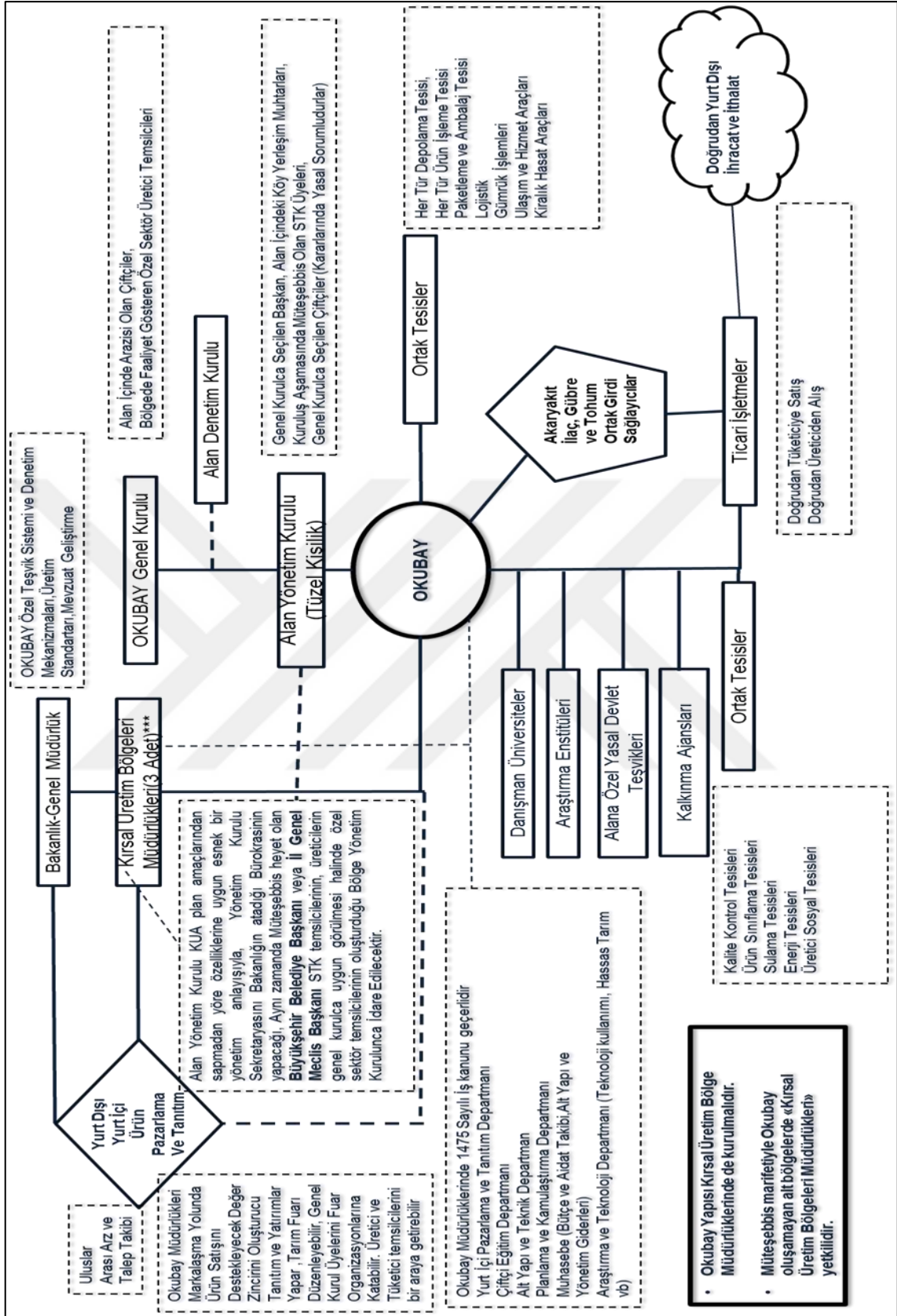

Şekil 6.2. KUA ve OKUBAY ilişkisi

OKUBAY önerisi kırsal alanın yönetimi için oluşturulması planlanan yönetim birimidir. OSB mevzuatına benzer bir mevzuta göre oluşturularak yetkileri tanımlanması halinde kırsal alanda tarımsal üretimin tüm boyutlarında uygulamanın içinde olacak, yatırım yapacak ve diğer eğitsel faaliyetleri yürütecek, verimli tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini esas alan bir yapılanma oluşacağı düşünülmektedir. Ayrıca ülke ve bölge düzeyinde belirlenen politikaların yerinde yürütülmesi politikanın uygulanabilirliğinin ölçümlenmesi için politikanın özelleştiği ve özelde karşılaşılan farklı faktörlerle gerekirse değişime uğrayarak uygulanması için kırsal alanda tek bir çözüm olmamakla birlikte OKUBAY benzeri bir yapılanmanın gerekli olduğu

değerlendirilmektedir. OKUBAY yönetimleri kırsal alandaki tüm yapısal sorunlara karşı özel önlem ve kararlar alabilir, tarımda aşırı liberalleşmeye bağlı dengeleyici önlemler alarak kırsalda yaşayanların üretim yapmasına öncelik verebilir. Kendisine ait tarımsal üretim yapacağı mülkiyeti olmayan yoksul kişilere üst hakkı yoluyla üretim yapmasını sağlayabilir. Hazine arazilerinde tarımsal üst hakkı kurarak KUA içinde ikamet eden yoksun kişilerin üretime dahil edilmesi sağlanabilir. Üretim, işleme, pazarlama sürecinde yoksul kişilerin görev almasını sağlayarak kırsalda istihdam artırılabilir. OKUBAY'ın kurumsal yapısı ve yürütebileceği faaliyetler bir yönetim önerisi olarak şekil 6.3.'de gösterilmiştir.

Şekil 6.3. OKUBAY yönetim önerisi

KAYNAKLAR

- Akçıl, A., 2015. Kırsal kalkınma için bir model önerisi: köy kümeleri. *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, Konya.
- Aksoy, E., 2006. Clustering with GIS: an attempt to classify Turkish district data: K-means and self-organizing map (SOM) algorithms. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Alsaç, F., 2010. Bölgesel gelişme aracı olarak kümelene yaklaşımı ve Türkiye için kümelene, *DPT Uzmanlık Tezi*, Ankara.
- Anonim, 2015. 2014-2020 Ulusal kırsal kalkınma stratejisi, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2018a, TÜİK Bölge düzeyinde İstatistik verileri, 2018.
- Anonim, 2018b. Konya Tarım ve Orman Müdürlüğü İlçe bazında tarım istatistikleri.
- Anonim, 2018c. Yirmi beş soruda tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi. Ankara: *Tarım Reformu Genel Müdürlüğü*.
- Arıbaş, K. ve Deniz, M., 2016, Paul Krugman ve yeni ekonomik coğrafya, *TUCAUM VI Coğrafya Sempozyumu*, Ankara, 181-188.
- Asheim, B.; Cooke, P. ve Martin, R., 2006. The rise of the cluster concept in regional analysis and policy a critical assessment, Oxon: *Clusters and Regional Development*, Routledge.
- Bakacak, L., 2018. Genelleştirilmiş doğrusal mekânsal modellere koşullu otoregresif model yaklaşımı, *Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- Bakırcı, M., 2003. Kırsal Türkiye tarihsel gelişim sorunları ve kırsal kalkınma yaklaşımları, *Coğrafya Dergisi*, 11: 75-96.
- Barkan, Ö.L., 1980. Türkiye’de toprak meselesi. İstanbul: *Gözlem Yayınları*.
- Barnes, T.J., 2009. Economic geography, *International Encyclopedia of Human Geography*, 3: 315-326.
- Başbüyük, A., 2004. Mesudiye (Ordu) köykent projesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 11: 301-326.
- Bathelt, H. ve Glückler, J., 2003. Toward a relational economic geography. *Journal of Economic Geography*, 3: 117-144.
- Bathelt, H. ve Schuldt, N., 2008. Between luminaires and meat grinders: International trade fairs as temporary clusters. *Regional Studies*, 42(6): 853-868.

- Boggs, J.S. ve Rantisi, N.M., 2003. The 'relational turn' in economic geography. *Journal of economic geography*, 3(2): 109-116.
- Bollukçu, P., 2014. Peyzaj planlama ve kırsal kalkınma ilişkisi: Bartın-Arıt Çayı Havzası örneği. *Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, Bartın.
- Caldwell, W.J., 2011. Rediscovering Thomas Adams: Rural planning and development in Canada, Toronto: *UBC Press*.
- Cansız, M., 2011. Türkiye'de kümelenme politikaları ve uygulamaları, Ankara: *Ümit Ofset Matbaacılık*.
- Cloke, P.; Le Heron, R. ve Roche, M., 1990. Towards a geography of political economy perspective on rural change: The example of New Zealand, *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*. 72B(1): 13-25.
- Çekiç, T.İ., 2009. Kırsal kalkınma açısından sosyal sermayenin öğeleri Şanlıurfa-Hilvan örneği, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, Z., 2006. Türkiye'de kırsal planlama politikalarının geliştirilmesi, Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Çolakoğlu, E., 2007. Kırsal kalkınma problemine bir çözüm arayışı olarak köy-kent projesi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6): 187-202.
- Çubuk, M., 2010., Kırsal alana kavramsal yaklaşım: Yeniden kırsal kentleşme ve modern kırsal toplum yaratılması. İçinde: *Kırsal Planlama Üzerine Tartışmalar 1999-2009*, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları*, 764, İstanbul.
- Çubukçu, K.M., 2020. Planlamada ve coğrafyada temel istatistik ve mekansal istatistik, İstanbul: *Atlas Akademik Basın Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti*.
- Dalal-Clayton, B., Dent, D. ve Dubois, O., 2003. *Rural planning in developing countries: Supporting natural resource management and sustainable livelihoods*, London: Earthscan Publications.
- Doğan, Z.; Arslan, S. ve Berkman, A.N., 2016. Türkiye'de tarım sektörünün iktisadi gelişimi ve sorunları: Tarihsel bir bakış, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (8): 29-41.
- Driessen, P.P.J., Goverde, H.J.M. ve Van Tatenhove, J.P.M. 2002. The renewal of rural areas. İçinde: *Greening Society* (edt.: Peter P.J. Driessen and Pieter Glasberge), *Environment & Policy*, 33. Springer, Dordrecht: 115-136.
- Duffy, P.J., 2009. Historical geographies. *International Encyclopedia of Human Geography*, 5: 136-145.
- Efe, M., 2009, Sosyo-ekonomik ve ekolojik temelli bölgeleme: olanak ve sınırları, Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

- Eraydın, A., 1994. Mekân organizasyonuna ilişkin değişen paradigmlar, *Toplum Bilim*, 64: 53-76.
- Erdönmez, C., 2005. Köykent: Olumlu ve olumsuz yönleriyle bir kırsal kalkınma projesinin çözümlemesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2: 35-51.
- Freguin-Gresh, S.; White, E. ve Lösch, B., 2012. Rural transformation and structural change: insights from developing countries facing globalization, *10th European IFSA Symposium. IFSA. Vienne*.
- Gallent, N.; Juntti, M.; Kidd, S. ve Shaw, D., 2008. Introduction to rural planning, *Rural Governance and Spatial Planning*, 2: 30-57.
- Gallup, J.; Sachs, J. ve Mellinger, A., 1999. Geography and economic development. *International Regional Science Review*, 22(2): 179-232.
- Galvez-Nogales, E. ve Webber, M., 2017. Territorial tools for agro-industry development, *Food and Agriculture Organization of the United Nations*, 3: 89-124.
- Galvez-Nogales, E., 2010. Agro-based clusters in developing countries: Staying competitive in a globalized economy, *Agricultural Management, Marketing and Finance Occasional Paper*, 1-13.
- Geray, C., 2011. Dünden bugüne kırsal gelişme politikaları: Özeksel köy yaklaşımı. Ankara: *Phoenix Yayınları*.
- Göngördü, E., 2012. Coğrafi mekânda planlama ve kalkınma ilişkisi, Ankara: *Nobel Akademik Yayıncılık*.
- Gözek, İ.S., 2012. Kümelenme ve Türkiye’de kırsal ve tarımsal kalkınma açısından uygulanabilirliği, *Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, Adana.
- Gülümser, A., 2009. Rural areas as promising hot spots: sustainable rural development scenarios, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, İstanbul.
- Gündüz, A.Y., 2006. Bölgesel kalkınma politikası, İstanbul: *Ekin Yayınları*.
- Halfacree, K., 1993. Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies*, 9(1): 23-37.
- Halfacree, K., 2007. Trial by space for a radical rural: Introducing alternative localities, representations and live, *Journal of Rural Studies*, 23: 125-141.
- Hartmann, A.; Kharas, H.; Kohl, R.; Linn, F.J.; Massler, B ve Sourang, C., 2013. Scaling up programs for the rural poor: IFAD’s experience, lessons and prospects, *Global Economy and Development Working Paper, IFAD*, 54.

- Harvey, D., 2012. Sermayenin mekanları eleştirel bir coğrafyaya doğru, İstanbul: *Sel Yayıncılık*.
- Hassink, R.; Klaerding, C. ve Marques, P., 2014. Advancing evolutionary economic geography by engaged pluralism, *Regional Studies*, 48(7); 1295-1307.
- Hıms, M.A., 2009. Konya bölgesinde kuraklık değişimi ve etkisi, *1.Ulusal Kuraklık ve Çölleşme Sempozyumu*, Konya: 228-236.
- Holt-Jensen, A., 2014. Coğrafya tarihi, felsefesi ve temel kavramları, *İstanbul: Sistem Matbaacılık*.
- İlbaş, M.H., 1999. Türkiye’de kooperatifçilik ve Köy-Koop deneyimi, Ankara: *75 Yılda Köylerden Şehirlere*.
- Kaçmaz, M., 2017. Ekonomik coğrafya, İstanbul: *Lisans Yayıncılık*.
- Kalkınma Bakanlığı, 2014. 2014-2018 Güneydoğu Anadolu Projesi Eylem Planı, Ankara.
- Karakayacı, Ö., 2010, Ekonomik büyüme ve girişimcilik aktivitelerinde kümeleşmenin rolü: Bursa ve Konya sanayi kümeleri örneğinde karşılaştırmalı bir araştırma *Megaron*, 5(3):149-159.
- Karakayacı, Ö., 2018. Bölge planlamada kırsal alanların önemini yeniden keşfetmek: yeni bölgencilik perspektifinde kuramsal tartışmalar. *Planlama Dergisi* 28(1): 42-51.
- Kaygalak, İ., 2011. Postmodern eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekân kavrayışları üzerine yansımaları, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9 (1): 1-10.
- Kaygalak, İ., 2020. Mekan ve ekonomi ekonomik coğrafyada yeni yaklaşımlar, *İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Kayıkcı. S., 2009. Türkiye’de kırsal alan yönetimi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, Ankara.
- KBB (Konya Büyükşehir Belediyesi). 2014. 1/100.000 Çevre Düzeni Planı Araştırma Raporu. Konya.
- Keleş, Ş., 2014. Kırsal alanda sosyal sermayenin oluşumu üzerine bir araştırma: Erzurum İli örneği. *Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, Erzurum.
- Koç, S. ve Bulmuş, C., 2014. Organize sanayi bölgelerinin bölge ekonomilerindeki etkinliklerinin karşılaştırılması: Kayseri ve Sivas örneği. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (4)1: 177-215.
- Köymen, O., 1999. 75 yılda köylerden şehirlere: Cumhuriyet döneminde tarımsal yapı ve tarım politikaları. İstanbul: *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları*.

- Krugman, P., 1999. The role of geography in development. *International Regional Science Review*, 22(2): 142-161.
- KTO, 2020. Konya Ticaret Odası Konya Ekonomi Raporu 2019, Konya.
- Lawson, J., 2007. Making development geography. New York: Routledge.
- Lefebvre, H., 2014. Mekanın üretimi, İstanbul: *Sel Yayıncılık*.
- Lloyd, D.C., 2010. Spatial data analysis an introduction for GIS users, Oxford: *Oxford University Press*.
- Mackinnon, D., 2009. Institutionalism/Institutional Geographies. *International Encyclopedin of Human Geography*, (5): 499-506.
- Mendez, M.R., 2017. Rural prosperity for development: Understandings determinants and strategies derived from case studies in seven countries, *Universidad Polttechnica De Madrid Doktora Tezi. Madrid*.
- Metternicht, G., 2018. Planning: definitions and evolution in the context of SLM. İçinde: Land use and spatial planning: Enabling sustainable management of land resources (edt.: Graciela Metternicht), London: Springer Briefs in Earth Sciences: 7-13.
- MEVKA, 2013. Konya Karaman Bölge Planı Açıklama Raporu. Konya.
- Murdoch, J., 2000. Networks: A new paradigm of rural development. *Journal of Rural Studies*, 16: 407-419.
- Murphy, K., 2017. Territorial tools for agro-industry development. Food And Agriculture OECD, 2009. Rural policy reviews: Italy. OECD Publications.
- OECD, 2018. Rural 3.0.policy note: A framework for rural development. OECD Publications Organization of The United Nations,3, 89-124.
- Osmanlı, N., Eruç, R. ve Ercan, E.D., 2018. Yeni büyükşehir yasasının mekansal planlamaya etkileri. *Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu Planlamada Kırsal Alanlar ve Bölge*, Konya.
- Öğdül, H., 2013. Kırsal yerleşmeler ve planlama sorunları, İçinde: Kırsal Planlama Üzerine Tartışmalar 1999-2009, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları* 764, İstanbul.
- Öğdül, H.; Kaya, G. ve Mamunlu, H., 2013. Kırsal alanda sürdürülebilirlik ve yerleşme politikaları, İçinde: Kırsal Planlama Üzerine Tartışmalar 1999-2009, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları* 764, İstanbul.
- Öğdül, H.; Uluçay, H. ve Öngel, S., 2006. Kent çevresindeki kırsal alanların değişim biçimleri, Tübitak-Proje No: SOBAG-05K076.10.

- Öksüz, M., Erdem, R. ve Meşhur, Ç., 2015. Koruma odaklı kırsal alan planlaması: bir model önerisi. TÜBİTAK KAMAG 1007 Proje No: 108G173 ve 108G187, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.
- Önder, S. ve Önder, D., 2009. Konya Ovasının mevcut ve 2070'li yıllarda sulama suyu gereksinimlerinin irdelenmesi. *1. Ulusal Kuraklık ve Çölleşme Sempozyumu*, Konya: 386-391.
- Özden, E., 2016. Kalkınma aracı olarak organize sanayi bölgelerini yeniden kurgulamak. *Megaron*, 11(1): 106-124.
- Özden, F., 2019. Kırsal kalkınmaya etki eden başlıca sosyo-ekonomik ve mekansal faktörlerin analizi ve uygun kırsal kalkınma seçeneklerinin belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, İzmir.
- Özden, N., 2010. Menemen Ovası sol sahil sulanan arazilerinin parsel tabanlı ürün deseni planlanması. *Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, İzmir.
- Özensel, E., 2018. Kır sosyolojisi: Kırsal kalkınma ve kırsal yoksulluk, Konya: *Çizgi Yayınevi*.
- Öztaş, Ç.Ç. ve Karaaslan, Ş., 2017. Türkiye'de kırsal planlama ve farklı ülkelere ait kırsal planlama örnekleri, *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 10.4: 433-460.
- Öztürk, Ş., 2008. Kırsal yoksulluk ve neoliberal ekonomi politikaları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, V: 605-634.
- Porfirio, J.M., 2008. New economic geography and rural development, *Departamento de Organização e Gestão de Empresas*, Lizbon:18-21.
- Porter, M.; Ketels, C.; Miller, K. ve Bryden, R., 2004. Competitiveness in rural U.S regions: Learning and research agenda. *Institute for Strategy and Competitiveness Harvard Business School*:6-20.
- Reşat, H.G. ve Atılabey, M.F., 2017. TR72 Bölgesi tarımsal ürünler için kümelenme modeli geliştirilmesi. *ORAN Kalkınma Ajansı*, İzmir.
- Santosab, M.R.R. ve Ranieria, V.E.L., 2014. Contributions to land use planning of rural areas. *Proceedings Impact Assessment for Social and Economic Development 34th Annual Conference of the International Association for Impact Assessment*, 8-11 April 2014, Viña del Mar.
- SBB, 2019. 2019-2023 Onbirinci Kalkınma Planı, Ankara.
- Schmitt, B., 2000. Economic geography and contemporary rural dynamics: an empirical test on some French Regions. *Regional Studies*, 33(8): 697-711.

- Scott, M., 2019. Spatial planning and the rural economy. *İçinde: The Routledge Companion to Rural Planning* (edt.: Mark Scott, Nick Gallent, Menelaos Gkartzios), Chapter 20: 219-236.
- Singh, P.K., 2019. Spatial planning for socio-economic development. *International Journal of Geography and Regional Planning*, 5(1):101-107.
- Sioen, G.B.; Terada, T.; Sekiyama, M. ve Yokohari, M., 2018. Resilience with mixed agricultural and urban land uses in Tokyo-Japan. *Sustainability*, 10(2): 1-27.
- Sungur, O.; Keskin, H.; Demirgil, H.; Şentürk, C. ve Dulupçu, M.A., 2013. Batı Akdeniz Bölgesi orman ürünleri endüstrisi deneyimi kümelenme: Bölgesel kalkınmada anahtar mı, kilit mi? Konya: *Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık*: 35-60.
- Tan, S. ve Karaönder, İ., 2013. Türkiye’de tarımsal örgütlenme politikalarının ve mevzuatının irdelenmesi, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 1(1): 87-94.
- Tan, S.; Kumuk, T.; Savran, F. ve Everest, B., 2010. Türkiye’de 2000 yılı sonrası uygulanan tarım politikaları: Tarım reformu uygulama projesi ARIP. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S., 1988. Türkiye’de tarımsal yapılar. Ankara: *Yurt Yayınları*.
- Tekeli, İ., 2011. Türkiye’de bölgesel eşitsizlik ve bölge planlama yazıları, *İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları*.
- Tekeli, İ., 2013. Türkiye’de bölge planlamanın öyküsü ve beşeri coğrafyayla ilişkisi üzerine. *Beşeri Coğrafya Dergisi*, 1: 39-50.
- Tekeli, İ., 2018. Mekansal ve toplumsal olanın bilgibilimi yazıları, İstanbul: *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*.
- Tektaş, A.; Özertan, G.; Helvacıoğlu, A.D. ve Karapınar, B., 2018. GAP organik tarım küme projesi: Ölçeklendirilebilirlik ve tekrarlanabilirlik araç seti. *GAP BKİ*, Şanlıurfa.
- TİM, 2021. Konya tarımsal kalkınma kooperatif bilgileri. Konya Tarım ve Orman Müdürlüğü, Konya
- Toccaceli, D., 2015. Agricultural districts in the Italian regions: Looking toward 2020. *Agricultural and Food Economics*, 3(1): 1-33.
- Tomaney, J.; Krawchenko, T. ve McDonald, C., 2019. Regional planning and rural development: evidence from the OECD, *İçinde: The Routledge Companion to Rural Planning* (edt.: Mark Scott, Nick Gallent, Menelaos Gkartzios), Chapter 15: 170-182.
- Torre, A. ve Wallet, F., 2016. From the early literature to contemporary Approaches to regional and territorial development. *İçinde: Regional development in rural areas:*

Analytical tools and public policies (Edt.: André Torre ve Frédéric Wallet), Springer: 25-31.

- Tosun, D. ve Demirbaş, N., 2012. Türkiye’de hayvancılık ihtisas organize sanayi bölgelerinin gelişimi ve konunun büyükbaş hayvancılık sektörünün sorunları açısından değerlendirilmesi. *10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, Konya.
- TUSİAD, 2014. Gıda, tarım ve hayvancılık rekabet gücü temel bulgular, TUSİAD-T/2014-11/561, İstanbul.
- Tüysüz, S., 2017. Kurumsal ve ilişkiel ekonomik coğrafya yaklaşımları ve işlemselleştirilmesi, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 15(2): 119- 134.
- Uyar, N., 2018. Kırsal tutma arayışı, *Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu Planlamada Kırsal Alanlar ve Bölge*, Konya.
- Ward, N. ve Lowe, P., 2009. England's rural futures: a socio-geographical approach to scenarios analysis, *Regional Studies*, 43(10): 1319-1332.
- Williamson, O.E., 2000. The new institutional economics: Taking stock, looking ahead. *Journal of Economic Literature*, 38(3): 595-613.
- Yavan, N., 2014. Batı coğrafyası geleneği üzerine. İçinde: Bir Disiplinin İç Dünyası: Modern Türk Coğrafyası Üzerine Söyleşiler (Edt.: E. Bekaroğlu ve A.R. Özdemir), İstanbul: İdil Yayıncılık: 17-51.
- Yenigül, S.B., 2016. Türkiye’de kırsal alan politikalarında seksen sonrası değişimin değerlendirilmesi. İçinde: *80 Sonrası Mekan ve Planlama (edt.: Aysu Uğurlar, Demet Erol, Ebru Vesile Öcalır Akunal, Fatma Erdoğanaras, Kübra Cihangir Çamur, Leyla Alkan, Nilgün Görür Tamer, Sevinç Bahar Yenigül, Ülkü Duman Yüksel, Zeynep Özdemir)*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 39-50.
- Yılmaz, H. ve Tolunay, A., 2007. Avrupa Birliği kırsal kalkınma politikalarında yönelimler ve Türkiye, *Süleyman Demirel Ün. Orman Fakültesi Dergisi*, 1: 107-122.
- Yörür, N., 2008., 1980 sonrası tarım politikalarının kırsal alandaki yapısal dönüşüm üzerine etkileri: Aydın-Dalama örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi*, İzmir.
- Yörür, N., 2010., 1990 sonrası Türkiye’de uygulanan kırsal alan ve tarım politikaları üzerine. *Planlama Dergisi*, 1: 3-19.
- Yörür, N., 2018. Türkiye’de tarım politikaları ve kırsal planlama, (<https://birsehirciningunlugu.wordpress.com/2018/04/22/turkiyede-tarim-politikalari-ve-kirsal-planlama> Ziyaret Tarihi: 27.05.2023).

EKLER

EK-1: İlçe bazında ÇDP bilgilendirme toplantıları ve bilgileri

Cihanbeyli-Kulu-Altnekin İlçeleri (Konya Orta Anadolu Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Cihanbeyli İlçe merkezinin %60'ının "Tuz Gölü ÖÇK" hükümlerine tâbi olması nedeniyle tarım ve hayvancılığa kısıtlayıcı etkisi bulunduğu yaygın kanattır. • Cihanbeyli İlçe genelinde bulunan termal kaynakların seracılıkta ve turizm faaliyetlerinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. • Tuz Gölü ÖÇK hükümlerine göre tarım arazisi olarak belirtilmesine rağmen özellikle Tuz Gölü çevresinde toprak yapısından dolayı tarımsal faaliyet yapılamayacak alanların enerji yatırımları için uygun alan olduğu görüşü hakimdir. • Bölgenin en büyük sorunu tarımsal sulamadır Bu problemin çözülebilmesi için Kızılırmak'tan faydalanılması gerektiği düşünülmektedir • Cihanbeyli yöresinin; tarım, hayvancılık ve sanayi oluşumlarının aynı anda planlanabileceği kadar geniş bir alana sahip olduğu (İstanbul ili büyüklüğündedir) ve bütün bu rolleri rahatlıkla üstlenebileceği görüşü bulunmaktadır. • Çiftçinin zarar etmesinin önlenmesi amacıyla arazi toplulaştırma faaliyetlerine önem verilmesi gerekmektedir. • Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin artırılması sonucunda içme suyu kaynaklarının sıkıntıya gireceği ve bununla alakalı tedbirlerin alınması gerekmektedir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Cihanbeyli ÖÇK alanı Tuz Gölünün kirlenmesini önlemek amacıyla tarımsal faaliyetleri de sınırlayan ve önceliğe alınması gerekli tedbirler içermektedir. Dolayısıyla bölgede alttan üste gelen taleplerin karşılanması mümkün görülmemektedir. • Bu bölgede temel sorun kuraklık ve tarımsal sulama suyuna yönelik sorunlardır. Yer altı suyunun yasal olmayan yollarla ve bilinçsiz kullanımı yaygındır. Suyun modern tekniklerle bilinçli olarak kullanılması zorunludur. Tarım alanlarında tercih edilen ürün ve tarımsal yöntemlerin çok sıkı bir şekilde takip edilmesi ve çiftçilerin bu yönde eğitilmesi gereklidir. • Alt bölge genelindeki kırsalda yaşayan ailelerin çoğunun en az bir yakını yurtdışındadır. Yurtdışı gelir edinimi emek ağırlık tarım yapılmasına gerek kalmadığını ifade eden, köy kahvesinde vakit öldüren sosyal bir oluşuma neden olmuştur (Aynı ilçede yürütülen Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması çalışmasında da benzer durum gözlemlenmiştir). • Konya'da toprak yapısı itibarıyla 3 milyon ha sulu tarıma elverişli arazi bulunmaktadır. Potansiyel su rezervinin ise bu alanın ancak 1/3'ünü karşılayabilecek durumdadır. Konya'nın kuzey kesiminde yağışa bağlı olarak yeraltı suyu kaynaklı sulu tarım yapılmaktadır. Su yeterli olmayıp, Konya kapalı havzasında sürdürülebilir yeraltı su miktarının yıllık 2,4 milyar metreküptür. Yanlış uygulamalar sonucu yıllık yaklaşık 4 milyar metreküp su çekildiğini dolayısıyla yıllık yaklaşık 1,6 milyar metreküp suyun boşa gitmektedir. Su kaynaklarının etkin kullanımı gereklidir (Konya DSİ Bölge Müdürlüğü). • Su kaynaklarının etkin kullanımı için teşviklerin doğru alanda doğru ürüne verilmesi gerekmektedir. Su sıkıntısı yaşanan Kulu civarında buğday vb. ürünlerin desteklenmesi ve teşviklerin bu yönde verilmesi gerekmektedir (Konya DSİ Bölge Müdürlüğü). • Bölgede su politikaları gözetilmeden büyükbaş hayvancılığa yönelik destek ve yatırımların gözden geçirilmesi gerekmektedir. • Altnekin köylerinin çoğunluğunda il merkezinde de ikamet edenler olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Kulu ve Cihanbeyli köylerinde çeşitli nedenlerle günü birlik ilçe merkezine gidip gelme yaygındır.

Karapınar-Emirgazi İlçeleri (Konya Orta Anadolu Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım arazilerinin bilinçsiz tahribatını engellemek için Enerji Endüstri Bölgeleri'nde sadece lisanslı tesislere değil lisanssız (çiftçinin kendi ihtiyacını karşılaması maksatlı) tesislere de yer verilmesinin gerektiği düşünülmektedir. • Sulama altyapısının gerektiği belirtilmektedir. • Tarla toplulaştırmasının yapılmasının gerektiği bildirilmektedir. • Çiftçinin makinalı tarıma meyilli olduğunu ve tarımda uzmanlaşma konusunda bu noktaya dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. • Bölgenin en büyük sorunu olan sulama suyu probleminin çözülebilmesi için Kızılırmak'tan faydalanılması gerektiği bildirilmektedir. • Çiftçinin, ekonomik kaygılardan dolayı hububattan ayçiçeğine yönelmeye başladığını ve bu konuya dikkat edilerek tarımda uzmanlaşmaya yönelik kararların alınması gerektiği vurgulanmaktadır.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • İlgili bölge Türkiye'nin en kurak bölgesi olmasına karşın ilginç bir şekilde mısır üretiminde rekor kırmıştır. Bu durum yoğun yer altı su kullanımını gerektirmektedir. Suyun kalmadığı durum ve gelecek kaygısı söylemde bulursa da uygulamada herhangi bir tedbir bulunmamaktadır. Yer altı suyunun kullanımına bağlı olduğu düşünülen obruk oluşumu yaygınlaşmıştır. • Tarım ve hayvancılık getirisinin iyi olması nedeniyle çiftçinin gelir durumu diğer bölgelere oranla iyi durumdadır. Karpınar çiftçisinin büyük bir kısmı il ve ilçe merkezinde yaşamasına rağmen gerektiğinde tarlasının başına gidip çalışabilmektedir. Küçükbaş hayvancılığı diğer bölgelere göre farklılık arz eden yayla kültürü bulunmaktadır. • Bu bölgede temel sorun kuraklık ve tarımsal sulama suyudur. Yer altı suyunun kaçak kullanımı ise yaygındır. Suyun modern tekniklerle bilinçli olarak kullanılması zaruridir. Yer altı suyuyla yoğun pancar ve mısır üretimi yapılmaktadır. Tarım alanlarında tercih edilen ürün ve tarımsal yöntemlerin çok sıkı bir şekilde takip edilmesi, çiftçilerin bu yönde eğitilmesi gereklidir. • Sosyal yapısı itibarıyla bölge kentte yaşayan obada çalışan bir hüviyete sahiptir. Ekilebilir tarım arazileri sulama sorunları vb yapısal sorunlar nedeniyle atıl durumdadır. • Özellikle Emirgazi ilçesinin kırsalı neredeyse boşalmış durumdadır. • Su kaynaklarının etkin kullanımı için teşviklerin doğru alanda doğru ürüne verilmesi gerekmektedir. Su sıkıntısı yaşanan Karapınar'da ciddi miktarda suya ihtiyaç duyulan mısıra teşvik verilmemesi, bunun yerine hayvancılığa teşvik verilmesi gerektiği bildirilmiştir. • KOP kapsamında havzadan diğer havzaya su aktarılmasına yönelik projede tarımsal sulama yapılması öngörülmüş olsa da halen içme suyu olarak kullanılmaktadır. • Sulanabilir tarım arazilerinin bir kısmında Güneş Enerjisi yatırımı izni verildiği gözlemlenmiştir. • Tarım arazilerinde toplulaştırma tamamlanan köylerde intikalden kaynaklı ihtilaflardan dolayı sulanabilir tarım arazilerinde üretim yapmadığı gözlemlenmiştir. • Köylerdeki gençlerin işsizlikten yakındıkları kendilerine/babalarına ait tarlaların kendilerinin geçimini sağlayacak düzeyde olmadığını ve gelecekle ilgili kaygılı oldukları gözlemlenmiştir. • Emirgazi köylerinde temel sorun kuraklık ve işsizliktir.

Kadınhanı, Sarayönü, Iğın İlçeleri (Konya Orta Anadolu Tarım Havzası ve Konya İç Ege Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Tarımsal sulama amaçlı olarak yeraltı su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması önemle vurgulanmıştır. • Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin daha fazla teşvik edilmesine yönelik kararlar alınmasının gerektiği belirtilmiştir. • Köy yerleşim planlarının ve köy yerleşim saha sınırlarının belirlenmesine altlık oluşturacak kararların alınması gerektiği bildirilmiştir. • Bölgedeki su ihtiyacının karşılanabilmesi için Beyşehir gölü'nün değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. • Arazi toplulaştırma faaliyetlerine hız verilmesi gerektiği ifade edilmiştir • Kırdan kente göçün önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınhanı ve Sarayönü kırsalında yaşlı nüfusla karşılaşılacaktır. Gençlerin Konya'da çalıştıkları veya okumak için Konya il merkezinde oldukları, sürüm ve ekim zamanlarında konya kent merkezinden gelerek bir müddet ikamet ettikten sonra şehir hayatına dönenlerin olduğu bilgisi verilmektedir. Bazı çiftçiler tarla ve çiftliklerini güvelik endişeleri nedeniyle internet üzerinden kamera ile izlemektedir. • Bu durum ova köylerinden olup da Konya merkezde yaşayan 250.000 kişilik bir nüfusun bulunduğunu, bu kişilerin il merkezinde yaşayıp köylerinde gününbirlik çiftçilik yaptıklarını ve herhangi bir sigortalı işte çalışmadıklarını doğrulamaktadır.Şehirde yaşayan ancak tarımla bağlantısı kesilmeyen ikametçilerin varlığı gözlemlenmiştir. • Kentte yaşayanların ikinci ev talebi nedeniyle köy yerleşim sahalarının yeterli gelmediği bu ihtiyacın köy yerleşimi çevresindeki meralardan karşılandığı gözlemlenmiştir. • Bölgede gözlü mevkinde bulunan su kaynağı yakın bölgelerde sulama amaçlı kullanılmaktadır. KOSKİ tarafından içe suyu ihtiyacına yönelik aynı kaynağın kullanma çalışmaları bulunmaktadır. Diğer bölgelerde su ihtiyacı su kuyularından sağlanmaktadır. Sulama ve içme suyu şeklinde beyşehir gölünün kullanılması talebi uygun görülmemektedir.

Çumra, Güneysınır, Akören İlçeleri (Konya Orta Anadolu Tarım Havzası ve Konya Göller Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Tarımda ürün çeşitliliğine ve endüstrileşmeye önem verilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Yük taşımacılığının değerlendirilmesi için “Lojistik Köy” projesine önem verilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Tarımda ceviz ve meyve yetiştiriciliğine destek verecek çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır. • İlçede (Güneysınır) bitki çayı (adaçayı, ekinezya vb.) üretimi denemelerinin yapılarak başarılı olduğundan bahsedilerek tarımsal üretime yönelik işleme ve paketleme tesislerine ihtiyaç duyulduğu bildirilmiştir. • İlçede (Güneysınır) ağırlıklı olarak kuru tarım yapıldığını ancak göçün önlenmesi için sulu tarıma imkan sağlanması amacıyla sulama suyu probleminin aşılması gerektiğini belirtilmiştir. • ilçenin (Akören) kuzeyinde gelişme konut bölgesi olarak ayrılmış alanın aslında değerli bir tarım arazisi olduğunu vurgulayarak tarımsal faaliyetlerin sekteye uğramaması için gelişme konut alanı olarak dağlık alanların değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Tarım altyapısının (su, enerji vd.) oluşturulması gerektiğini bildirilmiştir. • Organize hayvancılık tesislerinin oluşturulmasının aile iştiraklerini zayıflatacağı ve büyük şirketlere rant sağlayacağı endişesi olduğu belirtilmiştir. • Tarımsal faaliyetlerin en büyük sıkıntılarının birinin de pazarlama faaliyetleri olduğunu vurgulayarak tarımsal paketleme vb. tesis alanlarının oluşturulması gerektiği bildirilmiştir. • Organize tarım tesis alanlarının oluşturulması gerektiği bildirilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Çumra köylerinde sulanabilir ve değerli tarım arazileri fazla olmasına karşın temel sorun toplulaştırma değildir. Toplulaştırılmış olmasına karşın intikal nedeniyle çok hisseli tarım arazilerinin varlığıdır. Bu araziler kimi yerlerde mirasçılar tarafından ekilmekte, kimi bölgelerde mirasçıların tarlalarını icara verdikleri gözlemlenmektedir. • Bölgede DSİ tarafından sulama yapılacağı planlanan ve hayvancılık yapılması engellenen geniş alanlar bulunmaktadır. Uygulama da bu arazilere yönelik politikaların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu arazilerinin kısa-orta vadede sulama imkanı bulunmayacağı ifade edilmektedir. Arazinin sulanabilir olması suyun varlığı anlamına gelmemektedir. • Güneysınır ilçesinin köylerinde tarımsal ürün çeşitliliğinin artırılmasına yönelik çabalar bulunmaktadır. Kuraklık ve sulama sorunları nedeniyle tarım arazilerinin alternatif ürün (lavanta) ekimi teşvik edilmektedir. Bölgede Büyükşehir belediyesince lavanta yağı tesisi yapılarak çiftçiye yönelik sağlanmaktadır. Güneysınır ve Akören ilçesi bağcılığın ve meyveciliğin desteklenmesi gereken bir üretim geçmişine de sahiptir. • Çumra ilçesi kırsal beyşehir gölünün sulama alanında kalması ve sulanabilirlik potansiyeli nedeniyle, Güneysınır ve Akören ilçelerinin köyleri ise az su istemesi nedeniyle üzüm üretimine yönelik yığınlaşma gösterebilme potansiyeline sahiptir. • Çumra ilçesi, Türkiye'nin en fazla üyeye sahip, tarımsal örgütlenme açısından devlet desteği olmadan kurulan ve devam ettirilen örnek nitelikte Pankobirlik pancar ekicileri kooperatif birlikteliğinin önemli bir merkezidir. Pankobirliğin çiftçi üzerinde üretim/pazarlama yönünden olumlu etkileri bulunmaktadır. • Çumra ilçesinin Konya kent merkezine yakın olması, bölgede yetişen ürünlerin işlenmesine yönelik alt yapının gelişmesini engellemektedir. Ayrıca bölgede diğer bölgelerin aksine kırsalda genç nüfusun köylerde ikamet ettikleri, kırsalda tuttukları gözlemlenmiştir. Mülkiyet hukukuna yönelik olumsuz intikal sorunları olmasa bölge tarımsal üreticilerin yeterli gelir edebildikleri bir potansiyele sahip olacaktır. • Akören ilçesinde yoğun pazarlama sorunları vardır. Tüccarların yetiştirilen ürünleri almaya gelmedikleri bunun sebebi olarak yol alt yapısının yeterli olmaması gösterilmektedir.

Yunak,Çeltik İlçeleri (Konya İç Ege Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Bölge halkının şeker pancarı üretimine eğilimli olduğunu, ancak tarımsal ürünlerde çeşitlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. • Tarımsal kalkınma bölgelerinin oluşturulması gerektiği belirtilmiştir. • Mısır yetiştirilen bölgelerde bu ürüne yönelik işleme/paketleme tesislerinin ve yem fabrikalarının kurulması gerektiği vurgulanmıştır. • Tarımsal kalkınmanın desteklenmesi gerektiği bölgede üretilen ürünler itibariyle tohumculuk faaliyetlerinin kooperatif vb. organizasyonlarla tek elden yönetiminin sağlanması gerektiği bildirilmiştir. • Önemli merkezlere uzak olunması sebebiyle yaş sebze/meyve üretiminin, pazarlama faaliyetlerindeki sıkıntılardan dolayı yapılmadığını vurgulayarak bölgede hal kurulması halinde pazarlama sıkıntılarının ortadan kalkacağından dolayı halkın kendiliğinden yaş sebze/meyve üretimine yöneleceğini belirtilmiştir. • Tarımsal altyapı (su, enerji vb.) olanaklarının iyileştirilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Yeraltı suyu kaynaklarının verimli kullanılmasının sağlanması gerektiğini ve bunun için de çiftiçiye bilinçlendirici faaliyetlerin organize edilmesi gerektiğini belirtilmiştir. • Elektrik, su, belediye hizmetleri, sağlık hizmetleri, itfaiye vb. teknik ve sosyal altyapı olanaklarının iyileştirilmesinin yaşam standartlarını yükseltmek için önemli olduğunu ve bu konuda ciddi çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgenin temel sorunu erişebilirlik (il merkezinden uzaklık), kuraklık ve yer altı suyunun kullanıma yönelik sorunlardır. Yer altı suyuyla yoğun pancar ve mısır üretimi yapılmaktadır. Ayrıca ürün işleyecek merkezlerin olmaması pancarın alıcısının (Eskişehir Şeker Fabrikasına yakınlık) bulunması farklı bir ürünün üretilmesine engel olan etmenlerdendir. • Ayfon-Adana yük treni hattı ve Ankara- Konya- Eskişehir hızlı tren hatlarının bölge içinden geçmesine karşın bu hatların hem kent merkezine ulaşım hem de üretim pazarlanmasına yönelik transferde yeterli düzeyde kullanılmadığı görülmektedir. • Sosyal yapı itibariyle özellikle Yunak, Çeltik kırsalından yüksek miktarda yurt dışı göç olmuştur. Bu durum mevcut nüfusun ekonomik anlamda başka girişimlere gidilmesini ve genç nüfusun kırsalda kalmasını engelleyecek faktör olarak değerlendirilmektedir.

Seydişehir,Ahırlı,Yalıhüyük İlçeleri (Konya Göller Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Yapılacak olan yeni çevre düzeni planında sulama ile ilgili sorunların ortadan kalkmasını sağlayacak kararların alınması gerektiğini belirtilmiştir. • Köylerde 3-5 hayvanla geçimini sağlayan insanların olduğunu, bu durumlarda bu insanların planlarda hayvancılık alanı olarak belirlenmiş yerlerden satın alamayacakları için kentlere göçün arttığını vurgulanmıştır • Köylerdeki nüfusun göçünü engellemek isterken kaçak yapılaşmaya kesilen cezalar yüzünden köydeki insanların kente göçe sebep oluşturduğu bildirilmiştir. • Kırsaldan kente akışın engellenmesi gerektiğini bunun içinde kırsalda ekonominin artırılması gerektiğini belirtilmiştir. • Ucuz enerji (güneş, rüzgar gibi) enerjilerin kullanılması gerektiğini belirtilmiştir. • Ekonomik değeri fazla olan ürünlerin teşvik edilmesi gerektiğini belirtilmiştir. • Kırsal kalkınmada desteklenen ürün yelpazesinin dar olduğu vurgulanmıştır • Genç nüfusun tarım ve hayvancılıktan para kazanması gerektiğini vurgulanmıştır. • Bölgede üretilen ürünlerin elde kaldığı bunun için Pazar gerektiği belirtilmiştir. • Köylü insanların taleplerini yakalamak gerektiğini vurgulanmıştır. • Detaylı ve ciddi envanter çalışmalarının yapılması gerektiği ve bunun plana yansıtılması gerektiği vurgulanmıştır. • Bölgenin doğal yapısının uygun olması sebebi ile organik besinlerin üretilmesine ve ürün yelpazesinin genişletilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Seydişehir bölgesi su kaynakları itibarıyla diğer bölgelere nispeten zengin bir bölgedir. Ayrıca bir kısmı yapılaşmaya açılrsa da verimli tarım arazileri mevcuttur. • Özellikle Seydişehir Ortakaraören mahallesinde hayvancılığa yönelik bir eğilim mevcuttur (gömülülük). Bu eğilimin çevrede geniş tarım arazilerdeki ürün çeşitinin belirlenmesiyle birlikte değerlendirilmesi halinde önemli bir kalkınma potansiyeli oluşturacaktır. • Çilek üretimi yapılan Seydişehir Mesudiye gibi mahallelerde yapılaşma talebinin çoğaldığı görülmektedir. Çiftçinin gelir elde ettiği yerde yaşama isteğinin arttığı burada görülmektedir. • Tarım arazilerinin parçalanmış olması verasete bağlı hisselenme nedeniyle tarımsal üretimden yeterince geliri olmayan çiftçiler hayvancılığa (büyükbaş) yönelmişlerdir. • Seydişehir kırsalı özellikle Antalya bölgesinin yaylası hüviyetindedir. İlçe merkezinde ve bazı köy yerleşim alanlarında yoğun yapılaşma talepleri olmaktadır. • Yalıhüyük'te suğa gölünün etrafında nitelikli bir tarım arazisi mevcuttur. Bu arazinin yönetsel zaafiyetleri bulunmakta olup özel tarım bölgesi oluşturabilecek şekilde yönetilmelidir. • Su kanalları vb. su alt yapısının yoğun olduğu tarımsal üretim avantajı bulunan Ahırlı ve Yalıhüyük ilçesinin, ürün işleme ve pazarlamaya yönelik eksiklikleri mevcuttur. • Bölgede çilek üretiminden elde edilen gelir kapalı alanda yem hayvancılığı yapılması nedeniyle meraların kullanılmaması bu arazilerin sorgulanmasına neden olmaktadır. Kırsada tarı ve hayvancılığı entegre eden yerel kalkınma yaklaşımlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Beyşehir-Hüyük-Derebucak-Derbent İlçeleri (Konya Göller Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Isparta istikametinde tarıma elverişli alanlarına olmasına rağmen, bakanlık tarafından yapılmış ve yürürlükte olan “Kireli Sulama Projesi”nin plan kararları (Milli Park UDGP, 1. derece doğal sit alanı (mutlak koruma alanı) ve göl kıyı kenar çizgisi içinde kalan tarım arazilerinin kullanılmaması) nedeniyle bölgenin atıl durumda kaldığı belirtilmektedir. • Konya Şeker A.Ş.’nin bölgedeki yatırım kararları arasında dondurulmuş sebze/meyve tesisi projesinin olduğunu ve bu projeyle birlikte yaş sebze/meyve üreticiliğinin ciddi bir ivme kazanması beklendiği ifade edilmiştir. • İl Özel İdaresi tarafından, bölgede 10.000 dekarı kapsayan “kapalı devre basınçlı sulama sistemi” projesinin uygulamaya koyulduğu bildirilmiştir. • Bölgenin kalkınması için tarımsal faaliyetlerin, özellikle de sulu tarımın, desteklenerek geliştirilmesi gerektiğini vurgulanmıştır. • Bölgenin “Organik Tarım Bölgesi” olarak ilan edilmesiyle birlikte son 5 yıl içerisinde %100 organik çilek üreticiliğinin ciddi bir cazibe kazandığı bildirilmiştir. • Bölgede çilek yetiştiriciliği için oluşturulan ve onaylanan bir projenin olduğunu ve bununun beraber alternatif tarım ürünlerinin de (kilosu 40-50 TL’ye satılan kuzu göbeği gibi) değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. • Derebucak Gembos Ovasının (yaklaşık 17.000 dönüm) yapılacak olan planlama çalışmalarında tarımsal faaliyetler için dikkatle ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. • Bölgenin, 5000 dekar arazi üzerinde yıllık 7500 ton kapasiteyle üretimi yapılan taze fasulyede ün yapmış olduğunu ancak üretimin devamlılığının sağlanması için pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesine ve sulama potansiyelini arttırabilmek için 3 tane daha gölete ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. • Bölgede tarımsal kalkınmanın sağlanabilmesi için dondurulmuş sebze tesislerinin oluşturulması gerektiği bildirilmiştir. • İlçenin Çamlıca ve Suludere mahallelerinde çilek üretiminden dolayı nüfus artışı yaşandığı belirtilmiştir. • İlçede çileğin işlenmesi ve paketlenmesiyle ilgili tesisleri için yer bulunamadığı belirtilmiştir. • Yaklaşık 3.000 dekar (resmi+gayriresmi) alanda elma üretiminin devam ettiğini ancak pazarlama sıkıntıları olduğu belirtilmiştir. • Arazinin çok parçalı olmasının kazancı düşürdüğünü dolayısıyla arazi toplulaştırma faaliyetlerine önem verilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Kapalı Devre Sulama Sisteminin olumlu katkılarından, Çilek üretimi ile ilgili, Organik Tarım Bölgesi olarak ilan edilmiş olmalarının öneminde bahsedilmiştir. • İlçede sulamanın çok önemli olduğu, sulama alanlarının arttırıldığı takdirde gelirin artacağı ve göçün azalacağı ifade edilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Konya ovasının sulanmasına (Çumra) yönelik ilk projelerden birinin kaynağı olan beyşehir gölü ilginç bir şekilde kendi yakın çevresindeki tarım arazilerinin sulanması konusunda yeterince kullanılmamaktadır. • Göl ve çevresinin doğal statüsü planlama kararlarıyla ilaç kullanımından tarım üzerindeki tasarrufa kadar bir çok konuda kısıtlama getirmektedir. Bu durum şikayet edilse de alttan üstte talepler değerlendirilebilir gözükmemektedir. • İlçe sınırları içindeki topraklar il geneli ile kıyaslandığında, üzüm veriminde %144, arpa veriminde %70, durum buğdayı veriminde %23 ve kirazda %20 daha yüksek verim alındığı bilinmekle birlikte, bu potansiyelin yeterince değerlendirilememesi sorun olarak tespit edilmektedir. (Anonim,2014a)

	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgede en önemli kırsal kalkınma hamlesi yerel bir idarenin (il özel idaresi) rehberlik ettiği ve yönlendirmesiyle çilek fidesinin ücretsiz sağlanması, sinerji oluşturması bu konuda çiftçinin eğitilmesi sonrasında güzel kazanç örneklerinin diğer çiftçilerce görülmesi, Hüyük ilçesinde çilek üretimine yönelik yığınlaşma oluşturmuştur. • 1-2 yıl öncesinde klasik usullerle tahıl ürününden başka üretim yapamayan çiftçilerin damla sulama sistemi eğitimi ve desteği olarak çilek üretime geçmesi önemli bir kırsal kalkınma örneğini oluşturmaktadır. Ayrıca bu durum yerel bir idarenin kırsalda oluşturabileceği kalkınma sinerjisinin ne derece önemli olduğunu da göstermektedir. Halen Büyükşehir Belediyesi/KOP tarafından desteklenen çalışmalarla bir çok çiftçi ailesiyle birlikte geçimini sağlamakta, arazileri parçalanmış olsa da ürün çeşitliliğinin artırılmasıyla küçük tarım arazilerinden büyük gelir getiri getirilebileceğini göstermektedir. Sahada yapılan çalışmalarda çok az araziye sahip olan bir çiftçinin dahi yıl boyunca aylık 5000 TL (2018 yılı) geçimini sağlayacak kadar gelir elde edebildiği öğrenilmiştir. • Derebucak ilçesinde Derebucak Belediyesinde ürün paketleme tesislerinin yapılması bölgeye özel kaliteli ürünlerin aracısız bir şekilde gerçek değerinde satılmasına neden olmaktadır. Bu durum çiftçinin küçüğe olsa tarım araziden para kazanabildiğini göstermekte ve yarı endişesini azaltmaktadır. • Verimlilik düzeyi yüksek olan Derebucak Gemboş ovasının ürün çeşitliliği sağlanarak farklı ürünlerin üretilmesi desteklenen bir alan olarak belirlenmesi gerekmektedir. • Beyşehir tarım arazileri yeterli olmayan Huğlu mahallesinde geleneksel olarak yapılan silah üretiminin bu gün ulaştığı nokta kırsal kalkınmaya yönelik önemli bir örneği göstermektedir. Bu durum kırsal alandaki insan sermayesinin kabiliyetlerinin ne denli değişkenlik gösterdiği kalkınmaya yönelik politikaların genel politikalarla değil değişkenlik arz edecek şekilde yerelde oluşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır.
--	--

Akşehir,Tuzlukçu,Doğanhisar İlçeleri (Konya İç Ege Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> Arazi toplulaştırma faaliyetlerine önem verilmesi gerektiğini vurgulanarak bir çiftçinin ailesini geçindirebilmesi için en az 50 dekar sulu tarım veya 200 dekar kuru tarım arazisine sahip olması gerektiği belirtilmiştir. 46,5°C'lik sıcak su kaynağının bulunduğunu ve seracılık faaliyetleri için projelendirildiğini ancak bu projenin uygulamaya konulmadığı vurgulanmıştır. Bağcılık faaliyetlerinin devam ettiği ve aynı faaliyetlerin yaşatılması gerektiği ifade edildi. Farklı bir tat ve aroması olan üzümün işlenmesine yönelik tesislerin kurulması ve kurulmasına destek verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tuzlukçu'nun kuzeyinde bulunan ve sıcaklığı 43 derece olan jeotermal kaynağın seracılık faaliyetlerinde kullanılmasının desteklenmesi gerektiği bildirilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> Akşehir bölgesi geçmişten günümüze kiraz üretimine konu olmuştur.Son yıllarda hayvancılığa verilen genel destek nedeniyle kiraz bahçelerinin kesilerek hayvan barınaklarının yapımına yönelik faaliyetler gözlemlenmektedir.Bu durum tarım ve hayvancılığa dair politikaların genel bir karar olarak gösterilmemesini gösteren bir örnektir. Akşehir gölü çevresindeki köylülerin kıyı kenar çizgisi içinde tarım yapılması nedeniyle mülkiyet problemleri yaşamaktadır.Kapalı alanlarda yem hayvancılığı yapılması mera arazilerinin kullanılmaması verimli arazi niteliğinde olan meraların tarıma açılıp/açılmamasını sorgulatmaktadır. Akşehir ve Tuzlukçu ilçesinde bulunan sıcak su kaynaklarının seracılık faaliyetlerini içerecek şekilde kullanılacak organize üretim alanları yapılabilir niteliktedir. Çiftçi devlet destekleme parasını hangi ürüne veriyorsa su vb diğer faktörlere bakmaksızın o ürünün yetiştirilmesi için çaba sarfetmektedir.

Ereğli-Halkapınar (Konya Orta Anadolu Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> Halkapınar ilçesinin kapalı bir vadi şeklinde olması nedeniyle organik tarımın yapılabileceğini belirtilmiştir. Tarım kentleri uygulanmalı ve tarım ürünleri olarak spesifik ürünlerin üretilmesi gerektiğini savunulmuştur Stratejik meyveciliğin yapılması gerektiği, ceviz üzüm gibi meyvelerin tarihin ilk çağlarından beri burada yetiştirilebildiği vurgulanmıştır. Devam eden kapalı devre sulama kanalları en kısa sürede bitirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> Ereğli bölgesinde rekabet oluşturabilecek bölgeye özgü beyaz kiraz,siyah havuç,elma üretiminin tanıtımına ve pazarlanmasına yönelik faaliyetlerin artırılması gerekmektedir. Halkapınar yönünden elde edilen su kaynağının tarımsal sulama kullanılmaktadır. Köylerde yoğun içme suyu sorunu da bulunduğundan bu suyun yeterliliği de sorgulanmaktadır.6360 sayılı Büyükşehir belediyesi kanunu ile özellikle içme suyunun yönetimi ve dağıtımına yönelik su ve kanalizasyon idarelerinin yetkilendirmesi kırsalda su kullanımının yönetiminde ilk adımı oluşturmuştur.Öncesinde topraklarında suyun başka köylere gitmesini engelleyerek suyu kontrolsüz bir şekilde kullanmaya devam eden çiftçilerin haksız direnci bu şekilde kırılmıştır. Süt ürünleri açısından önemli işletmelere sahip olan Ereğli de Süt hayvancılığını doğru teşvik ederek süt endüstrisinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.Küçükbaş hayvancılığı ve at yetiştiriciliğine yönelik farkındalık üretecek gelişmelerin bölge içinde dikkate alınması gerekmektedir.

Bozkır, Taşkent, Hadim İlçeleri (Konya Göller Tarım Havzası)	
Saha çalışmalarında edinilen bilgiler	<ul style="list-style-type: none"> • Taşkent merkezde kiraz alım merkezi için maliyeye ait bir alanın planlarda düşünülmesi gerektiği bildirilmiştir. • Bölgede ürün çeşitlendirmesini teşvik edici plan kararlarının alınması ve pazarlama imkânlarının geliştirilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Tarımsal sulama altyapısının son 5 yıl içinde oldukça geliştiğini ancak çiftçinin bilinçsiz olmasından dolayı bu kaynakların etkin kullanılmadığını vurgulayarak çiftçinin bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerin organize edilmesi gerektiği bildirilmiştir. • Ürün çeşitlenmesi için çiftçinin teşvik edilerek pazarlama olanaklarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.
Tez kapsamında bölgeyle ilgili yaklaşım	<ul style="list-style-type: none"> • Bölgede kiraz,ceviz ve badem yetiştiriciliği ile birlikte topoğrafyaya uygun farklı ürünlere yönlendirileceği küçük arazilerden büyük kar elde edecek örgütlenmeleri teşvik etmek gerekmektedir. • Ürünlerin paketlenmesi ve saklanmasına yönelik faaliyetlere destek verilmesi gerekmektedir. • Bölgede üzüm yetiştiriciliği yapılmakta olup, topraklar bağcılık için uygundur.

EK-2: Konya Bilgi Sistemi sosyal doku anketleri

MAHALLE BİLGİ FORMU								
İLÇE ADI:	BELEDİYE BAŞKANI ADI SOYADI:	MUHTAR ADI SOYADI:						
BELEDİYE ADI:	BELEDİYE BAŞKANI TELEFON:	MUHTAR TELEFON:						
MAHALLE ADI:	BELEDİYE BAŞKANI E-POSTA:	MUHTAR E-POSTA:						
MAHALLE KODU:								
<p>İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde Yeni Büyükşehir Belediye yasasından ve Büyükşehir Belediyesinden hizmet anlamında öncelik sırasına göre beklentileriniz nelerdir ?</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ a. Kanalizasyon ☐ b. Asfalt ☐ c. Yol / Kaldırım ☐ d. İçme Suyu ☐ e. Arıtma ve Atık Tesisi ☐ f. Konut ☐ g. Meslek Edindirme Kursu ☐ h. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ i. Zabıta Hizmetleri ☐ j. Sağlık Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ m. Toplu Ulaşım ☐ n. Bulunduğunuz yerden Konya'ya ☐ o. Bulunduğunuz yerden İlçeye ☐ p. Bulunduğunuz yerin kendi içerisine ☐ q. Diğer </td> </tr> </table> <p style="text-align: center; font-size: small;">3 tane (öncelik sırası kutulara rakam yazılarak) seçilmeli</p>			☐ a. Kanalizasyon ☐ b. Asfalt ☐ c. Yol / Kaldırım ☐ d. İçme Suyu ☐ e. Arıtma ve Atık Tesisi ☐ f. Konut ☐ g. Meslek Edindirme Kursu ☐ h. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ i. Zabıta Hizmetleri ☐ j. Sağlık Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler	☐ m. Toplu Ulaşım ☐ n. Bulunduğunuz yerden Konya'ya ☐ o. Bulunduğunuz yerden İlçeye ☐ p. Bulunduğunuz yerin kendi içerisine ☐ q. Diğer				
☐ a. Kanalizasyon ☐ b. Asfalt ☐ c. Yol / Kaldırım ☐ d. İçme Suyu ☐ e. Arıtma ve Atık Tesisi ☐ f. Konut ☐ g. Meslek Edindirme Kursu ☐ h. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ i. Zabıta Hizmetleri ☐ j. Sağlık Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler	☐ m. Toplu Ulaşım ☐ n. Bulunduğunuz yerden Konya'ya ☐ o. Bulunduğunuz yerden İlçeye ☐ p. Bulunduğunuz yerin kendi içerisine ☐ q. Diğer							
<p>İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde yaşadığınız en büyük sorun aşağıdakilerden hangisidir ?</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ a. Kuraklık ☐ b. Erozyon ☐ c. Deprem ☐ d. Kaçak yapılaşma ☐ e. İşsizlik ☐ f. Diğer </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ g. Su Temini ☐ h. Toplu Ulaşım ☐ i. Sağlık Hizmetleri ☐ j. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler </td> </tr> </table>			☐ a. Kuraklık ☐ b. Erozyon ☐ c. Deprem ☐ d. Kaçak yapılaşma ☐ e. İşsizlik ☐ f. Diğer	☐ g. Su Temini ☐ h. Toplu Ulaşım ☐ i. Sağlık Hizmetleri ☐ j. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler				
☐ a. Kuraklık ☐ b. Erozyon ☐ c. Deprem ☐ d. Kaçak yapılaşma ☐ e. İşsizlik ☐ f. Diğer	☐ g. Su Temini ☐ h. Toplu Ulaşım ☐ i. Sağlık Hizmetleri ☐ j. Sosyal Yardım Hizmetleri ☐ k. Hava Kirliliği ile Mücadele ☐ l. Kültürel Faaliyetler							
<p>İlçenizde, köyünüzde ve mahallenizde baskın ekonomik sektör aşağıdakilerden hangisidir ?</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ a. Tarım ☐ i. Kuru Tarım ☐ ii. Sulcu Tarım ☐ iii. Organik Tarım </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ iv. Meyvecilik ☐ v. Seracılık ☐ vi. Diğer </td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ b. Hayvancılık ☐ i. Büyük Baş ☐ ii. Küçük Baş ☐ iii. Besicilik ☐ iv. Tavukçuluk </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ v. Balıkçılık ☐ vi. Avcılık ☐ vii. Arıcılık ☐ viii. Diğer </td> </tr> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ c. Nakliyecilik ☐ d. Yurtdışı Gurbetçilik ☐ e. İl Dışı Gurbetçilik ☐ f. Sanayi </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ g. El Sanatları ☐ h. Turizm ☐ i. Diğer </td> </tr> </table>			☐ a. Tarım ☐ i. Kuru Tarım ☐ ii. Sulcu Tarım ☐ iii. Organik Tarım	☐ iv. Meyvecilik ☐ v. Seracılık ☐ vi. Diğer	☐ b. Hayvancılık ☐ i. Büyük Baş ☐ ii. Küçük Baş ☐ iii. Besicilik ☐ iv. Tavukçuluk	☐ v. Balıkçılık ☐ vi. Avcılık ☐ vii. Arıcılık ☐ viii. Diğer	☐ c. Nakliyecilik ☐ d. Yurtdışı Gurbetçilik ☐ e. İl Dışı Gurbetçilik ☐ f. Sanayi	☐ g. El Sanatları ☐ h. Turizm ☐ i. Diğer
☐ a. Tarım ☐ i. Kuru Tarım ☐ ii. Sulcu Tarım ☐ iii. Organik Tarım	☐ iv. Meyvecilik ☐ v. Seracılık ☐ vi. Diğer							
☐ b. Hayvancılık ☐ i. Büyük Baş ☐ ii. Küçük Baş ☐ iii. Besicilik ☐ iv. Tavukçuluk	☐ v. Balıkçılık ☐ vi. Avcılık ☐ vii. Arıcılık ☐ viii. Diğer							
☐ c. Nakliyecilik ☐ d. Yurtdışı Gurbetçilik ☐ e. İl Dışı Gurbetçilik ☐ f. Sanayi	☐ g. El Sanatları ☐ h. Turizm ☐ i. Diğer							
<p>İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi iş kolu gelişebilir ?</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ a. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi iş kolu gelişebilir ? </td> <td style="width: 50%; border: none;"> ☐ b. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi tarımsal ürün yetiştirilebilir ? </td> </tr> </table>			☐ a. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi iş kolu gelişebilir ?	☐ b. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi tarımsal ürün yetiştirilebilir ?				
☐ a. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi iş kolu gelişebilir ?	☐ b. Desteklenmesi halinde ilçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi tarımsal ürün yetiştirilebilir ?							

Yaşadığınız yerde turistik olabileceğini düşündüğünüz bir eser var mı ?	Hayır ☐ Evet ☐
Yaşadığınız yerde turistik olabileceğini düşündüğünüz bir faaliyet var mı ?	Hayır ☐ Evet ☐
İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde tarım yapılıyorsa yöreye özgü baskın tarımsal ürün nedir ?	
İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde tarım yapılıyorsa yörede yeni üretilen tarımsal ürün nedir ?	
İlçenizin, köyünüzün ya da mahalle adının açıklaması nedir ve nereden gelmiştir.	
İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde hangi tarihte idari yapılanma gerçekleştirildi ?	
İlçenizin, köyünüzün ya da mahallenizin kısa tarihçesi nedir ?	
İlçenizde, köyünüzde ya da mahallenizde içme suyunu nereden temin ediyorsunuz ?	
Sınır ihtilafınız var mı?	
Mera var mı / yok mu ?	Evet ☐ Hayır ☐
a. Mera üzerinde yapılaşma var mı ?	Evet ☐ Hayır ☐
b. Mera iyileştirilmesi istiyor musunuz ?	Evet ☐ Hayır ☐
c. Mera ve yaylaların yeter mi?	Evet ☐ Hayır ☐
ANKETÖR BİLGİLERİ	Diğer öneri ve düşünceleriniz
Adı _____	İmza _____
Soyadı _____	İmza _____
Tarih _____	İmza _____

EK-3: Muhtar görüşleri

YERLEŞİM ADI	MUHTAR GÖRÜŞÜ
AHIRLI ALİÇERÇİ MAH	Sulamada sorun var. Bu tarım faaliyetini çok kısıtlı yapmak zorunda bırakıyor, göç problemi zaten genel ve hiç değişmeyen bir problem.
AHIRLI KÜÇÜKÖZ MAH	Göçten dolayı neredeyse genç nüfus hiç kalmadı, o yüzden hiçbir iş kolu gelişmiyor.
AKŞEHİR ALANYURT MAH	Kilitli taş, mezarlık çevresi düzenlenmesi, tarım ürünlerimizi pazarlama sıkıntısı var, bu yüzden verimli şekilde üretilen tarım ürünlerini bile üretmiyoruz.
AKŞEHİR ULUPINAR MAH	Soğuk hava depolarının çoğalmasını ve hayvancılığın geliştirilmesini istiyoruz. Hayvancılık oldukça azaldı. Hayvancılıkla ilgili sorunlar halkın hayvancılığı bırakmasına neden oldu.
BEYŞEHİR BADEMLİ MAH	İçme suyumuz dağdan geliyor ama çok yetersiz tarımsal sulama için gölet ihtiyacımız var, tarımsal sulamamız olsa buradaki birçok sorun çözülür. Çünkü iş imkanı artar, verim artar.
BEYŞEHİR ADAKÖY MAH	Çocuk parkı ve voleybol sahası istiyoruz. Bunun yanında tarım faaliyetlerimiz bilinçsizce yapılıyor.
BEYŞEHİR AKBURUN MAH	Çiftçilik açısından bir düzen yok. Düzenli ürün yetiştirilmiyor. Bu yüzden kimse ürün alımı yapmak istemiyor burdan. Soğuk hava depomuz yok. Ulaşım sıkıntımız çok fazla.
BEYŞEHİR DOĞANCIK MAH	6 km asfalt yol istiyoruz, kilitli taşımız yok. Çocuk parkı yapılacak, zemini yapıldı ve öylece kaldı.
BEYŞEHİR EMEN MAH	Sağlık hizmetleri kafasına göre geliyor gidiyor. Sulu tarım imkanımız, tarım yapılabilecek alanımız olmasına rağmen insanların tembellikleri yüzünden tarım faaliyeti çok kısıtlı kalıyor.
BOZKIR DEREİÇİ MAH	Damlama projemiz yarım kaldı, o tamamlanırsa sulu tarım yapabiliriz. Hayvancılık bitmek üzere, genç nüfus yok.
BOZKIR KUŞCA MAH	Köyümüzün kurulduğu yerde park alanları yok, köyün geliri yok iş sahası yok. Mavi tünelden köyümüze su istiyoruz.
CİHANBEYLİ KIRKIŞLA MAH	Yeşillendirme çalışması, çocuk parkı istiyoruz. Meraları tarla olarak sürdürüyorlar.
CİHANBEYLİ YENİCEOBA MAH	Kanalizasyon tesisatımız çok eski, bu yüzden çok sık patlama ve tıkanma sorunu yaşıyoruz. Hayvancılık faaliyeti çok azaldı, işsiz çok genç var ama maddi imkansızlıktan dolayı hayvancılık yapamıyorlar.
ÇUMRA SÜRGÜÇ MAH	Sulu tarım yapacağız ama tarımsal sulamamız olmadığı için yapamıyoruz. meraları tarla olarak sürdürüyorlar için meramız kalmadı.
DERBENT ARAPÖZÜ MAH	Çilek üretimi için destek bekliyoruz. Sulu tarım yok. gölet yok. İletişimimiz asla yok dışarıyla telefonlar çekmiyor.
DERBENT DERBENT TEKKE MAH	Sulu tarım ve hayvancılık faaliyetleri için gereken sulama ihtiyacımız. toprağımız çok verimli olduğu için sulu tarım yapılabilmesi halinde birçok ürün yetişir
DOĞANHIŞAR UNCULAR MAH	Kuran kursu inşaatı başlamıştır yardım talep etmekteyiz. Öziçi mevkiine köprü yapılmasını istiyoruz. Su sorununun çözülmesini istiyoruz. sebze ve meyve alım merkezi yapılmasını istiyoruz.
EMİRGAZİ KARAÖREN MAH	Hayvancılığımız gayet iyi ve desteklenirse çok daha gelişir. Sulu tarıma da uygun bir yerdeyiz fakat suyumuz olmadığı için yapamıyoruz.
EMİRGAZİ YAMAÇ MAH	Köyün büyük sorunu mera üzerine kurulması ve bundan dolayı vatandaşın birbirini şikayet üzerine mahkemelik durumu söz konusu, sorunun çözülmesini istiyoruz.
EREĞLİ ÇAKMAK MAH	Köy konağımız yok. Çayhan göletinin kapalı sisteme geçirilmesi, arazilerimizin tamamının sulanmasını talep ediyoruz. Sağlık ocağımız kötü durumda.
EREĞLİ ÇİLLER MAH	İçme suyu borularının değişmesini talep ediyoruz.
GÜNEYSINIR KURUKAVAK MAH	Mahallemizde su aranıp bulunması gerekiyor. Koskiye defalarca bildirdik .bir sonuç alamadık. Su olmadığı için ne hayvancılık yapabiliyoruz ne tarım ne de içmeye suyumuz var. Hayvancılığın bitme noktasına geldi.
HADİM AŞAĞIKIZILKAYA MAH	Avşar Bağbaşı tünelli köy sınırlarımdan geçiyor, arazilerimizin % 80'i susuzdur, bu tünelden arazilerimizin sulanması için yararlanmak istiyoruz. İçme suyu sıkıntısı çekiyoruz, sarımsaktan başka birşey yetiştiremiyoruz.

HADİM BEYRELİ MAH	Sulama sıkıntısı, kanalizasyon, sağlık sıkıntısı, eğitim sıkıntısından dolayı göçler oluyor, bunu önlememiz gerekiyor. İçme suyunun içeriğinde sıkıntı var ve miktar yetersiz geliyor. Tarımsal sulamada sorun yaşıyoruz.
HADİM YELMEZ MAH	Yetiştirmiş olduğumuz ürünleri pazarlama sıkıntısı var. İçme suyu artık yetmemeye başladı. İleriki yıllarda bu daha ciddi boyutlara gelecek tahminimce, o yüzden bu konuda önlem alınmalı.
HÜYÜK DEĞİRMENALTI MAH	Genç kesim göç etti ve neredeyse hep yaşlı kesim var. Bu yüzden ne kadar destek verilirse verilsin iş gücü olmadığı için gelişebilecek iş kolları bile gelişemez.
HÜYÜK BURUNSUZ MAH	Kanalizasyonda eksiklik var, su şebekemizin tesisatı çok eski kilitli taşla döşenmesi gereken yerler var. Yollar toz toprak çamur. Tarımsal sulama sıkıntımız çok fazla, kooperatifleşme yok hayvancılık faaliyeti çeşitli nedenlerle yapılmıyor.
ILGIN ARGITHANI MAH	Meralar tarım arazisi olarak kullanılıyor. Komek kursu yapılacağını söylediler ama yapılmadı. Veterinerlik ve hayvan sağlığı bölümü istiyoruz ve bunun için imza topladık. Fakat bir yanıt alamadık. Halı saha istiyoruz.
ILGIN BELEKLER MAH	Yetiştirdiğimiz veya yetiştireceğimiz ürünleri pazarlayamadıktan sonra bize destek verilmesinin de anlamı yok. Bu desteğin yanında pazarlama imkanı, alanı da oluşturmaları lazım.
KADINHANI HACİMEHMETLİ	Hanımların aktif olarak çalışabileceği el sanatları vb.bir aktivite yapılması ve aynı zamanda gelir getirmesini istiyoruz.
KADINHANI HACİPİRLİ MAH	Afşarlı köyünde bulunan sulama kooperatifinin aktif hale getirilmesi ve civar köylerinden bundan yararlanmasını talep ediyoruz.
KULU GÖKLER MAH	Meyvecilik bakımından destek istiyoruz. İçme suyumuz yetersiz. Hayvancılık bitme noktasına geldi. Belediye aracı hiç gelmiyor, herkes özel araçla gitmeye çalışıyor.
SARAYÖNÜ BAŞHÜYÜK MAH	Ürünlerimizi pazarlama sıkıntısı ve endişesinden dolayı yeni tarımsal ürünler yetiştirmeye girişemiyoruz. Çocuk parkımız yarım kaldı doğalgaz gelirse göç sorunumuz büyük oranda engellenebilir.
SEYDİŞEHİR GEVREKLİ MAH	Tarımsal sulamada çok sıkıntımız var.
SEYDİŞEHİR YENİCE MAH	İnternetimiz çekmiyor. Mahallemizin içinden geçen dereye ıslah çalışması gerekiyor. Hayvancılık çok azaldı çünkü bununla ilgilenebilecek genç kesim hep göç ediyor. Tarımsal sulama için gölete ihtiyacımız var.
TUZLUKÇU ÇÖĞÜRLÜ MAH	İlçeye olan yollarımız bozuk, yolların tadilatı mera ıslah projesinin uygulanmasını istiyoruz. Büyükbaş ve küçükbaş için yatırımların yapılması hayvancılık için verilen kredi destekleri küçük çiftçinin değil büyük çiftçinin işine yarıyor
YUNAK EĞRİKUYU MAH	Yetiştirdiğimiz ürünleri pazarlama sıkıntımız olduğu için burada çok güzel yetişen ürünleri sırf bu yüzden yetiştiremiyor. Mesela sebzeçilik burda çok güzel şekilde olur, daha önce domates biber vs. yetiştirdiler.

EK-4: KUA'na nüfus, yaş grupları ve toprak niteliklerinin tanımlanması

KUA Adı	KUA Alan (Ha)	KUA Nüfus (2020)	0_18 Yas Grb	19_50 Yas Grb	51_65 Yas Grb	65 Ustu	AKK 123 (Ha)	AKK 1 (Ha)	AKK 2 (Ha)	AKK 3 (Ha)	Dikili TA (Ha)	Marjinal TA (Ha)	Mutlak TA (Ha)	Özel Ür TA (Ha)
D1	15600	11793	3488	5017	2031	1257	8241	2383	4473	1385	0	8459	2649	1576
D2	12200	7275	2072	3074	1282	847	7065	1992	4003	1069	0	7544	2291	880
D3	21600	5946	1539	2462	1217	728	11567	2130	7080	2358	0	8933	2199	2876
D4	38700	8089	1793	3103	1889	1304	8606	1773	4027	2806	0	18905	1747	0
D5	26600	10292	3276	4360	1730	926	14963	3964	6405	4593	0	14101	4448	1319
D6	43200	6020	1638	2539	1164	679	21495	5678	9981	5836	0	24135	5865	451
D7	87900	11777	3580	4553	2256	1388	37975	16965	12071	8938	0	36873	16891	5140
D8	24700	5247	1638	2219	809	581	16766	7935	4168	4663	0	11938	8014	1296
D9	19900	5279	1222	2168	951	938	11320	1835	6400	3086	0	14621	1795	339
D10	53500	8255	1999	3052	1792	1412	29854	11905	10117	7832	290	25360	13008	28
D11	38200	12907	3098	4962	2719	2128	15015	1604	6824	6587	17	17743	1910	2526
D12	30500	13157	4157	5900	1910	1190	20329	12357	5741	2231	0	12251	12536	338
D13	5400	7489	1355	2831	2043	1260	1805	81	862	861	2082	702	0	0
D14	2300	10222	2422	4217	2129	1454	1720	1129	489	103	1182	247	485	0
D15	1600	14460	4452	6116	2456	1436	1101	606	465	30	102	548	517	0
D16	15000	7458	1471	2636	2051	1300	11182	9322	1117	742	609	2496	9546	351
D17	2700	11390	2782	4624	2328	1656	1031	885	146	0	1173	472	368	0
D18	13100	8213	1821	3033	1859	1500	9178	3510	3399	2268	1418	6113	3417	272
D19	7900	6531	1427	2483	1486	1135	5632	2053	2024	1555	1039	3238	1999	218
D20	10300	6823	1006	1956	1905	1956	5471	1374	3197	899	1562	5666	942	585
D21	10100	7956	1681	2711	1794	1770	5671	1066	3334	1271	1053	7034	461	138
D22	19700	11648	2852	4630	2372	1794	12231	5217	4982	2031	412	8923	5010	1211
D23	7100	5021	1040	1858	1010	1113	2348	574	1004	770	17	4041	532	145
D24	21300	6708	1157	2018	1790	1743	13776	1817	6868	5091	22	14840	1827	604
D25	5500	7428	2092	3239	1345	752	1740	114	1245	381	58	3468	152	138
D26	20500	13368	2297	4466	3348	3257	10236	3100	3615	3521	2564	11143	2744	420
D27	8300	12981	3292	4788	2405	2496	946	225	470	251	1	5030	227	341
D28	82400	11305	3558	4748	1843	1156	40737	8323	13260	19155	0	35351	14262	11593
D29	15800	13181	3849	5776	2150	1406	6186	2767	896	2524	0	3383	3598	3256
D30	21300	5018	1533	2129	754	602	15976	4080	5029	6868	0	13579	4179	830
D31	9500	9095	3099	3761	1398	837	2725	512	1162	1051	0	5352	495	91
D32	73600	13176	3289	5257	2784	1846	35515	14564	7106	13845	0	37029	14667	525
D33	53000	8455	2433	3069	1598	1355	31304	11329	13360	6614	0	26564	11591	6049
D34	10800	12295	4299	5526	1663	807	7181	1625	2512	3044	128	6542	2386	378
D35	50300	8894	1667	4176	1838	1213	19454	3584	5982	9889	0	31317	3606	1177
D36	35000	9373	2294	4288	1785	1006	23359	11654	7013	4692	0	15501	12143	398
D37	13600	8562	2876	3834	1148	704	2494	961	535	998	0	8126	935	31
D38	55700	5036	1158	2054	1092	732	30479	10890	6966	12622	0	27598	11450	1588
D39	16000	9210	3216	4016	1378	600	8027	4953	940	2134	0	1070	5747	2713
D40	20900	6830	1733	3070	1265	762	8155	2661	1472	4022	0	11379	2727	30
D41	9200	8027	2999	3515	971	542	2592	1117	1226	249	0	3299	1137	4

D42	12400	7934	1890	3243	1692	1109	8082	933	6537	611	0	7716	945	144
D43	11300	7619	2206	3339	1373	701	6723	412	5787	523	0	7982	400	18
D44	30000	10227	2482	4469	2149	1127	19545	5940	8001	5604	0	15846	7841	101
D45	15300	8161	1786	3711	1478	1186	8545	3701	3093	1751	0	6028	4573	0
D46	9100	8059	1765	3649	1532	1113	6716	1687	585	4444	0	5635	1708	0
D47	11600	9476	1184	5092	2126	1074	8633	3063	2404	3167	0	5762	3539	0
D48	31300	8573	3186	3741	1078	568	17415	4959	4847	7608	0	13412	8020	1641
D49	34300	8110	2512	3574	1200	824	19718	9827	1142	8750	0	14806	9761	1744
D50	34400	8683	2424	3632	1523	1104	26479	20072	516	5891	0	8603	19065	35
D51	78300	5328	1546	2352	896	534	42203	26804	5524	9875	0	28098	28083	724
D52	81400	6044	1717	2588	1111	628	55201	21533	16967	16701	0	40903	22835	9049
D53	21600	14911	5105	6443	2231	1132	15734	9591	4071	2072	0	1124	12041	6369
D54	50200	6795	2001	2752	1229	813	33119	15291	5594	12233	67	21373	16659	1911
D55	16100	7342	1521	2534	1863	1424	6479	974	2725	2779	496	12074	612	757
D56	6400	9924	3498	4172	1410	844	1689	138	431	1119	62	2707	108	0
D57	8900	5047	920	1490	1203	1434	4167	883	1522	1762	328	4390	680	367
D58	11900	9490	2205	3587	1740	1958	3433	672	1052	1709	429	6663	603	389
D59	11700	8232	2235	3642	1466	889	6604	2643	1806	2155	952	6188	2168	620
D60	13400	10644	2191	3871	2497	2085	5162	2327	1529	1306	484	6928	2291	173
D61	4900	6323	935	2045	1589	1754	1466	1357	59	51	278	436	1161	432
D62	6200	7083	1837	2919	1288	1039	2368	1154	233	982	1150	1616	743	0
D63	7900	6564	1031	1889	1838	1806	5291	3155	1112	1024	358	2453	2940	242
D64	8200	6348	1051	1975	1792	1530	4702	2341	867	1494	629	3243	1994	903
D65	6900	12721	2448	4775	3133	2365	4305	3109	1134	61	122	928	3358	552
D66	36300	16532	3561	6056	3985	2930	10968	5454	3808	1706	1415	6295	5393	12263
D67	11000	10842	2552	3990	2348	1952	2155	404	742	1009	35	5324	403	801
D68	14000	13998	3376	5588	2506	2528	3789	403	817	2569	4032	4130	76	0
D69	15600	13847	4414	5511	2105	1817	2451	0	1019	1432	972	6703	0	0
D70	14200	13395	3122	4806	2655	2812	188	63	22	103	1788	1503	12	21
D71	16200	7469	2221	3161	1197	890	7262	3430	2534	1298	189	7286	3469	195
D72	19900	5300	1570	2036	1006	688	1522	546	228	748	2187	5430	564	153
D73	37300	8619	2873	3736	1261	749	18327	2157	7788	8382	102	9366	2353	18061
D74	16000	14605	4340	6344	2465	1456	11077	6144	2490	2443	0	2942	7060	4486
D75	14500	8027	2612	3508	1227	680	10208	6187	3495	525	0	1191	6519	4934
D76	31000	15575	5553	6827	2001	1194	17033	8436	7676	920	51	3559	14159	6348
D77	32200	5995	1650	2512	1155	678	18610	14959	1533	2119	231	5519	15637	2908
D78	42000	9543	2908	3820	1716	1099	12068	6527	2089	3452	244	17770	6416	2200
D79	48800	6583	2142	2000	1774	607	24640	879	15102	8659	0	3839	18703	14229
D80	8600	10744	2263	4152	2424	1905	948	4	560	384	1391	500	4	12
D81	8600	9658	2889	4410	1555	804	3768	1677	1491	600	1957	2187	1123	1030
D82	14100	12595	4272	5778	1777	768	7033	3481	2284	1268	355	4147	3534	3024
D83	47300	5000	879	1206	437	193	32415	22648	3275	6493	0	12730	24027	3132
D84	36200	5000	493	555	161	117	13596	9338	2905	1353	0	18688	11251	0
D85	58800	5000	398	553	243	54	22945	5317	2095	15534	0	24287	10360	6439
D86	46300	14335	4994	5907	2119	1315	13922	6582	2476	4865	206	21576	7096	3056

EK-5: Konya ÇKS'de bulunan bitkisel ürün türleri

No	Ürün	Ekilen Ürün Parsel Sayısı	Atanılan Grup Numarası	Atanılan Grup Adı	Ürün Alanı (m ²)
1	AHLAT	1	1	MEYVE	21683
2	AHUDUDU	4	1	MEYVE	13041
3	ALIÇ	2	1	MEYVE	45649
4	ANTEP FISTIĞI	23	1	MEYVE	42096
5	ARMUT	663	1	MEYVE	5616568
6	AYVA	150	1	MEYVE	684053
7	BADEM	415	1	MEYVE	31337460
8	BALKABAĞI	5	1	MEYVE	66698
9	BÖĞÜRTLEN	10	1	MEYVE	46063
10	CEVİZ	2338	1	MEYVE	27775075
11	ÇİLEK	3343	1	MEYVE	9418262
12	DUT	4	1	MEYVE	10524
13	ELMA	11648	1	MEYVE	81017293
14	ERİK	941	1	MEYVE	8705709
15	FINDIK	4	1	MEYVE	4013
16	GOJİ BERRY	1	1	MEYVE	23646
17	İĞDE	2	1	MEYVE	28520
18	KARPUZ	171	1	MEYVE	4970842
19	KAVUN	458	1	MEYVE	13565573
20	KAYISI	533	1	MEYVE	8145639
21	KESTANE	1	1	MEYVE	2553
22	KİRAZ	15843	1	MEYVE	61058684
23	KUŞBURNU	5	1	MEYVE	137099
24	MUŞMULA	1	1	MEYVE	16154
25	NEKTARİN	12	1	MEYVE	859726
26	ŞEFTALİ	825	1	MEYVE	5896348
27	ÜZÜM	6266	1	MEYVE	14290516
28	ÜZÜM KURUTMALIK	7696	1	MEYVE	16191010
29	ÜZÜM SOFRALIK	5470	1	MEYVE	15678057
30	VIŞNE	7526	1	MEYVE	25178663
31	YERFISTIĞI	1	1	MEYVE	2731
32	ARPA	105932	2	TAHİL	2598446584
33	BUĞDAY	372970	2	TAHİL	6511512831
34	BURÇAK	50	2	TAHİL	1185791
35	ÇAVDAR	1913	2	TAHİL	85214237
36	KARABUĞDAY	9	2	TAHİL	357791
37	MISIR	17445	2	TAHİL	883984134
38	YULAF	2403	2	TAHİL	41953042
39	FASULYE	8793	3	BAKLİYAT	137592949
40	MERCİMEK	2195	3	BAKLİYAT	17168982
41	NOHUT	17927	3	BAKLİYAT	140837609
42	ASPIR	1536	4	ENDÜSTRİYEL	43874131
43	AYÇİCEĞİ	12581	4	ENDÜSTRİYEL	642791854
44	PANCAR	381	4	ENDÜSTRİYEL	7882516
45	ŞEKER PANCARI	14991	4	ENDÜSTRİYEL	508416868
46	BUY	11	5	YEM BİTKİSİ	369347

47	ÇAYIR OTU	4	5	YEM BİTKİSİ	493516
48	ÇEMEN(BUY)	25	5	YEM BİTKİSİ	1975658
49	ÇİM	4	5	YEM BİTKİSİ	381811
50	FİĞ	3111	5	YEM BİTKİSİ	44777208
51	HAŞHAŞ KAPSÜL	30	5	YEM BİTKİSİ	3325628
52	HAŞHAŞ	8248	5	YEM BİTKİSİ	49957052
53	HAYVAN PANCARI	31	5	YEM BİTKİSİ	68695
54	İTALYAN ÇİMİ	1	5	YEM BİTKİSİ	20208
55	KETEN LİF	1	5	YEM BİTKİSİ	28951
56	KOLZA	89	5	YEM BİTKİSİ	5820032
57	KORUNGA	303	5	YEM BİTKİSİ	8861361
58	KUŞ YEMİ	10	5	YEM BİTKİSİ	50861
59	KUŞYEMİ	56	5	YEM BİTKİSİ	3072956
60	MACAR FİĞİ	5470	5	YEM BİTKİSİ	111870078
61	ŞİLAJLIK MISIR	9308	5	YEM BİTKİSİ	275696277
62	SORGUM	1	5	YEM BİTKİSİ	5484426
63	SORGUM SUDANOTU MELEZİ	16	5	YEM BİTKİSİ	300416
64	ŞEKEROTU (STEVİA) BİTKİSİ	1	5	YEM BİTKİSİ	848
65	TRİNOVA YEM	2	5	YEM BİTKİSİ	116449
66	TRİTİKALE	427	5	YEM BİTKİSİ	19308111
67	YAPAY ÇAYIR MERA	41	5	YEM BİTKİSİ	4910832
68	YEM BEZELYESİ	213	5	YEM BİTKİSİ	16698339
69	YEM ŞALGAMI	82	5	YEM BİTKİSİ	3186604
70	YONCA	9986	5	YEM BİTKİSİ	627263201
71	ACI BAKLA	257	6	SEBZE	1361806
72	ACUR	1	6	SEBZE	93883
73	BAKLA	19	6	SEBZE	39088
74	BAMYA	11	6	SEBZE	87785
75	BARBUNYA FASULYE	12	6	SEBZE	555385
76	BEZELYE	53	6	SEBZE	1942562
77	BİBER	1113	6	SEBZE	6704404
78	BROKOLİ	1	6	SEBZE	19712
79	ÇÖREK OTU	439	6	SEBZE	20040820
80	DEREOTU	4	6	SEBZE	151410
81	DOMATES	3675	6	SEBZE	32962177
82	ENGİNAR	1	6	SEBZE	23966
84	HAVUÇ	663	6	SEBZE	24502644
85	HIYAR	512	6	SEBZE	4090605
86	İSPANAK	38	6	SEBZE	302862
87	KABAK	1299	6	SEBZE	38434967
88	KARNİBAHAR	22	6	SEBZE	533820
89	KEKİK	9	6	SEBZE	646011
90	KEREVİZ	2	6	SEBZE	126838
91	LAHANA	146	6	SEBZE	2599590
92	MARUL	56	6	SEBZE	814811
93	MAŞ FASULYESİ	1	6	SEBZE	16615
94	MAYDANOZ	37	6	SEBZE	933195
95	NANE	9	6	SEBZE	328481
96	PATATES	5908	6	SEBZE	1027229337

97	PATLICAN	232	6	SEBZE	2945331
98	PAZI	1	6	SEBZE	1212
99	PIRASA	17	6	SEBZE	45683
100	REYHAN	1	6	SEBZE	7812
101	ROKA	4	6	SEBZE	105539
102	SARMISAK	198	6	SEBZE	1260225
103	SEMİZOTU	1	6	SEBZE	7812
104	SOĞAN	568	6	SEBZE	12921296
105	SOYA	2	6	SEBZE	94157
106	SUSAM	221	6	SEBZE	2167234
107	TERE	6	6	SEBZE	34008
108	TURP	55	6	SEBZE	1105907
109	ADAÇAYI	2	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	124442
110	ANASON	66	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	2506832
111	EKİNEZYA	2	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	148017
112	GÜL	1	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	364086
113	IHLAMUR	3	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	28764
114	KANTARON	2	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	45649
115	KESME ÇİÇEK	3	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	21199
116	KİMYON	1117	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	56984909
117	KİNOA	11	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	230066
118	KIŞNIŞ	8	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	625026
119	LALE	2	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	2148071
120	LAVANTA	15	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	209755
121	MELİSSA	2	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	148017
122	REZENE	32	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	2718167
123	SÜS BİTKİSİ	12	7	TIBBİ_AROMATİK_KESME_CİCEK	348150
124	Kavaklık	1257	8	DİĞER	2895119
125	MANTAR	4	8	DİĞER	56975
126	MUHTELİF FİDANLIK	22	8	DİĞER	38280
127	NADAS	35394	9	NADAS	1076176810

EK-6: KUA'ya tanımlanan kadastro parselleri, sulama projeleri, ticari işletmeler

KUA No	Parsel Sayısı	Ortalama Parsel Büyüklüğü (HA)	Toplam Parsel Alanı	Sulama Projesi	Tarım Dayalı Ticari İşletme Sayısı
D1	6524	19,631	1,280,722	VAR	138
D2	4456	18,347	817,559	VAR	183
D3	3466	42,312	1,466,551	VAR	90
D4	13855	14,775	2,047,118	VAR	25
D5	4328	318,235	13,773,190	VAR	80
D6	8866	68,889	6,107,671	VAR	103
D7	20436	633,584	12,947,927	VAR	350
D8	12182	18,120	220,738	VAR	162
D9	5939	1,961,935	1,165,193	VAR	17
D10	15388	20,274	3,119,710	VAR	44
D11	4546	10,219	464,568	VAR	31
D12	9745	58,244	5,675,851	VAR	21
D13	2213	676	149,693	YOK	17
D14	2128	6,970	148,325	YOK	8
D15	1583	4,210	66,651	YOK	28
D16	7538	4,051	305,361	YOK	59
D17	6544	1,790	117,123	YOK	8
D18	29349	3,897	1,143,659	YOK	87
D19	10891	3,114	33,916	YOK	88
D20	31876	2,197	700,336	VAR	14
D21	27073	3,403	921,285	VAR	9
D22	20206	6,432	1,299,595	VAR	114
D23	12278	3,666	450,064	YOK	8
D24	19066	9,250	1,763,628	VAR	31
D25	4686	7,944	372,276	VAR	14
D26	71356	2,629	187,602	VAR	122
D27	12636	4,707	594,786	VAR	2
D28	18775	37,228	6,989,556	VAR	169
D29	4177	31,341	1,309,107	VAR	30
D30	16678	12,040	2,008,107	VAR	1505
D31	11804	5,740	677,516	VAR	153
D32	13379	1,666,945	2,230,205	VAR	219
D33	15274	1,065,981	16,281,791	VAR	226
D34	9383	11,138	1,045,116	VAR	139
D35	11306	31,961	3,613,473	VAR	51
D36	11195	28,262	3,163,915	YOK	383
D37	3604	26,130	941,739	YOK	36
D38	10929	40,612	4,438,468	VAR	49
D39	3393	3,130	1,062,131	YOK	56
D40	8034	1,957	1,571,996	VAR	145
D41	3800	12,892	489,906	YOK	30
D42	6140	14,912	91,558	YOK	29
D43	2470	6,985	172,527	YOK	197
D44	7709	23,019	1,774,570	VAR	438
D45	4214	3,258	1,373,009	YOK	53

D46	7308	12,578	919,201	YOK	298
D47	2580	42,850	1,105,536	YOK	19
D48	10250	26,950	2,762,382	VAR	1072
D49	9045	23,726	214,606	VAR	816
D50	6821	36,715	2,504,354	VAR	429
D51	15258	45,391	6,925,691	VAR	202
D52	5436	19,943	1,084,105	VAR	527
D53	2298	8,216	188,795	VAR	329
D54	13496	28,436	3,837,741	VAR	154
D55	37935	4,497	1,706,062	VAR	93
D56	7419	3,827	283,899	VAR	0
D57	21025	2,861	601,566	VAR	20
D58	19133	4,052	775,320	VAR	27
D59	19721	4,618	910,756	VAR	53
D60	28688	2,951	846,688	VAR	97
D61	14432	1,162	167,650	VAR	6
D62	20272	2,059	417,301	YOK	18
D63	18729	2,876	538,607	VAR	22
D64	23384	2,899	677,898	VAR	21
D65	14476	3,507	507,653	VAR	50
D66	26159	4,803	1,256,354	VAR	46
D67	7584	6,074	460,665	VAR	81
D68	29848	2,740	817,790	VAR	20
D69	22629	3,105	702,561	YOK	38
D70	44892	1,254	563,116	YOK	6
D71	20556	5,727	1,177,285	VAR	27
D72	36049	252	909,954	VAR	34
D73	7145	2,122	1,515,996	VAR	181
D74	5283	6,698	35,385	VAR	345
D75	4728	168	79,661	VAR	230
D76	8094	29,172	2,361,178	VAR	59
D77	8981	16,979	1,524,906	VAR	201
D78	36410	733	2,670,609	VAR	84
D79	5297	17,140	907,906	VAR	91
D80	8408	4,620	388,451	VAR	49
D81	7237	7,721	558,791	VAR	190
D82	8772	14,729	1,292,006	VAR	242
D83	4817	20,271	976,433	VAR	386
D84	7910	46,728	3,696,171	VAR	43
D85	6672	63,263	4,220,935	VAR	34
D86	19045	8,462	1,611,593	VAR	197

EK-7: KUA Sentez Tablosu

KUA	ÜRÜN YİĞİNLİĞİ	AKK_1_2_3 ORANI	SULAMA PROJESİ VARLIĞI	ORTALAMA. TARIM PARSELİ BÜYÜKLÜĞÜ	TARIMA DAYALI TİCARİ İŞLETME	ERİŞİBİLİRLİK	GENÇ NÜFUS	SON 8 YILDA NÜFUS DEĞİŞİM YÖNÜ	KOOPARATİFE KATILIM	EKONOMİK. KALKINMA İSTEĞİ	KUA TOPLAM PUANI
District	Puan_1	Puan_2	Puan_3	Puan_4	Puan_5	Puan_6	Puan_7	Puan_8	Puan_9	Puan_10	Toplam Puan
D1	0	8	10	2	1	2	8	0	5	8	44
D2	0	8	10	2	2	2	5	0	3	5	37
D3	0	8	10	3	1	2	5	1	1	0	31
D4	0	3	10	2	1	2	3	0	3	8	32
D5	0	8	10	5	1	2	8	0	1	5	40
D6	0	5	10	3	1	5	5	3	1	0	33
D7	0	5	10	2	3	5	8	1	3	0	37
D8*	0	10	10	2	2	8	8	3	5	10	58
D9*	0	8	10	10	1	2	0	1	3	5	40
D10	0	8	10	2	1	3	3	1	3	8	39
D11	0	5	10	2	1	8	3	3	3	0	35
D12*	0	10	10	3	1	2	8	3	3	0	40
D13	20	5	0	2	1	8	2	0	8	5	51
D14	20	10	0	2	1	8	3	0	5	5	54
D15	20	10	0	2	1	5	8	0	3	5	54
D16	20	10	0	2	1	8	2	0	3	5	51
D17	20	5	0	2	1	8	0	0	5	5	46
D18	20	10	0	2	1	8	3	0	8	8	60
D19	20	10	0	2	1	8	3	0	8	5	57
D20	20	8	10	2	1	3	2	0	8	10	64
D21	20	8	10	2	1	3	2	0	10	5	61
D22	20	10	10	2	1	8	5	1	3	5	65
D23	20	5	0	2	1	3	2	0	1	10	44
D24	20	10	10	2	1	8	2	0	5	5	63
D25	20	5	10	2	1	8	5	0	3	10	64
D26	20	5	10	2	1	5	2	3	8	10	66
D27	20	3	10	2	1	3	5	0	1	0	45
D28	0	5	10	3	2	5	8	1	1	5	40
D29	0	5	10	3	1	5	8	5	1	5	43
D30	20	10	10	2	5	8	8	3	5	8	79
D31	20	5	10	2	2	8	10	0	3	5	65
D32	0	5	10	10	2	5	5	1	3	0	41
D35*	0	5	10	3	1	5	2	1	3	0	30
D36	0	10	0	3	3	5	5	0	1	5	32
D37	0	3	0	3	1	5	10	0	1	5	28
D38	0	8	10	3	1	5	3	0	1	0	31
D39	0	8	0	3	1	5	10	1	1	0	29
D40	20	5	10	2	1	5	5	1	3	0	52
D41	0	5	0	2	1	5	10	3	1	0	27
D42	20	10	0	2	1	5	3	3	1	0	45
D43	20	8	0	2	2	5	5	3	1	0	46

D44	0	10	10	2	3	5	3	0	1	0	34
D45	20	8	0	3	1	5	3	0	1	5	46
D46	20	10	0	2	3	3	3	0	1	8	50
D47*	0	10	0	3	1	5	2	0	1	0	22
D48	0	8	10	3	5	8	10	1	1	0	46
D49	0	8	10	3	5	8	8	0	3	8	53
D50	0	10	10	3	3	5	5	1	5	5	47
D51	0	8	10	3	2	10	5	0	8	10	56
D52	0	10	10	2	3	10	5	1	3	10	54
D53	0	10	10	2	3	8	10	5	1	5	54
D54	0	10	10	3	2	10	8	3	3	10	59
D55	20	5	10	2	1	5	2	0	5	10	60
D56	20	5	10	2	1	3	10	1	3	8	63
D57	20	5	10	2	1	5	2	0	3	8	56
D58	20	5	10	2	1	5	3	1	1	10	58
D59	20	8	10	2	1	5	5	0	1	8	60
D60	20	5	10	2	1	5	2	0	1	10	56
D61	0	5	10	2	1	2	2	5	1	8	36
D62	20	5	0	2	1	5	5	0	1	5	44
D63	20	10	10	2	1	3	2	0	5	5	58
D64	20	8	10	2	1	3	2	0	5	5	56
D65	20	10	10	2	1	3	2	0	1	8	57
D66	0	5	10	2	1	2	2	3	1	10	36
D67	0	3	10	2	1	3	3	1	3	8	34
D68	20	5	10	2	1	2	3	1	1	5	50
D69	0	3	0	2	1	2	8	0	1	5	22
D70	20	3	0	2	1	2	3	0	1	8	40
D71	0	5	10	2	1	5	8	0	1	5	37
D72	0	3	10	2	1	5	8	0	5	8	42
D73	0	5	10	2	2	8	10	3	3	10	53
D76	0	8	10	3	1	8	10	0	5	10	55
D77	0	8	10	2	2	8	5	1	10	10	56
D78	20	5	10	2	1	8	8	0	5	5	64
D79	0	8	10	2	1	3	10	0	8	8	50
D80	20	3	10	2	1	3	2	0	5	5	51
D81	20	5	10	2	2	5	8	3	3	5	63
D82	20	5	10	2	2	5	10	3	5	5	67
D83	0	10	10	2	3	5	10	3	10	0	53
D84	0	5	10	3	1	3	10	3	8	5	48
D85	20	5	10	3	1	3	10	0	10	5	67
D86*	20	5	10	2	2	8	10	1	10	10	78

EK-8: Kırsal Alandaki Yapısal Sorunlara Yönelik OKUBAY önerisi

Tarımda Yapısal Sorunlar	OSB Alanı	OSB Mevzutu	Organize Kırsal Üretim Bölgeleri Alan Yönetimi (OKUBAY) Önerisi
Parçalı Tarım Arazileri ve İşletme Sayısının Fazlalığı	Mülkiyet Yaklaşımı	<ul style="list-style-type: none"> Genelde Kamu Mülkiyetinde Sınırlı Yer Seçimi Arazi satın alma, OSB Kanununun 4'üncü maddesinin 8'inci fıkrasına göre devralma, kamulaştırma yetkisi Bedelli veya Bedelsiz Arazi tahsisi ve tahsis şartlarının belirlenmesi OSB sınırları içinde kalan alanların imar ve parselasyon planları ve değişikliklerini yapma Arsa tahsis müracaatlarının kabulü ve değerlendirilmesi Arsa tahsis bedellerinin tespiti Bölge ortak mülklerinin kiraya verilmesi Ortak yerlerden sayılan zorunlu idari, sosyal ve teknik altyapı alanlarının ayrılması ve oluşturulması Küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık hizmet alanlarının ayrılması ve kurulması İmar planına göre inşaat ve yapı kullanım ruhsat ve izinlerinin verilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Kanunla tanımlanmak kaydıyla, Sınırları Çevre Düzeni Plan Kararları İle Belirlenen Mikro Tarım Bölgeleri (KUA) Mülkiyet Yaklaşımı 1. Destekleme sistemine bağlı OSB aidat sistemiyle üretim yapılması da aidat verilme zorunluluğu olması, 2. Tarım arazilerinde Mülkiyet hakkına bağlı üretim yerine, OKUBAY yönetimince kamulaştırma yoluyla kullanım hakkının (üst hakkı) kurulabilmesini düzenleyecek yasal değişiklik 3. OSB tüzel kişiliğinin yapabileceği arazi bankacılığı dahil, planlama kamulaştırma, toplulaştırma ve plan uygulama yetkisi
Miras Hukuku			
Eğitimsiz Çiftçi	Niteliği Artırıcı Yaklaşımlar (Sürdürülebilirlik)	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim Kurumları ve Diğer kurumlarla İş Birliği Protokolleri Yapabilme Eğitilmiş Personel İstihdam Edebilme Amacına uygun şirketler kurulması, kurulmuş şirketlere iştirak edilmesi Ortak altyapı ihtiyaçlarının temini için İçme ve kullanma suyu temin sistemi ve işletmesi kurulması Doğalgaz temini ve dağıtım şebekesi kurma ve katılımcılara satılması Elektrik dağıtım sistemi ve işletmesi kurulması Elektrik üretim tesislerinin kurulması Bölge güvenlik sisteminin kurulması Teknokent ve benzeri kuruluşları kurma, iştirak etme. 	<ul style="list-style-type: none"> Kanunla kurulacak OSB tüzel kişiliği bünyesinde ziraat mühendisi, tarım ekonomisti vb. her tür teknik personeli bulundurulabilir. Üniversitelerle, kalkınma ajanslarıyla, tarım özel sektörüyle iş birliği protokolleri yapılabilir. İl bütünündeki su kaynaklarının tarımsal amaçla kullanımına ve toprağın niteliğine göre ürün deseni belirlenmesini sağlayabilir. Şekil 6.3 de yönetsel şema içindeki OKUBAY'ın bağlı olduğu il içindeki üst yapı kararlarıyla Tarımsal su edinimini sağlayabilir, kullanımını denetleyebilir. Modern Sulama tekniklerine yönelik alt yapı yapılabilir. Bölge Tarım Bilgi Sistemi kurulabilir. Teknoloji gerektiren Hassas tarım uygulamaları yapılabilir/yapılabilir. Çiftçiye Teknoloji ve eğitim desteği verilebilir. Teknolojik tarım araç ve gereçleri edinimini veya kiralanmasını sağlayabilir. Bakanlık (Sanayi Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı) destekleri, Müteşebbiste de bulunma zorunluluğu bulunan Valilik ve Belediye imkanları, alt yapı katılım ücretleriyle verimliliği artıracak her türlü alt yapı hizmeti yapılabilir/yapılabilir.
Sulama Sorunları			
Tarımsal Alt Yapı Eksikliği			
Teknoloji Kullanma Eksikliği			
Verimlilik			
Ürün Depolama ve İşletme Tesisleri Eksikliği	Niteliği Artırıcı Yaklaşımlar (Sürdürülebilirlik)	<ul style="list-style-type: none"> Amacına uygun şirketler kurulması, kurulmuş şirketlere iştirak edilmesi OSB'ler arasında ortak işletmeler kurma, diğer OSB tesislerinden yararlanma 	<ul style="list-style-type: none"> Kanunla kurulacak OSB tüzel kişiliğinin yapabileceği üretme, işleme, paketleme, pazarlamaya yönelik ortak tesis, eğitim, tanıtım, fuar çalışmalarını yapabilmek, amacına uygun şirketler kurulabilir. Özel sektör aracılığıyla ulus ve uluslar arası tarımsal ürün arz ve taleplerini takibi yapabilecek şirketler kurulabilir. Hal kanuna tabi olmadan tüketiciye doğrudan satış ve üreticiden doğrudan alım yapılabilir.
Ürün Kalitesi ve Pazarlama Sorunu			

Erezyon ve Tuzlanma			<ul style="list-style-type: none"> • Kanunla kurulacak OSB tüzel kişiliğinin yapabileceği Çevre Düzeni Planı kararlarıyla koruma ilkeleri belirlenen tarım arazilerinin başka bir amaç için kullanımını düzenleyebilir/engelleyebilir. • Çevre korumaya yönelik tesisleri yapabilir, zirai ilaç alımını sağlayabilir ve kullanımını denetleyebilir. • Arazi peyzajına yönelik uygulamalar yapabilir, su edinimini sağlayabilir, kullanımını denetleyebilir.
Toprak ve Su Kirliliği		<ul style="list-style-type: none"> • Çevre yönetim sisteminin kurulması • Atık su arıtma tesisi kurulması • Zararlı kimyasal madde ve ürünlerin yönetimi 	
Örgütlenme		<ul style="list-style-type: none"> • Tüzel Kişilik • Müteşebbis heyet (işletme aşamasında genel kurul), • Yönetim kurulu, • Denetim kurulu, • Bölge müdürlüğü • Bölge müdürü, • Teknik birimde; şehir plancısı, mimar, mühendis unvanı ile en az beş kişi, tekniker, teknisyen, topograf ve surveyan unvanı ile birer kişi, İdari birimde; muhasebeci, muhasebe memuru, sekreter, evrak memuru, güvenlikçi, odacı ve şoför unvanı ile birer kişi, olmak üzere, en az on yedi kişiden oluşur. • Tip teşkilat şeması; unvanı, sayıları, nitelikleri ve gerekçeleri belirtilmek şartıyla müteşebbis heyetin teklifi ve bakanlığın onayı ile oluşturulur ve değiştirilir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kanunla kurulacak tüzel kişilik • Müteşebbis heyet içinde büyükşehir sınırları içinde Büyükşehir Belediye Başkanı, diğer illerde İl Özel İdare Sekreteri Ticaret Odası, Ziraat Odası vb tarım STK ları olacaktır. • Genel kurul "KUA" alanı içinde ikamet eden çiftçilerden oluşur. • Genel kurul tarafından oy çokluğuyla uygun görülmesi halinde Özel sektör müteşebbis heyette olabilir yönetim kurulunda bulunabilir. • Yönetim kurulu sekretaryasını Tarım ve Orman Bakanlığının atadığı Organize Tarım Alan Yönetimi Müdürü yürütür.
	Gelirler	<ul style="list-style-type: none"> • Müteşebbis heyete katılan kurum ve kuruluşların verdikleri iştirak payları. • Arsa tahsis yapılan veya satışı yapılan ve OSB'de faaliyet gösterecek olan ve gösteren katılımcıların ödedikleri aidatlar ile arsa ve alt yapı katılım payları ve hizmet karşılıkları. • Yönetim aidatları. • Su, elektrik, doğalgaz, sosyal tesis, arıtma ve benzeri işletme gelirleri ile iştirak gelirleri. • Arsa satışından sağlanan gelirler Bağışlar. • Bölge ortak mülklerinin kira ve hizmet gelirleri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yasal OSB gelirleri
Destekler	Teşvikler	<ul style="list-style-type: none"> • 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanununda düzenlenmiştir. Bu bölgelerde faaliyette bulunan mükelleflere gelir vergisi • Stopaj teşviki, sigorta primi işveren hissesi teşviki, bedelsiz yatırım yeri tahsisi ve enerji desteği sağlanmaktadır 	<ul style="list-style-type: none"> • OKUBAY alanında üretim ve pazarlama alt yapısına sahip tarımsal ürünler (Coğrafi İşaretli tarımsal ürünler, stratejik tarımsal ürünler vb), karamameyle alana özel tanımlanacak teşvikler ve devlet yatırımları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Nurullah OSMANLI
Uyruğu : T.C.
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara, 02.07.1974
Telefon : +905323555011
Faks :
E-Posta : osmanlinurullah@gmail.com

EĞİTİM

Lise : Yenimahalle Teknik Lisesi Elektrik Bölümü 1988
 Üniversite : Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Harita Mühendisliği, 1997
 Yüksek Lisans : Selçuk Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama 2010
 Doktora : Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama 2023

İŞ DENEYİMLERİ

KURUM	ŞEHİR	BÖLÜM/BİRİM	GÖREV TÜRÜ	GÖREV DÖNEMİ
Vakıflar Genel Müdürlüğü	Konya	Konya Vakıflar Bölge Müdürü	Yönetici	2019-Halen
Konya Büyükşehir Belediyesi	Konya	İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı	Yönetici	2013-2019
Konya Büyükşehir Belediyesi	Konya	İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Kent Bilgi Sistemi Şube Müdürlüğü	Yönetici	2004-2013
Aksaray Belediyesi	Aksaray	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	Yönetici	2001-2004
Aksaray Belediyesi	Aksaray	İmar ve Şehircilik Müdürlüğü	Teknik Personel	1998-2001
Konya Su ve Kanalizasyon İdaresi	Konya	Kanalizasyon Etüt Proje Daire Başkanlığı	Teknik Personel	1997-1998

UZMANLIK ALANI

- Kent Bilgi Sistemi Analiz ve Tasarımı
- Farklı Platformlarda CBS Yazılım Platformları Kullanımı
- Coğrafi Bilgi Sistemi Mekansal İstatistik ve Mekansal Analiz Uzmanlığı
- Mekânsal Veri Tabanı Kullanımı (Oracle SDO, SQL, TOAD FOR ORACLE)
- İmar Uygulamaları ve Mevzuatı,
- Gayrimenkul Değerlendirme
- Kırsal Alan Kalkınması ve Planlaması (Doktora Tez Konusudur)
- Koruma ve Restorasyon Çalışmaları

- Bilgi Teknolojileri

YABANCI DİLLER

İngilizce (İyi)

BELİRTMEK İSTEĞİNİZ DİĞER ÖZELLİKLER

- Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (IDA 1.1 Projesi: Veritabanı Tasarımı), TÜBİTAK Projesi, 108G173, CBS Uzmanı Bursiyer.
- Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (IDA 1.2 Projesi: Arazi Kullanım Haritalarının Hazırlanması), TÜBİTAK Projesi, 108G173, CBS Uzmanı Bursiyer
- Sürdürülebilir Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçütlerinin Gelistirilmesi: Konya. Metropolitan Alan Örneği, TÜBİTAK Projesi, 1003, 218K374, Proje Danışmanı,
- 2011-2012 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Altyapı Bilgi Sistemi Entegrasyon Projesi - Universal Software Şirketi Sistem Analizi ve Tasarım Çalışmaları-Danışman
- *Şehircilik Şurası* 2017, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Şehirleşmenin Yeni Vizyonunda Yerel Yönetimlerin Rolü Komisyonu Şura Üyesi, 2017, Ankara
- *Türkiye Belediyeler Birliği Eğitimci*, 6360 Sayılı Yasa Kapsamında Mekansal Planlama ve İmar Mevzuatı Eğitimi, 2016-2018, Ankara-Antalya-İstanbul
- 2012-2014 Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu Üyeliği
- 2015-2023 Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Temsilciliği
- 2016-2018 Konya Organize Sanayi Yönetim Kurulu Temsilciliği

YAYINLAR

- Osmanlı, N., Koçer, K. ve Sağ, N., 2020. Kentsel dönüşüm sürecine yönelik anahtar bir çerçeve ve Konya deneyimi, BAUN Fen Bil. Enst. Dergisi, 22(2): 507-533.
- Osmanlı, N., 2018. 6360 sayılı yasanın mekansal planlamaya etkileri. Kırsal Alan Kolokiyumu, TMOBB Şehir ve Bölge Planlama Odası, Konya.
- Osmanlı, N., Sert, E. ve Uyan, M., 2017. Determination of transportation networks base on the optimal public transportation policy using spatial and network analyse methods: a case of the Konya, Turkey. International Journal of Engineering and Geosciences, 27(4): 27-34.
- Osmanlı, N., Sert, E ve Uyan, M., 2015. Social texture map and social information center design and integration for social welfare in the city of Konya, Turkey, International Social Work, 2015.

- Sert, E.; Osmanlı, N. ve Eruç, R., 2011. Mekânsal ve ağ analiz yöntemleri ile optimum toplu ulaşım (minibüs, otobüs) politikalarına dayalı güzergah belirlenmesi; Konya Örneği, TMMOB CBS Kongresi, Antalya.
- Çevik, İ., Osmanlı, N., Güneş, N., Küçükdoğru, M. ve Ekizer, E., 2011, Asayiş ve trafik olaylarına ait bilgilerin mekânsal analizler ile değerlendirmesi: Konya örneği, TMMOB CBS Kongresi, Antalya.
- Akdemir, G. ve Osmanlı, N., 2011, Aktif yeşil alanların coğrafi bilgi sistemi platformunda irdelenmesi: Konya Selçuklu örneği, Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetim Dergisi, (3): 20-25.
- Eruç, R.; Sert, E. ve Osmanlı, N., 2010. Coğrafi bilgi sistemi platformunda aile hekimliği uygulamasının değerlendirilmesi, 1.Ulusal Planlamada Sayısal Modeller Sempozyumu, ITU Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Erdem,R.; Osmanlı, N., Akdemir, G. ve Tunçez, E., 2010. İlköğretim okullarının mekânsal yeterliliğinin CBS ile bulunması. UZAL CBS, Gebze-Kocaeli.
- Osmanlı, N., 2010. Planlı gelişen Konya ve CBS general directorate of land registry of cadastre, Panelist, International Workshop of the United Nations Economic Commission for Europe Working Party on Land Administration, Antalya
- Osmanlı, N., 2009. Coğrafi Bilgi Sisteminin alt yapı entegrasyonunda kullanımı, TMMOB CBS Kongresi, İzmir.
- Osmanlı, N., 2009. Konya sosyal doku haritası ve sosyal bilgi merkezi, TMMOB CBS Kongresi, İzmir.
- Osmanlı, N., 2009. Yaşanabilir bir gelecek için kent bilgi sistemleri, TMMOB CBS Kongresi, İzmir.
- Osmanlı, N., 2008. Konya kent bilgi sistemi, TMMOB HKMO 1.CBS Günleri Sempozyumu, Ankara.
- Osmanlı, N., 2008. E-belediyenin CBS tabanlı kurgulanmasının gerekliliği. TMMOB HKMO 1.CBS Günleri Sempozyumu, Ankara.
- Osmanlı, N., 2008. Konya kent bilgi sisteminin temel bileşenleri, HKMO ve SÜ Arazi Yönetiminde Denetim ve CBS Uygulamaları Paneli, Konya.